

УДК 336.1:330.341.1(477)(06)
ББК 65.9(4Укр)261-18я431
С 83

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Навчально-наукового інституту фінансів, банківської справи
Університету державної фіскальної служби України
(протокол № 6 від 11 березня 2020 р.)*

Редакційна колегія: Пашко П.В., д.е.н., професор, заслужений діяч науки і техніки України, академік АЕН України, ректор Університету ДФС України; Кужелєв М.О., д.е.н., професор, академік АЕН України, директор ННІ фінансів, банківської справи Університету ДФС України; **Ozgur Oguz**, asst professor, doctor Anadolu University, Turkey; **Parimal Chandra Biswas**, professor, doctor Adamas University, India; **Joanna Prustrom**, doctor, PhD, Faculty of Economics and Management, University of Bialystok, Poland; **Дражанова М.**, доктор, Ph.D, директор Інституту економічних досліджень і аналітики Академії STING, Чехія; **Кусаїнов Х.Х.**, д.е.н., професор, академік Академії сільськогосподарських наук Республіки Казахстан; професор Актюбинського регіонального державного університету імені К. Жубанова, Казахстан; **Береславська О.І.**, д.е.н., професор, завідувачка кафедри банківської справи та фінансового моніторингу Університету ДФС України; **Онишко С.В.**, д.е.н., професор, заслужений діяч науки і техніки України, завідувачка кафедри фінансових ринків Університету ДФС України; **Бедринєць М.Д.**, к.е.н., доцент, завідувачка кафедри фінансів імені Л. Л. Тарангул Університету ДФС України; **Гусятинський М.В.**, к.тех.н., доцент, завідувач кафедри менеджменту Університету ДФС України; **Воронкова О.М.**, д.е.н., професор, професор кафедри фінансових ринків Університету ДФС України, академік АЕН України; **Гордей О.Д.**, д.е.н., професор, професор кафедри фінансів імені Л. Л. Тарангул Університету ДФС України; **Коваленко Ю.М.**, д.е.н., професор, професор кафедри фінансових ринків Університету ДФС України, академік АЕН України; **Чуницька І.І.**, д.е.н., доцент, професор кафедри фінансових ринків Університету ДФС України; **Болдова А.А.**, к.пед.н., доцент, заступник директора з виховної роботи ННІ фінансів, банківської справи Університету ДФС України, член-кореспондент АЕН України; **Житар М. О.**, к.е.н., доцент, академік АЕН України, заступник директора ННІ фінансів, банківської справи Університету ДФС України.

Стратегія і практика інноваційного розвитку фінансового сектору України: зб. матеріалів III Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Ірпінь, 26-27 березня 2020 р.). Університет державної фіскальної служби України, Ірпінь, 2020. – 263 с.

У збірнику розглянуто інноваційний розвиток фінансового сектору України, зокрема: проблемні питання управління публічними фінансами в Україні; інноваційні напрямки розвитку фінансового ринку; інновації в управлінні проектами соціально-економічного розвитку регіонів; грошово-кредитні механізми інноваційного розвитку банківського сектору; фінансові інновації в модернізації реального сектору економіки; гендерне бюджетування, як інноваційний метод управління бюджетними коштами.

Відповідальний за випуск

Житар М.О.

Редакційна колегія не завжди поділяє думку авторів і не несе відповідальності за недостовірність опублікованих даних.

Тези друкуються у авторській редакції. Автори відповідають за достовірність викладеного матеріалу, за правильне цитування джерел, посилання на них та достовірність інших відомостей.

УДК 336.7(477)
ББК 65.9(4Укр)261-18я431
© Університет ДФС України, 2020

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1. УПРАВЛІННЯ ПУБЛІЧНИМИ ФІНАНСАМИ В УКРАЇНІ

Ананьєва Ю.В. ДО ПИТАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АНАЛІЗУ ФІНАНСОВИХ ПОТОКІВ ПІДПРИЄМСТВА.....	10
Belopolsky M.G., Filipishyna K.I. AREAS OF PRACTICAL IMPLEMENTATION OF STATE FINANCIAL POLICY IN UKRAINE.....	11
Березовська Т.Р. АНАЛІЗ РЕАЛІЗАЦІЇ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ.....	13
Гладир І.Ю. УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК ДОХОДІВ І ВИТРАТ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ІНСТРУМЕНТ УПРАВЛІННЯ БЮДЖЕТНИМИ КОШТАМИ.....	16
Грушко Н.С. ЗМІСТ ПУБЛІЧНИХ ФІНАНСІВ З УРАХУВАННЯ СУЧАСНИХ ТЕНДЕНЦІЙ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОЇ НАУКИ.....	18
Давиденко Н.М. БЮДЖЕТНЕ ПЛАНУВАННЯ РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ В УКРАЇНІ.....	20
Дзіньовська Д. Ю., Вередін Д. Р. БЮДЖЕТНА ПОЛІТИКА ЯК ІНСТРУМЕНТ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ.....	22
Дрепін А. В. ДОХОДИ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ В УМОВАХ ФІСКАЛЬНОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ.....	24
Євтушенко Н.М., Малишко В.В., Городніченко Ю.В. ШЛЯХИ ПОКРАЩЕННЯ УПРАВЛІННЯ ПУБЛІЧНИМИ ФІНАНСАМИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ.....	26
Жаріков А.Ю. БЮДЖЕТ У СИСТЕМІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІКИ.....	28
Жерліцин Д.М. РИНОК КРИПТОВАЛЮТ: ІНВЕСТИЦІЙНІ ВЛАСТИВОСТІ АКТИВІВ.....	30
Кваша О.В. ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА УПРАВЛІННЯ КАПІТАЛОМ АКЦІОНЕРНОГО ТОВАРИСТВА В УМОВАХ ПОВЕДІНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ....	32
Коляда Т.А. ОЦІНКА ФІНАНСОВОЇ НЕЗАЛЕЖНОСТІ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УМОВАХ БЮДЖЕТНОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ.....	35
Коханчук К.О. УПРАВЛІННЯ ПУБЛІЧНИМИ ФІНАНСАМИ В УКРАЇНІ...	37
Краснопольський Р.В. РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ.....	40
Кужелєв М.О. УПРАВЛІННЯ ПУБЛІЧНИМИ ФІНАНСАМИ В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ.....	42

Лавренко Д.В., Литвиненко С.А. ДЕФИЦИТ БЮДЖЕТУ В СИСТЕМІ ФІНАНСОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІКИ.....	44
Ліснічук О.А. ФІНАНСОВА ДІАГНОСТИКА ЕФЕКТИВНОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЇ ПІДПРИЄМСТВА.....	46
Луніна І.О. КОНЦЕПТУАЛЬНІ НАПРЯМИ БЮДЖЕТНО-ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ В УКРАЇНІ.....	48
Луценко О.В. ЛОГІСТИЧНИЙ ПІДХІД В УПРАВЛІННІ ДЕРЖАВНИМИ ФІНАНСАМИ.....	51
Марквардт А.В. ФОРМУВАННЯ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ.....	53
Мартинюк Б.А. МЕТОДИ ДЛЯ ВИЗНАЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ.....	55
Moldovan O. CONCEPTION OF THE FISCAL SECURITY OF THE STATE: KEY THEORETICAL AND METHODOLOGICAL ISSUES.....	57
Мороз Л.О., Кеба А.П. РОЗВИТОК ПУБЛІЧНИХ ФІНАНСІВ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ.....	60
Нечипоренко А.В. ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ.....	62
Пасічний М.Д. БЮДЖЕТНО-ПОДАТКОВА ПОЛІТИКА В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ.....	65
Ріппа М.Б., Тучак Т.В. СОЦІАЛЬНЕ СТРАХУВАННЯ В СИСТЕМІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ.....	68
Соловйова Ю.Р. ДОХОДИ І ВИДАТКИ ФОНДУ СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ УКРАЇНИ.....	70
Тараненко В.Є. СОЦІАЛЬНІ АСПЕКТИ ПРИБУТКОВОГО ОПОДАТКУВАННЯ ФІЗИЧНИХ ОСІБ В УКРАЇНІ.....	73
Теліщук М.М., Філіпішина К.І. ЕФЕКТИВНІСТЬ ДІЯЛЬНОСТІ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ ТА СТРАХОВЕ ПОСЕРЕДНИЦТВО.....	75
Томнюк Т.Л. ФАКТОРИ ІНТЕНСИФІКАЦІЇ ТІНЬОВОЇ ЕКОНОМІКИ В УКРАЇНІ.....	77
Шворак В. В. ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ ФІНАНСОВОЇ ЗАБЕЗПЕЧЕНОСТІ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ.....	80
<u>СЕКЦІЯ 2. ІННОВАЦІЙНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОГО РИНКУ</u>	
Богріновцева Л.М., Блохіна М.М. ФІНАНСОВІ ІННОВАЦІЇ: РОЗВИТОК РИНКУ FİNTECH.....	82

Богріновцева Л.М., Бобровник В.М. СУЧАСНИЙ СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЇ СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ.....	84
Богріновцева Л.М., Городнича К.В. ПЕРСПЕКТИВИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ОBOB'ЯЗКОВОГО МЕДИЧНОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ.....	87
Богріновцева Л.М., Заяць Д.Г. ДІЯЛЬНІСТЬ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ.....	89
Богріновцева Л.М., Фісюк Е.В. ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ОСОБИСТОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ.....	92
Болдова А.А. РОЛЬ УКРАЇНИ В СВІТОВИХ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСАХ.....	95
BoldovaY. USE OF MOBILE SUPPLEMENTS IN INSURANCE.....	97
Венгуренко Т.Г., Гоч І.В. ВПЛИВ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ НА РОЗВИТОК СВІТОВОГО ФІНАНСОВОГО РИНКУ.....	98
Венгуренко Т.Г., Дудник Л.Р. ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ НА РИНКУ СТРАХОВИХ ПОСЛУГ.....	100
Венгуренко Т.Г., Кісіль Ю.В. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ФОНДОВОГО РИНКУ.....	102
Венгуренко Т.Г., Мочарник І.В. ШЛЯХИ ПОКРАЩЕННЯ ЯКОСТІ КРЕДИТНОГО ПОРТФЕЛЯ БАНКУ.....	105
Венгуренко Т.Г., Приходько Є. С. ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА ПРОДУКТИ У ФІНАНСОВОМУ СЕКТОРІ.....	106
Венгуренко Т.Г., Тарасюк С.А. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ РИНКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ.....	108
Воронкова О.М. МОДЕРНІЗАЦІЯ РЕЙТИНГОВИХ МЕТОДІВ ОЦІНКИ КРЕДИТОСПРОМОЖНОСТІ ПОЗИЧАЛЬНИКІВ В УКРАЇНІ.....	110
Гордей О.Д., Денисюк А.М. ІННОВАЦІЙНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОГО РИНКУ.....	112
Данькевич А.П. WHAT IS THE PHYSICAL LOCATION OF INTERNATIONAL STOCK EXCHANGES.....	114
Діденко Л.В. ІНТЕГРУВАННЯ ФІНАНСОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ У МІЖНАРОДНИЙ ПРОСТІР ЯК НАПРЯМ ЙОГО РОЗВИТКУ.....	116
Євтушенко Г.І., Куценко В.І. ПАРАДИГМАЛЬНИЙ КОНЦЕПТ ВПРОВАДЖЕННЯ ФІНАНСОВИХ ІННОВАЦІЙ В ОСВІТНІЙ СФЕРІ В СВІТЛІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ.....	118

Жаворонок А.В. ФІНАНСОВА ІНКЛЮЗИВНІСТЬ ЯК ІНДИКАТОР ДОСТУПНОСТІ РИНКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ.....	120
Коваленко Ю.М., Яценко І.В. СПЕЦИФІКА ДІЯЛЬНОСТІ З УПРАВЛІННЯ АКТИВАМИ ІНСТИТУЦІЙНИХ ІНВЕСТИТОРІВ В УКРАЇНІ.....	123
Козак К.М. СУЧАСНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ.....	125
Коник М.І. ОСОБЛИВОСТІ АДМІНІСТРУВАННЯ ПРЯМИХ ПОДАТКІВ В ЛИТВІ.....	127
Куць А.Р. СУЧАСНІ ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ВАЖЛИВИЙ КРОК РОЗВИТКУ ФОНДОВОГО РИНКУ.....	130
Мельник В.М., Лозицький М.В. ФІНАНСОВІ ІННОВАЦІЇ ЯК ОСНОВА РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ.....	132
Мельничук Г.С., Мамалига В.О. РОЗВИТОК ФІНАНСОВОГО РИНКУ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ.....	135
Оліщук О.Г., Белін В.С. ІНОЗЕМНИЙ ДОСВІД СТВОРЕННЯ СИСТЕМИ ФІНАНСУВАННЯ ІННОВАЦІЙ.....	137
Онишко С.В. РОЛЬ ФІНАНСОВОГО РИНКУ У РОЗВ'ЯЗАННІ БОРГОВИХ ПРОБЛЕМ.....	139
Панчук К.П. ПЕРСПЕКТИВИ КРИПТОВАЛЮТИ В УКРАЇНІ: ВПЛИВ НА ЕКОНОМІКУ.....	141
Побоча К.П. ТРАНСФОРМАЦІЙНІ ПЕРЕТВОРЕННЯ СВІТОВИХ ФІНАНСОВИХ РИНКІВ.....	143
Тітор В.С. СТРАТЕГІЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ У СВІТОВИЙ ФІНАНСОВИЙ РИНОК.....	145
Федина В.В. НОВА ІДЕОЛОГІЯ НАКОПИЧУВАЛЬНОЇ СИСТЕМИ ПЕНСІЙНОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ.....	147
Шаповалюк І. О. ІННОВАЦІЇ НА ФІНАНСОВОМУ РИНКУ.....	149
 <u>СЕКЦІЯ 3. ІННОВАЦІЇ В УПРАВЛІННІ ПРОЕКТАМИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ</u>	
Грушева А.А. УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИМИ ПРОЕКТАМИ.....	152
Дзюба В.М. ІННОВАЦІЙНИЙ МЕХАНІЗМ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ.....	154

Дергачова В.В., Мошонько Г.А. ІННОВАЦІЙНИЙ ПІДХІД ДО УПРАВЛІННЯ ПРОЕКТНИМИ КОМАНДАМИ РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ.....	156
Євтушенко Г.І. ПРОБЛЕМИ ЯКОСТІ ТА НАПРЯМИ РЕФОРМУВАННЯ УПРАВЛІНСЬКИХ ПРОЦЕСІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ.....	158
Канцур І.Г. СУЧАСНИЙ СТАН ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ.....	161
Лантух К.О. BUDGETARY INSTRUMENTS OF REGIONAL DEVELOPMENT IN UKRAINE.....	163
Сосновська О.О. УПРАВЛІННЯ РИЗИКОЗАХИЩЕНІСТЮ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА.....	165
Суханова А.В. ВПЛИВ ФАКТОРІВ НА ЕКОНОМІЧНУ СУТНІСТЬ ІМІДЖУ РЕГІОНУ.....	167
 <u>СЕКЦІЯ 4. ГРОШОВО-КРЕДИТНІ МЕХАНІЗМИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ</u>	
Береславська О.І. РОЛЬ НБУ ТА БАНКІВ У РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙ ТА РОЗБУДОВІ ФІНТЕХ-РИНКУ В УКРАЇНІ.....	170
Квасницька Р.С. ІННОВАЦІЇ В БАНКІВСЬКІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ.....	172
Клименко Д. Б. ЕЛЕКТРОННА ГРИВНЯ, ЯК ІННОВАЦІЯ ГРОШОВО-КРЕДИТНИХ МЕХАНІЗМІВ.....	174
Котковський В.С. ЮРИДИЧНА СКЛАДНІСТЬ ТА ВИСОКА ВАРТІСТЬ СЕК'ЮРИТИЗАЦІЇ АКТИВІВ ЯК ПРОБЛЕМА БАНКІВСЬКОГО НАГЛЯДУ.....	176
Клюско Л.А. СПІВПРАЦЯ УКРАЇНИ З МІЖНАРОДНИМИ КРЕДИТНИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ.....	178
Ліщенко В.А. ГРОШОВО-КРЕДИТНЕ РЕГУЛЮВАННЯ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ.....	181
Москаленко Н.В. НОВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЗАХИСТУ ФІНАНСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ В БАНКІВСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ.....	183
Онишко С.В., Мочарник І.В. МЕТОДИ ТА СТРАТЕГІЇ УПРАВЛІННЯ ЛІКВІДНІСТЮ БАНКУ.....	185
Тарасюк С.А. ІНСТРУМЕНТИ ГРОШОВО-КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ НБУ.....	187
Самчук А.В. БАНКІВСЬКА СИСТЕМА УКРАЇНИ ТА РОЛЬ ДЕРЖАВИ В НІЙ.....	189

Татьяніна С.М. ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ ІНВЕСТИЦІЙНОГО РИЗИКУ БАНКУ.....	191
Ярошук Т.Ю. ТЕХНОЛОГІЯ КРЕДИТУВАННЯ МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВ БАНКАМИ.....	193

СЕКЦІЯ 5. ФІНАНСОВІ ІННОВАЦІЇ В МОДЕРНІЗАЦІЇ РЕАЛЬНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ

Біленко Д.В. ПІДХІД ДО ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ДОСЛІДНИЦЬКИМ УНІВЕРСИТЕТОМ.....	196
Внукова Н.М. ІННОВАЦІЙНІ РІШЕННЯ З РОЗШИРЕННЯ ДОСТУПУ ДО ФІНАНСУВАННЯ РОЗВИТКУ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА.....	198
Гордей О.Д., Василякий О.В. РОЛЬ ФІНАНСІВ У СТРАТЕГІЇ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ.....	200
Гордей О.Д. ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ОСНОВНА ПЕРЕДУМОВА АКТИВІЗАЦІЇ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ.....	202
Казак О.О. ІНСТИТУЦІЙНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ПРИБУТКУ ПІДПРИЄМСТВА В СУЧАСНИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ.....	203
Ковда Н.І. ОПТИМІЗАЦІЯ ФІНАНСОВИХ ПОТОКІВ ПІДПРИЄМСТВА.....	205
Коровій В.В. ПОДАТКОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ.....	207
Мельник В.М., Лозицький М.В. ФІНАНСОВІ ІННОВАЦІЇ В МОДЕРНІЗАЦІЇ ЕКОНОМІЧНОЇ СИСТЕМИ.....	210
Міщенко Р.О. СУТНІСТЬ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК ОБ'ЄКТА БЮДЖЕТНОГО СТИМУЛЮВАННЯ.....	212
Нагорна В.С. ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМНИЦЬКИХ СТРУКТУР ТА ОЦІНКА ЇЇ ЕФЕКТИВНОСТІ.....	214
Немсадзе Г.Г. ВПЛИВ НЕСТАБІЛЬНОГО ЕКОНОМІЧНОГО СЕРЕДОВИЩА НА ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ АРХІТЕКТУРИ КОРПОРАЦІЇ.....	216
Омельчук Ю. М., Панченко І. В. МОДЕРНІЗАЦІЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ.....	218
Рубан М. О. ПРІОРИТЕТИ ПОДАТКОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ.....	220
Samorodov B. V., Zhytar M.O. DIRECTUON OF THE SELECTION OF METHODOLOGICAL APPROACHES TO ASSESSING THE FINANCIAL ARCHITECTURE OF THE ECONOMY.....	222

Скрипник Г.О. УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ.....224

Снігир Л. П. ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ.....227

Чуницька І.І., Філіпішина К.І. ФІНАНСОВИЙ ПОТЕНЦІАЛ ЯК ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ.....229

Шалашна А.О. СУТНІСТЬ ДЕРЖАВНОЇ ФІНАНСОВОЇ ПОЛІТИКИ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ.....232

Шаповалюк І.О. ФІНАНСОВІ ІННОВАЦІЇ: СУТНІСТЬ ТА ПРОБЛЕМИ ПОШИРЕННЯ.....234

СЕКЦІЯ 6. ГЕНДЕРНЕ БЮДЖЕТУВАННЯ – ІННОВАЦІЙНИЙ МЕТОД УПРАВЛІННЯ БЮДЖЕТНИМИ КОШТАМИ В УКРАЇНІ

Баранник Л.Б. ГЕНДЕРНЕ БЮДЖЕТУВАННЯ ЯК ЕЛЕМЕНТ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ДЕРЖАВНИХ ФІНАНСІВ В УКРАЇНІ.....237

Данькевич А.П. НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ РЕГЛАМЕНТАЦІЇ ГЕНДЕРНИХ БЮДЖЕТНИХ ІНІЦІАТИВ.....239

Івашко А.О. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ БЮДЖЕТНИХ КОШТІВ В УКРАЇНІ.....241

Лінник О.П. ПЕРСПЕКТИВИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ГЕНДЕРНО-ОРІЄНТОВАНОГО БЮДЖЕТУВАННЯ В УКРАЇНІ.....244

Лубенець І.С., Черниш А.О. ІНСТИТУЦІЙНІ ОСНОВИ ГЕНДЕРНО-ОРІЄНТОВАНОГО БЮДЖЕТУ.....246

Остапчук О.Л., Турський В.В. ГЕНДЕРНИЙ АНАЛІЗ БЮДЖЕТНОЇ ПРОГРАМИ «ФІНАНСОВА ПІДТРИМКА ТЕАТРІВ».....249

Прокопенко В.М. ГЕНДЕРНИЙ БЮДЖЕТНИЙ АНАЛІЗ ТА ЙОГО СПЕЦИФІКА.....251

Сегеда В.О. ГЕНДЕРНИЙ БЮДЖЕТНИЙ АНАЛІЗ ГАЛУЗІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я.....253

Федорук В.В. ФОРМУВАННЯ ДОХОДІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ В УМОВАХ БЮДЖЕТНОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ.....255

Цюпа О.П. ЗАСТОСУВАННЯ ГЕНДЕРНО-ОРІЄНТОВАНОГО ПІДХОДУ В БЮДЖЕТНОМУ ПРОЦЕСІ.....258

Ясентюк А.С. ГЕНДЕРНЕ БЮДЖЕТУВАННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЕФЕКТИВНОГО УПРАВЛІННЯ БЮДЖЕТНИМИ КОШТАМИ В УКРАЇНІ.....260

СЕКЦІЯ 1. УПРАВЛІННЯ ПУБЛІЧНИМИ ФІНАНСАМИ В УКРАЇНІ

УДК 336.1

Ананьєва Ю.В.,

к.е.н, доцент кафедри фінансів імені Л.Л.Тарангул
Університету державної фіскальної служби України

ДО ПИТАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АНАЛІЗУ ФІНАНСОВИХ ПОТОКІВ ПІДПРИЄМСТВА

В умовах обмеженості ресурсів на більшості підприємств України особливого значення набуває своєчасна та об'єктивна інформація про ефективність управління фінансовими потоками. Для цього необхідним є використання аналітичної функції управління фінансовими потоками, яка виступає сполучною ланцюгом між збором і обробкою інформації і прийняттям управлінських рішень.

Охоплюючи всі сфери діяльності підприємства, аналіз фінансових потоків є стратегічно важливим для подальшого розвитку підприємств. Саме тому спіральна модель процесу управління фінансовими потоками починається з аналітичної функції.

На сьогоднішній день аналіз фінансових потоків як окремий вид фінансово-економічного аналізу в економічній практиці не знайшов належного використання. Більшість досліджень фінансових потоків, їх впливу на кінцеві результати господарської діяльності здійснюється на основі показників аналізу фінансово-господарської діяльності підприємств.

Однак більшість з цих методик містить в собі розрахунок значної кількості фінансових показників, аналіз яких, по-перше, призводить до проведення трудомісткою і складною аналітичної роботи фінансових служб, а по-друге, не враховує особливостей фінансових потоків і не завжди відображає вітчизняні умови діяльності промислових підприємств. З огляду на це, виникає потреба удосконалення наявних і розробці нових методик аналізу, яка, крім інформації про стан, структуру і раціональності використання фінансових потоків підприємства, відображає результативність прийнятої фінансової політики, проявляє її сильні і слабкі сторони з метою подальшого їх коригування.

Фінансові потоки нерозривно пов'язані з економічною категорією «фінанси», тому їх аналіз базується на засадах фінансового аналізу, який є базою для обґрунтування і прийняття оптимальних управлінських рішень. В економіці аналіз застосовується з метою виявлення сутності, закономірності, тенденцій економічних і соціальних процесів, господарської діяльності на всіх рівнях і в різних сферах економіки. Тому результати аналізу необхідні при проведенні прогностичних розрахунків і враховуються при складанні фінансових планів.

У деяких наукових роботах фінансовий аналіз розглядається як

окремий розділ економічного аналізу [1]. Деякі автори звужують роль фінансового аналізу до «науці про технічні прийоми і методи обчислень» [2] або до аналізу прийняття рішень, «які стосуються прибуткового використання тимчасово вільних коштів» [3]. Проте, такий підхід є обмеженим. Не існує жодних сторін діяльності підприємства, жодних управлінських рішень, які безперервно застосовуються для її здійснення, які не були б пов'язані з фінансовою стороною діяльності господарюючого суб'єкта [4].

Під фінансово-економічним аналізом фінансових потоків підприємства слід розуміти комплексне вивчення динаміки, стану використання, структури та результативності кругообігу фінансових потоків за певний період фінансово-господарської діяльності. У свою чергу під фінансово-господарською діяльністю слід розуміти діяльність, яка спрямована на раціональне використання власних і залучених фінансових ресурсів з максимальним ефектом від управління всіма господарськими процесами.

Аналіз виконується на основі фінансових показників, під якими розуміють індикатори фінансово-господарської діяльності підприємства, які використовуються для дослідження і аналізу фінансово-економічних процесів, оцінки фінансового стану, прогнозування тенденцій і темпів розвитку.

Список використаних джерел

1. Жовновач Р. І. Планування діяльності підприємства // *Фінанси України*, 2014. № 1. С. 21–27.
2. Сосновська О.О., Житар М.О. Економічна безпека підприємства: сутність та ознаки забезпечення // *Облік і фінанси*, № 3 (81). 2018. С. 124-132.
3. Жерліцин Д.М., Кужелев М.О., Житар М.О. Формалізація динамічних взаємозв'язків між фінансовими показниками підприємства // *Незалежний аудитор* № 16 (II), 2016. С. 18–26.
4. Сосновська О.О., Житар М. О. Аналіз методів оцінки рівня економічної безпеки підприємств // *Бізнес Інформ*, 2019. №1. С. 21–26.

УДК 336.02

Belopolsky M.G.,

Vice-President of AES of Ukraine, Doctor of Economics, Professor
State Technical University Priazovsky State Technical University

Filipishyna K.I.,

Bachelor Admiral Makarov National University of Shipbuilding

AREAS OF PRACTICAL IMPLEMENTATION OF STATE FINANCIAL POLICY IN UKRAINE

An important component of a country's economic policy is its financial policy. Financial policy, whose strategy and tactics change depending on the nature and focus of the country's dominant economic doctrine, exerts a multilateral regulatory influence on market relations and the process of expanded reproduction.

The financial policy of the state is an important factor in the implementation of the functions of the state related to the management of the economy, improving the efficiency of development of national production, and improving the welfare of the population.

The main objective of financial policy is to increase the level of public well-being by optimally distributing GDP among social groups, sectors of the economy, individual territories. Financial policy, as a form of realization of functions of finances, is aimed at achieving the goals of the state with minimal expenses and sufficient efficiency.

The formation of methodological principles of financial policy is related to its structure, which includes: developing concepts for financial management in the future; developing a program of financial management actions for the near future; developing a set of principles and methods for implementing the chosen financial policy strategy or tactics.

It is important to note that the financial mechanism of financial policy implementation is the result of the evolution of the role and importance of the functions of the state in socio-economic development. Depending on the parameters of the economy and other spheres of society, the goals and objectives of financial policy, tools and levers to achieve them change in order to effectively influence the socio-economic processes. The study of financial policy formulation and implementation in Ukraine testifies to its multifaceted nature. At the same time, for its effective implementation, a set of conditions should be formed that embodies the development of the economic environment, a positive awareness and perception of its subjects by financial relations, and the accumulation of a positive experience of market transformations. However, in today's context, financial policy is predominantly tactical, subordinate to current tasks, performs the functions of redistribution and stabilization, and does not fully meet the strategic orientations of socio-economic development. In view of this, the main task should be to activate the regulatory function of financial policy, to introduce effective mechanisms, to form strategic character of purposeful decisions in order to ensure in the system of state regulation of unity with the socio-economic strategy. The achievement of the above functional linkage leads to the unity of financial policy objectives with practical regulatory tasks, which indicates a higher degree of development of the state regulatory system [1].

The main problems of financial policy are the problems of ensuring the dynamics of growth, competitiveness of the Ukrainian economy, approval of an updated model of financial development. It is this way that will allow Ukraine to preserve and make the best use of the available scientific and technological potential for structural change and to take a proper place in the global space. Deepening the course of market reforms on an innovative basis and accelerating them, radicalization of systemic transformations can ensure the progressive development of the state. The effective functioning of the financial system of the state depends on the establishment of financial relations in society, as well as on the effectiveness of the financial mechanism through which the financial policy of

the state is implemented. It should be noted that the basis of financial policy is budgetary policy, which is primarily related to the formation and implementation of budgets at all levels. Economic instability and decline in production have a negative impact on revenue generation and budget financing. An important problem remains to determine the optimal limits for the functioning of budgets of all levels and ensure their quality and rhythmic implementation while maintaining the leading role of the State Budget of Ukraine [2].

In order to eliminate the problems of financial policy of Ukraine, which have accumulated over the years of development as an independent state, it is necessary to solve the following main tasks: to contribute to the increase of financial potential, first of all its component - the financial resources of the country; increase the efficiency of use of available financial resources; ensure the necessary pace of economic development through the concentrated targeted use of the aggregate financial resources available in the country.

To improve the situation in Ukraine, measures need to be taken to improve the financial situation in Ukraine, in particular, finance of the basic link of economy - finances of the enterprises and the organizations, effective stimulation of business activity and entrepreneurship, the production process which can give positive results and stop negative processes in the economy: production, depreciation, deficits of the state budget and provide prerequisites for further economic growth [3].

References

1. Белопольский Н.Г. Энвироника - наука будущего развития человечества: монография. Д.: Институт экономики промышленности НАН Украины, 2007. 436 с.
2. Волошин В. С., Белопольский Н.Г. *Феномен денег*. Киев: Освита України, 2018. 462 с.
3. Білопольський М.Г, Філіпішина Л.М. Модель взаємодії підприємства із зовнішнім середовищем на етапі побудови стійкого розвитку бізнесу та суспільства // *Вісник економічної науки України: Наук. Журнал*, 2017. №1 (32). С. 3–7.

УДК 336.02

Березовська Т.Р.,
здобувач вищої освіти
Університету державної фіскальної служби України
Науковий керівник: **Бедринець М.Д.,**
к.е.н., доцент, завідувачка кафедри фінансів імені Л.Л. Тарангул
Університету державної фіскальної служби України

АНАЛІЗ РЕАЛІЗАЦІЇ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

Ефективність оподаткування в державі безпосередньо залежить від особливостей реалізації податкової політики, яку розглядають як складову

фінансової політики та яка повинна сприяти розвитку ринкових відносин, стимулювати ділову та підприємницьку активність і, як наслідок, забезпечувати надходження фінансових ресурсів до бюджетів всіх рівнів. Податкову політику розглядають як один з найважливіших важелів втручання держави в соціально-економічні процеси та як таку, що становить комплекс економічних, організаційних і правових заходів щодо регулювання податкових відносин [1].

Необхідно відзначити, що окремі питання бюджетної та податкової політики, їх місця в державному регулюванні економіки розглядали в своїх працях такі зарубіжні вчені, як У. Петті, А. Сміт, Д. Рікардо, В.М. Пушкарєва, І.І. Янжулта інші. У вітчизняній фінансовій думці проблеми бюджету та оподаткування знаходять своє відображення в працях В.Л. Андрущенко, О.Д. Василика, В.П. Вишневського, А.М. Соколовської, А.О. Спіфанова, В. та ін [2].

Загалом податкова політика характеризується сумою податкових надходжень до бюджету. За визначенням Т.Е. Городецької, податкові надходження до бюджету – це «злагоджена взаємодія всіх елементів системи, функціонування яких характеризує стан та розвиток податкової системи взагалі, зміну в динаміці під впливом зовнішніх факторів» [3].

Доцільно розглянути динаміку податкових надходжень до зведеного бюджету України за 2013 -2018 рр., яку показано на рис. 1.

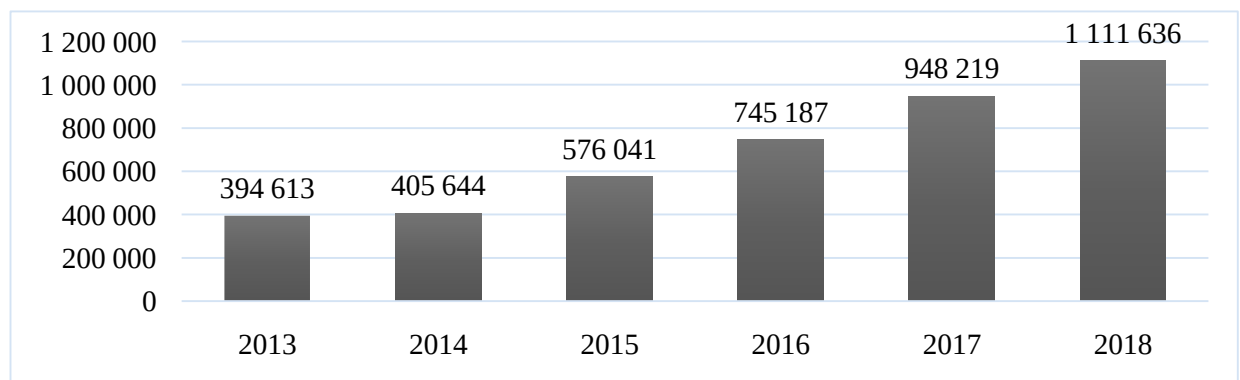

Рис. 1 Динаміка податкових надходжень до зведеного бюджету України за 2013–2018 рр., млн. грн.

Джерело: складено автором на основі [4].

Податкові надходження до зведеного бюджету України за 2018 рік становлять 1111,6 млрд. грн., у 2017 році – 948,2 млрд. грн. У 2016 році податкові надходження становили 745,2 млрд. грн., а у 2015 році – 576 млрд. грн.. У 2014 році сума податкових надходжень складала 405,6 млрд. грн., а у 2013 році – 394,6 млрд. грн.. Основу цих надходжень становить збір податку на додану вартість сума якого становить 434 млрд. грн., вся сума якого надходить до державного бюджету України.

До місцевих бюджетів від податку на доходи фізичних осіб у 2018 році надійшло 110,6 млрд. грн., до державного бюджету – 75,1 млрд. грн.,

загальна сума ПДФО становить 185,7 млрд. грн.. У 2017 році сума надходжень від ПДФО ставила 138,8 млрд. грн. Це пов'язане з підвищенням мінімальної заробітної плати в Україні.

Акцизний податок із загальної частки податкових надходжень до зведеного бюджету України за 2018 рік становить 121,5 млрд. грн., в той час коли у 2017 році ця сума становила 101,7 млрд. грн.. Така тенденція пов'язана з підвищенням акцизного податку на горілчані та тютюнові вироби.

Надходження до зведеного бюджету України у 2018 році від податку на прибуток підприємств становить 73,4 млрд. грн., де лише 6,5 млрд. грн.. надходить до місцевих бюджетів. Від місцевих податків і зборів у 2018 році до зведеного бюджету надходить 53,3 млрд. грн.

У Зведеному бюджеті України плата за користування надрами у 2018 році становила 44,9 млрд. грн. Сума ввізного мита у 2018 р. дорівнювала 23,9 млрд. грн., але порівняно з 2017 р. розмір збільшився лише на 3,9 млрд. грн..

Розмір повернення платнику податку з бюджету у зв'язку з надмірною сплатою податку у 2018 році становить 120 млрд. грн., у 2017 році дорівнював 94,4 млрд. грн.. Сума інших податкових надходжень до зведеного бюджету у 2018 році дорівнює 11,5 млрд. грн., а у 2017 році порівняно з 2016 роком зменшилась на 2,9 млрд. грн.

У 2018 році питома вага податку на додану вартість у всій сумі податкових надходжень до зведеного бюджету становила 52,41%, у той час коли у 2017 році відсоток становив 50,69. Питома вага податку на доходи фізичних осіб становить 22,42 %, коли у 2016 році вага становила 21,33% від всієї суми надходжень. Найменше відсотків складають ввізне мито та інші податкові надходження, які становлять відповідно 2,89 та 1,39 %.

Отже, в сучасних ринкових умовах в Україні істотну роль відіграє податкова політика. Саме від дієвого механізму її здійснення залежить економічне зростання та суспільний добробут населення, оскільки через податкову політику акумулюються фінансові ресурси, необхідні державі для виконання своїх функцій, а також здійснюється регулювання економікою.

Таким чином, основу податкових надходжень до зведеного бюджету України становить податок на додану вартість та податок на доходи фізичних осіб. Найменше податкових надходжень надходить до зведеного бюджету України від ввізного мита та плати за користування надрами.

Список використаних джерел

1. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р., №2755-VI (зі змінами).
2. Ільяшенко В.А. Податкова політика в системі регулювання соціально-економічного розвитку держави. *Економіка та держава Сер. Економічна наука*, 2013. Вип. 8. С. 22-24
3. Городецька Т.Е., Поровай А. С. Аналіз податкових надходжень в системі доходів бюджету. *Молодий вчений*, 2017. Вип. 2 (42). С.243–247.

4. Бюджет України : веб-сайт. URL: <http://cost.ua/budget/revenue/>
(дата звернення 03.12.2019).

УДК 657.1:658.115

Гладир І.Ю.,
здобувач вищої освіти
факультету обліку та податкового менеджменту
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»
Науковий керівник: **Заросило А.П.,**
ст. викладач кафедри
обліку в кредитних і бюджетних установах та економічного аналізу
ДВНЗ «Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана»

УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК ДОХОДІВ І ВИТРАТ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ІНСТРУМЕНТ УПРАВЛІННЯ БЮДЖЕТНИМИ КОШТАМИ

Одним із основних завдань управління бюджетними коштами в бюджетних установах є оцінка ефективності та раціональності використання їх у господарській діяльності. Обліково-аналітичне забезпечення доходів і витрат є ключовим важелем у системі управління бюджетними коштами. Формування інформаційних даних щодо ефективності управління бюджетними коштами здійснюється за даними управлінського обліку.

Основними завданнями управлінського обліку доходів і витрат є: обробка, узагальнення та передача необхідної інформації для оперативного управління бюджетними коштами та прийняття оптимальних управлінських рішень; перевірку законності та доцільності використання бюджетних коштів; оцінку ефективності управління бюджетними коштами за структурними підрозділами (центрами відповідальності); складання управлінської звітності, інформація яких призначена для керівників, а також інших внутрішніх та зовнішніх користувачів бухгалтерської інформації [1].

Складність організаційної структури та велика кількість господарських операцій, які здійснюють бюджетні установи вимагають пошук гнучких систем управління з метою оптимізації використання бюджетних коштів та прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

Найбільш ефективно управляти бюджетними коштами доцільно окремо за видами доходів і витрат як за центрами відповідальності, так і по установі в цілому. Виділення центрів відповідальності викликано розподілом повноважень між працівниками установи, керівниками підрозділу прав самостійно приймати рішення та закріплення відповідальності за наслідки таких рішень.

Узагальнюючи різні наукові погляди, більшість науковців погоджуються з тим, що під центром відповідальності слід розуміти окремий сегмент установи (робоче місце, відділ тощо), в межах якого встановлено

персональну відповідальність керівника центру за результати діяльності його підрозділу [2;3].

Основною формою діяльності є кошторисно-бюджетне фінансування, зокрема кошторис є основним плановим документом, який надає повноваження бюджетній установі щодо отримання доходів і здійснення видатків, визначає обсяг та спрямування коштів для виконання функцій і досягнення цілей, визначених на рік відповідно до бюджетних призначень [4].

Складовими кошторису є доходи і видатки, які виникають за загальним та спеціальним фонди. Тому, в бюджетних установах всі центри відповідальності включають доходи і витрати як за загальним фондом, так і за спеціальним фондом.

З огляду на вказане, пропонуємо здійснювати управління бюджетними коштами за центрами відповідальності, аналізуючи ефективність використання коштів за загальним та спеціальним фондами в розрізі доходів і витрат. Таким чином, інформаційний зв'язок між центрами відповідальності і управлінням бюджетних коштів за загальним і спеціальним фондами, узагальнено на рис.1.

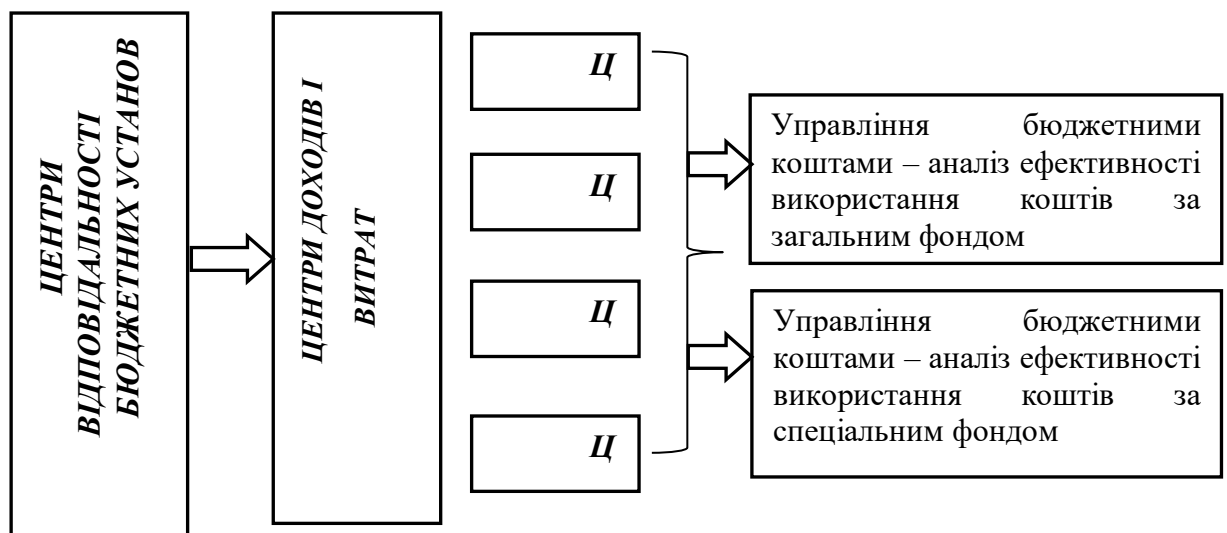

Рис. 1 Інформаційний зв'язок між центрами відповідальності і управлінням бюджетних коштів

Назва центру відповідальності повинна характеризувати завданням його функціонування. В процесі виокремлення центр і в відповідальності потрібно дотримуватись: керівнику центра визначати сферу відповідальності); встановлювати одиниці виміру за кожним центром; визначати перелік показників, необхідних для розрахунку.

Підсумовуючи доходимо висновків, формування ефективної системи управління бюджетними коштами за центрами відповідальності передбачає: виділення в організаційній структурі установи центрів відповідальності; розроблення моделі управління бюджетними коштами за центрами доходів і витрат; розробка програми аналізу ефективності використання коштів за

загальним та спеціальним фондами та прийняття відповідних управлінських рішень.

Список використаних джерел

1. Свірко С.В., Заросило А.П. Управлінський облік і аналіз у бюджетних установах: навч. посіб. К.: КНЕУ, 2012. 538 с.
2. Хахонова И. Н. Принципы организации управленческого учета денежных потоков по центрам ответственности /Современные наукоемкие технологии, 2006. № 1. С. 53–56.
3. Хорнгрен Чарльз Т. Бухгалтерский учёт: Управленческий аспект / Чарльз Т. Хорнгрен, Дж. Фостер; под ред. Я. В. Соколова; [пер. с англ.]. – М.: Финансы и статистика, 2003. 416 с.
4. Про затвердження Порядку складання, розгляду, затвердження та основних вимог до виконання кошторисів бюджетних установ: затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2002 р. № 228. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/>

УДК 336.1

Грушко Н.С.,
здобувач вищої освіти
Університету державної фіскальної служби України
Науковий керівник: **Бедринцев М.Д.,**
к.е.н., доцент, завідувачка кафедри фінансів імені Л.Л.Тарангул
Університету державної фіскальної служби України

ЗМІСТ ПУБЛІЧНИХ ФІНАНСІВ З УРАХУВАННЯ СУЧАСНИХ ТЕНДЕНЦІЙ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОЇ НАУКИ

Зі здобуттям Україною незалежності, вітчизняна фінансова наука розвивається, переважно, в контексті світових надбань, з метою інтеграції, уніфікації трактувань певних економічних явищ та процесів із загальносвітовою економічною думкою. Насамперед, це проявляється в намаганні переосмислити поняття та терміни, що вживаються, частково втративши своє економічне підґрунтя. Зокрема, наразі очевидно, що в нових економічних і суспільно-політичних реаліях поняття «державні фінанси» не може змістовно покривати всю проблематику фінансових процесів у публічно-колективній сфері [1]. Наразі, коригування категоріального спектра української фінансової науки є досить актуальним завданням для вітчизняних науковців та економістів, адже в іншому разі, вона не може послуговуватись однією понятійною мовою із фінансовою думкою Заходу.

Якщо проаналізувати еволюційний розвиток фінансової науки, можна зазначити що термін «державні фінанси» є притаманним економічному розвитку України як радянської держави, в якій домінувала державна власність, жорстокий контроль над фінансами та відсутністю будь-яких суспільних важелів впливу на них з боку населення. Тобто, у сучасних

економічних умовах дане поняття має більш вузьке значення ніж публічні фінанси. На заміну тотальному державному контролю та авторитарному режиму прийшов громадський контроль за використанням наявних фінансових ресурсів, а також усвідомлення громадян про належність та джерело «державних» фінансів. Підтвердженням вище зазначеного є й те, що не лише фінансова, а й управлінська наука теж поступово відходить від вживання такого поняття як «державне управління», віддаючи перевагу «публічному управлінню», що пов'язано зі збільшенням ролі громади й суспільства загалом в управлінні державою. Слід зазначити, що функції управління публічними фінансами суголосні з функціями державної інформаційної політики і мають загальну спрямованість на розвиток усіх сфер життєдіяльності, задоволення потреб громадян в інформації, забезпечення прямих та зворотних зв'язків та підвищення якості управлінських рішень [2]. Доцільно вказати, що на сучасному етапі розвитку економічних відносин в нашій країні існують проблеми використання публічних фінансів, які стосуються таких аспектів, як: 1) низький рівень застосування електронних систем для надання адміністративних послуг, здійснення електронних аукціонів тощо, тобто низький рівень впровадження електронного врядування; 2) низький рівень публічності інформації, що пов'язано із такими поняттями, як «відкриті дані», доступ до публічної інформації тощо, які роблять всі дії уряду прозорими та надають можливість кожному громадянину в будь-який момент отримати статистичну інформацію, дані про здійснення фінансових трансакцій публічним сектором тощо; 3) неефективність розподілу коштів на утримання апарату управління публічного сектору на національному та місцевому рівнях [3].

Отже, звуження можливих рамок вживання терміну «державні фінанси» зумовлює потребу у використанні поняття «публічні фінанси». Виокремлення публічних фінансів у вітчизняній економічній думці відповідає світовим тенденціям та рівню розвитку світової наукової думки. Публічні фінанси включають як місцеві так і державні фінанси, оскільки вони спільно використовуються громадянами на місцевому чи державному рівнях. Держава є лише одним із видів суспільної організації людей, отже, державні фінанси є лише одними із видів публічних фінансів.

Список використаних джерел

1. Дерлиця А. Ю. Суспільні фінанси та феномен публічності: семантична конструкція, історична формація, теоретична концепція. *Вісник «Фінанси України»*, 2018. Вип.11. С. 107-123.
2. Клімова С.В. Оптимізація інформаційно-правового забезпечення управління публічними фінансами. *Правова держава*, 2018. Вип.32. С.85-90.
3. Власова М.М., Малий І. Й. Ефективність використання публічних фінансів в умовах реформування публічного управління. *Вісник Київського національного університету ім. В. Гетьмана*, 2019. №2. URL:<http://ir.kneu.edu/handle/2010/30345> (дата звернення 02.12.2019)

Давиденко Н.М.,
д.е.н., професор,
завідувачка кафедри фінансів
Національного університету біоресурсів
і природокористування України

БЮДЖЕТНЕ ПЛАНУВАННЯ РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ В УКРАЇНІ

Успішне виконання державою координаційних функцій розвитку регіонів ґрунтується на ефективному функціонуванні публічних фінансів. Регламентація ж публічних фінансів в умовах змішаної економіки (суб'єктів державної, приватної і комунальної власності) набула не тільки управлінський вираз, але й націленість на надання суспільству різних благ нетоварного характеру, оплачуваних коштами бюджету [1].

Для держави «надання благ» означає оплачувати їх, фінансуючи за рахунок бюджетних коштів. Цим установлюється логічно-методичний зв'язок між державою і підприємництвом (як представників найменшої та найбільшої частки в структурі фінансового потенціалу регіону), формується економічно обґрунтований фіскальний тиск на суб'єктів господарювання, здійснюваний на підставі законодавчо визначеного і обов'язкового, а не добровільного відчуження у них певної частки доходів у вигляді податків і зборів, які надходять до бюджету. Разом з цим відбувається розподіл наявних фінансових ресурсів між приватним сектором і публічною фінансовою системою; обґрунтовується рівновага між економічною ефективністю і суспільною доцільністю використання фінансових ресурсів; удосконалюється фінансовий механізм та система фінансових відносин.

Для того ж, щоб бюджетне планування стало дієвим важелем регулювання соціально-економічним розвитком суспільства і набуло імперативного характеру, необхідно, щоб воно керувалося не передвиборчою програмою політичних сил чи чергових кандидатів на посаду Президента країни, а науково обґрунтованою стратегією суспільного розвитку та індикативним планом її реалізації.

Слід зазначити, що і однозначного визначення самої категорії «бюджетне планування» ще не існує. Вважається, що це – фінансове планування, під яким розуміється процес визначення обсягу фінансових ресурсів для певних громад за джерелами доходів та їх цільового використання у плановому періоді. Разом з цим, за нашим переконанням, фінансове планування, що набуло визначення «як науковий процес обґрунтування на певний період руху фінансових ресурсів і відповідних відносин», є лише одним із складових елементів бюджетного планування розвитку які генерують зазначені грошові потоки.

Тобто, за нашим переконанням, бюджетне планування має вирішувати більш широкий спектр завдань, ніж формальне складання фінансового балансу. Воно має охоплювати не лише формування абстрактних бюджетних

запасів головних розпорядників бюджетних коштів (які як правило здійснюються за горезвісним принципом «від досягнутого»), а й розвивати потужність своїх соціально-економічних баз регіонів і суспільства загалом на шляху прогресу. Тобто, діяти згідно із сентенцією «не тільки доїти корову, а й годувати», тобто – зміцнювати фінансовий потенціал суспільства у розумінні його як набування нових більших можливостей.

Упровадження зазначеної моделі бюджетного планування має високу актуальність в сучасних умовах реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади, що супроводжується децентралізацією фінансових ресурсів бюджетної системи. Внаслідок реформи очікується перетворення органів місцевого самоврядування в центри територіального розвитку із самодостатніми бюджетами на основі максимально повного використання свого ендогенного потенціалу. Це зумовить відповідальність органів місцевого самоврядування за забезпечення розвитку продуктивних сил підвладних територій, що потребує належного контролю за рівнем їх продуктивності на основі бюджетного планування.

Індикатором динамізму суспільного розвитку на макро-, мезо- і мікроекономічних рівнях є величина обсягу виробництва валового регіонального продукту (ВРП) в межах відповідних територій. Нині в Україні динаміка ВРП є непідконтрольною не тільки органам регіональної влади, яким інформація надається «зверху», а й усім органам влади нижчих за регіон рівнів, які такої інформації не мають. Вони взагалі позбавлені можливості відслідковувати продуктивну спроможність економічних систем, функціонуючих у економічному просторі своєї юрисдикції відповідних державних чи місцевих бюджетів територіальних громад, оскільки статистичний облік утворення ВРП на субрегіональному рівні відсутній.

Вирішення зазначеної інформаційної проблеми є обов'язковою передумовою впровадження так необхідного індикативного планування в Україні загалом, регіональних і територіальних громад зокрема. Адже до основних груп індикаторів соціально-економічного розвитку належать: параметри динаміки, структури і ефективності економіки загалом та за найважливішими її сферами; фінансові і грошово-кредитні параметри, включаючи оцінку руху цін, стану фондового ринку тощо; соціально-економічні параметри: зайнятість, рівень життя, соціальний захист населення тощо; параметри національної безпеки країни; зовнішньоекономічні характеристики, загальні оцінки динаміки корпоративних фінансів.

Найважливішим наслідком інтеграційного планування має бути сприяння суспільному діалогу та розвитку громадянського суспільства, поліпшенню умов здійснення підприємницької діяльності, удосконаленню механізмів державного управління та забезпечення подальшої інституційної трансформації, зокрема – розвитку інституційного середовища державно-приватного партнерства, підвищенню соціальної відповідальності бізнесу тощо.

Список використаних джерел

1. Давиденко Н.М., Буряк М.І. Розвиток фінансового потенціалу регіонів України в умовах децентралізації. К.: ЦП «Компринт», 2019. 248 с.

УДК 336.143

Дзіньовська Д. Ю., Вередін Д. Р.,
здобувачі вищої освіти
Університету державної фіскальної служби України
Науковий керівник: **Нечипоренко А.В.,**
к.е.н., доцент кафедри фінансів імені Л.Л. Тарангул
Університету державної фіскальної служби України

БЮДЖЕТНА ПОЛІТИКА ЯК ІНСТРУМЕНТ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

Бюджетна політика є компонентом економічної політики держави та фінансової політики. Основа бюджетної політики полягає у розробці напрямів використання бюджету відповідно до засад соціально-економічного розвитку суспільства. У процесі такої розробки розроблення держава визначає конкретні форми, методи і види організації бюджетних відносин.

У сучасних умовах проведення різних реформ роль бюджетної політики значно підвищується, адже вона стає основним інструментом регулювання соціально-економічних процесів в країні, а також сприяє забезпеченню макроекономічної рівноваги в умовах інституційних перетворень [4].

Основною метою бюджетної політики країни має бути забезпечення відповідного рівня соціально-економічного розвитку суспільства з урахуванням збалансованості державних фінансів, що реалізуються через інститути бюджетного регулювання, державного фінансового контролю та державної політики фінансово-економічної стабілізації.

Бюджетна політика, що реалізується через систему бюджетних механізмів, повинна забезпечувати бюджетну рівновагу й ефективний вплив на соціально-економічну сферу [5]. В свою чергу, бюджетний механізм відіграє визначальну роль у функціонуванні бюджетної системи України. Від належних якості та рівня організації законодавчого і нормативного забезпечення, бюджетного планування, бюджетного регулювання, бюджетного нормування, оподаткування, неподаткових методів мобілізації доходів, кошторисного фінансування, бюджетного інвестування, бюджетного резервування, міжбюджетних відносин, бюджетного контролю залежить рівень практичної реалізації бюджетних відносин у кожній ланці бюджетної системи і якість виконання державою своїх функцій.

Основою різноспрямованого впливу на розвиток економічних і соціальних питань в Україні стають суттєві корективи, які вносяться у визначення цілей та пріоритетів бюджетної політики країни. Бюджетна

політика визначає відповідні фінансово-економічні відносини, які виникають унаслідок діяльності держави й суб'єктів ринку [3]. Держава, спрямовуючи діяльність на вдосконалення базових інститутів економічного розвитку, тим самим створює умови для формування й реалізації ефективної бюджетної політики.

Об'єктивними особливостями реалізації бюджетної політики в Україні є: незначні суми бюджетних коштів та їх хронічний дефіцит; надмірна централізація фінансових ресурсів, що не стимулює місцеві органи влади та місцевого самоврядування до максимальної мобілізації власних фінансових ресурсів регіонів [2].

До основних цілей бюджетної політики в умовах посилення впливу бюджетних ризиків відноситься: забезпечення збалансованості бюджету, сформованого на основі реалістичного макроекономічного прогнозу та спрямованого на подолання кризових явищ; забезпечення оптимальності витрачання бюджетних коштів; досягнення високого рівня та якості життя громадян й конкурентоспроможності економіки; встановлення ефективної та справедливої влади; створення держави інтегрованої у глобальні процеси [1].

Для впровадження цілей бюджетної політики для досягнення бюджетної рівноваги можна виділити такі основні завдання та шляхи їх виконання: забезпечення реальної збалансованості та стійкості бюджетної системи в умовах фінансово-економічної кризи; забезпечення оптимальності витрачання бюджетних коштів; забезпечення досягнутого рівня державних соціальних стандартів; формування прогнозованої, раціональної податкової та митної політики, що сприятиме економічному зростанню, створенню єдиного правового поля діяльності суб'єкта господарювання.

Отже, узагальнюючи сучасні тенденції бюджетної політики України, слід зосередитись на тому, що вона має бути орієнтована на розв'язання соціальних проблем, які б вирішувалися шляхом підвищення номінальних доходів населення. Проте, подальше проведення бюджетної політики потребує поступової переорієнтації на забезпечення підґрунтя економічного зростання, яке має стати основою істотного підвищення рівня та якості життя населення.

Список використаних джерел

1. Державне фінансове регулювання економічних перетворень: монографія / І.Я. Чугунов, А.В. Павелко, Т.В. Канєва та ін.; за заг. ред. А.А.Мазаракі. К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2015. 376 с.
2. Кужелев М.А. Маковская Е.А. Финансовая безопасность: государство, регион, личность. Ломоносов 2001 : сб. тезисов и докладов на международной конференции. М.: МГУ им. М.В. Ломоносова, МАКС Пресс, 2001. С. 129–130.
3. Лисяк Л.В., Чугунов І.Я. Бюджена система в інституційному середовищі суспільства. *Фінанси України*, 2009. №11. С.3–11.
4. Нечипоренко А. В. Роль бюджетної політики на сучасному етапі економічного розвитку України. *Актуальні економічні, фінансові та правові*

питання в умовах євроінтеграції та глобальної конкуренції: збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції, 26-27 лютого 2019 р. Ірпінь : Університет ДФС України, 2019. С. 91–93.

5. Kuzheliev M. O., Zherlitsyn D.M., Nechyporenko A.V. Bioresources Price Trend and GDP Growth Adjustment. *International Journal of Advanced Biotechnology and Research*, 2019. Vol. 10. Special Issue-1. P. 379–383.

УДК 336.1

Дрепін А. В.,

здобувач третього (освітньо-наукового)
рівня вищої освіти кафедри фінансів

Київського національного торговельно-економічного університету

ДОХОДИ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ В УМОВАХ ФІСКАЛЬНОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

Пріоритетом фінансової політики щодо трансформації архітектури міжбюджетних відносин є посилення ролі власних доходів у формуванні бюджетів територіальних громад. До яких слід віднести місцеві податки та неподаткові надходження. Виключно у розвинутих економіках із рівномірним розподілом ВРП присутня реальна бюджетна децентралізація і фінансово самодостатнє місцеве самоврядування. З урахуванням наведеного, стратегічним завданням держави є елімінація дисбалансу соціально-економічного розвитку та створення інституційно спроможних територіальних громад.

Фінансовий потенціал територіальних громад, пов'язаний із процесами децентралізації у сфері доходів, пропонуємо оцінювати за 4 індикаторами: 1) рівнем бюджетної децентралізації за доходами Rev_{dec} (питома вага доходів місцевих бюджетів без трансфертів у доходах зведеного); 2) коефіцієнтом абсолютної податкової автономії AS_{Ta} (частка надходжень від справляння податків, щодо яких органи місцевого самоврядування мають спроможність регулювати ставку та / або базу, у податкових надходженнях зведеного бюджету); 3) коефіцієнтом відносної податкової автономії RS_{Ta} (частка податкових надходжень місцевих бюджетів у відповідних надходженнях зведеного); 4) коефіцієнтом автономії місцевих бюджетів за доходами OR_a (частка суми надходжень податків, щодо яких органи самоврядування регулюють ставку та / або базу, неподаткових надходжень та доходів від операцій з капіталом місцевих бюджетів у доходах зведеного бюджету).

Розрахований за даними Державної казначейської служби України [1] Rev_{dec} у 2001–2019 рр. характеризувався середнім значенням 24,52 %. Корекція фінансової парадигми України в 2015 р. із посиленням спроможності територіальних громад і розширення автономії змінила ситуацію. AS_{Ta} в 2001–2019 рр. був незначним – 0,022. Внаслідок структурної оптимізації місцевих податків та включення до їх складу єдиного обсяг

надходжень до бюджетів податків, регульованих місцевими владними інституціями, подвоївся в 2011 р. та ще в 2,5 рази зріс в 2012 р. Це відобразилося на зростанні AC_{Ta} з 0,003 до 0,005 та 0,012. Розвиток майнового оподаткування, включення з 2015 р. до числа місцевих земельного спричинив ріст AC_{Ta} в 4 рази. RC_{Ta} характеризувався розмахом варіації від 0,193 у 2015 р. до 0,402 у 2001 р. Зростання RC_{Ta} після 2015 року співпало з децентралізаційним трендом. Відбулися позитивні зрушення в контексті зростання фактичних надходжень податку на доходи фізичних осіб, пов'язані зі збільшенням соціальних стандартів і гарантій, детінізацією оплати праці. OR_a мав зростаючу динаміку із мінімальними флуктуаціями. Його середнє значення в 2001–2019 рр. – 0,053. 2006–2010 роки характеризувалися найнижчим середнім значенням OR_a – 0,045. Зростання OR_a в 2015 р. з 0,043 до 0,071 пояснювалося збільшенням надходжень податків, щодо яких органи місцевого самоврядування можуть регулювати ставки і значним приростом неподаткових надходжень (+64,22 %) і доходів від операцій з капіталом (+44,38 %).

Тенденції доходів місцевих бюджетів посвідчують опосередкований рівень децентралізації та податкової автономії, що пов'язано із питанням забезпечення збалансованості усіх місцевих бюджетів та недопущення значного розриву в соціально-економічному розвитку громад. Досвід нагадує про значні ризики посилення диференціації економічного розвитку регіонів внаслідок надмірного ступеню децентралізації, що спонукає міграційні процеси, загострює проблему депресивності окремих територій. Ця ситуація вказує на неповне використання фінансового потенціалу територій. Вважаємо за доцільне здійснити оцінювання впливу відповідних індикаторів децентралізації на динаміку економічного зростання територіально-адміністративних одиниць та країни загалом.

Для виявлення характеру і з'ясування щільності зв'язку між наведеними змінними проаналізовано відповідні річні показники бюджетної системи та реального ВВП для періоду 2001–2019 рр. Рішення, що впливають на розробку бюджетної політики приймаються із часовим лагом, враховуючи її інерційність і інституційні обмеження, що стосуються процедури схвалення і затвердження фіскальних заходів. Для емерджентної економіки така політика адаптується до минулої, а не перспективної економічної ситуації [2]. Гіпотезою дослідження була наявність стійкого зв'язку між індикаторами фіскальної децентралізації та економічним зростанням. Кореляційно-регресійний аналіз впливу Rev_{dec} та коефіцієнтів автономії на економічне зростання засвідчив переважно прямий (зворотній – для AC_{Ta}) зв'язок. Коефіцієнти детермінації і P -значення вказують на статистичну незначущість одержаних результатів і спростовують гіпотезу.

Таким чином, структура місцевих податків в Україні асоціюється з позитивною динамікою надходжень, але наразі актуалізується необхідність дотримання системи критеріїв та принципів ефективності їх справляння й адміністрування. Досягнення цих задач, посилення фінансової спроможності

адміністративно-територіальних одиниць стає можливим шляхом: дотримання верховенства права, справедливості та паритету інтересів учасників фіскального простору; максимального посилення рівню довіри платників до фіскальних органів; соціальної відповідальності і свідомості економічних суб'єктів; наближення інтересів платників та фіскальних інституцій шляхом перетворення останніх із контрольних на специфічні консультаційно-сервісні служби; діджиталізації і оптимізації всіх організаційних процесів податкової служби, дотримання транспарентності адміністрування; посилення інвестиційної привабливості економіки в цілому і її адміністративно-територіальних одиниць, максимального забезпечення реалізації основних принципів міжнародної та міжрегіональної податкової конкуренції.

Список використаних джерел

1. Інформація про виконання Державного бюджету України. Державна казначейська служба України [Електронний ресурс] – Режим доступу : <https://www.treasury.gov.ua/ua>.
2. Romer, C. D., and Romer D. H. (2010). The Macroeconomic Effects of Tax Changes: Estimates Based on a New Measure of Fiscal Shocks. *American Economic Review*, 100 (3), 763–801.

УДК 342:351

Євтушенко Н.М.,

к.е.н., доцент кафедри фінансів, обліку і оподаткування
ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький ДПУ імені Григорія Сковороди»

Малишко В.В.,

к.е.н., доцент кафедри фінансів, обліку і оподаткування
ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький ДПУ імені Григорія Сковороди»

Городніченко Ю.В.,

к.е.н., доцент кафедри фінансів, обліку і оподаткування
ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький ДПУ імені Григорія Сковороди»

ШЛЯХИ ПОКРАЩЕННЯ УПРАВЛІННЯ ПУБЛІЧНИМИ ФІНАНСАМИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Сьогодні Україна запроваджує реформи в різних сферах і для цього необхідно мати фінансовий ресурс. Однією з умов розвитку нашої держави має бути ефективне використання її фінансових ресурсів. Головним завданням державних та місцевих органів влади є створення самодостатньої фінансової системи. І це можливо досягти лише шляхом ефективного управління публічними фінансами. Управління публічними фінансами повинно забезпечувати утворення та розподіл публічних централізованих і децентралізованих фондів коштів, які є необхідними для виконання державою та органами місцевого самоврядування своїх функцій. На даному етапі, управління публічними фінансами в Україні поки що не має

можливостей для швидкого реформування та соціально-економічного розвитку суспільства.

Для окреслення шляхів покращення управління публічними фінансами спочатку необхідно дати визначення даному поняттю, розглянувши підходи науковців до його трактування.

На думку Н. Пришви «публічні фінанси» – це сукупність суспільно економічних відносин, що спрямовані на формування, розподіл і використання публічних фондів коштів, що безпосередньо необхідні для безперебійного функціонування як держави загалом, так і її територіальних утворень, задоволення публічного інтересу [1, с.22].

Узагальнивши підходи науковців в трактуванні даного поняття, можна констатувати, що М. Карлін, який розуміє публічні фінанси як сукупність державних та місцевих фінансів, оскільки вони спільно використовуються населенням на державному чи місцевому рівнях [2], дає спрощене розуміння публічних фінансів, оскільки воно не враховує управлінських аспектів, які обов'язково повинні бути присутні в процесі формування, розподілу та використання публічних фінансів. А. Нечай в своїх працях детальніше розглядає публічні фінанси, поділяючи їх на публічні фінанси держави, органів місцевого самоврядування та публічні фінанси суспільного призначення [3]. У Законі України “Про відкритість використання публічних коштів” визначається склад публічних фінансів, згідно з яким до публічних коштів належать:

- кошти державного бюджету України та місцевих бюджетів;
- кредитні ресурси, надані під державні та місцеві гарантії;
- кошти Національного банку та інших державних банків, державних цільових коштів, Пенсійного фонду та фондів загальнообов'язкового соціального страхування;
- кошти суб'єктів господарювання державної та комунальної власності, отримані ними від їхньої господарської діяльності [4].

Провівши ґрунтовний аналіз та зробивши на цій основі висновки, можна запропонувати такі напрями підвищення ефективності управління публічними фінансами в Україні, а саме:

- впровадження в життя ефективної державної політики;
- в межах даної політики розробка механізмів ефективного використання державних ресурсів на основі публічного управління;
- удосконалення способів правового регулювання публічного управління в Україні загалом. Це дасть змогу удосконалити управління в сфері публічних фінансів.

Таким чином, публічні фінанси – це неодмінний атрибут функціонування держави, що забезпечує життєдіяльність усіх сфер суспільного виробництва та є засобом задоволення потреб населення і підвищення його добробуту. На основі аналіз підходів до розуміння сутності публічних фінансів можна зробити висновок, що неоднозначність трактування цього поняття ускладнює процес управління ними. Також пошук

нових підходів в управлінні публічними фінансами обумовлений існуванням низки проблем у сфері формування, розподілу та використання державних і місцевих фінансів через корупцію, бюрократизм та некомпетентність керівної ланки. Серед шляхів виходу із ситуації, що склалася, на нашу думку, є запровадження державної політики, покликаної забезпечити ефективне формування, використання і перерозподіл публічних фінансів. Необхідно розробити Стратегію розвитку системи управління публічними фінансами України, уніфікувати нормативно-правову базу шляхом прийняття нових та вдосконалення існуючих законодавчих актів, що дасть змогу покращити перерозподіл бюджетних коштів, підвищити стандарти корпоративного управління державними банками та сформувати єдиний простір регулювання управлінських процедур у сфері публічних фінансів.

Список використаних джерел

1. Пришва Н. Ю. Публічні доходи: поняття та особливості правового регулювання: [монографія]. Київ : КНТ. 2008. 200с.
2. Карлін М. І. Місцеві платежі в системі публічних фінансів України. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». 2015. Вип. 28. Серія «Економіка». С. 112.
3. Нечай А. А. Проблеми правового регулювання публічних фінансів та публічних видатків : [монографія]. Чернівці : Рута, 2004. С. 56.
4. Про відкритість використання публічних коштів : Закон України №183-VIII від 11.02.2015 р. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/183-19>.

УДК 336.143

Жаріков А.Ю.,

здобувач третього (освітньо-наукового) рівня
вищої освіти кафедри фінансів

Київського національного торговельно-економічного університету

БЮДЖЕТ У СИСТЕМІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІКИ

Розвиток суспільства на даному етапі вимагає використання бюджету як дійового інструменту державного регулювання економічних відносин. Важливим є визначення пріоритетів бюджетної політики, у тому числі на середньострокову перспективу виходячи з основних засад соціально-економічного розвитку країни, удосконалення державного регулювання у сфері формування доходів бюджету, планування та використання видатків бюджету, міжбюджетних відносин, що підвищить рівень ефективності функціонування економічної та бюджетної системи в цілому. Бюджетна політика, що реалізується через систему бюджетних механізмів забезпечує бюджетну рівновагу та ефективний вплив на соціально-економічні процеси. Бюджетний механізм та реалізація відповідної політики у сфері державних

фінансів із використанням регулюючих можливостей бюджету є вагомими інструментами впливу держави на розвиток економіки, забезпечення необхідного рівня соціальних стандартів. Особливо вагомого значення набуває бюджетний механізм за умови трансформаційних перетворень економіки та необхідності її стабілізації в умовах фінансово-економічної рецесії. Економічна сутність бюджетної політики в якості інструменту регулювання економічного розвитку полягає у використанні бюджетної архітекτονіки, яка визначається оптимальними співвідношеннями між елементами бюджетної системи для впливу на динаміку економічного зростання.

Бюджет як вагомий інструмент системи державного регулювання економіки має спиратися на довгострокову програму економічного та соціального розвитку країни. Упорядкування регулюючих цілей бюджетної політики, дозволяє досягти відповідного збалансування процесу перерозподілу фінансових ресурсів у суспільстві, рівня задоволення суспільних потреб. Необхідним є забезпечення перетворення бюджетного механізму в дієвий засіб реалізації соціально-економічної стратегії, підвищення ефективності використання бюджетних коштів. Соціальні пріоритети бюджетної політики мають зменшувати нерівномірність ринкового механізму розподілу доходів, вирішувати питання подолання бідності. Розбудова інституту бюджетної політики, що включає розробку відповідних норм, правил, інституцій сприятиме вирішенню проблем, які існують у сфері державних фінансів. Архітектоніка бюджетної політики має створювати належні інституційні умови функціонування фінансової моделі у суспільстві, які у сукупності повинні формувати механізм впливу на економічне зростання, сприяти підвищенню добробуту суспільства [1].

Становлення бюджетних відносин відбувається внаслідок розвитку економіки, однак можливості використання бюджету в макроекономічному регулюванні пов'язані з умовами і результатами виробництва, рівнем розвитку економічних відносин. Бюджет є адаптивним механізмом у системі регулювання економіки, спрямованим на забезпечення адекватності регулятивних заходів внутрішнім і зовнішнім змінам економічного середовища з метою економічного розвитку держави та адміністративно-територіальних одиниць. Бюджетну політику слід розглядати як чинник цілеспрямованого впливу відповідних інститутів держави на економічні та соціальні процеси країни щодо забезпечення макроекономічної рівноваги та створення відповідних умов для економічного зростання шляхом перерозподілу фінансових ресурсів між певними галузями та сферами суспільного розвитку. Метою бюджетної політики є забезпечення відповідного рівня соціально-економічного розвитку суспільства з урахуванням збалансованості державних фінансів, що реалізується через інститути бюджетного регулювання, державного фінансового контролю. Державне регулювання в сучасних умовах являє собою макроекономічний регулятор відтворювальних процесів, спрямований на реалізацію

стратегічних пріоритетів соціально-економічного розвитку держави. Прогнозування бюджету є важливим інструментом державного регулювання економічних і соціальних процесів, оскільки обґрунтовує напрями використання бюджетних коштів у майбутньому з урахуванням визначених цілей та пріоритетів соціально-економічного розвитку держави на довгострокову перспективу [2].

Бюджет є одним з основних інструментів державного регулювання соціально-економічних процесів, оскільки у процесі його складання здійснюється розробка основних напрямів формування та використання бюджетних коштів, виходячи з необхідності вирішення завдань, які стоять перед суспільством на даному етапі його розвитку. Підвищення дієвості системи управління бюджетним процесом передбачає формування бюджету на основі сталого, довгострокового підходу. Розробка бюджетної політики забезпечить визначення орієнтирів розвитку бюджетної системи, напрямів формування та шляхів реалізації бюджетної політики; встановлення балансу між власними та позиковими ресурсами; підвищення рівня обґрунтованості та дієвості рішень органів державного управління і місцевого самоврядування. Вагомим завданням при цьому є здійснення моніторингу процесу реалізації бюджетної політики, визначення умов, дотримання яких характеризує її ефективність, проведення дієвих фінансових перетворень шляхом використання обґрунтованих методів та інструментів бюджетної політики, спрямованих на отримання якісного суспільного кінцевого результату. Державне регулювання економічної та соціальної політики реалізується за допомогою бюджетного механізму, який включає як процес перерозподілу вартості валового внутрішнього продукту, так і вплив на соціально-економічний розвиток країни.

Список використаних джерел

1. Budget policy of social development. Chugunov I., Kaneva T., Pasichnyi M. and other. General editorship Chugunov I. Scientific Route. Tallinn, Estonia. 2018. 348 p.
2. Чугунов І.Я., Макогон В.Д. Бюджетна стратегія в умовах економічних перетворень // Вісник КНТЕУ. 2018. № 5. С. 5–18.

УДК 519.233:330.356

Жерліцин Д.М.,

д.е.н., доцент,

професор кафедри економічної кібернетики

Національного університету біоресурсів

і природокористування України

РИНОК КРИПТОВАЛЮТ: ІНВЕСТИЦІЙНІ ВЛАСТИВОСТІ АКТИВІВ

Криптовалюти є невід’ємною складовою сучасної світової фінансової системи. Розвиток відповідних ринків, зокрема, попит і пропозиція на першу

криптовалюту bitcoin та інші побідні інструменти (altcoin) зараз перевищує 200 млн.дол.США на день, що більше, ніж середньоденні обсяги торгів на фондових біржах України у сукупності. Проте використання криптовалют як інвестиційного активу потребує обґрунтування можливості застосування класичних методів ризик-менеджменту, портфельного аналізу тощо. Таким чином, у сучасному суспільно-економічному просторі, коли інформація щодо розвитку ринків криптовалют є доступною великій кількості інвесторів, все актуальніше стає питання оцінки статистичної значущості ринкових показників класичних інвестиційних інструментів.

Класична портфельна теорія доводить, що для оцінки фінансових властивостей активу різної природи необхідно проаналізувати динаміку його цін, відповідні прибутковості від курсових різниць, а також уточнити горизонти планування (доцільності застосування статистичних методів). Ринок криптовалют відносно новий. Незважаючи на те, що bitcoin було створено ще у 2009 році, інвестиційні властивості цього активу повноцінно проявились лише з 2017 року. Зокрема, валютні пари BTC-USD, ETH-USD та інші знайшли своє представлення на міжнародній фінансовій інформаційній площадці Yahoo!! Finance, що додатково підтверджує визнання та інвестиційну значущість відповідних активів.

Кожному із ключових активів ринку криптовалют притаманні свої особливості створення, функціонування, сфери застосування тощо. Проте у межах світового ринку криптовалют об'єднуючим фактором розвитку altcoin інструментів – є динаміки ринку bitcoin або валютної пари BTC-USD.

У межах відповідного дослідження сформульовано наступні базові припущення. Динаміка курсу BTC-USD є загальною ринковою тенденцією і може бути застосована у межах інвестиційного аналізу як індекс ринку криптовалют. Динаміка цін на криптовалюту та прибутковість відповідних інвестиційних активів буде розглядатися з червня 2017 року, а саме з моменту останнього значного корегування на ринку BTC-USD. Ключові гіпотези статистичного аналізу: в інвестиційному аналізі використовуються середньомісячні; нормальний розподіл показників прибутковості активів на ринку криптовалют; залежність між рівнем прибутковості активів на ринку altcoin та bitcoin.

Результати статистичного дослідження динаміки цін та прибутковості активів на ринку криптовалют з урахуванням вказаних припущень та гіпотез довели, що класичні методи портфельної теорії мають у цій сфері обмежене застосування. По-друге, базовим активом на ринку криптовалют виступає bitcoin, динаміка прибутковості якого може бути використана як індикатор розвитку ринку у цілому (індекс ринку). Відповідний показник можна використовувати під час побудови одноіндексних інвестиційних моделей за аналогією з моделлю Шарпа. По-третє, за результатами аналізу показників динаміки ринків bitcoin та altcoin за період з 2017 по 2019 рр. можна констатувати, що відповідні інвестиційні активи носять значний

рівень ризиковості (коефіцієнт варіації більше ніж 3). Тобто на ринку криптовалют зберігається спекулятивна спрямованість операцій.

Список використаних джерел

1. Жерліцин Д.М. Моделювання портфелю криптовалют: теоретичні та практичні засади. *Приазовський економічний вісник*. В.5 (16), 2019. С. 401–405.
2. Жерліцин Д.М. Статистичні властивості показників фінансових ринків. *Інфраструктура ринку*, 2019. №35. URL: <http://www.market-infr.od.ua>
3. Кужелєв М. О., Плахотнюк В. В. Напрями оптимізації інвестиційного клімату в Україні. *Економічний вісник університету*. 2019. Вип. 41. С. 119–126.

УДК 336.012

Кваша О. В.,

здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
Університету державної фіскальної служби України

ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА УПРАВЛІННЯ КАПІТАЛОМ АКЦІОНЕРНОГО ТОВАРИСТВА В УМОВАХ ПОВЕДІНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ

В останні роки теоретики все частіше пропонують нові концепції і розширення класичних моделей виходячи з емпіричних свідчень про людську поведінку та хибності економічних моделей, які базуються лише на раціональних підходах і не враховують психологічних факторів, які впливають на прийняття рішень у реальному житті.

Відомо, що рівень участі в акціонерному товаристві залежить від його частки в статутному капіталі: чим більша частка в акціонера, тим більше йому належить прибутку та голосів на загальних зборах акціонерів. Остання обставина дає можливість керувати діяльністю товариства. Реальними власниками компаній є ті, хто має контрольний пакет акцій, тому прийняття рішення залежить саме від цих людей.

Діяльність акціонерних товариств безумовно пов'язана з управлінням. Тому, управління фінансовою діяльністю як систему відносин варто розглядати через призму економіки та психології. Так, з точки зору економіки, управління фінансовою діяльністю – це цілеспрямований процес економічно-математичного моделювання та перерозподіл фінансових ресурсів між різними економічними суб'єктами фінансової системи. З точки зору психології, управління фінансовою діяльністю – це нераціональність, коли суб'єкт приймає необґрунтовані та спонтанні рішення під впливом поведінкових чинників таких як: егоїзм, нетактовність, образа тощо [4].

За теорією поведінкових фінансів, корпорація не прагне досягнення лише однієї цілі – максимізації прибутку, а керується низкою інших цілей,

що відображають наміри акціонерів на різному рівні її існування (зростання ринкової вартості компанії, підвищення фінансових статків власників, створення міцної та гнучкої команди тощо) [4].

В контексті розгляду питання управління фінансовою діяльністю корпорації доцільним є виокремлення поведінкових факторів впливу на цей процес [2]. Тому, доцільно виділяти два основних поведінкових фактори, які впливають на управління фінансовою діяльністю корпорації: емоційного впливу та когнітивного впливу.

Емоції є одним із головних механізмів внутрішньої регуляції психічної діяльності й поведінки індивіда, спрямованих на задоволення актуальних потреб. Емоції – це переживання людиною ситуативного чи дійового значення предметів та явищ минулого, теперішнього або майбутнього [5]. Варто зауважити, що емоції впливають на людей по-різному.

Поведінкові фактори емоційного впливу включають ірраціональну складову, яка заперечує вирішальну роль розуму в пізнанні і на перший план висуваються такі види людських здібностей як відчуття, інстинкт, інтуїція, споглядання тощо.

В свою чергу, когнітивна психологія вивчає принципи організації пізнавальних процесів та відмінності в тому, як люди сприймають, осмислюють й організовують свій досвід, оцінюють його та користуються ним [5]. Таким чином, прийняття рішень, які здійснюються на основі когнітивних процесів базуються на тому, що основним джерелом знання виступає розум, логічне міркування, теоретичні узагальнення.

Відхилення, які виникають при когнітивних процесах можуть бути скореговані на основі навчання чи шляхом більш чіткої інформованості. Так, менеджмент корпорації зацікавлений у пошуку більш ефективних механізмів прийняття ефективних фінансових рішень [1]. Емоції виникають спонтанно і підсвідомо, тому нівелювати їх вплив надзвичайно складно. Відтак, учасники корпоративних відносин, бажаючи контролювати емоції, не завжди здатні це зробити. В такому випадку, слід їх виявити та пристосовуватись до їхньої дії.

До поведінкових факторів емоційного впливу можна віднести самовпевненість та стійкість переконань. Самовпевненість передбачає віру суб'єктів корпоративних відносин у достовірність власних інтуїтивних суджень. Така емоція полягає в перебільшенні рівня власних знань та можливостей контролювати ситуацію.

В. Де Бондт у своїх дослідженнях дійшов висновку, що люди схильні здійснювати прогноз ринку на основі простої екстраполяції тренду. При цьому, вузький довірчий інтервал, який вони надають власним передбаченням свідчить про їхню самовпевненість [6].

Стійкість переконань як складова поведінкових факторів емоційного впливу полягає в тому, що сформувавши певну думку, люди підтримують її довго та неохоче змінюють. У результаті дії цієї емоції виникають різні ефекти зокрема ефект статусу-кво і страх невизначеності.

У 1988 році В. Самуельсон та Р. Зекхаузер виявили ефект статусу-кво.

Він полягає в тому, що люди схильні залишати все без змін та не шукати кращі можливості. Люди мають схильність до інвестування в знайоме, а часто ігноруючи принципи теорії портфеля [7; 8].

Страх невизначеності безпосередньо пов'язаний зі страхом втрати постійних джерел доходів. Невизначеність пов'язана з можливістю виникнення в ході реалізації рішення несприятливих ситуацій і наслідків. Тобто, невизначеність – це відсутність будь-якої визначеності щодо очікуваних небезпек, які сприймаються на ірраціональному рівні [3].

Підсумовуючи вищевикладене, варто зазначити, що і власники (акціонери) корпорації, і менеджмент поводять себе не завжди раціонально. І хоча вони намагаються приймати раціональні рішення, враховуючи всі обставини, їм не завжди вдається реалізувати це на практиці. Все тому, що впливу різноманітних поведінкових факторів суб'єктивного характеру піддаються всі учасники корпоративних відносин незалежно від професійної підготовки та досвіду роботи. Тому врахування поведінкових факторів дозволить підвищити ефективність управління фінансовою діяльністю корпорації в умовах динамічного зовнішнього середовища.

Список використаних джерел

1. Канеман Д. Думай медленно...решай быстро: перевод с английского. Москва: Издательство АСТ, 2015. 633 с.
2. Капелюш А. А. Ретроспективний аналіз розвитку теорії біхевіористичних фінансів. *Збірник наукових праць Університету державної фіскальної служби України*. 2016. №2. С. 120–131.
3. Кужелев М. А., Ясенова Е. С. Формирование механизма согласования интересов миноритарных и мажоритарных акционеров корпорации. *Актуальні проблеми розвитку фінансово-кредитної системи України* : матеріали Третьої всеукр. конф. Донецьк : ДонНТУ, 2010. С. 122–124.
4. Кужелев М. О., Нечипоренко А. В. Вплив поведінкових факторів на управління фінансовою діяльністю корпорації: теоретичні аспекти. *Збірник наукових праць Університету державної фіскальної служби України*. 2018. № 2. С.154–168.
5. Столяренко О. Б. Психологія особистості : навч. посібник для ВНЗ. Київ : Центр учбової літератури, 2012. 280 с.
6. De Bondt W. Betting on Trends: Intuitive Forecasts of Financial Risk and Return. *International Journal of Forecasting*, 1993. №9. P. 355–371.
7. Samuelson W., Zeckhauser R. Status Quo Bias in Decision Making. *Journal of Rzsk cind C'ncertaznt*. 1988. №1. P. 7–59.
8. Shcherbak V., Nifatova O., Kuzheliev M., Erkes O., Mylashko O. The assessment of corporate social responsibility at Ukrainian banks. *Banks and Bank Systems*. 2019. 14(3). P. 140–151.

Коляда Т.А.,
к.е.н., с.н.с., доцент,
доцент кафедри фінансів імені Л.Л. Тарангул
Університету державної фіскальної служби України

ОЦІНКА ФІНАНСОВОЇ НЕЗАЛЕЖНОСТІ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УМОВАХ БЮДЖЕТНОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ

Сучасною загальносвітовою тенденцією у сфері державних фінансів та державного будівництва є – зміцнення інституту місцевого самоврядування та посилення його впливу на соціальні, економічні та політичні процеси у суспільстві. Реформи, які тривають в Україні, щодо децентралізації влади та зміцнення фінансової незалежності органів місцевого самоврядування потребують проведення оцінки їх ефективності та результативності стосовно досягнення визначених цілей та довгострокових пріоритетів [1, с.230].

Фінансове забезпечення соціально-економічного розвитку регіонів України модернізується шляхом запровадження бюджетної децентралізації та надання більшої самостійності органам місцевого самоврядування у вирішенні питань власної компетенції відповідно до європейських вимог та стандартів. Основними причинами реформ є: низький рівень фінансової самостійності та економічно-фінансової безпеки територіальних громад, непропорційний розподіл та перерозподіл коштів між державою та регіонами, недосконале управління процесами формуванням та використання фінансових ресурсів у розрізі територій. Це призводить до сповільнення збалансованого розвитку регіонів України, що особливо відбивається на динаміці показників фінансового забезпечення територіальних громад, які є основними суб'єктами соціально-економічного розвитку регіонів і країни загалом.

Тому виникає потреба у здійсненні оцінки впливу бюджетної децентралізації на рівень фінансової незалежності територіальних громад шляхом розрахунку відповідних показників.

Проведені аналітичні розрахунки дозволити визначити динаміку та тренд розвитку територіальних громад стосовно фінансової незалежності місцевих бюджетів від обсягів та видів трансфертів з Державного бюджету України. Зокрема було розраховано коефіцієнт фінансової залежності, який визначається як частка субвенцій з Державного бюджету України у доходах місцевих бюджетів; коефіцієнт бюджетної децентралізації; коефіцієнт децентралізації видатків, як частка місцевих бюджетів у видатках Зведеного бюджету; модифікований коефіцієнт децентралізації видатків, як частка місцевих бюджетів у видатках Зведеного бюджету (без видатків на оборону)[2]. Результати розрахунків наведено у табл. 1

Таблиця 1

Динаміка показників фінансової незалежності територіальних громад у процесі запровадження бюджетної децентралізації в Україні за 2016-2018 рр.

Назва показника	2016	2017	2018
Коефіцієнт фінансової залежності %	51,5	49,9	48,7
Коефіцієнт бюджетної децентралізації %	14,5	16,4	15,8
Модифікований коефіцієнт децентралізації видатків, %	44,6	49,9	48,8
Коефіцієнт децентралізації видатків, %	41,4	46,4	45,1

Джерело: розраховано автором за даними Державної казначейської служби України[3]

Наведені розрахунки свідчать, що у 2016 році місцеві бюджети були найбільш фінансово залежним від державного бюджету. В умовах триваючого в Україні процесу бюджетної децентралізації, намітився тренд на збільшення фінансової незалежності місцевих бюджетів. Як бачимо, у 2018 році місцеві бюджети були більш фінансово незалежним від державного бюджету [4, с.270].

Що стосується коефіцієнту бюджетної децентралізації, то він є одним із важливіших показників, якій показує відношення обсягу видатків місцевих бюджетів (без урахування міжбюджетних трансфертів) до ВВП. Значення цього показника відображають частину фінансових ресурсів, що розподілена між органами місцевого самоврядування. Відповідно до нормативних показників, якщо показник нижче 10%, то рівень децентралізації є низьким; 15-10% – середнім; 15% – високим. Тобто у 2016 році – рівень бюджетної децентралізації був середній; у 2017-2018 рр. – високий.

Крім того, упродовж 2016-2017 років спостерігається зростання модифікованого коефіцієнта бюджетної децентралізації за видатками. Проте у 2018 році коефіцієнт зменшується на 1,1% порівняно з попереднім роком. Найменший коефіцієнт децентралізації за видатками був у 2016 році (41,4%).

Подальші наукові дослідження у даному напрямку полягають у визначенні податкового потенціалу окремої адміністративно-територіальної одиниці та оптимального обсягу державних функцій, які доцільно та економічно ефективно делегувати на відповідний місцевий рівень на постійній основі, тим самим перевівши їх у власні функції органів місцевого самоврядування та забезпечивши реальну фінансову самостійність та безпеку територіальних громад.

Список використаних джерел

1. Коляда Т.А. Особенности и перспективы бюджетной децентрализации в Украине. *Journal of Corporate Management and Economics "Maneko"*, 2014. № 2. С. 229-238.
2. Розвиток бюджетної децентралізації в Україні : наукова доповідь / за ред. д-ра екон. наук І.О. Луїної. НАН України, ДУ «Ін.-т екон. та прогноз. НАН України», 2016. 70 с. URL: <http://ief.org.ua/docs/sr/292.pdf>

3. Річна звітність про виконання Державного бюджету України за відповідний рік. URL: <https://www.treasury.gov.ua/ua/file-storage/vikonannya-derzhavnogo-byudzhetu> (дата звернення: 12.02.2020).

4. Коляда Т.А. Державний бюджет України на 2018 рік: особливості формування та перспективи виконання. *Бізнес Інформ*, 2018. №4. С. 267-274.

УДК 336.11

Коханчук К. О.,
здобувач вищої освіти
Університету державної фіскальної служби України
Науковий керівник: **Нечипоренко А. В.,**
к.е.н., доцент кафедри фінансів імені Л. Л. Тарангул
Університет державної фіскальної служби України

УПРАВЛІННЯ ПУБЛІЧНИМИ ФІНАНСАМИ В УКРАЇНІ

У фінансовій науці західних країн відповідно до структурних елементів, які використовуються в якості предмету вивчення, сформувалися чотири основні напрями фінансових досліджень, які розвиваються дещо відокремлено один від одного: публічні фінанси (public finance); фінанси приватного сектору (finance, business finance); фінансові ринки (market finance); міжнародні (світові) фінанси (international (global) finance) [1]. З метою ефективного розвитку країни необхідна достатня кількість фінансових ресурсів задля успішного реформування освіти, медицини, оборонної галузі тощо. Але будь-яке рішення держави можна вважати ефективним лише після знаходження можливості покриття витрат, пов'язаним із забезпечення її грошовими ресурсами. Тому, першочергової уваги заслуговує аспект дослідження змісту та структури публічних фінансів з урахуванням сучасних тенденцій розвитку.

Система управління публічними фінансами являє собою сукупність взаємопов'язаних елементів, кожний з яких володіє певними властивостями. До таких основних елементів відносять суб'єкт і об'єкт публічних фінансів. До об'єктів управління державними фінансами належать фінансові ресурси державного бюджету, державних позабюджетних фондів та суб'єктів господарювання державного сектору економіки та їх рух. Публічні фінанси відіграють роль забезпечувальної сфери, від ефективності управління якою залежить результативність усієї управлінської діяльності держави [2].

Невід'ємним елементом системи управління публічними фінансами є суб'єкти, до яких варто відносити органи та осіб, які наділені владними повноваженнями щодо здійснення впливу на державні фінанси з метою досягнення поставлених цілей через виконання завдань за рахунок реалізації нормативно встановлених повноважень, прав і обов'язків (компетенцій) [3].

В загальному випадку управлінський вплив суб'єктів на об'єкти управління публічними фінансами зводиться до дії на [4]:

- грошовий обіг як рух суспільних фондів у грошовій формі в процесі розширеного відтворення;
- кругообіг капіталу, що охоплює його авансування, використання у виробництві, реалізацію виготовленого товару і повернення капіталу до вихідної форми;
- фінансові ресурси і їхні джерела у вигляді грошових фондів, що використовуються для забезпечення безперебійного функціонування і розвитку виробництва, соціально-культурної сфери;
- фінансові відносини, які виникають між підприємствами і державними установами й іншими структурами.

Варто зазначити, що сучасний стан бюджетної системи України сформувався під впливом низки деструктивних зовнішніх та внутрішніх викликів, які загострили її дисбаланси й актуалізували питання реформування системи управління публічними фінансами та забезпечення бюджетної безпеки. Основними із цих чинників стали такі: зростання видатків на сектор оборони та соціальний захист постраждалих груп громадян унаслідок збройного конфлікту на Сході держави; надмірне боргове навантаження та зростання частки видатків державного бюджету на обслуговування державного боргу; високий рівень дефіциту державного бюджету; зростання обсягів дотаційності Пенсійного фонду України коштом державного бюджету; загострення дисбалансів у грошово-кредитній сфері; низька якість надання державних соціальних послуг під час збереження значної частки соціальної складової у структурі бюджетних видатків; девальвація національної валюти та високий рівень інфляції; високий рівень корупції [5; 6].

Вирішення зазначених вище проблем нині є актуальним питанням, адже громадяни незадоволені якістю державних послуг, що значним чином зумовлене незадовільним витрачанням державних коштів. До того ж, низький рівень залучення інвестицій у національну економіку та неефективність витрачання наявних ресурсів поглиблюють негативних ефект, спричинений існуванням низки проблем у сфері управління державних фінансів. Відповідно до нагальних потреб доцільним є вирішення низки завдань [7]:

- впровадити дієву систему планування й оцінювання виконання державного бюджету за результатами;
- підвищити ефективність здійснення державних видатків;
- покращити якість та ефективність адміністрування податків і зборів та рівня дотримання податкового законодавства;
- удосконалити процес проведення бюджетної децентралізації шляхом забезпечення чіткого розподілу відповідних повноважень і ресурсів, а також

забезпечення підзвітності місцевих бюджетів.

Отже, публічні фінанси є основною складовою функціонування держави, що забезпечують діяльність усіх галузей суспільного виробництва та є способом задоволення потреб населення і підвищення його рівня життя. Наявність низки проблем у сфері формування, розподілу та використання державних і місцевих фінансів через корупцію, бюрократизм та некомпетентність керівної ланки спричиняє необхідність пошуку нових підходів в управлінні публічними фінансами. Одним із шляхів вирішення проблем, що нині склалися, є впровадження у сферу державної політики ефективного механізму розподілу, перерозподілу й використання публічних фінансів. Необхідно звести до єдиного стандарту нормативно-правову базу завдяки прийняттю нових та вдосконаленню існуючих законодавчих актів, що уможливить більш ефективно перерозподіляти бюджетні кошти, підвищити стандарти корпоративного управління державними банками та сформувати єдиний простір регулювання управлінських процедур у сфері публічних фінансів.

Список використаних джерел

1. Фінанси зарубіжних країн: навчальний посібник / за ред. О.П. Кириленко. Тернопіль: Економічна думка, 2013. 287 с.
2. Нечипоренко А. В., Чернишова Т. О. Напрями вдосконалення системи управління публічними фінансами в Україні. *Управління публічними фінансами та проблеми забезпечення національної економічної безпеки*: збірник тез Податкового конгресу, 12 грудня 2019 р. Ірпінь: Університет ДФС України, 2019. С.353–356.
3. Хомутенко А. В. Системні атрибути та структурні викривлення управління державними фінансами України. *Науковий погляд: економіка та управління*, 2019. С. 151–162.
4. Грушева А. А., Сидоренко О. М. Управління державними фінансами України: стан, проблеми, перспективи. *Глобальні та національні проблеми економіки*, 2017. №18. С. 448–453.
5. Момот Т. В., Крайвська А. І., Крайвський Б. Б., Тумієтто Д. Бюджетна безпека в умовах реформування системи управління державними фінансами в Україні: виклики та протиріччя. *Комунальне господарство міст. Серія : Економічні науки*, 2018. Вип. 6. С. 54–61.
6. Кужелєв М. О., Житар М. О. Концептуальні засади ефективності фінансового забезпечення інноваційного розвитку України. *Економічний вісник університету*, 2015. Вип. 27(1). С. 14–18.
7. Бліщук К. Нові підходи в управлінні публічними фінансами. *Ефективність державного управління*, 2017. №1. С. 208–214.

Краснопольський Р.В.,
здобувач вищої освіти
Університету державної фіскальної служби України
Науковий керівник: **Бедринець М.Д.,**
к.е.н., доцент, завідувачка кафедри фінансів імені Л.Л.Тарангул
Університету державної фіскальної служби України

РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Раціональне використання бюджетних коштів залишається і досі однією із головних проблем публічних фінансів України, особливо в умовах обмеження фінансових ресурсів держави. Державний фінансовий контроль (далі – ДФК) наразі знаходиться на етапі реформування згідно із стандартами Європейського Союзу, це свідчить про те, що ДФК наразі є одним із пріоритетних завдань управління публічними фінансами України.

Державний фінансовий контроль є важливою функцією державного управління, оскільки є інструментом реалізації фінансової політики держави, забезпечує процес формування і ефективного використання фінансових ресурсів держави для досягнення поставлених нею цілей у сфері фінансів. Варто зазначити, що саме у від ефективності державного фінансового контролю залежить економічне та політичне благополуччя нації.

Дискусії щодо функціонування системи фінансового контролю в Україні часто зводяться до питань розподілу повноважень між різними її органами та пошуку відповіді на запитання типу: як удосконалити роботу діючої системи фінансового контролю. Кабінет Міністрів України разом з керівництвом Європейського союзу розробили концепцію щодо удосконалення системи державного фінансового контролю у рамках “Плану дій Україна – ЄС”. Проаналізувавши діючу вітчизняну систему ДФК, та зробивши порівняння з моделлю ЄС, визначено ряд недоліків у системі ДФК України.

Можна сказати, сьогодні система державного контролю є простим набором міністерств, відомств і установ, які виконують неузгоджені, роз’єднані й невпорядковані контрольні функції. Ці функції, статус і сфери контрольної діяльності визначаються різноманітними законами, указами Президента України, постановами уряду й інших нормативно-правових актів. Часто згадані законодавчі та правові акти не лише не забезпечують системність державного фінансового контролю, а, навпаки, спричиняють дублювання у його здійсненні. Все це свідчить про те, що наразі в Україні існує потреба створення єдиної системи державного фінансового контролю в країні [1].

Таким чином, можна зробити висновок, що реалізація нової концепції реформування ДФК в Україні наблизить дану систему до міжнародних вимог. Впровадження реформування ефективної системи фінансового

контролю України на євроінтеграційних засадах дозволить гармонізувати існуючу систему ДФК та дасть змогу на раціональне використання державних коштів, створення системи державного фінансового контролю та забезпечення її ефективного функціонування, звичайно, потребують подальших досліджень щодо пошуку конкретних форм, методів і технологій реалізації. Виникає необхідність в об'єктивному та ґрунтовному аналізі можливих наслідків впровадження запропонованих рекомендацій з використанням іноземного досвіду формування системи державного фінансового контролю.

Таблиця 1

Проблеми реформування ДФК та шляхи їх вирішення згідно із Концепцією

Проблеми, які потребують вирішення	Шляхи і способи вирішення проблем
1) недосконалість нормативно - правового, фінансового, інформаційного та методологічного забезпечення системи державного фінансового контролю; 2) брак законодавчої бази та методології; 3) недостатній рівень переорієнтування інспектування на значні фінансові порушення; 4) відсутність співпраці з європейськими органами протидії фінансово-економічним правопорушенням; 5) потреба у підвищенні рівня інформативності населення про напрями та результати діяльності державних органів.	1) розбудова уніфікованої нормативно-методологічної бази та стандартизація державного фінансового контролю; 2) посилення ефективності функції інспектування шляхом фокусування зусиль Державної аудиторської служби України (Органу фінансового контролю) на найбільших фінансових ризиках; 3) удосконалення інформаційного забезпечення та унормування механізму взаємодії та обміну інформацією; 4) формування системи запобіжників під час здійснення децентралізації та здійснення належного контролю на місцевому та регіональному рівні; 5) зміцнення кадрового потенціалу Державної аудиторської служби України (Органу фінансового контролю); 6) формування механізму побудови партнерських відносин.

Джерело: Концепція реалізації державної політики у сфері реформування системи державного фінансового контролю до 2020 року[2]

Список використаних джерел

1. Закон України «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні» від 26.01.1993 р. № 2939-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-12>
2. Концепція реалізації державної політики у сфері реформування системи державного фінансового контролю до 2020 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/310-2018-p>

Кужелєв М. О.,
д.е.н., професор,
директор ННІ фінансів, банківської справи
Університету державної фіскальної служби України,

УПРАВЛІННЯ ПУБЛІЧНИМИ ФІНАНСАМИ В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Сфера публічних фінансів є однією з найвизначніших у фінансовій системі будь-якої країни. Вона охоплює фінансові відносини між державою, юридичними та фізичними особами з приводу формування та використання грошових доходів та фінансових ресурсів держави, а також включає управління й розпорядження державною власністю. Саме завдяки публічним фінансам відбувається державне регулювання та фінансування програм, які спрямовані на підтримку розвитку малого та середнього бізнесу, забезпечення стандартів якості життя населення, проведення заходів щодо модернізації економічної системи в цілому. Роль публічних фінансів в розвитку країни особливо відчутною стає в періоди кризових явищ в економіці, під час проведення структурної перебудови національного господарського комплексу, реалізації програм соціального та економічного зростання, провадження інноваційних проектів. Тому питання щодо управління публічними фінансами в сучасних умовах проведення реформ особливо актуалізується в Україні й нині є на часі.

В умовах реформування економіки країни залучення необхідного обсягу фінансових ресурсів є визначальним фактором повноти забезпечення потреб об'єктів соціальної інфраструктури, дієвості державного регулювання суб'єктів господарювання, рівня матеріального та духовного добробуту населення, темпів розвитку інноваційно-інвестиційної сфери та зростання фінансового потенціалу країни загалом. Ефективне функціонування фінансової системи тісно пов'язане з результативним управлінням ресурсами держави, переважна частина яких зосереджена у бюджетній системі. Її ефективність визначає дієвість урядової політики у сфері фінансів, створює передумови для забезпечення стабільності економіки країни [1].

В Україні ситуація у сфері публічних фінансів є нестабільною, яка зумовлена передусім щорічним бюджетним дефіцитом та нецільовим використанням бюджетних коштів. Загалом, аналіз управління публічними фінансами в Україні уможливорює виявити такі основні проблеми [2]:

- неструктурованість і нечіткість нормативно-правової бази дозволяє посадовцям та іншим суб'єктам, відповідальним за перерозподіл бюджетних коштів, зловживати у процесі виконання своїх повноважень;
- відсутність єдиного простору адміністративно-правового регулювання управління публічними фінансами;
- потребує чіткої регламентації на законодавчому рівні бюджетне

адміністрування як важливий аспект використання бюджетних коштів;

- норми, які визначають процедури щодо розподілу та перерозподілу фінансових ресурсів, потребують удосконалення та приведення у відповідність із сучасними вимогами.

Також варто наголосити на таких проблемах, як: невпорядкованість управлінських відносин у сфері публічних фінансів, дублювання повноважень владних інституцій, високий рівень корупції, що свідчить про необхідність у формуванні нових підходів до використання бюджетних коштів та оптимального розподілу завдань між органами державної влади.

Реформування бюджетної та податкової систем в Україні має бути спрямоване на підвищення ефективності використання бюджетних коштів, децентралізацію фінансових ресурсів й зміну підходів до боргової політики держави, а також на підвищення результативності адміністрування податків та зборів й модернізацію податкової системи в напрямі посилення її соціальної справедливості, збільшення доходів бюджету без додаткового посилення фіскального тиску на підприємницький сектор [3]. Реформування потребує й архітектура бюджетної системи, яка має відповідати сучасним викликам. Важливим завданням має бути продовження проведення бюджетної децентралізації, яка сприяє підвищенню ефективності використання бюджетних коштів та підвищує відповідальність місцевих органів влади, що стимулює їх працювати більш результативно [4; 5].

Для підвищення ефективності управління публічними фінансами в Україні доцільно запропонувати такі напрями:

- реалізація фінансової політики в країні, яка буде спрямована на скорочення бюджетного дефіциту та ефективне формування й використання бюджетних коштів;

- розроблення механізмів результативного використання державних фінансових ресурсів на основі ефективного публічного управління;

- удосконалення правового регулювання публічного управління, що сприятиме удосконаленню процесу управління в сфері публічних фінансів.

Таким чином, публічні фінанси є невід’ємним атрибутом функціонування держави, що забезпечують діяльність усіх сфер суспільного виробництва та є інструментом задоволення потреб суспільства. Управління публічними фінансами в сучасних умовах має забезпечувати формування та ефективний розподіл публічних централізованих та децентралізованих фондів коштів, які є необхідними для виконання державою та органами місцевого самоврядування своїх завдань та функцій.

Список використаних джерел

1. Kuzheliev M., Nechyporenko A. Financial resources of public sector of economy in ensuring realization of financial policy of the country. Association agreement: driving integrational changes: collective monograph / edited by R. Iserman, M. Dei, O. Rudenko, Y. Tsekhmister, V. Lunov. Accent Graphics Communications Chicago, Illinois, USA, 2019. P. 374–385.

2. Бліщук К. Нові підходи в управлінні публічними фінансами. *Ефективність державного управління*. 2017. Вип. 1 (50). С. 208–214.

3. Реформування податкової системи України: сучасні виклики та орієнтири: монографія / авторський колектив; за заг. ред. П.В. Пашка, Л.Л. Тарангул. К. : ТОВ «Новий друк», 2015. 570 с.

4. Кужелєв М. О., Нечипоренко А. В. Фінансові інструменти стимулювання регіонального розвитку: практика використання в Україні : монографія. Київ : «Центр учбової літератури», 2019. 224 с.

5. Інноваційна модернізація менеджменту в умовах глобальної нестабільності : монографія / за заг. ред. А. Ю. Горбового ; Ун-т державної фіскальної служби України. Ірпінь-Білосток, 2018. 305 с.

УДК 336.143.2

Лавренко Д.В., Литвиненко С.А.,

здобувачі вищої освіти

Університету державної фіскальної служби України

Науковий керівник: **Нечипоренко А. В.,**

к.е.н., доцент кафедри фінансів імені Л.Л. Тарангул

Університету державної фіскальної служби України

ДЕФІЦИТ БЮДЖЕТУ В СИСТЕМІ ФІНАНСОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІКИ

Дефіцит бюджету є важливим компонентом фінансового регулювання економіки, визначення пріоритетності бюджетної політики у сфері дефіциту бюджету впливає на темпи економічного зростання, стан бюджетної та боргової стійкості, результативність структурних перетворень в економіці та соціальній сфері. Сучасні трансформаційні процеси в економіці зумовлюють необхідність удосконалення фінансової політики країни, у тому числі підвищення стимулюючої функції бюджетної системи за рахунок використання дефіциту бюджету. Від своєчасності та рівня обґрунтованості рішень щодо формування, фінансування та використання дефіциту бюджету залежить збалансованість державних фінансів та результативність бюджетної системи. Важливим є визначення економічної сутності дефіциту бюджету як інструменту бюджетного регулювання, запровадження дієвого механізму використання дефіциту бюджету, посилення взаємозв'язку регулювання бюджетного дефіциту із циклічністю економічного розвитку [1].

Фінансова політика має бути направлена на стабілізацію економічної ситуації та створення умов для забезпечення соціально-економічного розвитку країни. Важливим у процесі визначення ролі дефіциту бюджету в системі фінансового регулювання є аналіз фундаментальних підходів до проблематики фінансово-економічної збалансованості. При аналізі основних положень концепцій збалансування бюджету визначено, що концепція збалансування бюджету на щорічній основі передбачає необхідність

постійного нівелювання коливань економічного циклу, однак не може у достатній мірі забезпечити економічну стабільність країни в довгостроковому періоді; концепція функціональних фінансів націлена на досягнення макроекономічної стабілізації та оздоровлення економіки, можливим є використання дефіциту бюджету як інструменту бюджетної політики з урахуванням його позитивного впливу на економічне зростання; концепція збалансування бюджету на циклічній основі передбачає активне використання дефіциту бюджету як інструменту регулювання економіки та визначає доцільність збалансування бюджету при економічному зростанні.

Бюджет як інструмент регулювання соціально-економічних процесів через функцію управління його видатковою частиною впливає на кількісні та якісні показники суспільного життя [2]. Основними причинами розбалансування бюджету є: кризові трансформації економіки та розрив сталих економічних зв'язків; зростання питомої ваги державних видатків у валовому внутрішньому продукті; недосконалість бюджетного прогнозування; неефективність формування та реалізації бюджетної та податкової політики; використання бюджетного дефіциту з метою стимулювання економічного зростання, стабілізації макроекономічної ситуації у період економічних трансформацій та посткризового відновлення економіки [3].

Фінансування дефіциту бюджету є важливим елементом бюджетної політики країни, від вибору джерел фінансування дефіциту бюджету та формування їх цілісної структури залежить подальший стан економічного розвитку країни. Можливим є фінансування бюджетного дефіциту шляхом залучення державних запозичень, надходжень від приватизації державного майна, зміни залишків бюджетних коштів. Накопичення державного боргу зумовлює зростання видатків на його обслуговування та погашення, що впливає на збалансованість бюджетної системи у наступних бюджетних періодах [4]. За умови досягнення критичних значень показника питомої ваги державного боргу у валовому внутрішньому продукті можливими економічними сценаріями є підвищення податків, перегляд соціальних виплат, зростання темпів індексу споживчих цін. Необхідним є формування та реалізація збалансованої фінансово-бюджетної політики, у тому числі в частині дефіциту бюджету та державного боргу. Фінансова політика повинна стати дієвим інструментом регулювання соціально-економічних процесів суспільства та виступити основним важелем впливу на реалізацію сучасних системних економічних реформ в Україні, особливо в умовах європейської інтеграції [5].

Таким чином, дефіцит бюджету виступає вагомим інструментом в системі фінансового регулювання економіки, що впливає на збалансованість бюджетної системи та стан соціально-економічного розвитку країни. Реалізація фінансової політики в сфері управління дефіцитом бюджету потребує концептуальних підходів до визначення оптимального розміру, джерел фінансування бюджетного дефіциту та механізму його реалізації з

урахуванням економічного розвитку та необхідності фінансування видатків бюджету для виконання державою відповідних функцій.

Список використаних джерел

1. Розвиток державних фінансів в умовах хаотичного структурування економіки : монографія / за заг. наук. ред. С. А. Кузнецової. Київ: Центр учбової літератури, 2014. 200 с.
2. Kuzheliev M., Rekunenkol.,Nechyporenko A., Nemsadze G. Discretionarybudgetexpenditureintheframeworkofstateregulationofthecountry's socioeconomic development. *PublicandMunicipalFinance*. 2018. № 7. P. 8–18.
- 3.Пасічний М. Д. Бюджетний дефіцит у системі фінансової політики України. *Вісник ДДФА. Економічні науки*. 2014. № 1. С. 137–144.
4. Футерко О. І. Бюджетний дефіцит і державний борг: динаміка та основні проблеми управління. *Економічний часопис-XXI*. 2011. № 9–10. С. 37–40.
5. Кужелєв М. О., Житар М. О. Особливості формування державної фінансової політики в умовах європейської інтеграції України. *Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України*. 2015. № 2. С. 154–163.

УДК 336.1

Ліснічук О.А.,

к.е.н, доцент, доцент кафедри
фінансів імені Л.Л.Тарангул

Університету державної фіскальної служби України

ФІНАНСОВА ДІАГНОСТИКА ЕФЕКТИВНОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЇ ПІДПРИЄМСТВА

Важливим напрямом удосконалення системи менеджменту підприємства є використання стратегічного підходу, який передбачає визначення довготермінових цілей, досягнення бажаних результатів для отримання конкурентних переваг в довгостроковому періоді.

Дослідження засвідчують, що діагностиці присвячено досить багато уваги – як інструменту сучасного менеджменту, так і окремому напрямку наукових пошуків. Розглядається діагностика як етап стратегічного менеджменту, основа прийняття управлінських рішень, інструмент виявлення негараздів у діяльності, оцінювання стану підприємства у певному періоді тощо [4].

Вибір методу оцінювання ефективності реалізації стратегії залежить від точності отриманих оцінок, складності проведених обчислень, інтуїтивного розуміння алгоритму розрахунків та інших факторів, що забезпечують зручність практичного застосування методу. Так у вважається, що нечітко-множинний інструментарій у багатьох випадках простіше імовірнісних методів. Навіть дослідники, які стверджують спорідненість двох підходів,

вказують, що теорія нечітких множин може бути більш доступною для практичного використання [2].

З метою структуризації підходу до оцінки ефективності реалізації стратегії підприємства доцільно об'єднати показники $x_1, x_2, \dots, x_n$ у групи, які би характеризували окремі сторони цього складного поняття. Відповідно слід оцінити вагомості β_j кожної з m груп показників. Крім того, кожному i -му показнику в j -й групі можна поставити у відповідність оцінку p_{ij} його вагомості у розпізнаванні рівня ефективності реалізації стратегії підприємства.

Вагомості базових показників p_{ij} та вагомості груп β_j визначаємо із застосуванням шкали Фішберна[3]. Згідно з принципом Фішберна групи показників ранжуються в порядку спадання вагомості, а їхні вагомості після ранжування розраховують за формулою

$$p_{ij} = \frac{2 \cdot (n_j - i + 1)}{n_j \cdot (n_j + 1)}, \quad \beta_j = \frac{2 \cdot (m - j + 1)}{m \cdot (m + 1)} \quad (1)$$

Правило Фішберна відображає той факт, що про рівень вагомості показників та їх груп невідомо нічого, окрім їх ієрархії. Тоді оцінка (1) відповідає максимуму ентропії наявної інформаційної невизначеності про об'єкт дослідження. Узагальнений показник ефективності реалізації стратегії підприємства (g) розраховується за формулою:

$$g = \sum_{j=1}^m \beta_j \left[\sum_{i=1}^{n_j} p_{ij} \cdot x_{ij} \right] \quad (2)$$

де j – індекс групи показників, $j=1, m$; i – індекс показника всередині групи, $i=1, n_j$; n_j – кількість показників у j -й групі; β_j – вагомість j -ї групи; p_{ij} – вагомість i -го показника j -ї групи.

Таблиця 1

Динаміка економічного розвитку підприємства

Група показників	Ранг групи	Показники групи	Ранг показника у групі
Фінанси	2	Коефіцієнт покриття (X_{11})	6
		Коефіцієнт швидкої ліквідності (X_{12})	5
		Коефіцієнт абсолютної ліквідності (X_{13})	4
		Коефіцієнт автономії (X_{14})	3
		Коефіцієнт фінансової стійкості (X_{15})	1
		Коефіцієнт довгострокової фінансової незалежності (X_{16})	2
		Коефіцієнт маневреності власного капіталу (X_{17})	7
Клієнти	1	Коефіцієнт зміни чистого прибутку (X_{21})	2
		Рентабельність продажу (X_{22})	1
Внутрішні процеси	4	Фондовіддача (X_{31})	3
		Коефіцієнт придатності основних засобів (X_{32})	4
		Рентабельність власного капіталу (X_{33})	2
		Рентабельність активів (X_{34})	1
Персонал	3	Продуктивність праці (X_{41})	1
		Рентабельність персоналу (X_{42})	2

Показники, які використовуються у діагностиці ефективності реалізації стратегії мають відповідати наступним вимогам: потрібно використовувати показники, які мають достатній вплив на підсумковий результат діяльності підприємства. Тому для побудови моделі нами було обрано 15 відносних показників, які характеризують чотири найбільш вагомні для реалізації стратегічного розвитку аспекти діяльності підприємства. Вибір показників зумовлено наступними положеннями: – значимість та вплив показника на фінансово-економічний стан підприємства; інформативність показника; – відносна простота розрахунку та доступність показників (наявність необхідної для їх розрахунку інформації у публічній звітності).[1]

Обрані показники характеризують динаміку економічного розвитку підприємства (табл.1). Ранг групи та ранг показника у групі обирається експертним шляхом з використанням відповідних методів.

Також відзначимо, що всі показники є стимуляторами (тобто чим більше значення окремого показника, тим вище рівень ефективності стратегічного розвитку підприємства), що дозволяє не застосовувати додаткові формули перетворення.

Список використаних джерел

1. Reta M, Druhova E, Lisnichuk O. Methods for diagnosing the effectiveness of the enterprise's financial strategy in the strategy controlling system / *Baltic Journal of Economic Studies*, Vol 4, No 3 (2018) P. 235–243.
2. Смолінська Н. Методичні підходи до оцінювання рівня інноваційної спроможності підприємства // *Маркетинг і менеджмент інновацій*, 2011, № 4, Т. I – С.215-221
3. Фишберн П. Теория полезности // Исследование операций. Методологические основы и математические методы – М. : Мир, 1981. – Т.1. –С. 448-480.
4. Черчик Л. Діагностика в системі стратегічного менеджменту підприємства // *Науковий вісник Полісся*. № 2 (10), ч. 2, 2017.

УДК 336.1

Луніна І.О.,
д.е.н., професор, завідувач відділу державних фінансів
Державної установи «Інститут економіки та прогнозування НАН
України»

КОНЦЕПТУАЛЬНІ НАПРЯМИ БЮДЖЕТНО-ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ В УКРАЇНІ

Розвиток податкової системи України в останнє десятиліття відбувався згідно із традиційним підходом до забезпечення конкурентоспроможності податкової системи країни. До важливих критеріїв формування такої системи

– за висновками міжнародних експертів – належить, зокрема, зниження податкового навантаження на доходи підприємств, зокрема, шляхом зменшення ставок податку на прибуток підприємств, враховуючи, що в умовах високої мобільності капіталу підприємства прагнуть вибирати країни, де зможуть максимізувати свій дохід після оподаткування [1]. У 2018 р. максимальна ставка корпоративного податку в середньому по країнах ЄС зменшилася до 21,29%, а по країнах ОЕСР – до 23,53% порівняно відповідно із 23,11 та 25,64 % у 2009 році.

В Україні загальний рівень оподаткування в середньому за 2014-2018 рр. зменшився до 34% ВВП порівняно з 35,4% у середньому за період 2009-2013 рр., а ставка податку на прибуток підприємств – з 25 до 18%. Фактором суттєвого зниження податкового навантаження на суб'єктів господарювання стало зниження внесків роботодавців з обов'язкового соціального страхування до 22%. У останні роки загальний рівень оподаткування та ставка податку на прибуток підприємств в Україні є значно нищими, ніж у багатьох країнах Європи та ОЕСР. Однак, ці процеси відбувалися в умовах збільшення державного боргу, низького рівня задоволення потреб населення в державних послугах, неузгодженості заходів бюджетної політики в середньостроковій перспективі, зниження продуктивних видів видатків бюджету [2].

За низького рівня державних доходів виникає небезпека недостатніх інвестицій в інфраструктуру та людський капітал, що має негативні наслідки для економічного розвитку країни в середньостроковій перспективі. Крім того, слід враховувати, що головними факторами зниження конкурентоспроможності української економіки у останні роки є не ставки податків, а корупція, нестабільність економічної політики, інфляція [3].

Найважливішою характеристикою ефективного управління податковою системою в сучасних умовах є забезпечення довгострокової стійкості державних (публічних) фінансів, тобто такого їх розвитку, коли кожне покоління самостійно вирішує свої проблеми, не перекладаючи це на майбутні покоління, більш того, здійснює заходи щодо попередження майбутніх проблем [4]. Довгострокові оцінки стійкості повинні виявляти ситуації виникнення бюджетного розриву, покриття яких потребує здійснення заходів бюджетної коригування (підвищення податків, скорочення витрат або збільшення державного боргу).

Справедливий розподіл податкового навантаження між поколіннями потребує, щоб поточні видатки бюджету фінансувалися за рахунок податків, а державні запозичення використовувалися тільки для інвестицій. Бюджетні документи різних країн містять положення щодо необхідності виконання майбутніх державних зобов'язань без зростання податкового навантаження на майбутні покоління. Так, у першій доповіді Австралії щодо впливу фіскальної політики на прийдешні покоління підкреслено, що завданням уряду є забезпечення справедливого розподілу ресурсів між поколіннями з тим, щоб майбутні покоління платників податків не зіткнулися з некерованим

рахунком за державні послуги, що надаються нинішньому поколінню [5]. Тому важливим припущенням макроекономічних прогнозів Австралії є постійний рівень державних доходів (у % ВВП), але необхідною складовою таких прогнозів є оцінка ризиків зростання податкового навантаження в умовах збільшення бюджетних видатків. Враховуючи ймовірність виникнення таких ризиків, підтримання незмінного рівня податкового навантаження належить до важливих вимірів сучасної концепції стійкості державних фінансів[6].

Отже, рішення з питань зміни податкових ставок та інших умов оподаткування не можуть прийматися без врахування ризиків збільшення державного боргу, зниження податкових надходжень та фінансування продуктивних видатків держави, а також впливу таких рішень на довгострокову стійкість державних фінансів. Зокрема, заходи щодо подальшого зниження ставки податку на прибуток або його заміни податком на виведений капітал не можуть застосовуватися в Україні за існуючих складних соціально-економічних умов, оскільки вони створюватимуть додаткові ризики зменшення бюджетних надходжень, а отже – загострення проблем бюджетного дефіциту та фінансування основних функцій держави.

В умовах України до пріоритетних напрямів зниження податкового навантаження на підприємства слід віднести не зниження стандартної ставки податку на прибуток, а здійснення заходів щодо цілеспрямованого зменшення ефективної податкової ставки шляхом застосування умов прискореної амортизації (для підтримки процесів оновлення машин і устаткування) та запровадження інноваційних пільг з податку на прибуток у випадках реалізації підприємствами інноваційних проектів. Такий підхід до вдосконалення оподаткування прибутку підприємств забезпечить створення передумов для економічного зростання, що має бути головним напрямом сучасного реформування податкової системи України у контексті євроінтеграційних процесів.

Список використаних джерел

1. Bunn D., Asen E. International tx Competitiveness Index 2019. Tax Foundation, 2019. P.2.
2. Луїна І. Концептуальні засади стійкості державних фінансів. *Фінанси України*. 2019. № 11. С.104-105.
3. The Global Competitiveness Report 2017–2018. Geneva 2017. P.296.
4. Deutsche Nachhaltigkeitsstrategie. Neuauflage 2016. S.242-243.
5. Intergenerational Report 2002-03. Commonwealth of Australia. Budget Paper No.5, 14 May, 2002. The Treasury, Parkes ACT. P.2. URL: www.treasury.gov.au
6. Schick A. Sustainable Budget Policy: Concepts and Approaches. *OECD Journal on Budgeting*, 2005. Volume 5, Number 1. OECD, Paris. P. 112-113.

Луценко О.В.,
здобувач вищої освіти спеціальності «Економічна кібернетика»
Національного університету біоресурсів
і природокористування України
Науковий керівник: **Жерліцин Д. М.,**
д.е.н., доцент, професор кафедри економічної кібернетики
Національного університету біоресурсів
і природокористування України

ЛОГІСТИЧНИЙ ПІДХІД В УПРАВЛІННІ ДЕРЖАВНИМИ ФІНАНСАМИ

Система управління державними фінансами в Україні є основою забезпечення сталого розвитку країни та гарантованого виконання соціальних зобов'язань перед громадянами. Державні фінанси мають стратегічне значення для регулювання реального сектору економіки та фінансової сфери, забезпечення розвитку регіонів, підтримки підприємницької діяльності, а їх потенціал є підґрунтям для соціального розвитку. Ефективність системи управління державними фінансами має важливе значення для забезпечення стабільності бюджетної системи, а також загальної фінансової безпеки та стійкого економічного зростання [1].

Економічні відносини, результатом яких є рух частини суспільних фінансових ресурсів з метою формування централізованих та децентралізованих фондів, представляють собою державні фінанси. Механізм управління державними фінансами включає методи та інструменти, що використовуються під час управління рухом фінансових ресурсів. У цьому контексті відповідні органи управління фінансовими потоками зобов'язані володіти розвинутим інноваційним інструментарієм, використання якого дозволить забезпечити ефективність функціонування не тільки сектору управління у сфері публічних фінансів, а й інших інституційних секторів економіки, зокрема, секторів фінансових та нефінансових корпорацій.

Фінансова логістика є системою управління, планування і контролю над фінансовими потоками на основі інформації і даних з організації матеріальних потоків. Фінансові потоки являють собою сукупність розподілених у часі надходжень і виплат грошових коштів, що генеруються господарською діяльністю[5]. Завданням управління фінансовими потоками в логістичних системах є забезпечення фінансовими ресурсами відповідно до термінів, у потрібних обсягах, за наявними джерелами, а також з урахуванням критерію мінімізації витрат. Фінансова логістика, як інструмент управління державними фінансами, повинна використовуватися на ряду з іншими інноваційними інструментами, такими, зокрема, як: аутсорсинг, бенчмаркінг, реінжиніринг, система збалансованих показників.

Аутсорсинг для управління державними фінансами дозволить підвищити ефективність діяльності органів різних рівнів. В Україні органи державної влади недостатньо використовують аутсорсинг у зв'язку з відсутністю розроблених процедур та механізмів контролю передачі адміністративно-управлінських процесів на аутсорсинг [2].

Інструмент бенчмаркінг дозволить адаптувати принципи успішних прикладів управління фінансами. Особливістю даного інструменту полягає, що перед тим як застосувати потрібно провести аналіз та моніторинг власних процесів, щоб спрогнозувати ефект від здійснення певних управлінських дій та процесів [3].

Одним з інноваційних інструментів є реінженіринг. Фундаментальне переосмислення і радикальне перепроєктування бізнес-процесів для досягнення вагомих покращень у таких ключових для сучасного бізнесу показниках результативності, як витрати, рівень обслуговування та оперативність [4].

Збалансована система показників – це система стратегічного управління організацією на основі вимірювання та оцінки її ефективності за набором показників, підібраним так, щоб врахувати всі істотні (з погляду стратегії) аспекти її діяльності (фінансові, виробничі, маркетингові тощо). Збалансована система показників перетворює місію та загальну стратегію організації у систему взаємопов'язаних цілей та показників, оскільки, на думку розробників системи, управління – це, по суті, переведення стратегії в цілі, які можуть бути вимірними [6].

Фінансова логістика є досить новим інструментом при прийнятті фінансових рішень і потенціал застосування в Україні є досить великим. Його врахування визначає необхідність подальшого дослідження ролі фінансових потоків у мікрологістичних системах і процесах формування ними цінності логістичних ланцюгів та вартості підприємств.

Список використаних джерел

1. Про Стратегію розвитку системи управління державними фінансами: розпорядження Кабінету Міністрів України від 01.08.2013 № 774-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/774-2013-%D1%80> (дата звернення: 16.02.2020).
2. Партин Г.О., Дідух О.В. Основні види аутсорсингу та їх застосування в управлінні діяльністю підприємства [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/16661/1/371-637-638.pdf> (дата звернення: 16.02.2020).
3. Гончарук А.Г. Бенчмаркінг як метод управління ефективністю підприємства. *Праці Одеського Політехнічного університету*, 2007, вип. 1 (27). [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://pratsi.opu.ua/app/webroot/.../1312894420.pdf> (дата звернення: 16.02.2020).
4. Барінов В.А. Реінжиніринг [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://elitarium.ru/2006/05/12/reinzinginering_sushhnost_i_metdologija.html

5. Модернізація фінансових систем: методологія та інструменти управління [монографія] За ред. чл.кор. НАН України, д-ра екон. наук, проф. Лисенко Ю.Г.; д-ра екон. наук, доц. Жерліцина Д.М. Полтава, 2017. 348 с.

6. Zherlitsyn D., Kravchenko V. (2016) Supply Chain Resilience Through Operations and Finance Management. *Scientific Letters of Academic Society of Michal Baludansky*. Vol. 4, No 1. Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=2737359> (access at 16 Feb 2020).

УДК 336.1

Марквардт А.В.,

здобувач вищої освіти

Університету державної фіскальної служби України

Науковий керівник: **Ліснічук О.А.,**

к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів імені Л.Л. Тарангул

Університету державної фіскальної служби України

ФОРМУВАННЯ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

Сучасні реформи місцевого самоврядування та бюджетної децентралізації в Україні активізували процеси, спрямовані на забезпечення фінансової самостійності територіальних громад. Насамперед це стосується зміцнення та розширення доходної бази місцевих бюджетів, адже лише за умов наявності достатніх фінансових ресурсів органи місцевої влади спроможні повноцінно виконувати покладені на них функції та повноваження, які останніми роками суттєво розширилися. Проблематика формування місцевих бюджетів в умовах реформування суспільних фінансів залишається актуальним напрямом дослідження з огляду на необхідність пошуку шляхів сприяння соціально-економічному розвитку адміністративно-територіальних утворень та підвищенню якості життя населення [1].

Проблема оптимального перерозподілу повноважень та фінансових ресурсів між центральними та місцевими органами влади та самоврядування є однією з найбільш актуальних у контексті підвищення ефективності бюджетної системи України. Раціонально побудована та збалансована система бюджетних відносин є запорукою дієвості соціально-економічної політики держави, адже від адекватного забезпечення перерозподілу значних фінансових ресурсів і від гнучкості способів їх використання у значній мірі залежить стабільність економічного розвитку країни [2].

В Україні сьогодні процеси фінансово-бюджетної децентралізації хоча й набули незворотного характеру, але не мають системності і все ще не сприяють стимулюванню місцевих органів до пошуку джерел активізації власних економічних ресурсів.

Джерелом формування бюджетів різних рівнів є розподіл державних податків і зборів та закріплення конкретних видів за державним та місцевими

бюджетами на тривалий час. Це не тільки забезпечує самостійність бюджетів, але й активізує роль їх у проведенні державної політики, дає можливість суб'єктам місцевого самоврядування без втручання центральних органів влади формувати власні фінансові ресурси та складати довгострокові перспективні прогнози соціально-економічного розвитку територіальних громад [1].

Таблиця 1

Склад та структура доходів місцевих бюджетів України

Вид доходів	Рік									
	2014		2015		2016		2017		2018	
	млрд. грн.	%	млрд. грн.	%	млрд. грн.	%	млрд. грн.	%	млрд. грн.	%
Податкові надходження	75,3	34,3	98,2	33,4	146,9	40,1	201	40,0	211,3	39,1
Неподаткові надходження	12,3	5,6	20,1	6,8	21,7	5,9	26,0	5,2	18,2	3,3
Доходи від операцій з капіталом	1,5	0,7	2,1	0,7	2,0	0,5	2,5	0,5	2,5	0,5
Офіційні трансферти	130,6	59,4	174,0	59,1	195,4	53,4	273	54,3	308,9	57,1
Всього	220	100	294	100	366	100	502	100	541	100

Джерело: [3]

Критерієм ефективності функціонування бюджетно-податкового механізму є досягнення раціонального балансу між власними коштами місцевих бюджетів і трансфертами, що надаються з державного бюджету. Тобто частка офіційних трансфертів у доходах місцевих бюджетів України є високою в умовах децентралізації, яка передбачає забезпечення фінансової незалежності (спроможності) органів місцевого самоврядування [3].

Отже, у ході проведення реформ децентралізації в різних сферах, механізм управління місцевими бюджетами потребує вдосконалення. Одним із пріоритетів бюджетної політики в Україні на сучасному етапі є проведення комплексної реформи місцевого самоврядування, головною метою якої є підвищення рівня фінансової незалежності та видаткової автономності місцевих бюджетів, а також посилення ефективності використання бюджетних коштів. Бюджетна децентралізація спрямована на розширення дохідної частини бюджетів, бази адміністрування та надання права органам місцевого самоврядування самостійно коригувати розмір податків та зборів [1].

Список використаних джерел

1. Ліснічук О.А., Литовченко Н.А. Формування дохідної частини місцевих бюджетів в умовах бюджетної децентралізації. *Збірник наукових праць Університету державної фіскальної служби України*, 2018, С. 169-180.

2.Катан Л.І., Качула С.В., Демчук Н.І., Павлова Д.К. Формування місцевих бюджетів в умовах реформування суспільних фінансів України. *Агросвіт*. № 3, 2020, С. 3-13.

3.Конєва І.І. Формування та використання місцевих бюджетів України в умовах децентралізації. *Економіка і суспільство*, 2018, С. 751-757.

УДК 332.122.5

Мартинюк Б.А.,
здобувач вищої освіти спеціальності «Економічна кібернетика»
Національного університету біоресурсів
і природокористування України
Науковий керівник: **Жерліцин Д. М.,**
д.е.н., доцент, професор кафедри економічної кібернетики
Національного університету біоресурсів
і природокористування України

МЕТОДИ ДЛЯ ВИЗНАЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

Несформованість інвестиційного потенціалу регіонів України та відсутність дієвої регіональної політики нарощування є найбільш вагомою причиною нерівномірного стану та диспропорцій у їх розвитку. Для розв'язання зазначених проблем необхідно вирішити декілька теоретичних питань, які стосуються підходів до визначення, оцінки та розробки методів оцінки і прогнозування, а також інструментів підвищення інвестиційної привабливості регіону.

Інвестиційний потенціал регіону – це сукупність потенційно стабільних та здатних до розвитку економічних ресурсів регіону, які визначають ступінь його інвестиційної привабливості та спроможні до концентрації, направленої на реалізацію запланованої інвестиційної стратегії [1, С. 34].

До ключових методів визначення інвестиційної привабливості регіонів можна віднести: головного фактору, ключових індикативних факторів або їх групи, агрегації групи факторів впливу та змін.

Метод1. Метод головного фактору, заснований на виявленні певної характеристики, наявності якої однозначним образом визначає інвестиційну привабливість регіону. Наприклад, в деяких дослідженнях основним фактором є валового регіонального продукту, національного доходу й обсягів виробництва промислової продукції; стан законодавчого регулювання в сфері капіталовкладень; розвиток інвестиційних ринків; «ринкова реакція регіонів» тощо. У даному підході всі показники приводяться до єдиного вигляду таким чином: частка у відповідному вигляді загальнодержавного потенціалу й відносне відхилення від загальнодержавного рівня ризику. Даний метод визначається порівняльною простим аналізом та розрахунком. Він універсальний і його можна використати для дослідження інвестиційного

потенціалу господарських систем різного рівня. Однак є і свої недоліки. Використання експертних оцінок може викликати високу ймовірність неточності оцінки інвестиційного клімату. Перевагою даного підходу є мінімально необхідний набір статистичних показників [4, с.185].

Метод 2. Групи ключових індикаторів, спирається на врахування цілого ряду різних факторів, які, з погляду свого впливу на інвестиційну привабливість регіону, вважаються рівнозначними. Причому кожен фактор характеризується певним набором показників. Тут розглядається характеристика економічного потенціалу; загальні умови господарювання; розвиненість ринкової інфраструктури; політичні фактори; соціальні й соціокультурні; організаційно-правові; фінансові та інші. Переваги методу 2: дозволяє зробити висновки про інвестиційні перспективи розвитку регіонів; дозволяє визначити ступінь реалізації їхньої інвестиційної привабливості; дозволяє оцінити більшість показників статистичними методами; дає можливість обґрунтування ймовірності отриманих результатів - застосування критерію ступеня тісноти кореляційного зв'язку між розглянутими категоріями. Недоліком є інструменти виділення факторних ознак інвестиційної привабливості [1, с. 222].

Метод 3. Агрегування ключових показників, що визначається двома характеристиками: інвестиційним потенціалом та інвестиційним ризиком. Відомою в цьому випадку є методика, розроблена аналітиками рейтингового агентства «Експерт». Сукупний потенціал регіону, на їхню думку, містить у собі: ресурсно-сировинний, виробничий, споживчий, інфраструктурний, інноваційний, трудовий, інституціональний, фінансовий тощо.

Всі представлені підходи мають як недоліки та і переваги, що потребує використання принципово нового підходу до аналізу інвестиційної привабливості регіонів України та їхньої інвестиційної активності. У поєднанні статистичних, експертних оцінок та методів економіко-математичного моделювання передбачає, аналіз потенціалу – інвестиційного та інтелектуального, тобто масштабів розвитку економічної системи у цілому; а також рівень інвестиційного ризику, тобто наскільки непередбачуваної дії чинників зовнішнього середовища. Необхідність застосування комплексу сучасних інструментів та методів з метою дослідження інвестиційної привабливості регіону, а також оцінки й моделювання його інвестиційної активності, обумовлена тим, що регіон – це складна слабо структурована система, яка характеризується розгалуженою сукупністю суб'єктів господарювання й відносин між ними.

Список використаних джерел

1. Богоявленський О.В., Ворфоломєєва М.О. Вплив фінансово-економічної кризи на доходи і витрати населення України. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2015. № 52. С.202-210.
2. Гавришків І.Р. Сучасні проблеми залучення іноземних інвестицій в Україну. *Сталий розвиток економіки*. 2013. № 1. С. 221-224.

3. Романова Т.В. Формування інвестиційного потенціалу як пріоритет регіональної економічної політики. *Проблеми економіки й управління у промислових регіонах*. Запоріжжя: ЗНТУ, 2008. С. 33-37.

4. Мочерний С. В., Ларіна Я. С., Устенко О. А., Юрій С. І. Економічний енциклопедичний словник : у 2 т.; за ред. С. В. Мочерного. Львів: Світ, 2006. Т. 2. 568 с.

5. Investment attractiveness of regions (full version) (2014), Prepared by the Kiev International Institute of Sociology in partnership with the Institute for Economic Research and Policy, Kyiv, Ukraine, 390 p.

6. Жерліцин Д.М., Жерліцина Д.М. Групування регіонів у прийнятті рішень в управлінні бюджетними ресурсами територій. *Нове в економічній кібернетичі*. 2010. №3. С. 16-26.

УДК 336.1

Moldovan O.,

PhD, Director,

Center for Political and Economic Initiatives "European Strategy" (Kyiv)

Doctoral student,

The National Institute for Strategic Studies,

CONCEPTION OF THE FISCAL SECURITY OF THE STATE: KEY THEORETICAL AND METHODOLOGICAL ISSUES

Problems and dysfunctions of the public finance system can create dangerous threats to the economic security of the state. They undermine the stability and effectiveness of basic economic institutions, weaken the country's economic sovereignty as well as reduce financial resources for its development. Despite the significant importance of the public finance in terms of ensuring economic security of the state, conception of fiscal security still have not met with the proper attention neither in the scientific community, nor among the policy-makers.

Some issues related to fiscal security have been studied in the context of the economic security of the state [1-5]. However, public finance system is treated only as a constituent part of the financial security of the state in those works. Few scientists consider fiscal security as an autonomous and holistic component of economic security [6-8]. They have created certain background for the conception of fiscal security of the state, but many vital theoretical and methodological issues have been unresolved so far. The most important ones among them are: defining of key terms, identifying the place of fiscal security in the economic security of the state, determining the goals and objectives of the fiscal security policy, as well as its key components, and so on.

The goal of this paper is to present some new outlines aimed at filling in the methodological gaps that still exist in this field of science. To enhance thesis about

autonomous status of the fiscal security within economic security system, the key theoretical assumptions must be clarified.

1. Conceptual and categorical apparatus. Several definitions of the “fiscal security of the state” one can find in the literature on the subject, but, as a matter of principle, it is a sole definition without derivative ones. To make strong background for the conception of fiscal security conceptual and categorical apparatus inevitably have to be developed. That is one of the main tasks to be completed. To do so, in this paper we propose our definitions of three basic terms.

a. “Fiscal security of the state” reflects a performance of the public finance system that enable government to carry out its functions and tasks effectively as well as to resist external and internal threats to the economic and social stability in the state. It is not about general state of the public finance system, it should be described empirically by using of a set of indicators.

b. “Fiscal security policy” means a set of policy measures (or even consistent policy approach) aimed at achieving such desirable performance of public finance, which ensure sustainable development of the national economy and its high level of resistance to the internal and external threats.

c. “Fiscal security threats” stand for problems, which have been formed by external and internal destructive factors, and which can affect public finance system in a manner that subsequent devastating consequences will undermine economic development and social stability. Put it simply, they pose a serious threat not only to public finance system itself, but to the sovereignty of the state and its national interests as well.

2. Status of the conception of fiscal security within the theory of the economic security. Until now, the scientific community of Ukraine has been dominated by the approach determining fiscal security as part of financial security. This point of view is particularly markedly reflected in the Guidelines for assessing the level of economic security of Ukraine [10]. The document does not mention “fiscal security” at all. However, some components of the fiscal security have been included in financial security (budget security, security of the public debt policy) along with such components as monetary security, security of the bank system, that are referred to completely different area. At the same time, such important fields as tax security and customs security have not been considered.

The aforementioned approach seems to be excessively complicated and incoherent. From our perspective, mixing the elements of public finance sector, private finance sector and monetary policy together within one section is a methodological inaccuracy. We are convinced that the public finance system cannot be fragmented in this way. It is characterised by internal unity and autonomy in relation to other sectors of the economy, therefore fiscal security should be considered as separate component (but not hermetically sealed against other ones) of the economic security of the state.

3. Institutional boundaries of the fiscal security policy. Government's fiscal policy and fiscal security policy of the state have different goals and tasks (often they are designed by different policy-makers as well), that is why they

supposed to be institutionalised as separate areas of state policy. In some cases, they can pursue opposite goals. Fiscal policy deals with current tasks, while fiscal security policy focuses on resolving those problems that could create threats at the national level. We suggest that concept of a threat to the economic security of the state might serve as one of the criteria that allows distinguishing between fiscal policy and fiscal security policy.

To sum up, public finance system itself is one the most crucial factors of the economic security of the state. It can enable government to carry out its functions properly, but under certain conditions, it can pose threats to the economic and social stability in the state. Because of its essential impact on main spheres of the state, economy and society, public finance system must remain in the focus of economic security policy. Base on this assumptions, we agree, that fiscal security should be considered as an autonomous component of the economic security of the state.

Presented methodological provisions of the conception of fiscal security cannot cover all range of meteorological issues, which have been unresolved so far, but they provide additional impetus for further developing research in this area.

References

1. Vlasiuk, O. S. (2014). Aktualni problemy finansovoi bezpeky Ukrainy v umovach postkryzovoi transformatsii : monografia / O. S. Vlasyuk. — K. : NISD, 432 p.
2. Zhalilo, Y. A. (2004). Do formuvannya kategorialnogo aparatu nauki pro ekonomichnu bezpeku / Zhalilo Y .A. // Strategichna panorama. No 3. - 97 –104.
3. Shemaeva, L. G. (2012). Otsinka rivnia finansovoi bezpeky sektoru derzhavnykh finansiv Ukrainy / L. G. ShemaEva // Finansy Ukrainy. № 1. - 116-122, pp.
4. Efimenko, T. I. (2008). Teoretychni zasady finansovoi bezpeky derzhavy // Finansovo-monetarni vazheli ekonomichnogo rozvytku. T. 1. Finansova polityka ta podatkovno-biudzhetni vazheli realizatsii / T. I. Efimenko, O. M. Alimov, O. I. Baranovskiy; za red. chl.-kor. NAN Ukrainy A. I. Danilenka. – K. : Feniks, 335–404 pp.
5. Sukhorukov, A. I. (2005), Problemy finansovoi bezpeky Ukrainy [Issues of financial security of Ukraine], NIPMB, Kyiv, Ukraine.
6. Baranetska, O. V. (2013). Problemy ta strategichni orientyry zabezpechennia fiskalnoi bezpeky derzhavy / Olga Baranetska // Legalizatsia ekonomiki ta protydia koruptsii v systemi ekonomichnoi bezpeky derzhavy: materialy mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii. – m. Lviv: Lvivski derzhavnyi universytet vnutrishnich sprav, 39–44 pp.
7. Martyniuk, V. P. (2013). Okremi zachody schodo zabezpechennia fiskalnoi bezpeky derzhavy: zarubizhnyi dosvid / V. P. Martyniuk, O.V. Baranetska // Naukovy visnik Odeskogo natsionalnogo ekonomichnogo universitetu. – Nauky: ekonomika, politologia, Istorია. – Odesa, No 26 (205). 23–31 pp.

8. Kasperovich, Y. V. (2019). Fiskalna bezpeka derzhavy v umovach gibridnoi viyny: analitychna dopovid / Y. V. Kasperovich. – Kyiv: Feniks. – 128 p.

9. Nakaz Ministerstva ekonomichnogo rozvytku i torgivli Ukrainy «Pro zatverdzhennia Metodychnyh rekomendatsii schodo rozrahunku rivnia ekonomichnoi bezpeky Ukrainy » vid 29.10.2013 No 1277» [Elektronyy resurs] / Ofitsiyny veb-portal Ministerstva ekonomichnogo rozvytku i torgivli Ukrainy. – Rezhim dostupu: http://cct.com.ua/2013/29.10.2013_1277.htm7.

УДК 336.11

Мороз Л.О. Кеба А.П.,

здобувачі вищої освіти

Університету державної фіскальної служби України

Науковий керівник: **Нечипоренко А.В.,**

к.е.н., доцент кафедри фінансів імені Л.Л. Тарангул

Університету державної фіскальної служби України

РОЗВИТОК ПУБЛІЧНИХ ФІНАНСІВ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Питання побудови ефективної, соціально орієнтованої системи публічних фінансів є одним з найбільш актуальних нині в Україні, адже саме таким чином можливо досягнути тих цілей та завдань, які стоять перед державою. Тому це питання має вирішуватися залежно від соціально-економічного стану країни, мати наукове обґрунтування, враховувати необхідність забезпечення високих темпів економічного зростання та соціальної гармонії у суспільстві. В сучасних умовах Україні необхідна ефективна, адекватна ринковій економіці система публічних фінансів, яка б сприяла досягненню соціальних стандартів, цілей суспільного добробуту, високого рівня життя населення, відновленню національної економіки та підвищенню її конкурентоспроможності.

Питання щодо розвитку публічних фінансів знаходять своє відображення у наукових працях таких учених, як М. Гончаренко, М. Кужельєв, Т. Куценко, О. Молдован, А. Нечипоренко та ін. Однак питання є актуальним й у сучасних умовах, а тому потребує подальших наукових розробок.

Стрімкий розвиток публічних фінансів є однією з необхідних умов функціонування національної економіки. Визначення факторів та особливостей, що забезпечують стимулюючий вплив публічних фінансів на соціально-економічний розвиток країни надає змогу удосконалити модель суспільного розвитку, впроваджувати дієві механізми та інструменти досягнення макроекономічної стабілізації у сучасних умовах [1].

Система публічних фінансів України є підсистемою фінансової системи, яка включає такі ланки: публічні фінанси держави; публічні фінанси

місцевого самоврядування; публічні фінанси суспільного (соціального) призначення. Сектор державного управління охоплює: центральні органи державного управління, регіональні органи державного управління; місцеві органи державного управління [2].

На сучасному етапі можна спостерігати такі тенденції та базові досягнення в управлінні публічними фінансами:

- використання програмно-цільового методу бюджетування;
- впровадження середньострокового бюджетного прогнозування;
- неефективна система державного управління та управління державними підприємствами. Для подолання цієї негативної тенденції була прийнята Стратегія реформування державного управління України на період до 2021 року, яка дозволить покращити якість державного управління[3];
- хронічний бюджетний дефіцит та високий рівень державного боргу. Але позитивним є здійснення конкретних кроків по врегулюванню проблеми державної заборгованості та зниження її розмірів внаслідок практичної реалізації положень Стратегії по управлінню державним боргом та виділенням значних коштів на його погашення (очікується що у 2020 році державний борг складе 49,0% від ВВП при безпечному рівні у 60% ВВП)[3];
- низька ефективність управління публічними фінансами. Для виправлення цієї негативної тенденції було прийнято Стратегію реформування системи управління державними фінансами, яка визначає чіткі вектори та напрямки оптимізації[4];
- істотне підвищення бюджетної прозорості та можливості вільного доступу до цієї інформації членами суспільства;
- створення державної установи «Відкриті публічні фінанси» з метою забезпечення ефективного супроводження проєктів, що стосуються відкритих публічних фінансів та створення відкритих порталів для полегшення суспільного контролю за публічними коштами[4];
- застосування специфічних методів державного управління інвестиційними процесами (створення відповідного інвестиційного клімату, стимулювання попиту і пропозиції на певний вид інвестицій) [5].

Підсумовуючи, можна виділити основні проблеми функціонування публічних фінансів: надмірна фіскальна орієнтація податкової системи; недостатньо ефективна політика розподілу та витрачання бюджетних коштів; хронічний бюджетний дефіцит та значний державний борг; високий рівень зловживань у сфері публічних фінансів; відсутність ефективного системи контролю за витрачанням бюджетних коштів; низька якість надання державних послуг; неефективна система управління на державних підприємствах.

Таким чином, можна запропонувати такі шляхи оптимізації та розвитку публічних фінансів: подальше зростання прозорості публічних фінансів; підвищення ефективності використання бюджетних коштів за рахунок упровадження елементів ринкової моделі управління публічними фінансами; ефективно застосування програмно-цільового методу бюджетування на всіх

рівнях; удосконалення інструментарію середньострокового бюджетного планування та прогнозування; підвищення ефективності управління державними підприємствами; зниження податкового тиску на підприємницький сектор; переорієнтація податкової системи на соціальну справедливість; поглиблення діалогу між державою та суспільством через спрощення доступу громадян до інформації з питань бюджету; підвищення якості державних послуг, які надаються членам суспільства.

Список використаних джерел

1. Нечипоренко А. В. Роль державних фінансів у забезпеченні макроекономічної стабілізації. *Концептуальні засади менеджменту та фінансів в умовах глобальної нестабільності*: зб. матер. VI Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. «Актуальні проблеми менеджменту та фінансів в сучасних глобалізаційних процесах», 14 березня 2019 р. / Ун-т ДФС України. Ірпінь, 2019. С. 233–236
2. Гончаренко М. В. Європейські стандарти антикризового управління публічними фінансами. *Актуальні проблеми державного управління*. 2016. № 2. С. 1–6.
3. Куценко Т. Ф. Публічні фінанси в Україні в Україні: зміст та структура з урахуванням сучасних тенденцій розвитку. *Економіка та держава*. 2016. № 6. С. 62–66
4. Молдован О. О. Модернізація системи публічних фінансів та запровадження нової моделі управління. *Стратегічні пріоритети*. 2014. №2. С.35–42.
5. Брітченко І. Г., Кужелєв М. О. Формування системи державного управління інвестиційним процесом як головна передумова економічного зростання в Україні. *Вестник ДонГУЭТ*. 2001. №12. С. 15–22.

УДК 336.1

Нечипоренко А. В.,

к.е.н., доцент кафедри фінансів імені Л.Л. Тарангул
Університету державної фіскальної служби України

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ

На сучасному етапі розвитку економіки країни та проголошення реформи бюджетної системи в Україні відбувається децентралізація влади, спрямована на забезпечення більшої фінансової самостійності місцевих бюджетів, а також зміцнення матеріальної та фінансової основи місцевого самоврядування.

Розвинене місцеве самоврядування зі стабільною фінансовою базою є однією з передумов побудови правової держави із сильною економікою. Саме тому економічно розвинені країни досягли успіху в проведенні

бюджетної децентралізації та передачі повноважень і фінансових ресурсів на місцевий рівень, що дозволило вирішити ряд питань соціального та економічного розвитку окремих територій [1, с. 4].

Характерною ознакою органів місцевого самоврядування є наявність певного обсягу повноважень та власних фінансових ресурсів, необхідних для розвитку територій, забезпечення відповідного рівня життя населення та відносної самостійності в управлінні соціально-економічною сферою. Саме тому місцевим бюджетам як фінансовій основі регіонального розвитку належить чільне місце в бюджетній системі України, а пошук ефективних фінансових інструментів стимулювання наповнення дохідної частини місцевих бюджетів за сучасних умов розвитку економіки країни набуває особливої актуальності. Зміцнення фінансової бази та досягнення фінансової спроможності регіонів підвищує значення внутрішніх соціально-економічних чинників регіонального зростання, що впливає на пріоритети в системі фінансового забезпечення регіонального розвитку.

Враховуючи сучасні тенденції в реформуванні бюджетної системи України, роль доходів місцевих бюджетів у фінансовому забезпеченні регіонального розвитку певною мірою визначається величиною валового внутрішнього продукту (далі – ВВП), що безпосередньо перерозподіляється через них, та часткою місцевих бюджетів у структурі доходів Зведеного бюджету країни. Так, в Україні у період з 1992 по 2018 рр. спостерігається стійка тенденція до зниження частки доходів місцевих бюджетів у складі Зведеного бюджету України та їх ролі у перерозподілі ВВП. Частка доходів місцевих бюджетів у доходах Зведеного бюджету України (без урахування міжбюджетних трансфертів) скоротилася за період 1992–2018 рр. з 47,6 до 22,2 %, а у ВВП з 11,5 до 7,4 %. При цьому збільшилась частка доходів Державного бюджету у доходах Зведеного бюджету. Це свідчить про те, що більшість бюджетних коштів країни акумулюється в державному бюджеті й незначна частина – в місцевих бюджетах. Варто зазначити, що чим більша частка доходів місцевих бюджетів у ВВП, тим є вищим рівень децентралізації в країні.

Бюджетна децентралізація покликана підвищувати алокаційну і продуктивну ефективність функціонування бюджетної системи. Завдяки децентралізації громадські послуги можна організувати і надавати так, щоб вони найбільш відповідали уподобанням місцевих жителів, тобто забезпечувати підвищення алокаційної ефективності, або якості розподілу наявних ресурсів між напрямками їх використання. Також децентралізація супроводжується і підвищенням продуктивності функціонування бюджетної системи, забезпечуючи підзвітність місцевої влади населенню і скорочуючи число інстанцій, у яких доводиться погоджувати рішення, оскільки більше повноважень надається місцевим органам влади, які краще знають місцеву специфіку та місцеві потреби [2, с. 100].

Відсутність достатньої кількості власних стабільних доходів обмежує вплив органів місцевого самоврядування на соціально-економічний розвиток

регіонів, тому стимулювання до розширення джерел наповнення місцевих бюджетів є надзвичайно актуальним завданням, вирішення якого сприятиме підвищенню рівня фінансової самостійності органів місцевого самоврядування та позитивно впливатиме на регіональний розвиток [3].

Для більшості регіонів України на сучасному етапі розвитку характерною є системна соціально-економічна криза, розв'язання якої потребує залучення додаткових фінансових ресурсів. Важлива роль у подоланні кризових явищ та вирішенні питань забезпечення збалансованого регіонального розвитку відводиться фінансовим ресурсам держави та розробці й реалізації системи інвестиційної підтримки регіонів [4, с. 22].

Для фінансового забезпечення регіонального розвитку доцільним є залучення інвестицій на основі створення загального сприятливого інвестиційного клімату для всіх видів капіталів. При цьому основними причинами, що зумовлюють зростання нерівномірності показників інвестиційної діяльності та невисоку інвестиційну привабливість окремих регіонів, є припинення державного інвестування багатьох сфер економіки, вузькість внутрішнього ринку, значний податковий тиск на бізнес, відсутність або слабе функціонування більшості ринкових інститутів – корпоративного сектору, ринку цінних паперів, вплив трудових ресурсів та капіталу. Саме тому для залучення інвестицій необхідно визначити рівень потреб регіону в інвестиціях, пріоритети інвестування у структур оформлюючих галузях економічної діяльності, які спроможні дати поштовх інтенсифікації соціально-економічному розвитку регіону, особливості відтворювальних процесів та ефективність можливих витрат у довгостроковому періоді [5, с.328].

Інституційно-правове підґрунтя удосконалення фінансового забезпечення розвитку регіонів в Україні формується Державною стратегією регіонального розвитку на 2021–2027 рр., у якій визначено три стратегічні цілі, на досягнення яких буде спрямована Стратегія – формування згуртованої країни в соціальному, економічному, екологічному та просторовому вимірах; підвищення рівня конкурентоспроможності регіонів; ефективне людиноцентричне багаторівневе врядування [6], та Законом України «Про стимулювання розвитку регіонів», який визначає правові, економічні та організаційні засади реалізації державної регіональної політики щодо стимулювання розвитку регіонів та подолання депресивності територій.

Отже, можна зробити висновок, що нині в Україні існує потреба у зміцненні фінансової бази регіонального розвитку. Наявні фінансові ресурси місцевих бюджетів не дають змоги органам місцевого самоврядування самостійно здійснювати свої повноваження. Зростаюча залежність місцевих бюджетів від трансфертних ресурсів суперечить принципам бюджетної децентралізації, а тому основними напрямками удосконалення фінансового забезпечення регіонального розвитку мають бути наступні: зміцнення фінансової бази місцевого самоврядування за рахунок удосконалення податкового законодавства; використання дієвих інструментів залучення

грошових коштів та реалізації інвестиційних програм в регіоні; зменшення асиметрії регіонального розвитку за рахунок активізації проведення інноваційно-інвестиційної політики в регіоні; посилення зацікавленості органів місцевого самоврядування щодо підвищення рівня власної дохідної бази за рахунок інвестиційних ресурсів шляхом створення необхідних умов та сприятливого інвестиційного клімату.

Список використаних джерел

1. Кужелєв М. О., Нечипоренко А. В. Фінансові інструменти стимулювання регіонального розвитку: практика використання в Україні : монографія. Київ : «Центр учбової літератури», 2019. 224 с.
2. Бедринєць М. Д. Бюджетна децентралізація як необхідна умова регіонального розвитку. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка» : науковий журнал*. 2018. № 9(37). С. 98–103.
3. Інноваційна модернізація менеджменту в умовах глобальної нестабільності : монографія / за заг. ред. А. Ю. Горбового; М. О. Кужелєв, С. В. Онишко, В. І. Куценко, А. А. Олешко, М. В. Гусятинський, А. А. Халецька та ін.; Ун-т державної фіскальної служби України. Ірпінь-Білосток, 2018. 305 с.
4. Кужелєв М. О., Нечипоренко А. В. Механізм реалізації регіональних інвестиційних програм як фінансовий інструмент стимулювання регіонального розвитку. *Схід*. 2017. Вип. 6 (152). С. 22–27.
5. Квасниця О. В., Русін В. М. Вплив фінансової політики на розвиток регіонів в умовах децентралізації. *Економічний аналіз*. Тернопіль, 2018. Том 28. № 4. С. 321–330.
6. Офіційний сайт Міністерства розвитку громад та територій України. URL: <https://www.minregion.gov.ua/>

УДК 336.02

Пасічний М.Д.,

д.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів

Київського національного торговельно-економічного університету

БЮДЖЕТНО-ПОДАТКОВА ПОЛІТИКА В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Глобалізація є автономним, багатогранним, транскордонним процесом трансформації національних економік, інститутів, факторів виробництва в взаємопов'язану систему суспільного розвитку. Основною рушійною силою глобалізації виступає науково-технічний прогрес, розвиток інформаційних технологій, прагнення людей до самореалізації та досягнення високого, достойного рівня життя. Для країн із трансформаційною економікою властивим є прагнення імплементації норм, правил, стандартів, практик, що

функціонують в країнах із розвинутою економікою. Запозичення передового досвіду щодо планування бюджету, адміністрування податків, імплементації фіскальних правил є типовим прикладами ефекту економічної глобалізації на рівні держави. Країни Центральної та Східної Європи, в яких функціонувала планово-централізована модель управління акцептували програму економічних реформ, які містили типові положення щодо зменшення частки державної власності і формування інституційного середовища для вільного ринку. Важливу функцію у провадженні якісних перетворень системи публічних фінансів відведено міжнародним фінансовими організаціям, які надають стабілізаційні кредити з метою підтримки макроекономічної стабільності та фінансового оздоровлення. Класичними рекомендаціями МВФ є: зменшення видаткової частини бюджету, розширення бази оподаткування, зниження трансакційних витрат системи державного управління.

Задля уникнення надмірної волатильності бюджетної політики застосовується інструментарій довгострокового та середньострокового бюджетного планування. Розробка та законодавче схвалення бюджету на трирічній основі із визначенням обсягів видатків, доходів, дефіциту (профіциту), державного боргу дозволяє понизити флуктуацію значень даних показників відносно прогнозованого ВВП в період стійкого економічного розвитку та підвищити стійкість публічних фінансів до умов циклічного спаду. Розробка державних цільових і бюджетних програм на середньостроковий період надає змогу більш раціонально розподілити обмежені фінансові ресурси для досягнення поставлених завдань в економіці та соціальній сфері. Бюджетна стратегія та перспективне планування чітко детермінують терміни та обсяги проведення дискреційних заходів фіскальної політики, інформують суспільство про орієнтовні результати, що сприяє зростанню довіри економічних агентів до здійснюваної політики та рівня її обґрунтованості.

Серед важливих аспектів впливу глобалізації на економічний розвиток є зростаючий у номінальному та відносному вираженні (до ВВП) державний і корпоративний борг в країнах із розвинутою та трансформаційною економікою. Реалізація програм стабілізуючого та стимулюючого типу, за умов автоматичного зниження рівня податкових надходжень, призвели до розбалансування системи публічних фінансів і зростання вагових показників державного боргу, що стало черговим викликом для розвитку світової економіки. Необхідно зазначити, що значення частки державного боргу в ВВП у посткризовий період (з 2010 р.) в розвинутих країнах є вищими ніж у роки Великої Депресії та поступаються виключно етапу Другої світової війни. Суттєве накопичення державного боргу призвело до наростаючої необхідності залучення нових запозичень для його планового погашення і одночасного фінансування бюджетного дефіциту.

Проблематика залучення державних запозичень в країнах з емерджентною економікою є подекуди більш ургентною ніж у деяких

розвинутих, враховуючи вищий рівень ризиків, доходність боргових інструментів та обмеженість внутрішнього ринку, кон'юнктуру на зовнішніх ринках фінансового капіталу. Важливість даного питання активізувала фахові дискусії стосовно композиційної структури програм фінансової консолідації на середньострокову перспективу на самітах Великої двадцятки та міжнародних економічних форумах. Корекція бюджетного балансу понад 6 % ВВП була представлена у Японії, Франції, Великобританії США, 3–6 % у Німеччині та Італії. Термін реалізації даних заходів коливався в досліджуваних країнах, враховуючи широкий спектр особливостей та специфічних умов економічного та інституційного характеру. В середньому, з початку фіксації епізодів фінансової консолідації проходило 7–8 років для відчутного зниження фінансової потреби держави у залученні запозичень для рефінансування існуючого публічного боргу.

Необхідно зазначити, що програми передбачали одночасне збільшення бюджетних доходів та оптимізації видатків. Основними напрямками державної політики в контексті зростання фінансової значимості податків є елімінація можливостей ухилення від сплати ПДВ, підвищення стандартної і пониженої ставки даного податку, збільшення ставок акцизу на пальне, спирт, алкогольні напої, тютюнові вироби, удосконалення механізму адміністрування податків і зборів, збільшення ставок майнового оподаткування, активізація міждержавної кооперації в сфері протидії розмиванню податкової бази, посилення дієвості податкового контролю і аудиту. Їх імплементація в практичну площину забезпечила зростання співвідношення податкових надходжень у ВВП до 3,8 в. п. у Франції, а середній показник для країн ОЕСР, що входить до G-20 становив 1,6 в. п. До цілеспрямованих заходів бюджетної політики щодо зменшення значення вагового показника первинних видатків бюджету в ВВП належать: обмеження розміру оплати праці в бюджетній сфері, удосконалення механізму надання субсидій і трансфертів населенню, розвиток системи фінансування закладів охорони здоров'я, продовження пенсійної реформи. До змін інституційного характеру відносять зміцнення бюджетних інститутів, розробка варіативних сценаріїв довгострокових бюджетних прогнозів, враховуючи основні ризики, удосконалення інструментарію перспективного бюджетного планування, розбудова фінансових правил і визначення індикативів основних вагових показників бюджету.

Міжнародна конкуренція у сфері оподаткування є сучасним викликом економічної глобалізації, враховуючи даний факт домінантою фінансової політики багатьох держав ОЕСР є проведення податкової гармонізації з поетапним зниженням податкового навантаження на капітал і працю.

Ріппа М.Б.,
к.е.н., доцент кафедри фінансів імені Л.Л. Тарангул
Університету державної фіскальної служби України

Тучак Т.В.,
к.е.н., доцент кафедри податкової політики
Університету державної фіскальної служби України

СОЦІАЛЬНЕ СТРАХУВАННЯ В СИСТЕМІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ

Система соціального захисту населення являється важливим сегментом економіки ринкової, соціально орієнтовної держави, а також сферою життєво важливих інтересів її громадян, а кількісні і якісні характеристики її складових свідчать про рівень економічного і соціального розвитку суспільства. Національні системи соціального захисту населення формуються в унікальних інституційних і історичних умовах. Їх розвиток відбувається під впливом зовнішніх факторів у відповідності із загальною метою і пріоритетами державної політики.[5,с.268] Ефективність її результативність соціального захисту органічно невіддільні від можливостей фінансової системи держави, і бюджетних пріоритетів, загалом – від перерозподільних процесів. Осмислення й дослідження останніх постійно знаходиться у фокусі уваги вітчизняних і зарубіжних учених фінансистів. Сучасні системи соціального захисту охоплюють весь життєвий цикл людини, передбачаючи відповідні заходи, спрямовані на підтримання її добробуту. Тому, соціальний захист доцільно визначати як сукупність перерозподільчих відносин, що регулюються державою з приводу гармонізації запитів індивідів і суспільства на гарантії життєвих благ на рівні стандартів сучасного розвитку.

Нині , як правило основною складовою сучасних світових систем соціального захисту, в тому числі і в Україні, являється соціальне страхування, а його соціально економічна сутність розкривається через поняття « соціальні ризики» і об'єктивну необхідність в умовах ринкової економіки їх обов'язкового і добровільного страхування. З розвитком суспільства вони набувають особливого значення. В значній частині попередження і мінімізація негативних наслідків соціальних ризиків реалізується через систему соціального страхування. Тобто,соціальне страхування у контексті соціального захисту представляє інструментарій виявлення ,оцінювання і управління ризиком,який віддзеркалює характерні особливості відносин між суб'єктами і об'єктами ризику, котрі обтяжені можливими загрозами,невизначеністю і невикористаними можливостями.[1] В умовах ринкової економіки соціальне страхування виступає універсальною фінансовою базою, яка формується за рахунок перерозподілу частини ВВП для нейтралізації дії соціальних ризиків на окремі групи працюючого

насення та членів їх родин. Слід зауважити, що формування фінансових ресурсів, їх розподіл і цільове використання здійснюється автономно від інших розподільчих процесів.

Багато дослідників вважають соціальне страхування фактором стабілізації суспільства і досягнення в ньому соціальної згоди. Для прикладу в країнах ЄС обсяг фінансових ресурсів соціального страхування сягає від 16% до 25% ВВП, це дає можливість забезпечити високі соціальні стандарти і належний рівень страхового захисту працівників. Так, розмір пенсії за віком в країнах з розвинутою ринковою економікою в середньому складає 65-75% від заробітної плати більшості отримувачів страхових відшкодувань [5].

В Україні соціальне страхування також відіграє ключову роль в системі соціального захисту. Вітчизняна модель містить багато елементів попередньої планової економіки, але загалом зміни в економічній системі помітно вплинули на її структуру і функціонування. В сучасних умовах досить агресивних ринкових відносин соціальне страхування стає важливою компонентою державної соціальної політики, ступінь розвитку якого дає чітке уявлення про життєздатність системи соціального захисту працюючих громадян і членів їх родин. Діюча система соціального захисту в нашій країні включає дві форми: обов'язкове і добровільне. У цьому контексті чинну систему соціального страхування слід розглядати як сукупність таких складових.

1. Система соціальних позабюджетних фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування, які відповідно до свого функціонального призначення реалізують пенсійне страхування, страхування на випадок тимчасової втрати працездатності, страхування від нещасного випадку на виробництві, страхування на випадок безробіття.

2. Сфера діяльності страхових організацій, які реалізують соціально спрямовані види страхування, що доповнюють а в окремих випадках посилюють функції соціального страхування. Зокрема це обов'язкове та добровільне особисте страхування, обов'язкове і добровільне страхування відповідальності в частині шкоди здоров'ю, життю, працездатності третьої особи.

3. Сфера діяльності недержавних пенсійних фондів в частині акумулювання коштів, їх інвестування та здійснення виплат у формі: пенсія на визначений строк та одноразова пенсійна виплата. Ця сфера функціонує на засадах державно-приватного партнерства.

Нині, через систему соціального страхування в Україні розподіляється близько 12% ВВП. Згідно офіційно оприлюдненої інформації за підсумками 2018р обсяг фінансових ресурсів, акумульованих і перерозподілених системою соціального страхування становив 401,4 млрд. грн., в тому числі загальнообов'язкове державне соціальне страхування 389,4 млрд.грн., обов'язкове та добровільне особисте страхування та страхування відповідальності близько 9,1 млрд. грн. недержавне пенсійне страхування - 2,8 млрд.грн [3].

Підсумовуючи, слід зауважити, що у своєму сучасному виді система загальнообов'язкового державного соціального страхування в Україні далеко

не досконала і не в повній мірі відповідає тій меті і завданням соціальної політики, які необхідно досягати і вирішувати, не дивлячись на те, що тільки за останнє десятиліття організаційні основи і її фінансовий механізм неодноразово піддавались модернізації та реформуванню. Ось деякі недоліки нині діючої системи обов'язкового державного соціального страхування: Система являється страховою, головним чином по своїй назві; відсутність чіткого визначення стратегічних та тактичних напрямів розвитку. Хронічна дотаційність бюджетів Фондів. Складний і непрозорий рух фінансових потоків, зниження фінансової стійкості позабюджетних соціальних фондів

Основною проблемою є фінансове забезпечення функціонування державних позабюджетних соціальних страхових фондів, яке не дозволяє забезпечити належний рівень соціальних виплат більшості реципієнтів, тому першочерговим загальнодержавним завданням є обґрунтування такого рівня фінансового забезпечення, яке, базуючись на нових моделях, механізмах, а також напрямках розвитку, із застосуванням зарубіжного досвіду, змогло б вирішувати основні завдання соціального страхування.

Список використаних джерел

1. Березіна С.Б. Соціальні ризики: чинники та напрями мінімізації. URL https://idss.org.ua/avtoref/Автореферат_Березіна_С_Б.pdf
2. Ріппа М. Б. Концептуальні засади соціального захисту в контексті теорії загального добробуту. *Економічний вісник університету*, Випуск 3/2/ 2018. С. 139–145.
3. Україна в цифрах. Державна служба статистики. Київ .2019. URL https://ukrstat.org/uk/druk/publicat/kat_u/2018/catalogue_19.pdf
4. Юодешко В.І. Система соціального захисту: ключові принципи і фактори розвитку. *Економічний вісник університету. Збірник наукових праць учених та аспірантів*. Випуск 33/2. 2017. С.267-277.
- 5 The OECD Global Pension Statistics database. URL: <http://www.oecd.org/daf/fin/private-pensions/globalpensionstatistics.htm>

УДК 369

Соловйова Ю.Р.,
здобувач вищої освіти
Університету державної фіскальної служби України
Науковий керівник: **Биховченко В.П.,**
к.е.н., доцент кафедри фінансів імені Л. Л. Тарангул
Університету державної фіскальної служби України

ДОХОДИ І ВИДАТКИ ФОНДУ СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ УКРАЇНИ

Державні цільові фонди є складовою частиною фінансової системи України і являють собою фонди грошових коштів, які формуються і знаходяться в розпорядженні державних органів влади і органів місцевого

самоврядування для забезпечення соціального захисту населення України. Фонд соціального страхування виступає єдиним страховиком у системі обов'язкового страхування від нещасних випадків на виробництві.

Фонд соціального страхування України (ФСС) утворився шляхом злиття Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України та Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності.

До джерел надходжень коштів до Фонду соціального страхування відносять [1]:

- 1) страхові внески страхувальників та застрахованих осіб;
- 2) суми фінансових санкцій, застосованих відповідно до цього закону, інших законів до підприємств, установ, організацій та фізичних осіб – підприємців за порушення встановленого порядку сплати страхових внесків та використання коштів Фонду, штрафів за недотримання законодавства про соціальне страхування, а також суми адміністративних штрафів, накладених відповідно до закону на посадових осіб та громадян за такі порушення;
- 3) суми неприйнятих до зарахування витрат страхувальника за соціальним страхуванням;
- 4) доходи від розміщення тимчасово вільних коштів, у тому числі резерву коштів Фонду;
- 5) капіталізовані платежі, що надійшли у випадках ліквідації страхувальників у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України;
- 6) доходи від реалізації майна, придбаного за рахунок коштів Фонду;
- 7) добровільні внески та інші надходження відповідно до закону.

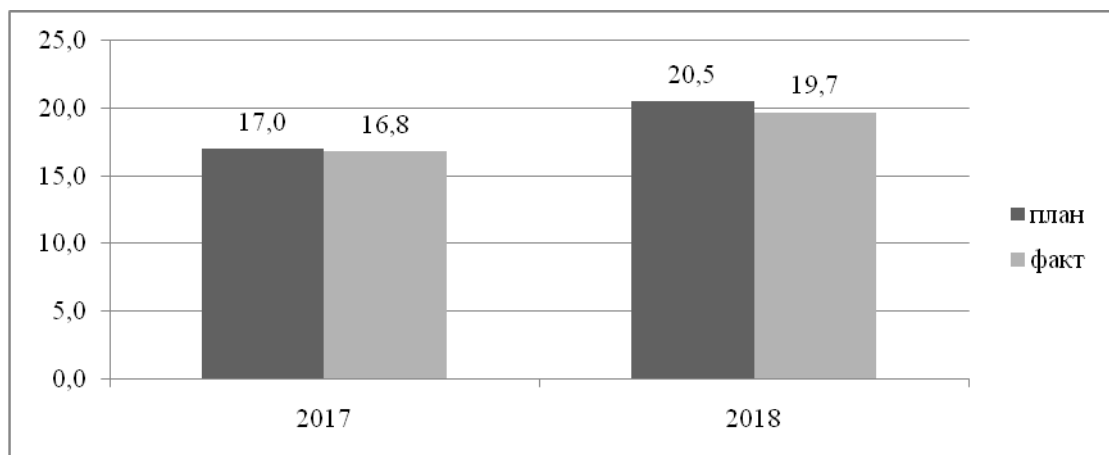

Рис. 1 Виконання плану доходів бюджету ФСС, млрд грн

Джерело: побудовано автором за даними [2]

Рівень дохідності ФСС у розглянутому періоді має тенденцію до зростання. Фактично його доходи збільшилися майже на 3 млрд грн, або 17%. При цьому характерне недовиконання плану доходів: у 2017 році його виконано на 98%, у 2018 році – 95%.

Кошти Фонду соціального страхування України використовуються на [3]:

1) виплату матеріального забезпечення, страхових виплат та надання соціальних послуг, фінансування заходів з профілактики страхових випадків, передбачених цим законом;

2) фінансування витрат на утримання та забезпечення діяльності Фонду, його робочих органів, підприємств, установ та організацій, що належать до сфери його управління, розвиток та функціонування інформаційно-аналітичних систем Фонду;

3) формування резерву коштів Фонду.

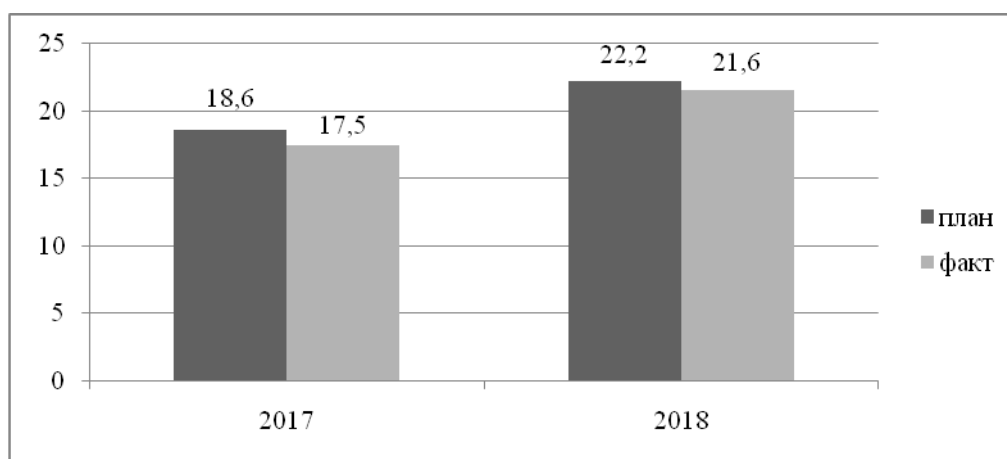

Рис. 2 Обсяг видатків ФСС у 2017–2018 рр., млрд грн.

Джерело: побудовано автором за даними [2]

На рис. 2 помітне вагоме зростання видатків у 2018 році порівняно з показником 2017 року – на 4 млрд грн.

Загальна кількість професійних захворювань, за якими здійснюються відповідні соціальні виплати, у 2018 році знизилася на 2,4% порівняно з аналогічним показником 2017 року, що є позитивною тенденцією. Щодо галузевого аналізу, то добувна промисловість та розроблення кар'єрів охоплює близько 87% питомої ваги всіх випадків професійних захворювань в 2017–2018 рр., а виробництво машин та устаткування – близько 5%, усі інші галузі – від 1 до 3% питомої ваги [2].

Таким чином, Фонд соціального страхування України здійснює заходи, які спрямовані на запобігання нещасним випадкам, усуненню загрози здоров'ю працівників, викликаній умовами праці, шляхом надання страхувальникам необхідних консультацій, сприяння у створенні та реалізації ефективної системи управління охороною праці.

Список використаних джерел

1. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування : Закон України від 23.11.1999 №1105-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1105-14> (дата звернення: 23.01.2020).

2. Аналіз діяльності фонду соціального страхування. URL: <https://feao.org.ua/wp-content/uploads/2019/04/fss.pdf> (дата звернення: 23.01.2020)

3. Соловійов О. В. Фонд соціального страхування України як суб'єкт загальнообов'язкового державного соціального страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання. *Право та інновації*. 2016. № 1. С. 179-184.

УДК 336.2: 336.055

Тараненко В.Є.,
к.е.н., доцент кафедри
соціального забезпечення та податкової політики
Університету митної справи та фінансів

СОЦІАЛЬНІ АСПЕКТИ ПРИБУТКОВОГО ОПОДАТКУВАННЯ ФІЗИЧНИХ ОСІБ В УКРАЇНІ

Соціальне значення прибуткового оподаткування фізичних осіб проявляється в першу чергу можливістю збільшити рівень їх добробуту. З цієї позиції часто пропонується перенесення податкового навантаження на роботодавця або державу через надання податкових пільг. На нашу думку, така позиція не виправдовує себе та призводить лише до зловживання та незаконного використання цих податкових інструментів.

Досвід країн-учасниць ЄС вказує на високі ставки прибуткового оподаткування фізичних осіб: в середньому на рівні 38-42% [1]. Дієвими інструментами податкового регулювання для забезпечення соціальної справедливості є прогресивна шкала оподаткування, податкові кредити, податкові знижки та виключення з оподатковуваного доходу, особливий, порядок визначення бази оподаткування. Також слід зважувати, що у більшості країн-учасниць ЄС лівову частку вилучень із доходу у вигляді заробітної плати становлять соціальні внески, а не прибуткове оподаткування. Фактично соціальні внески за загальноєвропейською практикою є страховими платежами, отже не носять настільки обтяжливого характеру, бо повертаються до застрахованої особи.

За чинним в Україні механізмом справляння податку на доходи фізичних осіб також передбачені окремі інструменти для підвищення (збереження) рівня добробуту громадян. Зокрема, податкова соціальна пільга та податкові знижки.

Дія податкової соціальної пільги регламентована ст. 169 Податкового кодексу України [2] і має певне коло обмежень, починаючи з розміру доходу, який дозволяє застосування пільги.

Так, розмір доходу для застосування податкової соціальної пільги коливався від 1710 грн у 2014-2015 рр. до 2690 грн у 2019 р. При цьому у

2016 році він становив 1930 грн., у 2017 – 2240 грн, у 2018 – 2470 грн., тобто зростає відповідно до збільшення прожиткового мінімуму для працездатної особи.

Порівнюючи розмір середньорічної заробітної плати в Україні та розмір доходу, який дозволяє застосовувати податкову соціальну пільгу, доходимо висновку, що громадянин з середнім рівнем заробітної плати позбавлений можливості використати цю податкову преференцію. Виходячи з механізму визначення розміру доходу для застосування податкової соціальної пільги (50 % прожиткового мінімуму для працездатної особи), можемо стверджувати, що найменші працівники, які отримують мінімальну заробітну плату не мають права на отримання податкової соціальної пільги (табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка показників рівня заробітної плати та розміру доходу для застосування податкової соціальної пільги в Україні у 2014-2019 рр. [3]

Період, рік	Середньорічна заробітна плата, грн.	Розмір доходу для застосування соціальної пільги, грн	Прожитковий мінімум для працездатних осіб на 01.01 відповідного року, грн.	Мінімальна заробітна плата, грн.
2014	3149,45	1710,00	1218,00	1218,00
2015	3661,41	1710,00	1218,00	1218,00
2016	4482,35	1930,00	1378,00	1378,00
2017	6273,45	2240,00	1600,00	3200,00
2018	8867,33	2470,00	1762,00	3723,00
2019	10310,20	2690,00	1921,00	4173,00

Таким чином, соціальний характер податкової соціальної пільги в Україні нівельовано. Для відновлення регулюючої ролі цього податкового інструменту необхідно переглянути в першу чергу розмір доходів, за наявності яких може застосовуватися податкова соціальна пільга. З точки зору соціальної справедливості, доцільним є зняття подібного обмеження і надання податкової пільги до будь-якого розміру доходів у вигляді заробітної плати.

Іншим потужним інструментом відновлення соціальної справедливості та зростання добробуту громадян є податкова знижка (ст. 166 ПКУ [2]). Платник податку має право включити до податкової знижки у зменшення оподаткованого доходу платника податку за наслідками звітного податкового року, визначеного з урахуванням положень п. 164.6 ст. 164 ПКУ [2], певний перелік витрат. Слід відзначити суттєвий соціальний вплив вказаної преференції. Однак вважаємо за необхідне дещо розширити наведений перелік. Так, пропонуємо норму пп.166.3.9 п. 166.3 ст. 166 ПКУ стосовно витрат на оренду житла поширити на всіх громадян. Крім того, до переліку витрат, що підлягають виключенню з оподаткованого доходу, доцільно включити витрати на відпочинок на території України. Такі дії

призведуть до зацікавленості у офіційному оформленні зазначених операцій, що в свою чергу матиме за наслідок зменшення тіньових оборотів у відповідній сфері.

Розгляд чинних преференцій в прибутковому оподаткуванні фізичних осіб в Україні дозволив зробити висновок про їх соціальне спрямування. Однак для використання регуляторного впливу повною мірою необхідні деякі зміни, що мають посилити роль податкової соціальної пільги та податкової знижки для зростання рівня добробуту населення. Все це має стати підґрунтям для запровадження накопичувальної системи пенсійного та соціального страхування, зменшення податкового навантаження роботодавців через скасування сплати останніми єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування.

Список використаних джерел

1. Taxation Trends in the European Union. Data for the EU member states, Iceland and Norway. Luxembourg: Publications Office of the EU, 2019. URL: https://ec.europa.eu/taxation_customs/sites/taxation/files/taxation_trends_report_2019.pdf.
2. Податковий кодекс України від 02 грудня 2010 р. № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
3. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

УДК 336.73

Теліщук М.М.,
завідувач навчальної лабораторії
кафедри економічної теорії
Університету державної фіскальної служби України
Філіпішина К.І.,
здобувач вищої освіти
Університету державної фіскальної служби України

ЕФЕКТИВНІСТЬ ДІЯЛЬНОСТІ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ ТА СТРАХОВЕ ПОСЕРЕДНИЦТВО

Страхове посередництво - це специфічна галузь щодо надання послуг страхування через агентів та брокерів. Якщо брокери займаються наданням таких послуг представляючи інтереси страхувальників, то агенти діють від імені страховика, повинні володіти певним рівнем знань і відповідати кваліфікаційним вимогам щодо провадження даного виду діяльності. Крім того, банки, нотаріальні контори, туристичні компанії та відділення зв'язку, які виступають страховими агентами та діють на підставі агентського договору займаються даним видом діяльності з метою розширення спектру їх

власних послуг та задоволення потреб споживачів.

На законодавчому рівні розмежовано поняття агентська діяльність та брокерська діяльність. Згідно постанови «Про порядок провадження діяльності страховими посередниками» [1] агентська діяльність - діяльність суб'єктів підприємницької діяльності, уповноважених діяти від імені та на підставі доручення одного або більше страховиків, щодо рекламування, консультування, пропонування страхувальникам страхових послуг та проведення роботи, пов'язаної з укладенням та виконанням договорів страхування (підготовка і укладення договорів страхування, виконання робіт з обслуговування договорів), у тому числі оформлення всіх необхідних документів для своєчасної виплати страхових сум або страхового відшкодування, а також здійснення цих виплат.

Принципово інше значення надається поняттю брокерська діяльність даним нормативно-правовим актом [1]. Це - професійна діяльність суб'єктів підприємницької діяльності на користь страхувальника або перестраховальника (цедента), спрямована на визначення його потреби в отриманні страхових послуг, консультуванні, наданні допомоги у розробленні умов договору страхування, пошуку страховиків, які відповідають вимогам страхувальника, веденні переговорів та укладенні договорів страхування за дорученням страхувальника, здійсненні розрахунків за договорами страхування, підготовці документів для врегулювання питання про збитки у разі настання страхового випадку.

У розвинених країнах розповсюджена практика заснування генеральних страхових агентств, що уособлює вищий ступінь відносин між страховою компанією та страховим агентом. Генеральні агенти - це фізичні особи, що уповноважені одним або кількома страховиками представляти інтереси страховика. Агент не може провадити діяльність на власний розсуд, він керується правилами та нормами продиктованими страховою компанією. Кожному генеральному агентству, що започатковує діяльність, страхова компанія надає фінансування на організацію справи (оренда приміщення, оплата праці спеціалістів, рекламні заходи тощо) [2].

Банківський сектор має всі перспективи щодо ключової ролі у забезпеченні страхового посередництва на внутрішньому ринку. Очищення ринку від неплатоспроможних банків, поступове зміцнення вітчизняної економіки та формування законодавчого підґрунтя є запорукою розвитку страхового посередництва у банківській сфері.

Зацікавленість банківських працівників у просуванні страхових продуктів може відігравати важливу роль у реалізації двох видів послуг: банківських та страхових. Оскільки банки надають кредити як фізичним так і юридичним особам, то здатні поширювати великий спектр страхових продуктів. До останніх варто віднести: страхування майна, страхування автомобілів, страхування життя та здоров'я. Особисте страхування можна пропонувати клієнтам банку при будь-якому зверненні до банківської установи та акцентувати увагу на дешевизні даного продукту, легкості його

оформлення та отримання відшкодування за настання страхового випадку.

Отже, розвиток страхового посередництва дасть змогу страховикам забезпечити результативність їх діяльності, поширювати страхові продукти різними каналами, залучати більше страхувальників до убезпечення ризиків, а відтак розвивати страхову культуру у суспільстві.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про страхування» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80>
2. Пікус Р.В. Міжнародний досвід діяльності страхових посередників / Р.В. Пікус, О. Терещенко // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка.-2009-№107-108.- 20-23 с.
3. Приказюк Н.В. Діяльність страхових брокерів в Україні та її регулювання. / Н.В. Приказюк / Ефективна економіка. – 2013 - №2 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=1780>
4. Богріновцева Л.М., Житар М.О., Чамор Г.С. Фінансова стійкість страхових компаній: управління ризиками Чамор // *Збірник наукових праць Університету державної фіскальної служби України*, 2019. № 1. С. 7-19.

УДК 338.14

Томнюк Т.Л.,
к.е.н., доцент, доцент кафедри
фінансів, банківської справи та підприємництва
Чернівецького торговельно-економічного інституту КНТЕУ

ФАКТОРИ ІНТЕНСИФІКАЦІЇ ТІНЬОВОЇ ЕКОНОМІКИ В УКРАЇНІ

Різноманіття тіньових схем, використовуваних економічними агентами, недосконалість механізму державного регулювання економіки, корупція та неефективність державних витрат спричинили сприйняття суспільством тіньової діяльності як об'єктивної норми, що обумовлює виживання в утвореному економічному середовищі.

Головними факторами інтенсифікації тіньової діяльності в Україні є економічна вигідність (обумовлена високим рівнем податкового навантаження, надмірною державною регуляцією), недовіра до державного апарату, низький рівень розвитку податкової етики та податкового менталітету.

Так, рівень податкового навантаження (розрахований як частка податкових надходжень зведеного бюджету та єдиного соціального внеску у ВВП) в Україні досить високий – понад 37% за підсумками 2017–2018 рр. (рис. 1).

Надмірне податкове навантаження провокує ухилення від оподаткування, яке обумовлює недоотримання державою фінансових

ресурсів, що в свою чергу, знижує якість та кількість суспільних благ та послуг (соціальний захист, освіта, медицина, розвиток інфраструктури, безпека); недостатність фінансових засобів провокує збільшення податкового навантаження знову ж таки, головним чином, на представників легального бізнесу; викривлення конкурентного середовища, оскільки податковий правопорушник опиняється у вигідніших економічних умовах господарювання, ніж сумлінний платник податків, тим самим провокуючи інших до здійснення аналогічних дій.

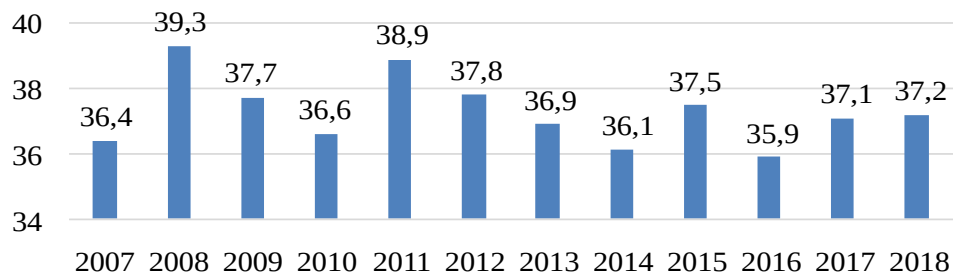

Рис. 1 Рівень податкового навантаження в Україні у 2007–2018 рр., %
Побудовано за даними [1].

Наступний фактор інтенсифікації тіньової діяльності – надмірне державне регулювання (вимірюється кількістю нормативно-правових актів, обмеженнями, вимогами щодо дозвільних документів, документообігу, процедурності і ін.) є ще одним важливим фактором, який зменшує свободу (вибір) для осіб, які здійснюють діяльність в офіційній економіці.

Окрім зростання витрат бізнесу, надмірна держрегуляція може бути «вогнищем» для корупції, особливо в країнах, що розвиваються. За оцінкою рівня сприйняття корупції Transparency International [2], що здійснена за 100-бальною шкалою (чим нижче бал, тим ближче країна знаходиться до корупційної прірви), індекс України за 2011–2019 рр. підвищився (рис. 2).

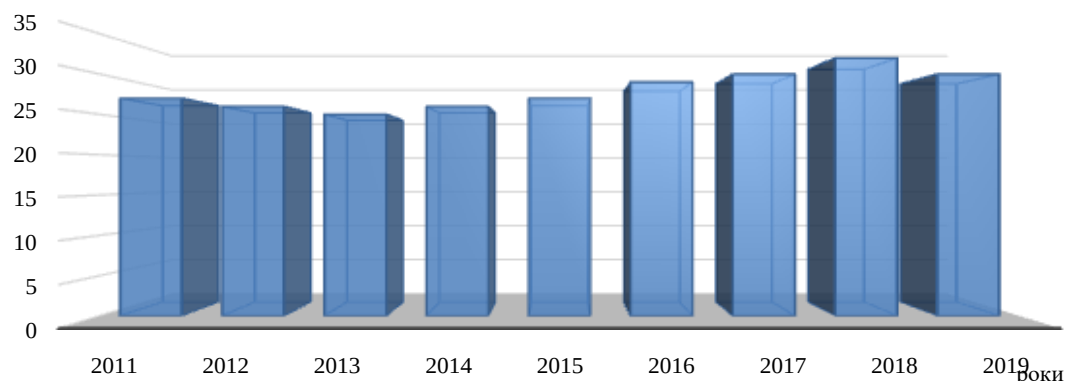

Рис. 2. Рейтинг України у рівні сприйняття корупції*

*зазначається кількість балів (місце в рейтингу/загальна кількість країн в рейтингу).

Побудовано за даними [2]

Будь-який результат, менший за 30 балів, з точки зору Transparency International вважається «ганьбою для нації». Отже, поріг «ганьби» нами перейдено у 2017 році.

Стимулюючий ефект щодо тіньової діяльності суб'єктів господарювання в нашій країні здійснюють такі психологічні фактори:

1. Недовіра до державного апарату, що породжена корупцією, економічними та політичними кризами, низьким рівнем добробуту, нераціональним використанням бюджетних коштів. Так, за даними звіту Рахункової палати, за результатами заходів державного зовнішнього незалежного фінансового контролю 2018 році встановлено незаконне, нецільове та неефективне витрачання коштів Державного бюджету в розмірі 17 млрд. грн. [3, с. 10].

Логіка взаємозв'язку рівня тіньової економіки та рівня наданих державою суспільних благ і послуг підтверджується, зокрема, прикладами ряду соціально-економічно розвинутих країн. Так, наприклад, за оцінками аналітиків [4; 5] у 2015 р. в Австрії рівень податкового навантаження становив 43,9% ВВП, рівень тіньової економіки – один з найнижчих в Європі – 8,10% ВВП; у Німеччині рівень податкового навантаження – 41,0% ВВП, рівень тіньової економіки – 7,75% ВВП. В Україні податкове навантаження у 2015 р. становило 35,5% ВВП, тіньова економіка за висновками Л. Медіни та Ф. Шнайдера – 42,9% ВВП [4].

2. Низький рівень розвитку податкової етики та податкового менталітету, що частково обумовлюється рівнем корупції в суспільстві, недовірою до державної влади.

Зниження рівня тіньової економіки вимагає максимальної узгодженості інтересів держави й економічних агентів у процесі функціонування.

Список використаних джерел

1. Ціна держави: бюджет України. Проект «Роз'яснення виборцям вартості державних послуг». URL: <http://cost.ua/budget/revenue/> (дата звернення 16.03.2020).

2. TransparencyInternationalУкраїна. URL: <https://ti-ukraine.org> (дата звернення 16.03.2020).

3. Звіт Рахункової палати за 2018 рік. URL: https://rp.gov.ua/upload-files/Activity/Reports/2018/ZVIT_RP_2018.pdf(дата звернення 16.03.2020).

4. Medina L., Schneider F. Shadow Economies Around the World: What Did We Learn Over the Last 20 Years? January 2018. International Monetary Fund. URL: <https://www.imf.org/en/Publications/WP/Issues/2018/01/25/Shadow-Economies-Around-the-World-What-Did-We-Learn-Over-the-Last-20-Years-45583>(дата звернення 16.03.2020).

5. Taxation in 2018 Tax-to-GDP ratio up to 40.3% in EU A one-to-two ratio across Member States. Eurostat. Newsrelease. 166/2019. 30 October 2019. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/10190755/2-30102019-AP-EN.pdf/68739572-f06a-51e4-3a5b-86e660a23376> (дата звернення 16.03.2020).

Шворак В. В.,
здобувач вищої освіти
Університету державної фіскальної служби України
Науковий керівник: Ліснічук О.А.,
к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів імені Л.Л. Тарангул
Університету державної фіскальної служби України

ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ ФІНАНСОВОЇ ЗАБЕЗПЕЧЕНОСТІ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Місцеві бюджети є основою соціально-економічного розвитку територій та підвищення матеріального добробуту населення. Їх наявність закріплює економічну самостійність органів місцевого самоврядування, активізує господарську діяльність, дозволяє розвивати інфраструктуру на підвідомчій території, розширювати економічний потенціал регіону.

Проте, значна залежність вітчизняних місцевих бюджетів від державного є свідченням недосконалого розподілу повноважень між рівнями управління та системи міжбюджетних відносин, а також вказує на проблемиз нарощуванням доходної частини місцевих бюджетів через слабку економічну розвиненість окремих регіонів України [1].

Місцеві бюджети є засобом акумулювання та перерозподілу доходів, необхідних для забезпечення впливу органів місцевого самоврядування на соціально-економічний розвиток територій та фінансування регіональних програм. Кожен орган влади повинен володіти своїми фінансовими джерелами, достатніми для вирішення соціально – економічних завдань регіону [2].

Покращення якісного рівня системи формування місцевих бюджетів можливе за умови удосконалення механізму розподілу функцій та повноважень між органами державної влади та місцевого самоврядування на засадах збалансування загальнодержавних і територіальних інтересів. Основні зусилля бюджетної політики щодо реформування місцевих бюджетів в Україні повинні бути спрямовані на удосконалення системи формування місцевих бюджетів, управління фінансовими ресурсами органів місцевого самоврядування, досягнення реальної збалансованості бюджетної системи.

Фінансова самостійність місцевих бюджетів є передумовою здійснення функцій і завдань, що покладені на місцеве самоврядування. Самостійність регіонів завжди буде формальною, якщо є фінансова залежність від центральної влади щодо формування та виконання доходної частини місцевих бюджетів. Здобуття органами місцевого самоврядування більш широких повноважень має на меті активізацію мотиваційного чинника розширення власної фінансової бази за рахунок внутрішніх джерел та вироблення відповідних механізмів акумуляції додаткових фінансових ресурсів до місцевих бюджетів [3].

Серед основних проблем також зазначимо: нестабільність джерел

формування доходів місцевих бюджетів та відсутність ефективного механізму міжрегіонального перерозподілу державних доходів. Для реалізації принципів ефективного функціонування бюджетної системи на рівні місцевого самоврядування необхідно забезпечити належний рівень фінансування відповідних суспільних потреб, зважаючи на основні завдання органів місцевого самоврядування на основі дієвого бюджетного планування та результативного використання бюджетних коштів [2].

Створення належних фінансових умов для забезпечення виконання органами місцевого самоврядування своїх завдань і функцій передбачає взаємоузгодження наявних ресурсів і видаткових зобов'язань, необхідних для здійснення визначених повноважень органів місцевого самоврядування. Чітка структуризація делегованих і власних повноважень органів місцевого самоврядування має супроводжуватися поступовим переходом від бюджетного забезпечення до бюджетного регулювання, спрямованого на підвищення самостійності місцевих органів у сфері податкової та кредитної політики [4].

На сьогоднішній день в Україні ключова роль в розвитку системи фінансового забезпечення органів місцевого самоврядування належить самереалізації політики бюджетної децентралізації, оскільки основу даної системи складають місцеві бюджети [3]. Доцільним є вдосконалення інституційного середовища формування дохідної частини місцевих бюджетів, посилення взаємозв'язку податкового регулювання із циклічністю економічного розвитку.

Отже, на сьогодні місцеві органи влади не можуть мати повної фінансової незалежності, саме тому виникає потреба у їх додатковому фінансуванні, яке здійснюється за рахунок системи трансфертів. Розподіл повноважень органів державної влади та органів місцевого самоврядування, розподіл джерел фінансових ресурсів між бюджетами буде сприяти посиленню відповідальності місцевих органів влади за формування та використання місцевих коштів з метою піднесення рівня добробуту населення.

Список використаних джерел

1. Бедринець М. Д. Бюджетна децентралізація як необхідна умова регіонального розвитку // *Наукові записки Національного університету Острозька академія. Серія: Економіка*, 2018. №9. С. 98–102.
2. Кужелєв М. О., Нечипоренко А. В. Фінансові інструменти стимулювання регіонального розвитку: практика використання в Україні : монографія. К. : Вид-во «Центр учбової літератури», 2019. 224 с.
3. Ліснічук О. А., Литовченко Н. А. Формування дохідної частини місцевих бюджетів в умовах бюджетної децентралізації // *Збірник наукових праць Університету державної фіскальної служби України*, 2018. №2. С. 169–180.
4. Нечипоренко А. В. Бюджетна децентралізація як передумова регіонального розвитку / *Видавництво Національного університету «Острозька академія»*, 2019. С. 209–212.

СЕКЦІЯ 2. ІННОВАЦІЙНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОГО РИНКУ

УДК 336

Богріновцева Л. М.,
к.е.н., доцент кафедри фінансових ринків
Університету державної фіскальної служби України
Блохіна М.М.,
здобувач вищої освіти
Університету державної фіскальної служби України

ФІНАНСОВІ ІННОВАЦІЇ: РОЗВИТОК РИНКУ FINTECH

Сучасні умови нестабільного розвитку суспільства та економіки, а також стрімкого поширення технологій, викликають необхідність впровадження інновацій у всі сфери життя. Фінансовий ринок не є виключенням, адже оцінка його нинішнього стану свідчить про те, що його розвиток дещо відстає від світових ринків, як і за різноманітністю фінансових інструментів, так і за динамікою головних фінансових показників. Тому активізація розвитку фінансового ринку України не можлива без удосконалення існуючих фінансових інструментів та створення нових фінансових продуктів, послуг та технологій, які сприятимуть розвитку вітчизняного фінансового ринку зокрема, та економіки країни загалом.

Вагомий внесок у дослідження теоретичних і практичних аспектів фінансових інновацій та ринку FinTech зробили наступні вітчизняні науковці: М. Іоргачова, О. Ковальова, В. Коваленко, М. Тарасюк, А. Шкляр та інші.

Ефективний розвиток інноваційної складової економіки залежить насамперед від інвестиційного клімату загалом та, відповідно, рівня доступу установ до фінансових ресурсів. В умовах недостатнього обсягу інвестицій та обмеженого бюджетного фінансування впровадження інновацій практично неможливе. Так, за даними TheGlobalCompetitivenessReport 2018 року, витрати на дослідження та розробки склали 0,6 % ВВП України, що визначає 56 місце національної економіки у рейтингу країн світу. У рейтингу найбільш інноваційних країн світу (GlobalInnovationIndex) у 2018 році Україна посіла 43 місце із 126-ти. У порівнянні з минулим звітним періодом рейтинг країни покращився на 7 позицій, що вказує на активізацію інноваційних процесів у економічній системі України, які охоплюють такі сфери діяльності, як розвиток бізнесу, ринкових інститутів, дослідницької діяльності. Проте Україна ще не досягла граничного значення інноваційної моделі розвитку економічної системи, що знаходиться на рівні 40%. За показником зростання інноваційних компаній, Україна знаходиться на 112 місці з 140 у звіті TheGlobalCompetitivenessReport 2018 року [1, с.23-24].

Недивлячись на зазначену негативну тенденцію, варто вказати й

позитивні зрушення в інноваційному розвитку вітчизняного фінансового ринку. Так, в «Стратегії розвитку фінансового сектору України до 2025 року»[4] окреслено основні тенденції інноваційного розвитку фінансового ринку, серед яких : розвиток відкритої архітектури фінансового сектору та оверсайта, сприяння розвитку SupTech&RegTech, цифрових технологій , регуляторних платформ та ринку FinTech.

Також, варто додати, що НБУ став ініціатором появи проекту «Сприяння розвитку FinTech в Україні». До об'єктивних передумов створення проекту варто віднести низку недавніх стартапів, що запроваджують різні ініціативи у сфері FinTech; а також попит користувачів на інноваційні послуги. Сутність FinTech доцільно окреслити взаємозв'язком двох основних компонент: 1) інновацій, які засновані на технологіях традиційного банківського сектору; 2) нових моделей надання фінансових послуг. Так, до напрямків та компаній (стартапів) FinTech в Україні належать[2, с.129-130]:

- Блокчейн та криптовалюта (AtticLab, BlockchainLab, DistributedLab, KUNA)

- Платежі та грошові перекази (Agency21, Coinupay, Easypay, Electrum, Leogaming, MAXI CARD, MOSST, Paylastic, iPay, Portmone, Tachcard, Tyme, UAPAY, Uplata, WideUp, AIRouting)

- Технології та інфраструктура (Corezoid, bNesis, Bintels, Igama, PaycoreIO, ProCard, SkyService, SmartData, Team301, UnityBars, YouControl, PayForce)

- Мобільні гаманці (Wallet Factory Маркет плейси Check Dom, Treeum Іншур тех Alfa Protection, INSART)

- Діджитал та необанки(Altbank, ForwardBank, VOLT24)

- Управління фінансами (Finance-controlling FIN, Finkee, MTAX Ukraine)

- Інші (BRDO, Firmaiya, Startup.Network).

Якщо порівнювати вітчизняний досвід щодо впровадження фінансових інновацій, то слід зазначити, що, незважаючи на молодий вік більшості стартапів, майже всі вони вже мають готові рішення та вже продають їх клієнтам (84,2%). 49% FinTech-проектів залучили зовнішні інвестиції, 45% розвиваються на кошти засновників, а ще 6% фінансуються з прибутку від операційної діяльності. Водночас 72% стартапів нині зацікавлені в зовнішніх інвестиціях переважно задля посилення маркетингової активності та масштабування. Наймасовіший ринковий сегмент в українському FinTech складають платежі та грошові перекази. В цій сфері працює понад 30% усіх стартапів [3, с.249].

Отже, незважаючи на суттєве відставання вітчизняного фінансового ринку від міжнародних ринків, як і за інноваційною складовою, так і за окремими показниками, та не дивлячись на ранню стадію розвитку FinTech в Україні, можна з впевненістю стверджувати, що починаючи з кінця 2018 року спостерігається поступове зростання даного тренду. Подальша гармонізація стандартів Європейського Союзу з правовим полем в Україні, щодо

електронних грошей, віддаленого відкриття рахунків, багаторівневої ідентифікації клієнтів(KYC), PSD2, відкритих API та використання третіх сторін (агентів) сприятиме подальшому розвитку FinTech-індустрії та інноваційному розвитку економіки України загалом.

Список використаних джерел

1. Іоргачова М. І., Ковальова О. М. Інвестиційно-інноваційна модель фінансового ринку України в умовах трансформації. *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. № 10. С. 22–26.
2. Коваленко В. В. Розвиток FinTech: загрози та перспективи для банків України. *Приазовський економічний вісник*. 2018. Вип. 4 (09). – С.127-132.
3. Коваленко В. В. Розвиток фінансових інновацій у небанківських фінансових установ. *Приазовський економічний вісник*. 2020. Вип. 1 (18). – С. 244-250.
4. Стратегія розвитку фінансового сектору України до 2025 року. URL:<https://bank.gov.ua/news/all/strategiya-rozvitku-finansovogo-sektoru-ukrayini-do-2025-roku>

УДК 368

Богріновцева Л. М.,
к.е.н., доцент кафедри фінансових ринків
Університету державної фіскальної служби України
Бобровник В. М.,
здобувач вищої освіти
Університету державної фіскальної служби України

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЇ СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ

Сучасний стан розвитку страхового ринку України свідчить про те, що він не досить ефективно виконує свою роль у функціонуванні фінансової системи. Так, за оцінками експертів, частка страхових платежів за особистим страхуванням в Україні становить усього 4-5%, тоді як у Західній Європі та США цей вид послуг займає близько 60%, у Японії – 80%, у Великобританії – 70%, а у світі в середньому – 58,3%. Загальний обсяг страхових послуг на фінансовому ринку України за останнє десятиріччя за обсягами премій дорівнював 0,06% світового обсягу і був меншим у 400 разів порівняно із США, у 60 разів – із Німеччиною, у 50 разів – із Францією [1]. При цьому слід відмітити, що основними причинами є, по-перше, ментальні особливості, а по-друге, економічне становище як держави, так і населення.

За даними Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, ринок страхових послуг є другим за рівнем капіталізації серед інших небанківських фінансових ринків. Розглянемо, як змінювались основні показники його діяльності в динаміці, починаючи з кризового 2014 року (табл. 1).

Загальна кількість страхових компаній станом на 30.09.2019 становила 234, у тому числі СК «life» – 23 компанії, СК «non-life» – 211 компаній, (станом на 30.09.2018 – 285 компаній, у тому числі СК «life» – 31 компанія, СК «non-life» – 254 компанії). Кількість страхових компаній має тенденцію до зменшення, так за 9 місяців 2019 року порівняно з аналогічним періодом 2018 року, кількість компаній зменшилася на 51 СК. Кількість страхових компаній продовжує тенденцію до зменшення, так, за 2018 рік порівняно з 2017 роком кількість компаній зменшилася на 13 СК, порівняно з 2016 роком зменшилася на 29 СК [2].

Таблиця 1

Динаміка розвитку страхових компаній України

Назва показника	2014	2015	2016	2017	2018	30.09.19
Кількість страхових компаній, од	382	361	310	294	281	234
Валові страхові премії, млн. грн.	26767,3	29736	35170,3	43431,8	49367,5	55054,1
Валові страхові виплати, млн. грн.	5065,4	8100,5	8839,5	10536,8	12863,4	13954,2
Кількість договорів, крім договорів з обов'язкового страхування від нещасних випадків на транспорті, тис. од.	35975,7	109106,8	61272,8	70658,2	77495,0	81218,3
Кількість договорів з обов'язкового особистого страхування від нещасних випадків на транспорті, тис. од.	98737,5	93322,5	118198,4	114824,7	123582,5	117577,5
Загальні активи страховиків (згідно з формою 1 (П(С)БО 2)), млн. грн.	70261,2	60729,1	56075,6	57381,0	63493,3	66 950,6

Джерело: [2].

Таким чином, бачимо, що, незважаючи на те, що кількість страхових компаній з кожним роком зменшується, кількість договорів та валові страхові премії мають позитивну динаміку. Це пояснюється декількома факторами. Поперше, зменшення числа страхових компаній викликане не скільки зменшенням попиту на страхові послуги, скільки тим, що йде «очищення» ринку від ненадійних та фінансово неспроможних страховиків. По-друге, події, що відбулись у 2013 і 2014 роках, змусили населення змінити свої погляди щодо страхування життя, активів та відповідальності. І третім фактором, на нашу думку, є плідна співпраця з іноземними партнерами та вихід на національний ринок страхових компаній з іноземним капіталом.

Незважаючи на те, що динаміка розвитку ринку страхування загалом є позитивною, все ж рівень популярності страхування все ще низький порівняно з розвиненими країнами Європи. Однією з причин є економічна нестабільність, а також слабкий розвиток фондового ринку, що не дає змоги використовувати цінні папери як категорію активів для захищеного розміщення страхових резервів, стале зростання виробництва та високий рівень інфляції. У грудні 2019 року рівень інфляції в Україні склав – 0,20%, що на 0,30 менше, ніж в листопаді 2019 року і на 1,00 менше, ніж в грудні

2018 року. Разом з цим, інфляція з початку 2019 року склала 4,05%, а в річному численні – 4,05%. В 2019 Україна займає 13 місце за рівнем інфляції в світі [3].

Місце країни на міжнародному ринку страхових послуг значною мірою залежить від її здатності і можливості створювати необхідні умови для розвитку національного ринку страхових послуг, попиту всередині країни на продукти страхових компаній. За останній час український страховий ринок пережив багато викликів, пов'язаних з наслідками анексії Криму, військовим конфліктом на Донбасі, економічним та соціально-політичним життям країни загалом. У сучасних умовах діяльності страхових компаній в Україні важливу роль відіграє низька страхова культура суспільства як фактор, що стримує розвиток страхового ринку [4].

За прогнозами експертів, на нас очікує перерозподіл страхового ринку, внаслідок чого багато хто з діючих учасників вимушений буде піти, не витримавши конкуренції та нових регулятивних вимог. При цьому темпи зростання зберігатимуться. Хоча в цьому сенсі багато що, звісно, залежить від регулятора – його подальших дій, зокрема щодо «чистки» ринку від недобросовісних страховиків, що не виконують чи не мають можливості виконувати свої зобов'язання за укладеними договорами [5].

Отже, розвиток національної економіки України повинен забезпечуватися стабільністю вітчизняного страхового ринку та підвищенням ролі страховиків, що позитивно впливатиме на зацікавленість іноземних інвесторів до започаткування або розширення власного бізнесу в Україні.

Крім того, покращенню рівня конкуренції на вітчизняному страховому ринку, передусім, сприятиме розв'язання проблемних питань макроекономічного характеру, які виходять за межі страхової діяльності. До них варто віднести: стабілізацію загальної фінансово-економічної ситуації в Україні та підвищення ефективності функціонування реального сектору економіки, зниження рівня інфляції, забезпечення зайнятості працездатної частини населення, а також сприяння зростанню рівня довіри громадян до страхових компаній і страхування загалом.

Список використаних джерел

1. Золотарьова О.В. Ключові тенденції та пріоритети розвитку ринку страхових послуг в Україні. *Економіка і суспільство*. 2017. №11. С. 413-420.
2. Підсумки діяльності страхових компаній за 9 місяців 2019 року. URL: <https://forinsurer.com/files/file00668.pdf> (дата звернення 29.02.2020).
3. Уровень инфляции в Украине в 2019 году. URL: <https://www.statbureau.org/ru/ukraine/inflation> (дата звернення 27.02.2020).
4. Інноватика на фінансових ринках : монографія / за наук. ред. д.е.н., проф. С.В. Онишко. Ірпінь : Університет ДФС України, 2018. 466 с.
5. Богріновцева Л.М., Житар М.О., Чамор Г.С. Фінансова стійкість страхових компаній: управління ризиками. *Збірник наукових праць Університету державної фіскальної служби України*. 2019. №1. С.7-19

Богріновцева Л.М.,
к.е.н., доцент кафедри фінансових ринків
Університету державної фіскальної служби України
Городнича К.В.,
здобувач вищої освіти
Університету державної фіскальної служби України

ПЕРСПЕКТИВИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ОBOB'ЯЗKOBOTO МЕДИЧНОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ

На сучасному етапі реформування економіки України виникає необхідність якісного вдосконалення системи соціального захисту населення. Перш за все це стосується сфери охорони здоров'я громадян. Чинна в Україні система охорони здоров'я, яка побудована більшою мірою на бюджетних засадах, демонструє свою неефективність внаслідок дефіциту фінансових ресурсів, який у свою чергу накладає суттєві обмеження на розвиток інфраструктури медичної галузі, рівень та якість медичної допомоги.

Заходи щодо охорони здоров'я в Україні передбачають надання безкоштовних послуг медичного забезпечення, яке фінансує держава, та можливість оформлення громадянами та підприємствами договорів медичного страхування. Однак стан медичної галузі свідчить про нестачу коштів для надання громадянам навіть первинної медичної допомоги, наслідком чого є зростання корупції та неналежна якість медичних послуг, що надаються [3, с. 14].

Попри те, що в Україні медицина є безкоштовною та загальнодоступною, та фактично ж, елемент якості залежить від фінансової можливості людини, адже більшість медичних послуг неофіційно є платними. Тому до моменту остаточного реформування сфери охорони здоров'я (в тому числі впровадження загальнодержавного обов'язкового медичного страхування) та оптимізації фінансування державних лікарень і поліклінік виникає потреба у альтернативному забезпеченні медичного обслуговування населення [1, с. 37].

На сьогодні, медичне страхування здійснюється у добровільній формі і є одним із видів особистого страхування, який пропонує можливість повної або часткової оплати коштів за надання медико-профілактичних послуг застрахованим особам, у разі ризикових випадків, які пов'язані з погіршенням здоров'я відповідно до умов договору.

Страхова медицина є реальною альтернативою бюджетному фінансуванню, якена сьогодні не в змозі забезпечити в належній якості конституційне право громадян на отримання безоплатного медичного обслуговування. Це обумовлює об'єктивну потребу у розвитку медичного страхування, що в свою чергу забезпечить надходження коштів до галузі охорони здоров'я [2, с. 736].

Для підтвердження доцільності запровадження обов'язкового медичного

страхування, варто навести основні його переваги: медична страховка – це своєрідний елемент соціального захисту українців; маючи медичну страховку простіше співпрацювати з медичними закладами, порівняно з прямими договорами; страхуючи колектив можна отримати певні знижки та менші тарифи на медичне обслуговування; медичне страхування надає можливість комплексного лікування та забезпечення медикаментами, тощо [1, с. 38]

В структурі медичного страхування найактивніше розвивається страхування медичних витрат, при цьому прослідковується незначне скорочення попиту на такий вид страхування, як страхування на випадок хвороби [3].

Одними з основних причин низького рівня охоплення населення медичним страхуванням є недостатній розвиток медицини профілактики; перетинання ринків обов'язкового та добровільного страхування; відсутність бажання поліпшувати якість медичних послуг, що надаються, медичними установами.

Досить важливим аспектом у даному питанні є те, що на сьогодні для розвитку добровільного медичного страхування обов'язковим є розуміння самої сутності медичного страхування та його завдань. Важливу роль також відіграє належне матеріальне забезпечення населення, адже не всі соціальні групи населення можуть дозволити собі виділити кошти на страхування. Страхові компанії так само можуть ухилятися від страхування, якщо настання страхового випадку має високу ймовірність [4].

Можна стверджувати, що недостатній розвиток ринку медичного страхування в Україні зумовлений багатьма факторами і перш за все для його ефективного розвитку та охоплення страхуванням значної кількості населення необхідно створити належні умови. Вирішенням проблеми охоплення широких мас медичним страхуванням та доступності якісних медичних послуг для громадян може стати саме впровадження системи загальнообов'язкового медичного страхування.

Таким чином, можна зробити висновок, що об'єктивна потреба у медичному страхуванні обумовлена існуванням множини ризиків, при настанні яких може бути завдана шкода майновим інтересам громадян, через втрату здоров'я та працездатності внаслідок хвороби. Страховий захист здоров'я громадян від таких ризиків забезпечується як через систему загальнодержавного обов'язкового соціального страхування, так і за допомогою страхування, яке здійснюється страховими компаніями на комерційних засадах. Економічна необхідність обов'язкового медичного страхування зумовлена потребами фінансування медицини як галузі соціальних послуг. Значення обов'язкового медичного страхування в системі соціального захисту громадян полягає в забезпеченні та відновленні здоров'я та працездатності членів суспільства.

Список використаних джерел

1. Волохова Л.Ф., Остапенко Д.О. Медичне страхування та його розвиток в Україні. *Финансовые услуги*. 2017. № 1. С. 35-39.

2. Вороніна О.О. Наукові підходи до визначення сутності медичного страхування. *Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського*. 2015. № 8. С. 733-737.

3. Інноватика на фінансових ринках : монографія / за наук. ред. д.е.н., проф. С.В. Онишко. Ірпінь : Університет ДФС України, 2018.466 с.

4. Шевчук О. Нездорова ситуація: чи має обов'язкове медичне страхування шанси в Україні. *VOX Ukraine*. 2017. URL: <https://voxukraine.org/uk/obovyazkove-medichne-strahuvannya-ua/>

УДК 368

Богріновцева Л. М.,
к.е.н., доцент кафедри фінансових ринків
Університету державної фіскальної служби України
Заяць Д. Г.,
здобувач вищої освіти
Університету державної фіскальної служби України

ДІЯЛЬНІСТЬ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

На сучасному етапі страховий ринок є невід'ємним елементом ринкової інфраструктури та фінансової системи будь-якої держави. Оскільки страхові компанії є основними учасниками страхового ринку, вони відіграють вагомую роль у формуванні загальноекономічної ситуації в країні. Виконуючи роль одних із головних інвесторів в економіку держави, саме страхові компанії допомагають вирішувати багато завдань. Страховий ринок України в сучасних умовах наповнений низкою проблем, які стримують його подальший розвиток, і, як наслідок, діяльність страхових компаній на ньому. Саме тому дослідження діяльності страхових компаній в сучасних умовах є актуальним.

В Україні страховий ринок посідає друге місце за рівнем капіталізації серед інших ринків небанківських фінансових послуг. Розглянемо динаміку кількості страхових компаній в Україні протягом останніх п'яти років:

Таблиця 1

Кількість страхових компаній у 2015-2019 роках

Кількість страхових компаній	2015	2016	2017	2018	2019 (за 9 міс.)
Загальна кількість	361	310	294	281	234
В т.ч. СК «non-Life»	312	271	261	251	211
В т.ч. СК «Life»	49	39	33	30	23

Джерело: складено автором на основі [1]

Можемо спостерігати тенденцію до зменшення страхових компаній в нашій державі у період із 2015 р. по 2019 р. (-127 компаній). Варто зазначити, що в Україні зареєстровано більше компаній «non-Life», ніж «Life», разом з тим, за аналізований період кількість компаній «non-Life» скоротилася на 101, кількість компаній «Life» – на 26.

Однією з основних причин скорочення кількості страхових компаній є затвердження влітку 2018 р. Національною комісією, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг (Нацкомфінпослуг) Положення про обов'язкові критерії і нормативи до статності капіталу та платоспроможності, ліквідності, прибутковості, якості активів та ризиковості операцій страховика[2]. Згідно з даним Положенням протягом двох років страховики повинні сформувати додатковий запас ліквідності та очистити свої портфелі від неякісних активів.

Як зазначають експерти, із 30 червня 2020 року розмір «подушки безпеки» для ризикових СК складатиме 30 млн грн, а для компаній зі страхування життя – 45 млн грн. До кінця 2018 р. компаніям потрібно було сформувати «подушку безпеки» в розмірі 30% від необхідної суми (9 млн грн для ризикових СК і 13,5 млн грн – для «лайфових»), а до 30 червня 2019 р. – вже 60% (18 млн грн і 27 млн грн відповідно) [2].

Великі страхові компанії мають можливість виконати дану вимогу, а ось дрібні, які не відповідають новим правилам, вже поступово залишають ринок. Загалом нові вимоги мають на меті витиснути з ринку страхові компанії з ліквідними активами у кілька тисяч гривень, які мають зобов'язання на десятки чи сотні мільйонів, а страхові виплати здійснюють за рахунок коштів нових клієнтів.

Варто зазначити, що на вітчизняному страховому ринку відносно стабільно себе почувають лише компанії з іноземним капіталом, які вже давно працюють на нашому ринку. Однією із головних проблем успішного функціонування сектору страхування експерти вважають відмову іноземних компаній від роботи на страховому ринку України, тенденція до чого спостерігається впродовж останніх років.

Наприклад, французька АХА, яка є найбільшою страховою групою в Європі оголосила про продаж страхових компаній канадській компанії FairfaxFinancialHoldingLimited. Компанія придбає 100% «АХА Страхування» і «АХА Страхування Життя» в Україні [3]. Той факт, що даний інвестор покидає ринок, означає погані умови роботи на вітчизняному страховому ринку.

Дослідники виділяють також наступні проблеми, які стримують діяльність страхових компаній та розвиток вітчизняного страхового ринку загалом, серед яких: слабка нормативно-правова база; труднощі у розміщенні довгострокових страхових резервів; інформаційна закритість; низька частка фінансових посередників, що діють на ринку страхових послуг; недовіра населення, оскільки в разі банкрутства компанії, ніхто не гарантує повернення вкладених коштів; вузький асортимент страхових

послуг, що надаються; орієнтованість на ведення тіньового бізнесу; неефективна система управління ризиками; низька платоспроможність населення, дефіцит фінансових ресурсів; слабкі зовнішньоекономічні зв'язки України у сфері страхування з іншими країнами; слабкий розвиток фондового ринку, що не дає змогу використовувати цінні папери як категорію активів для захищеного розміщення страхових резервів; відсутність вторинного ринку страхових послуг, низький рівень розвитку допоміжної інфраструктури страхового ринку[3].

Загалом для успішного розвитку та покращення ситуації на вітчизняному страховому ринку необхідна скоординованість та злагоджена співпраця держави зі страховими компаніями. При цьому уряд країни має забезпечити ринок стабільною нормативною базою та посильним державним наглядом. Страхові компанії, у свою чергу, мають неухильно дотримуватися законодавства та бути чесними у процесі співпраці зі своїми клієнтами[4].

На думку експертів, Україна, в найближчий час, має наступні перспективи розвитку страхового ринку загалом та страхових компаній зокрема [5]:

- окрім європейського капіталу, вітчизняний страховий ринок стане привабливим і для світового капіталу;

- попит на медичне страхування буде зростати внаслідок медичної реформи та введення корпоративного медичного страхування підприємствами;

- поява нових страхових продуктів (наприклад, кібератаки, від яких зростає потреба у страхуванні);

- удосконалення накопичувального пенсійного страхування;

- індексне страхування – це параметричний вид страхування, коли виплати відбуваються за фактом досягнення певних параметрів, зокрема, згідно з даними метеорологічних станцій;

- робо-едвайзер, bigdata і ML – штучний інтелект, машинне навчання та аналіз великих даних – найочевидніші способи поліпшити страхові послуги. Bigdata допоможе гравцям краще розуміти ризики. Робо-едвайзер на основі AI і machine learning візьмуть на себе рутинні завдання: консультування клієнтів, підбір рішень, оформлення документів.

Отже, можемо зробити висновок, що у діяльності страхових компаній, на сучасному етапі, є низка проблем, одними із головних є такі як: недосконала законодавча та нормативно-правова база, недовіра населення до страхових компаній, вузька інфраструктура страхового ринку. Внаслідок цього кількість страхових компаній в державі протягом останніх років значно зменшилася.

Разом з тим, варто зазначити, що страхові компанії мають значні перспективи в майбутньому, такі як: розширення асортименту страхових послуг та використання штучного інтелекту при здійсненні страхової діяльності. Це все сприятиме поліпшенню функціонування страхових

компаній на території країни, і, як наслідок, покращення стану страхового ринку України загалом.

Список використаних джерел

1. Офіційний сайт Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг. URL: [http:// nfp.gov.ua/](http://nfp.gov.ua/) (дата звернення: 28.02.20)
2. Фесенко Н. В., Яремченко Л. М. Стан та перспективи функціонування страхового ринку України в умовах глобалізації. *Економіка та держава*. 2019. № 8. С. 28 -34.
3. Богріновцева Л.М., Чамор Г.С. Напрямки вдосконалення фінансової стійкості страхових компаній України. *Збірник наукових праць Університету державної фіскальної служби України*. 2019. №2. С. 20-32
4. Богріновцева Л.М., Вергелюк Ю.Ю. Аналіз показників фінансової безпеки страхового ринку України. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2018. №31. С.174-179.
5. Інноватика на фінансових ринках : монографія / за наук. ред. д.е.н., проф. С.В. Онишко. Ірпінь : Університет ДФС України, 2018.466 с.

УДК 368.9

Богріновцева Л. М.,
к.е.н., доцент кафедри фінансових ринків
Університету державної фіскальної служби України
Фісюк Е.В.,
здобувач вищої освіти
Університету державної фіскальної служби України

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ОСОБИСТОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ

Зважаючи на складне економічне та політичне становище України сьогодні, питання особистого страхування є досить актуальними, оскільки держава не може виступити однозначним гарантом матеріального добробуту та соціального захисту свого населення. Особисте страхування є вигідним не лише з боку соціального захисту громадян, а й потужним інструментом забезпечення довгострокових інвестицій в розвиток національної економіки, що значно сприяє підвищенню її конкурентоспроможності на світовій арені.

Особисте страхування є галуззю страхової діяльності, яка має на меті надання певних послуг як фізичним (окремим громадянам, членам їхніх сімей), так і юридичним особам (наприклад, страхування працівників за рахунок коштів підприємств від нещасних випадків). Ці послуги передбачають страховий захист страхувальників (застрахованих) у разі настання несприятливих подій для їхнього життя і здоров'я. До системи особистого страхування відносять такі види страхової діяльності: страхування життя та пенсій, страхування від нещасних випадків та хвороб, медичне страхування. Кожен із цих видів страхової діяльності має

конкретний свій об'єкт страхування та перелік страхових ризиків, на випадок яких укладаються договори страхування.

Розвинена система особистого страхування компенсує недостатність державних соціальних гарантій, що надаються в рамках соціального забезпечення і соціального страхування[2]. Так, за рахунок довгострокового страхування життя, в тому числі і пенсійного страхування, формуються додаткові доходи у громадян, які не залежать від виплати державної пенсії і не тільки пенсії по старості, а й пенсій по інвалідності або в разі втрати годувальника, або працездатним особам, які втратили роботу, і т.п.

За рахунок медичного страхування здійснюється фінансування охорони здоров'я, поліпшення його матеріальної бази і перерозподіл коштів, що йдуть на оплату медичних послуг, між різними групами населення. Тим самим знижується навантаження на видаткову частину бюджету, зменшуються витрати держави на соціальне забезпечення громадян і з'являється можливість (за рахунок економії витрат) найбільш повного вирішення завдань захисту найменш забезпечених верств населення.

Відповідно до ст. 6 і 7 Закону України «Про страхування» особисте страхування здійснюється як у добровільній, так і у обов'язковій формі [1], однак добровільне страхування здоров'я та працездатності переважає.

Структура ринку добровільного особистого страхування за валовими страховими платежами дала змогу виявити, що половину такого ринку становить медичне страхування (безперервне страхування здоров'я) (табл.1).

Таблиця 1

**Структура ринку добровільного особистого страхування в Україні
за 2014-2018 рр, %**

Рік	Вид добровільного особистого страхування			
	Страхування від нещасних випадків	Медичне страхування (безперервне страхування здоров'я)	Страхування здоров'я на випадок хвороби	Страхування медичних витрат
2014	29,6	47,4	11,4	11,6
2015	39,5	41,0	10,3	9,2
2016	29,8	50,3	9,5	10,3
2017	16,6	59,8	8,4	15,2
2018	19,9	55,9	6,9	17,3

Джерело: складено автором на основі [5]

Таким чином, за даними табл. 1, прослідковується тенденція до зниження рівня страхування від нещасних випадків майже на 10% у 2018 році порівняно з 2014 роком. Щодо медичного страхування, то за останні 5 років рівень даного показника зріс на 15%, що є позитивною тенденцією.

Рівень страхування здоров'я на випадок хвороби у 2018 році порівняно з 2014 роком зменшився майже вдвічі, а рівень страхування медичних витрат – збільшився на 6%. Все це підтверджує зростаючу вагу медичного страхування в Україні.

На сьогодні основними проблемами особистого страхування в Україні є: низький рівень розвитку фінансового ринку, і як наслідок, недостатність привабливих для страховиків інвестиційних інструментів та економічних стимулів з боку держави для розвитку страхування; неврегульованість питання підвищення фінансової надійності страховиків, внаслідок відсутності дієвих заходів, які не допускали б використання страхування як способу отримання нелегального прибутку, недовіра населення до страхового ринку та низький рівень страхової культури населення, недорозвиненість інфраструктури страхового ринку та ін. [4].

У зв'язку з наявними проблемами необхідно вживати наступні заходи для їх ефективного вирішення: регламентація питань розвитку страхування; оптимізація процесів захисту прав споживачів і створення Фонду захисту страхових вкладів; налагодження співпраці державних органів зі страховими компаніями та створення об'єднань страховиків з найважливіших проблем страхування; податкове стимулювання тощо[3].

Підсумовуючи вищезазначене, можна констатувати, що темпи розвитку ринку добровільного особистого страхування значно перевищують темпи розвитку ринку обов'язкового особистого страхування в Україні, при цьому половину ринку добровільного особистого страхування становить медичне страхування. Особисте страхування є важливим механізмом соціального захисту населення, який доповнюючи державне соціальне страхування, дозволяє вирішити низку проблем у важливих галузях соціально-економічного розвитку держави.

Список використаних джерел

1. Про страхування: Закон України від 7 березня 1996 № 85/96. URL:<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 12.03.2020)
2. Загородній А.Г., Вознюк Г.Л. Страхування: термінологічний словник. 2-е вид., випр. та доп. Львів: Видавництво «Бескид Біт», 2017. 104 с.
3. Інноватика на фінансових ринках : монографія / за наук. ред. д.е.н., проф. С.В. Онишко. Ірпінь : Університет ДФС України, 2018. 466 с.
4. Орлова О.В. Організація та перспективи розвитку страхування життя в Україні. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2017. №1(48). С. 384-390.
5. Офіційний сайт Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг. URL: <http://nfr.gov.ua/> (дата звернення: 12.03.2020)

Болдова А.А.,
к.пед.наук, доцент,
заступник директора ННІ фінансів,
банківської справи з виховної роботи,
Університету державної фіскальної служби України

РОЛЬ УКРАЇНИ В СВІТОВИХ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСАХ

Глобалізація на фінансовому ринку сьогодні є вже явищем сталим і таким, яке диктує вектор функціонування фінансової системи в цілому. Сьогодні неможливо уявити собі подальший розвиток України без міжнародної співпраці, загальної взаємодії та розширення міжнародних фінансових зв'язків.

Зокрема інтеграція до Євросоюзу відбулася й відбувається ринковими методами хоча і еволюційним шляхом. Але варто зауважити, що Україна має дуже чітко прораховувати усі свої кроки, виходячи з власного досвіду та інтересів оскільки сучасний стан її розвитку не відповідає багатьом вимогам для глобалізації. Зокрема повільно змінюється специфіка системи державного управління, основними механізмами функціонування якої стає адаптація, трансформація та модернізація умов розвитку. Ці процеси тісно взаємопов'язані між собою і характеризуються різними формами радикальних змін, яких зазнає геополітична система світу та кожна національна система державного управління в умовах глобалізації. Глобальна інтеграція на сьогодні є основним базовим фактором геополітичної трансформації світу, відповідно до якої змінюється система міжнародних відносин, відбувається структурно-морфологічна перебудова всієї міжнародної системи [2].

Україна максимально відкрита до процесів глобалізації така відкритість з одного боку, є могутнім фактором модернізованої динаміки суспільного розвитку, а з другого перешкоджає формуванню та реалізації власної національно регламентованої стратегії розвитку.

Але от у сфері фінансів наша держава не зможе ще деякий час конкурувати із Європейськими ринками бо 95% фінансових ресурсів перерозподіляють близько 100 комерційних банків, небанківські посередники все ще перебувають у стадії започаткування. Серед українських банків важко знайти такі, що мають задовільний стан ліквідності, капіталізації, корпоративного управління тощо.

Самим Європейським Союзом ініційовано паузу в застосуванні економічної частини Угоди щодо відкриття українського ринку для європейських виробників. Для компенсації можливих негативних наслідків інтеграції необхідно використовувати досвід європейських країн із захисту найбільш уразливих сегментів внутрішнього ринку, застосовувати інструменти державної підтримки і захисту вітчизняних виробників, сприяти

їх просуванню на зовнішніх ринках, направляти ресурси на розвиток високотехнологічних галузей економіки і пошук нових інноваційних сфер розвитку. Варто також було б зберігати багатовекторність у зовнішній торгівлі як запоруку диверсифікації зовнішньополітичних і зовнішньоекономічних ризиків. А впровадження Угоди «Про Асоціацію та вільну торгівлю між Україною та Європейським союзом» загрожує погіршенням соціально-економічного становища населення України, безробіттям та еміграцією. Оптимістичні прогнози надають лише політики [3-4].

Незалежно від того, що сьогодні Україна позиціонує свої бажання надмірної відкритості до включення у різні транснаціональні структури, все ще потребує розробки ефективних механізмів розвитку та функціонування державної глобалізаційної політики, яка б враховувала співвідношення геостратегічних сил на глобальному просторі і чітко визначала місце та роль України в ньому. Глобалізаційна політика має бути спрямована переважно на реалізацію національних інтересів не шляхом прилаштування до потреб загальнопланетарної системи розвитку, а завдяки можливості задекларувати і відстояти свою власну національно-регламентовану позицію у глобальному світі [1].

Сьогодні непоодинокими є глобальні політичні проекти, суть яких полягає у тому, що через реалізацію фінансових інтересів України інші держави реалізують свої амбіції. В результаті таких проектів економіка повністю залежить від політики іншої держави, прикладом цього може слугувати посилене втручання деяких агресивно налаштованих країн. В Україні сьогодні існує проблема слабкої національної маневреності між економічними інтересами та політичною доцільністю в реалізації своїх національних потреб саме в умовах глобалізації, а також ефективно використовувати переваги, що надходять ззовні.

Список використаних джерел

1. Болдова А. Інтеграція ринку фінансових послуг у глобалізоване світове середовище / А.А. Болдова, К.М. Бреус, Л.О. Вітренко //: Зб. наукових праць Національного університету державної податкової служби України [Електронне наукове фахове видання] – 2013. – С. 6-13. – №2. Електронний ресурс : режим доступу http://nbuv.gov.ua/j-pdf/znpnudps_2013_2_3.pdf
2. Косодій Р. Соціально-економічні виміри трансформації глобальної фінансової системи // Облік і фінанси АПК. 2009. №1. С. 37-42.
3. Соболев Б. Інтеграція до Євросоюзу як головний напрям реформування та структурних змін макроекономіки // Глобальні тенденції і перспективи: світова економіка та Україна. / Наук. ред. В. Юрчишин. – Київ: Заповіт, 2018. С. 104-117.
4. Житар М.О., Сосновська О.О. Вплив фінансової глобалізації на формування фінансової архітектури // *Економіка і організація управління*, 2019. № 3 (35). С. 39-50.

USE OF MOBILE SUPPLEMENTS IN INSURANCE

A separate aspect of the insurance industry that needs to be studied is the use of mobile apps that track and improve health status by insurance companies, thereby reducing the costs of treatment and health care for the insured.

The use of mobile applications can be a significant source of information for insurers to make the most accurate and comprehensive risk profile for policyholders. In the case of insurance via the Internet, mobile applications are a source of data for building tariff networks and assessing the truthfulness of information provided by the policyholder. Mobile health care is nowadays the most priority path for further development of insurance.

The insurer cannot determine the full picture of the health of the person who is accepted for insurance, and the development of mobile technologies make direct monitoring of the state of health and its environment very simple. Due to the deep penetration of mobile technology, the use of applications by both insurance companies and ordinary users will become commonplace.

The concept of mobile health monitoring has been widely recognized by a large number of users, as evidenced by the more than 100,000 relevant mobile applications created in 2014. Experts estimate that the total revenue of such apps has reached \$ 26 billion in 2018. The United States of America is a leader in the development of mobile health tracking applications, which are available in the Apple App Store and Google Play Store. The widespread use of health applications is popular in all countries with a satisfactory level of Internet infrastructure.

For those who lead a healthy lifestyle and who are trying to improve their health, will be provided appropriate discounts, which will further encourage customers who book insurance contracts online. Insurance companies will be able to significantly reduce their costs for insurance coverage using a set of measures to monitor and control the spread of the disease. Because of the significant attractiveness of this type of applications for both insurers and insured, insurance companies are trying to create their own health monitoring apps, and some companies are launching a range by once. The main reasons for this trend are high prices for healthcare services, so insurance companies have to look for or adapt new ways to reduce health care costs. Through the use of mobile applications, insurers will be able to lead a much healthier lifestyle, which will reduce the cost of medical treatment. This situation is mutually beneficial for insurers and insured because the costs of both are reduced and the level of public health increases.

References

1. Boldova A.A. (2018). Insurance in Ukraine: a domestic market review / A.A. Boldova, N.O.Pukhalskaya, T.I.Palamarchuk // *The Azov Economic Bulletin*. №3 (08). Resource access mode: <http://pev.kpu.zp.ua/vypysk-3-0887>.
2. Erastov V.I. Internet Insurance in the Insurance Market of Ukraine / V.I. Erastov // dissertation for the degree of Candidate of Economics of sciences. 2018. Kiev. P. 281.
3. Житар М.О. Методичні аспекти управління ризиками страхових компаній / *Аналітично-інформаційний журнал «Схід»*, 2016. № 1(141). С. 13-17.
4. Erastov V.I. Foreign experience in implementing Internet insurance as a part of reengineering of insurance business processes / V.I. Erastov // *Proceedings of the XII International Scientific and Practical Conference: "World Trends and Prospects for the Development of the Financial System of Ukraine"*. - К.: Logos, 2015. p. 83-86.

УДК 339.13

Венгуренко Т. Г.,

ст. викладач кафедри фінансових ринків
Університету державної фіскальної служби України

Гоч І.В.,

здобувач вищої освіти
Університету державної фіскальної служби України,

ВПЛИВ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ НА РОЗВИТОК СВІТОВОГО ФІНАНСОВОГО РИНКУ

Міжнародна фінансова система, з одного боку, обслуговує міждержавний рух товарів, послуг і факторів виробництва, з іншого боку – відіграє самостійну роль, що виявляється через функціонування міжнародних фінансових ринків. Однією з новітніх тенденцій у розвитку міжнародних фінансів останнього часу є їх глобалізація, що є складною, багатоаспектною проблемою.

Глобалізація дає країнам можливість мобілізувати більш значний обсяг фінансових ресурсів, оскільки інвестори можуть використовувати більш широкий фінансовий інструментарій на збільшеній кількості ринків. Крім того, передові технології різко скорочують транспортні, телекомунікаційні та розрахункові витрати і звичайно полегшують глобальну інтеграцію національних ринків [1].

Зростаючі потоки міжнародного фінансового капіталу значно підсилюють фінансову конкуренцію між країнами. Ця тенденція здійснює відповідний тиск на уряди окремих країн, примушуючи їх сприяти скороченню обсягів утручання держави в діяльність внутрішніх валютно-фінансових ринків, і приводить до подальшої лібералізації міжнародного руху капіталу.

Глобалізація капіталу видозмінює національні народногосподарські

комплекси. Колишні закономірності відтворення, розвитку і функціонування економіки на макрорівні, що склалися як національні, в умовах глобалізації формуються і мають регулюватися на міжнародному рівні.

Водночас, зберігається протиріччя в механізмі функціонування глобальної економіки: при все більше взаємозалежних і єдиних процесах функціонування і розвитку інтернаціональної економіки, що потребують більш інтенсивних і комплексних регулювань, агенти глобалізації функціонують у колишніх межах ліберального ринку за наявності національного державного регулювання. Проблема полягає в тому, щоб глобальна економіка була в такому ж ступені інтернаціонально врегульована, як національне господарство врегульоване в межах національних держав. Об'єктивно виникає завдання розвитку принципів соціального господарства і соціального партнерства на міжнародному рівні [2].

Для глобалізації характерні протиріччя між розвитком економіки в масштабах світового ринку і національного ринку, а також протиріччя між глобальним ринком і національним державним регулюванням. Те, що робить економічну систему ефективною у глобальному відношенні, може одночасно призводити до зниження внутрішньої ефективності. З іншого боку, орієнтація на внутрішні народно-господарські критерії ефективності при ігноруванні конкурентоспроможності економічних систем у світовому господарстві здатна призвести до зниження потенціалу інтеграції економічної системи у глобальну економіку.

Потенційно сам процес формування глобального економічного простору надає значні переваги як інвесторам, так і позичальникам, оскільки, надаючи суб'єктам ринку максимально різномірний вибір, дозволяє укласти більш ефективні, з точки зору їх потреб угоди, а також завдяки глибині й високій ліквідності ринків швидко переключатися з одних операцій на інші, вчасно реагуючи на зміну фінансового навколишнього середовища в режимі реального часу. Таким чином, глобалізація міжнародних фінансів – явище неоднозначне. Цей процес неминує вступає в суперечність із діючими національними режимами регулювання і пов'язаний із серйозними макроекономічними обмеженнями й ризиками.

Крім того, в умовах вільного переміщення капіталів будь-який відступ країни-емітента від суворої фінансової дисципліни жорстко карається суто ринковими методами: вплив коштів із фінансових активів, падінням їх котирувань і підвищенням вартості притягнутих у майбутньому фінансових ресурсів. Це особливо небезпечно для країн зі слабкими і неадекватними системами регулювання і нагляду, з недостатньою капіталізацією банківських систем.

Також, світові фінансові кризи означають, що народи втрачають елементарну економічну безпеку. Глобалізація фінансового капіталу підриває нації та їх держави. Вони не можуть більше бути гарантами демократії та суспільного блага. Фінансовий капітал будує власна наднаціональна держава. У неї свої силові структури, свої ЗМІ, свої канали впливу. Вона діє через

МВФ, Всесвітній банк, ОЕСР і СОТ. Ці організації займають єдину позицію, і вона транслюється світовими ЗМІ. Така позиція проста – так велить ринок. Держава непідконтрольна парламентам, ООН і іншим демократичним інститутам, але вона може зробити де-факто, а незабаром і де-юре, національні закони недійсними, якщо вони суперечать, наприклад, принципів свободи торгівлі. Держави втрачають вплив на інвесторів.

Перед країнами постає термінове завдання роззброїти фінансовий капітал. Починати треба, видимо, з контролю за змінним курсом обміну валют. Нестабільність обмінного курсу призводить до високої процентної ставки, а вона, у свою чергу, гальмує виробничі капіталовкладення і зростання споживання. Випливають кризи надвиробництва, депресії, масові звільнення, безробіття, незбирання податків, дефіцити, неплатежі, борги, банкрутства, згортання соціального забезпечення, уведення платних освіти і медицини тощо. Намітилися три способи опору засиллю фінансового капіталу: боротьба із криміналом і закриття офшорних зон і податкових раїв; підвищення податку з капіталу; оподаткування фінансових операцій. Усе це в руслі могутньої тенденції регіоналізації світу [3, с.538].

Отже, можна зробити висновки – сьогодні фінансові ринки стоять на порозі формування і затвердження нових правил гри, що, безперечно, зменшить значення стихійних сил ринку і підвищить регулятивну роль міжнародних фінансових інститутів і держав задля зменшення впливу дестабілізуючого фактора міжнародних фінансів у сучасній світоглядній системі. Йдеться про загальну розробку світовою спільнотою новітніх стратегічних напрямів регулювання міжнародних фінансів, співзвучних сьогоднішній порі.

Список використаних джерел

1. Дуброва Н.П., Воловик Д.В. Глобалізація фінансових ринків. URL: http://www.rusnauka.com/30_NNM_2010/Economics/73236.doc.htm
2. Фінансова глобалізація: поняття і тенденції. URL: <http://jkpersyblog.com/finansovayaglobalizaciya-ponyatie-i-tendencii/>
3. Стратегії економічного розвитку в умовах глобалізації: Монографія / За ред. д-ра екон. наук, проф. Д. Г. Лук'яненка. К.: КНЕУ, 2017. 538 с.

УДК 368.01

Венгуренко Т.Г.,

ст. викладачка кафедри фінансових ринків
Університету державної фіскальної служби України

Дудник Л.Р.,

здобувач вищої освіти
Університету державної фіскальної служби України

ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ НА РИНКУ СТРАХОВИХ ПОСЛУГ

Сучасні тенденції інноваційного розвитку фінансового ринку спонукають до активізації інноваційної діяльності і страхові компанії (СК).

Рівень застосування інноваційних інструментів слугує одним з головних показників конкурентоспроможності на ринку та вмінню пристосовуватися до змін. Сучасний ринок диктує потреби щодо реалізації інноваційних рішень СК, адже це безпосередньо впливає на рівень автоматизації процесів її роботи, пошук альтернативних каналів збуту, зберігання та обробку даних, впровадження нових послуг та продуктів. Беручи до уваги той факт, що зараз започатковується період, коли страхувальники отримують можливість придбати страхову послугу через Інтернет, одночасно користуючись мобільним зв'язком, соціальними мережами, платіжними системами, іншими інформаційними та аналітичними ресурсами, вважаємо, що варто розглянути процеси впровадження інноваційної діяльності страховиків більш детально.

Дослідженням особливостей впровадження інноваційної діяльності СК присвячено праці багатьох науковців, серед яких М.П. Денисенко, Н.К. Мрачковська, І.Ю. Рудь, О.В. Слободянюк та інші.

З розвитком комп'ютерних технологій та телекомунікацій особливого поширення набувають інновації на страховому ринку, що можна пояснити зростанням рівня клієнтоорієнтованості, високим рівнем конкуренції та постійною зміною чинників попиту на продукти СК. Саме високий рівень насиченості продуктами страхових компаній і слугує індикатором для розвитку інноваційної діяльності.

Страховання має специфічні особливості інноваційного розвитку, до яких можна віднести наступні [2, с.143]:

- страховик реалізує специфічний продукт (страхову послугу) у якого відсутній матеріально-речовий зміст та неналежність до послуг першої необхідності. Це ускладнює реалізацію самої страхової послуги, тому що споживач не відчуває якості придбаних страхових продуктів до настання страхового випадку;

- відсутність патентування страхових послуг не виключає можливості копіювання популярні страхові продукти конкурентами;

- високі вимоги до платоспроможності страхових компаній та розміщення страхових резервів з боку держави.

Варто зазначити, що продаж страхових продуктів за допомогою інноваційних каналів збуту має такі переваги як дешевша ціна договору страхування, спрощення процесу його укладання, збільшення масштабу ринку його реалізації. Але в той самий час, буде існувати та частина клієнтів, яка більше довірятиме реальному продавцю полісів та бланковим варіантам договорів.

Тим не менше, важливим напрямком розвитку альтернативних каналів продажу страхових послуг вважається їх реалізація через мережу Internet. При цьому інноваційність в обслуговуванні передбачає використання web-інтерфейсу та асистанс-програм у страхуванні, що дозволяє страховикам здійснювати дистанційне обслуговування клієнтів, сприяє зменшенню адміністративних витрат страховика та скороченню часу на укладання договору, надає можливість страхувальникам відслідковувати стан власного

рахунку, отримання консультації та додаткових послугу в разі настання страхового випадку [4, с.79]. Так, для прикладу, страхові компанії РЗУ Україна, АРХ, Інго Україна пропонують страхувальникам послуги технічного асистансу, АРХ пропонує послугу телеврегулювання та оцінку збитку авто клієнтом самостійно за допомогою програми AUDASMART, європротокол тепер можна оформити не лише у бланковому варіанті, а і в електронному на сайті МТСБУ, більшість компаній відкриває можливість своїм клієнтам оформити не тільки бланковий, а й електронний поліс, тощо. Страхові компанії орієнтуються на ринок та споживачів, залучаючи у свою роботу все більше інноваційних продуктів.

Отже, можемо підсумувати, що інновації в страховій діяльності – основна конкурентна перевага страховиків, адже знання ринку – це частина успіху, але його потрібно постійно підкріплювати новими нестандартними пропозиціями, які б мали ключову особливість над конкурентними продуктами і давали б можливість визначати потреби споживачів в майбутньому періоді.

Список використаних джерел

1. Денисенко М.П., Чеховська Ю.В. Заходи активізації інноваційної діяльності страхової компанії // Агросвіт № 22, 2018р. С. 28-33.
2. Мрачковська Н.К. Інновації в сфері страхування // Institutional Repository of Vadym Hetman Kyiv National Economic University. Матеріали конференцій. 2018 р. С. 143-145.
3. Рудь І.Ю., Кондрацька К.В. Страховий ринок України: аналіз та перспективи розвитку // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Випуск 23, частина 2, 2019 р. С. 87-91.
4. Слободянюк О.В., Ременяк І.М. Internet як різновид інноваційних каналів реалізації страхових послуг // Всеукраїнська науково-практична конференція «Моделі розвитку економіки: новітні технології в менеджменті, обліку та фінансах» Одеса, 22 листопада 2019 р. С. 78-80.

УДК 336.76

Венгуренко Т.Г.,
ст. викладач кафедри фінансових ринків
Університету державної фіскальної служби України
Кісіль Ю.В.,
здобувач вищої освіти
Університету державної фіскальної служби України

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ФОНДОВОГО РИНКУ

Одним із найважливіших напрямів реформування економіки країни є створення ефективного ринку капіталу. Будь-які масштабні перетворення в економічній сфері залишаються незавершеними, якщо не буде створено конкурентоспроможного фінансового сектору та ринку капіталу, здатного

мобілізувати, перерозподіляти та надавати реформованій економіці необхідні інвестиційні ресурси. Саме розвиток фондового ринку, як складової ринку капіталу та невід'ємного сегмента національної економіки, набуває важливого значення в умовах глобалізації [1].

Основними показниками, що характеризують рівень розвитку фондового ринку, є: обсяг випуску цінних паперів, обсяг торгів на ринку цінних паперів, різноманітність структури фондових інструментів.

Фондовий ринок України у 2018 році підскочив більш ніж на 80%. Україна стала кращою у світовому рейтингу фондових ринків за показником її ключового індексу, який з 1997 року розраховується однією з двох найбільших вітчизняних бірж ПФТС (Перша фондова торговельна система). Індекс показує темпи приросту обсягів торгів на ринку і за цим показником Україна цього року обійшла такі країни як Македонія, Катар, ОАЕ та Саудівська Аравія.

Потрібно зазначити, що в індексний кошик ПФТС сьогодні входять 7 компаній: Донбасенерго, Центроенерго, Крюківський вагонобудівний завод, Мотор Січ, Райффайзен банк Аваль, Укрнафта, Укртелеком. Саме порівнянням ціни на акції цих провідних компаній і визначається показник, який в комплексі характеризує попит на фінансові активи, що обертаються в конкретний момент на ринку (рис. 1.).

За даними ПФТС, позитивний результат був досягнутий насамперед завдяки стрімкому зростанню вартості акцій АТ «Райффайзен Банк Аваль» (+169%), ПАТ «Донбасенерго» (+145%) та ПАТ «Крюківський вагонобудівний завод» (+96%). Стриманішу динаміку продемонстрували акції ПАТ «Центроенерго» (+14%), ПАТ «Укрнафта» (+12%). При цьому вартість цінних паперів АТ «Турбоатом» взагалі впала на 4,65% [2].

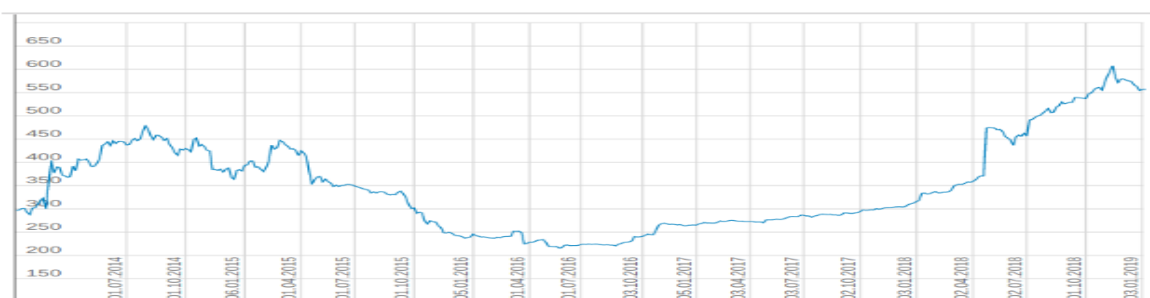

Рис. 1 Темпи приросту обсягів торгів на фондовому ринку

Джерело: складено за даними tinfin.com.ua

Тому за таких обставин не можна говорити про інвестиційний бум. Але при цьому вартість усіх біржових контрактів зросла майже вдвічі та склала 114,09 млрд. грн. – і це рекордний показник за більш ніж двадцятирічну історію існування біржі.

Хоча загалом, обсяги українського фондового ринку у світовому масштабі залишаються мініатюрними. Сумарно за 2018 рік обсяг торгів цінними паперами за даними Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку склав близько 260 млрд грн (\$8,5 млрд). Для порівняння,

обсяг торгів на Варшавській фондовій біржі щорічно складає більше 340 млрд євро.

Важливою умовою розвитку сучасного біржового фондового ринку України є забезпечення високого рівня ліквідності торгів через надання інвесторам максимально доступної кількості фінансових інструментів для диверсифікації напрямів інвестування. Це дозволить реалізувати різноманітні стратегії інвестування та поведінки на біржовому ринку[3].

Досягнення мети перетворення фінансового потенціалу ринку цінних паперів в механізм інвестиційного обслуговування економіки та для створення ефективних засобів реалізації фінансового потенціалу ринку цінних паперів, необхідно провести комплекс заходів, які мають забезпечити залучення інвестицій суб'єктів економіки у реальний сектор:

1. посилення ролі державного регулювання діяльності учасників ринку цінних паперів;
2. забезпечення ефективної взаємодії органів державного регулювання з метою мінімізації ризиків інституціональних і індивідуальних інвесторів, професійних учасників ринку цінних паперів;
3. створення умов для підвищення конкурентоспроможності фондового ринку України та його професійних учасників з подальшою цивілізованою його інтеграцією в міжнародні ринки капіталу [4].

Отже, аналіз основних показників, які визначають стан фондового ринку, показав, що сучасний ринок цінних паперів України характеризується обмеженістю ліквідності та різноманітності видів цінних паперів, що, у свою чергу, є основними перешкодами на шляху розвитку фондового ринку та ринку капіталу в цілому. Попри недоліки, ринок цінних паперів має потенційні можливості для подальшого розвитку, а особливо це стосується ринку державних цінних паперів.

Список використаних джерел

1. Кузьмінський В. З. Проблеми та перспективи розвитку фондового ринку України [Електронний ресурс] / В. З. Кузьмінський, С. М. Плетенецька. – 2015. – Режим доступу до ресурсу: file:///C:/Users/Userok/Downloads/Vzuk_2015_37_12.pdf.
2. Український фондовий ринок [Електронний ресурс] // Укрінформ. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/2615657-ukrainskij-fondovij-rinok-vstanoviv-rekord-ak-i-zavdaki-comu.html>.
3. Заславська О. І. Проблеми та перспективи розвитку фондових бірж в Україні [Електронний ресурс] / О. І. Заславська // Економіка. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/10613/1/%D0%86.pdf>.
4. Івахненко І. Вплив ринку цінних паперів на інвестування в реальний сектор економіки [Електронний ресурс] / І. Івахненко. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <file:///C:/Users/Userok/Downloads/vpliv-rinku-tsnnih-paper-v-na-nvestuvannya-v-realniy-sektor-ekonom-ki.pdf>.

Венгуренко Т.Г.,
ст. викладач кафедри фінансових ринків
Університету державної фіскальної служби України
Мочарник І.В.,
здобувач вищої освіти
Університет державної фіскальної служби України

ШЛЯХИ ПОКРАЩЕННЯ ЯКОСТІ КРЕДИТНОГО ПОРТФЕЛЯ БАНКУ

Кредитування є найважливішим видом діяльності комерційних банків, оскільки саме від результатів кредитування залежить прибутковість та стійкий фінансовий стан банку. Банківські позики відіграють вагомий роль у фінансуванні розвитку ринкової економіки, оскільки вони задовольняють тимчасові потреби деяких підприємств у додаткових фондах через їх тимчасовий надлишок в інших. Кредитний портфель — це сукупність усіх кредитів, наданих банком для одержання доходів. Обсяг кредитного портфеля оцінюється за балансовою вартістю всіх кредитів банку, у тому числі прострочених, пролонгованих, сумнівних. У структурі банківського балансу кредитний портфель розглядається як складова активів банку, що характеризується показниками дохідності й відповідним рівнем ризику. Від структури та якості кредитного портфеля банку значною мірою залежить його стабільність, репутація й фінансовий успіх. Слободянюк Д.М. під якістю кредитного портфеля вважає таку властивість його структури, що має здатність забезпечувати максимальний рівень прибутковості при допустимих рівнях кредитного ризику [2]. Звідси виникає низка завдань з управління якістю кредитного портфеля, що забезпечує компроміс дохідності, ліквідності та кредитного ризику. У вітчизняній банківській практиці для підвищення якості кредитного портфеля використовують три основні методи: лімітування; диверсифікація; формування резервів.

Якщо формування резервів є обов'язковим засобом управління портфелем, регламентованим актами НБУ, то решта методів може розглядатися відповідно до пріоритетів і цілей кредитної політики банку.

Резервування дає можливість швидкого відшкодування понесених банком фінансових втрат, проте вимагає відволікання значної частини ресурсів на формування резервів. А при неадекватному розрахунку та формуванні їх розміру взагалі підвищує втрати банку [2]. Однак, на сьогодні домінуючу роль у банківській практиці щодо управління якістю кредитного портфеля відіграє лімітування. Завдяки встановленню лімітів банки можуть уникнути критичних втрат внаслідок необдуманого концентрування ризику. Ліміти можуть встановлюватись за видами кредитів, категоріями позичальників, кредитами в окремі галузі, географічні території, за найбільш ризиковими напрямками кредитування. Лімітування використовується також для визначення повноважень кредитних працівників різних рангів щодо

розмірів позик. Ризик банку також обмежується встановленням ліміту загального розміру кредитного портфеля, величини кредитних ресурсів філій. Та перш ніж визначати ліміти, потрібно ідентифікувати основні сфери та фактори ризику. Диверсифікація є способом підвищення якості на рівні кредитного портфеля в цілому. В основі диверсифікації може лежати розпорошення виданих банком кредитів, згрупованих за певними якісними критеріями — величиною, строками, наявністю забезпечення, видом позичальників, їх галузевою належністю, фінансовим станом, що дозволяє банку знизити ризик можливих втрат, пов'язаних із кредитною операцією [1, с.3]. Диверсифікація портфеля вважається найбільш простим методом підвищення його якості. На нашу думку, це не зовсім так, оскільки потребує використання складних моделей визначення залежностей між окремими частками портфеля, на основі чого встановлюються ліміти.

Серед інших шляхів підвищення якості портфеля, можна виділити: диференціацію кредитування залежно від ступеня кредитоспроможності позичальника, характеру об'єкта кредитування, якості забезпечення; пролонгацію термінів кредитів; реабілітацію проблемних кредитів.

Для досягнення максимально можливої якості кредитного портфеля банк повинен напрацювати чіткі механізми оцінки та контролю його якості, здійснювати постійний моніторинг та мати план швидкої мобілізації зусиль для захисту портфеля в умовах зміни ситуації на ринку.

Список використаних джерел

1. Мисник Т.Г. Кредитні ризики комерційних банків і методи управління ними. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vsed_2012_2_44.
2. Слободянюк Д.М. Аналіз кредитного портфеля комерційного банку URL: <http://www.rusnauka.com>

УДК 336

Венгуренко Т. Г.,

ст. викладач кафедри фінансових ринків

Університету державної фіскальної служби України

Приходько Є. С.,

здобувач вищої освіти

Університету державної фіскальної служби України

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА ПРОДУКТИ У ФІНАНСОВОМУ СЕКТОРІ

В умовах глобалізації, розширення світового фінансового ринку, стрімких змін у фінансовому інструментарії, фінансових послугах набуває актуальності тема визначення основних тенденцій розвитку фінансових інновацій. Виникає потреба в узагальненні основних напрямів розвитку фінансових інновацій та їх вплив на стан фінансового ринку та на економіку загалом.

Питанням про фінансові інновації займалися безліч вчених та науковців: Н. І. Астахова, В. Г. Баранова, Ю. М. Коваленко, С. В. Онишко, Ю. В. Шевчук та інші. У своїх працях вони досліджували інноваційну діяльність в Україні, можливість впровадження фінансових інновацій в українську економіку.

Перехід країн на ринкові засади функціонування пов'язана з активізацією процесів фінансової глобалізації. Стрімкий розвиток цифрової економіки, а як наслідок, розвиток новітніх технологій призводить до виникнення особливої фінансової моделі господарювання, яка характеризується появою нових фінансових послуг, розширенням потоків віртуальних грошей і створенням віртуальних банків. Поступово посилюється роль небанківського фінансового посередництва, відбувається концентрація і централізація капіталу у фінансовому посередництві.

Розвиток цифрової економіки (digitaleconomy) є одним з актуальних питань. По всьому світу частка цифрової економіки збільшується, що надає величезні переваги для країн та бізнесу.

Під діджиталізацією прийнято розуміти трансформацію, проникнення цифрових технологій щодо оптимізації та автоматизації бізнес-процесів, підвищення продуктивності та покращення комунікаційної взаємодії зі споживачами [1].

У наш час створено сприятливі умови для впровадження нових цифрових рішень в секторі фінансових послуг, що змінює вигляд сучасного світу і вимагає нової архітектури світової фінансової системи.

Бурхливий розвиток технологічних та фінансових інновацій зумовив появу нефінансових компаній, які надають традиційні фінансові послуги (галузь "фінтех" ("FinTech" — скорочене від "financialtechnology", тобто "фінансова технологія")) [3].

FinTech-провайдери України працюють в таких напрямках: платежі та грошові перекази (31,6%); технології та інфраструктура (19,3%); кредитування (14%); маркетплейси (7%); іншуртех (5,3%); діджитал і необанки (5,3%); управління фінансами (5,3%); мобільні гаманці (5,3%); блокчейн (3,4%); криптовалюта (1,75%) [1].

У фінансовому секторі з'явилися та поширилися нові бізнес-моделі (краудфандингові платформи, платформи p2p-кредитування), що радикально змінило ринок фінансових послуг багатьох розвинених країн.

Розвиток та запровадження фінансових інноваційних продуктів у вітчизняну практику вимагає наступних передумов:

- наявність інституціональної відповідності у процесах та правилах механізмів розробки, запровадження і контроль за функціонуванням фінансових інновацій;
- підготовка структури секторів економіки та домогосподарств до користування новими фінансовими послугами, інструментами та продуктами (повинен бути попит на фінансові інновації);
- розвиток фінансової культури у використанні традиційних та

інноваційних фінансових інструментів, продуктів та послуг [2].

Запровадження інноваційних фінансових інструментів в Україні буде сприяти зниженню вартості власного капіталу для вітчизняних підприємств корпоративного сектору, що сприятиме нарощенню прямих іноземних інвестицій в економіку країни. Залучення іноземних інвестицій у вітчизняну економіку сприятиме зростанню частки інвестування у валовий внутрішній продукт України, що призводитиме до зростання економіки країни в майбутньому.

Незважаючи на суттєві переваги, що забезпечуються технологічним прогресом та інноваціями, діджиталізація економіки несе у собі свої ризики і загрози. Комплексне вивчення її впливу на функціонування фінансового сектору, виявлення потенційних загроз та їх врахування при розробці стратегії економічного розвитку дозволить забезпечити стабільне функціонування фінансової системи.

Отже, запровадження фінансових інновацій на вітчизняний фінансовий ринок потребує ретельної підготовки, дослідження та зважування всіх «за» та «проти». Найпершими стратегічними завданнями розвитку інноваційної економіки має стати формування сприятливого середовища для діяльності суб'єктів господарювання, яке спонукало б до створення та примноження реальної доданої вартості, підвищення конкурентоспроможності продукції.

Список використаних джерел

1. Астахова Н. І., Баранова В. Г., Гончаренко О. М. Розвиток фінансового ринку України в умовах європейської інтеграції: проблеми та перспективи [колективна монографія]. Харків: «Діса плюс», 2019. 370 с.
2. Регулятивний потенціал фінансового ринку в умовах глобальних викликів: [монографія] / за заг. ред. д.е.н., професора С. В. Онишко. – Ірпінь : Видавництво Національного університету ДПС України, 2016. 452 с.
3. Шевчук Ю. В. Оцінка використання фінансових інновацій на фінансовому ринку України. Економіка та держава. Випуск 5. 2019. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/5_2019/10.pdf.

УДК 339.13

Венгуренко Т.Г.,

ст. викладач кафедри фінансових ринків,
Університету державної фіскальної служби України

Тарасюк С.А.,

здобувач вищої освіти
Університету державної фіскальної служби України

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ РИНКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

Становлення й розвиток ринку фінансових послуг є однією з передумов ефективного функціонування всіх сфер і ланок економіки країни.

Пройшовши етапи виникнення та становлення, фінансовий сектор України знаходиться у стадії жорсткої конкурентної боротьби як з боку українських, так й іноземних фінансових установ.

Ринок фінансових послуг є ринком, на якому здійснюється обмін фінансовими ресурсами, надання кредиту й мобілізація капіталу. Актуальність теми зумовлена тим, що ринок фінансових послуг є одним із механізмів забезпечення конкурентоспроможності економіки країни, саме це дозволяє спрямувати інвестиційні потоки у найбільш привабливі сегменти економіки і тим самим сприяти економічному зростанню.

Значний внесок у розробку питань функціонування ринку фінансових послуг та діяльності комерційних банків на ньому зробили економісти В. Андрущенко, Г. Марковіц, Р. Мертен, Ф. Мишкін, Е. Петерс та інші.

На сучасному ринку фінансових послуг склалася ситуація, за якою банківський сектор домінує над усіма іншими на фінансовому ринку. Так, можна сказати, що фінансовий ринок України розвивається за європейською моделлю [1, с. 30]. Також характерними рисами функціонування ринку фінансових послуг України є процеси злиття і поглинення українських фінансових установ іноземними корпораціями, холдингами, групами компаній тощо [3, с. 73].

Актуальними проблемами українського РФП є: відсутність фінансових ресурсів для забезпечення інвестиційного попиту з боку реального сектора економіки, саме тому, потрібно створити сприятливі умови для іноземних інвесторів та умов для додаткового залучення заощаджень населення та «тіньового капіталу»; не прозорість фондової частини РФП, тобто більшість операцій з купівлі продажу ЦП відбуваються поза біржами, і тому порушуються умови чесної конкуренції; нерозвиненість законодавчої бази та відсутність узгодженого законодавства регулювання відносин на РФП.

Сьогодні уже розроблений та функціонує Державний реєстр фінустанов, на державному рівні розроблена стратегічна Програма розвитку фінансового сектору України, в якій зазначені стратегії на майбутній розвиток фінансового сектору й економіки в цілому [2, с. 105].

У цілому державна політика у сфері підвищення ефективності функціонування фінансового ринку України повинна включати єдиний збалансований комплекс заходів, спрямованих на забезпечення стабільності та стійкості фінансової системи, ефективний контроль руху фінансових потоків, раціональне використання фінансових ресурсів.

Отже, першочерговим завданням для України, в умовах інтеграції ринків фінансових послуг, є формування адекватної фінансової політики, а також забезпечення функціонування конкурентоспроможного ринку фінансових послуг, що дасть можливість збільшити залучення іноземних інвестицій та вихід вітчизняних інвесторів на міжнародний фінансовий ринок.

Список використаних джерел

1. Беленький П., Другов О. Розвиток системи фінансових посередників України в умовах по - силення глобалізаційних процесів // *Вісник НБУ*, 2011. №12. С. 30–33.
2. Масленніков Є. І., Чкан А.А. Дослідження розвитку ринку фінансових послуг України // *Економіка:реалії часу*, 2014. №2. С. 105–11.
3. Болдова А. А., Мойко В.Ю. Ринок фінансових послуг України: глобалізаційний аспект // *Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України*, 2012. №1. С. 73

336.71 (477)

Воронкова О. М.,

д.е.н., професор,

професор кафедри фінансових ринків

Університету державної фіскальної служби України

МОДЕРНІЗАЦІЯ РЕЙТИНГОВИХ МЕТОДІВ ОЦІНКИ КРЕДИТОСПРОМОЖНОСТІ ПОЗИЧАЛЬНИКІВ В УКРАЇНІ

На сьогодні банківські установи в Україні внутрішнє рейтингове оцінювання проводять у межах процедури визначення кредитного ризику за активними банківськими операціями відповідно до Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями, затвердженого постановою Правління НБУ від 30.06.2016 р. №351 [1], яке прийшло на зміну Положенню про формування та використання банками України резервів для відшкодування можливих втрат за активними банківськими операціями, затвердженого Постановою Правління НБУ від 25.01.2012 р. № 23. Новим документом було запроваджено систему рейтингової класифікації для оцінювання кредитних ризиків позичальників – юридичних осіб, яка дозволяла більш детально визначити клас позичальника, але без врахування всіх якісних показників фінансово-господарської діяльності, які мають вплив на кредитоспроможність позичальника. В НБУ неодноразово відзначали, що банки часто переоцінювали фінансову спроможність позичальників, а також зволікали з визнанням активів проблемними. За інформацією НБУ, впровадження нового положення щодо визначення кредитного ризику практично унеможливить кредитування банками фінансово неспроможних підприємств та придбання цінних паперів неякісних емітентів.

У межах нового порядку банки повинні були розробити внутрішні банківські положення про визначення розміру кредитного ризику. Для розрахунку величини очікуваних збитків передбачено застосування рекомендованої Базельським комітетом з банківського нагляду формули з використанням трьох компонент, а саме ймовірності дефолту боржника (PD),

рівня втрат в разі дефолту (LGD), боргу за активом (EAD).

Банківська установа визначає клас боржника – юридичної особи та боржника – емітента цінних паперів за одним із 10 класів (крім банків та бюджетних установ). Клас контрагентів за дебіторською заборгованістю, що є фінансовим активом, строк погашення якої згідно з умовами договору не перевищує трьох місяців, та контрагентів за дебіторською заборгованістю за господарською діяльністю, визначається за одним із двох класів. Клас інших боржників/контрагентів визначається банком за одним з 5 класів.

Відповідно до вищезазначеного положення банківська установа для визначення кредитного ризику використовує рейтингові дані щодо боржника згідно з міжнародною шкалою, підтверджені провідними світовими рейтинговими агентствами, такими як Standard&Poor's, Moody's Investors Service та Fitch IBCA, у такому порядку. За наявності рейтингів емітента та рейтингів цінних паперів емітента під час оцінки ризику за цінним папером враховується гірший рейтинг; за наявності рейтингів країни місцезнаходження боржника та рейтингів боржника враховується гірший рейтинг; за наявності двох різних рейтингів боржника враховується рейтинг того рейтингового агентства, який є нижчим; за наявності трьох різних рейтингів боржника враховується рейтинг того рейтингового агентства, який є нижчим із двох найвищих.

Наукові дослідження та фінансова практика в Україні свідчать про слабку кореляцію зовнішніх та внутрішніх експертних оцінок кредитоспроможності позичальників. Окремі рейтингові агентства практично не враховують показники кредитного ризику. Тому питання удосконалення рейтингових методик оцінки кредитоспроможності позичальників залишається відкритим.

Рейтингові методи відіграють ключове значення в системі оцінки кредитоспроможності позичальника. Вони мають істотні переваги у вигляді комплексного підходу до визначення кредитоспроможності позичальника на основі оцінки як кількісних, так і якісних показників його діяльності та відстеження їх динаміки у часі; можливості порівняння рівня кредитного ризику декількох позичальників та його зміни; узагальненої інтерпретації оцінювання шляхом визначення інтегрального показника. Основними недоліками, притаманними рейтинговим методам оцінки кредитоспроможності позичальників, залишаються відсутність прогностичної складової, складність вибору критеріїв та показників для оцінювання, істотна суб'єктивність оцінювання. Проблемним питанням також залишається складність суміщення оцінок зовнішніх та внутрішніх рейтингів.

Систематизувати дані зовнішніх і внутрішніх кредитних рейтингів позичальників можливо шляхом застосування порівняльного аналізу з використанням бенчмаркінгу, який дозволяє здійснити «порівняння внутрішніх оцінок, що використовуються в конкретному банку, з незалежним зовнішнім еталоном, наприклад, рейтингом, який надано рейтинговим агентством або органом банківського нагляду. В цьому випадку відхилення

від еталону можуть слугувати причиною для перегляду внутрішніх оцінок. У межах цього підходу бенчмаркінг використовується з метою калібрування і/або підтвердження адекватності внутрішньої системи» [2, с. 116].

Список використаних джерел

1. Про затвердження Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями: Постанова Правління НБУ від 30.06.2016 р. №351. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0351500-16>
2. Карминский А. М., Сосюрко В.В. Сопоставление банковских рейтингов различных агентств. *Журнал новой экономической ассоциации*. 2011. № 12. С.101-123.
3. Про затвердження національної рейтингової шкали: Постанова Кабінету Міністрів України від 26 квітня 2007 р. № 665. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/665-2007-%D0%BF>

УДК 336

Гордей О.Д.,
д.е.н., професор,
професор кафедри фінансів імені Л. Л. Тарангул
Університету державної фіскальної служби України
Денисюк А.М.,
здобувач вищої освіти
Університету державної фіскальної служби України

ІННОВАЦІЙНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОГО РИНКУ

Інноваційні напрями розвитку фінансового ринку вважається загальною формою розвитку будь-якої економічної системи, компоненти якої схильні до коливань, змін, збуджень. Фінансовий ринок процесі розвитку циклічно переходить із стійкого стану в нестійкий і навпаки. Істотний вплив на коливання цих процесів здійснюють стратегія і практика інноваційного розвитку фінансового сектору. Нині однією з головних проблем є відсутність цілісної стратегії розвитку фінансового ринку. Це потребує виважених, скоординованих дій, спрямованих на забезпечення поступових якісних змін у фінансовому пейзажі. В умовах фінансової та кредитно-інвестиційної непривабливості й обмеженості власних і бюджетних коштів економічних суб'єктів об'єктивною необхідністю є пошук нових можливостей сталого розвитку фінансового сектору, що ставить на часі розроблення теоретичного інструментарію стратегії фінансового сектору та адаптацію його застосування до вітчизняних умов функціонування фінансових установ. Цікаво, що перманентне розгортання світової фінансової кризи ще більше актуалізує цю проблему.

Дослідженням питань інноваційного напрямку розвитку фінансового ринку України у ринковому середовищі приділяли увагу науковці, серед яких слід відмітити Івашину О., Лупенка Ю., Шпикуляка О., Бесанко Д., Васюренко О., Воєводська Н., Гошал С., Дранове Д., Емері Д., Куїнн Дж., Мертон Р., Мінцберг Г., Пасічник І., Соловйов В., Тіс Д., Уайт Л., Федулова Л., Фіннерті Дж., Фрейм В., Шенлі М. та інші, не менш відомі вчені [1, с.1].

Економічний розвиток країни, зокрема фінансової сфери, потребує опрацювання синергетичної концепції, аналізу та дослідження розбалансованого стану інноваційного середовища, які б пояснювали роль економічних взаємодій у процесі суспільних трансформацій, зокрема, визначення значущості й відповідальності людини як суб'єкта соціуму, його соціального і культурного економічного вибору який би пояснював адаптацію економічних суб'єктів у кількох вимірах суспільного життя. За таких умов виникає необхідність розробки стратегії реформування інституціонального середовища управління продуктивністю та створення відповідних програм і проектів її підвищення, зокрема, створення національного і галузевих центрів продуктивності, національного центру професійних кваліфікацій та моніторингу системи індикаторів конкурентоспроможності, що ґрунтується на основі чинників якості праці, відповідно до стандартів ЄС [2, с.1].

Таким чином, застосування інноваційного напрямку розвитку фінансового ринку України допомагатиме вдосконаленню загального фінансового менеджменту всіх економічних суб'єктів і розбудові фінансового простору країни загалом. Цьому сприятиме швидке запровадження фінансових, інформаційних й телекомунікаційних технологій. Однак економічні суб'єкти мають неоднакові умови розвитку, тому доцільним є з'ясування послідовності введення новітніх фінансових технологій або визначення самостійних функціональних стратегій їх просування, що окреслює напрям подальших глибоких наукових досліджень.

Список використаних джерел

1. Лавров Р. В. Стратегія розвитку фінансових інноваційних технологій. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://mmi.fem.sumdu.edu.ua/sites/default/files/mmi2013_3_92_99.pdf
2. Сіренко Н.М. Інституціональне середовище розвитку аграрного сектора. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/5887/1.pdf>
3. Закон України «Про відкритість використання публічних коштів» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/183-1>

WHAT IS THE PHYSICAL LOCATION OF INTERNATIONAL STOCK EXCHANGES

The physical location exchanges are tangible physical entities. Each of the larger ones occupies its own building, has a limited number of members, and has an elected governing body — its board of governors. Members are said to have “seats” on the exchange, although everybody stands up. These seats, which are bought and sold, give the holder the right to trade on the exchange. There are currently 1,366 seats on the New York Stock Exchange (this number has remained constant since 1953). In early 2019, a seat on the NYSE sold for \$1.0 million, which was considerably lower than the record high of \$2.65 million. Seat prices are at multiyear lows due to low trading volume, declines in commissions earned, and recent scandals that have rocked the NYSE.

Most of the larger investment banking houses operate brokerage departments, and they own seats on the exchanges and designate one or more of their officers as members. The exchanges are open on all normal working days, with the members meeting in a large room equipped with telephones and other electronic equipment that enable each member to communicate with his or her firm’s offices throughout the country. Like other markets, security exchanges facilitate communication between buyers and sellers. For example, Merrill Lynch (the fourth largest brokerage firm) might receive an order in its Atlanta office from a customer who wants to buy shares of GE stock. Simultaneously, the Denver office of Morgan Stanley (the second largest brokerage firm) might receive an order from a customer wishing to sell shares of GE. Each broker communicates electronically with the firm’s representative on the NYSE.

The NYSE is actually a modified auction market, wherein people (through their brokers) bid for stocks. Originally—about 200 years ago—brokers would literally shout, “I have 100 shares of Erie for sale; how much am I offered?” and then sell to the highest bidder. If a broker had a buy order, he or she would shout, “I want to buy 100 shares of Erie; who’ll sell at the best price?” The same general situation still exists, although the exchanges now have members known as specialists who facilitate the trading process by keeping an inventory of shares of the stocks in which they specialize. The specialist sets a bid price (the price the specialist will pay for the stock) and an asked price (the price at which shares will be sold out of inventory). The bid and asked prices are set at levels designed to keep the inventory in balance. If many buy orders start coming in because of favorable developments or sell orders come in because of unfavorable events, the specialist will raise or lower prices to keep supply and demand in balance. Bid prices are somewhat lower than asked prices, with the difference, or spread,

representing the specialist's profit margin. Special facilities are available to help institutional investors such as mutual or pension funds sell large blocks of stock without depressing their prices. In essence, brokerage houses that cater to institutional clients will purchase blocks (defined as 10,000 or more shares) and then resell the stock to other institutions or individuals. Also, when a firm has a major announcement that is likely to cause its stock price to change sharply, it will ask the exchanges to halt trading in its stock until the announcement has been made and digested by investors.

The Over-the-Counter and the Nasdaq Stock Markets While the stocks of most large companies trade on the NYSE, a larger number of stocks trade off the exchange in what has traditionally been referred to as the over-the-counter (OTC) market. An explanation of the term "over-the-counter" will help clarify how this term arose.

As noted earlier, the exchanges operate as auction markets — buy and sell orders come in more or less simultaneously, and exchange members match these orders. If a stock is traded infrequently, perhaps because the firm is new or small, few buy and sell orders come in, and matching them within a reasonable amount of time would be difficult. To avoid this problem, some brokerage firms maintain an inventory of such stocks and stand prepared to make a market for these stocks. These "dealers" buy when individual investors want to sell, and then sell part of their inventory when investors want to buy. At one time, the inventory of securities was kept in a safe, and the stocks, when bought and sold, were literally passed over the counter. Today, these markets are often referred to as dealer markets. A dealer market includes all facilities that are needed to conduct security transactions, but they are not made on the physical location exchanges. These facilities include (1) the relatively few dealers who hold inventories of these securities and who are said to "make a market" in these securities; (2) the thousands of brokers who act as agents in bringing the dealers together with investors; and (3) the computers, terminals, and electronic networks that provide a communication link between dealers and brokers. The dealers who make a market in a particular stock quote the price at which they will pay for the stock (the bid price) and the price at which they will sell shares (the ask price).

Generally, we would expect volatile, infrequently traded stocks to have wider spreads in order to compensate the dealers for assuming the risk of holding them in inventory. Brokers and dealers who participate in the over-the-counter market are members of a self-regulatory body known as the National Association of Securities Dealers (NASD), which licenses brokers and oversees trading practices. The computerized network used by the NASD is known as the NASD Automated Quotation System (Nasdaq). Nasdaq started as just a quotation system, but it has grown to become an organized securities market with its own listing requirements. Over the past decade the competition between the NYSE and Nasdaq has become increasingly fierce. In an effort to become more competitive with the NYSE and with international markets, the Nasdaq and the AMEX merged in 1998 to form the NasdaqAmex Market Group.

References

1. Andrew P. Morriss Changing The Rules Of The Game: Offshore Financial Centers, Regulatory Competition, & Financial Crises. Illinois Law and Economics Research Papers Series. Research Paper No. LE09–031/2019 URL /abstract_id=126781.
2. Europe in figures. Eurostat yearbook 2019. - Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2019.
3. www.bei.org - - European Investment Bank (EIB).

УДК 336.7

Діденко Л.В.,

к.е.н., доцент,

доцент кафедри фінансових ринків

Університету державної фіскальної служби України

ІНТЕГРУВАННЯ ФІНАНСОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ У МІЖНАРОДНИЙ ПРОСТІР ЯК НАПРЯМ ЙОГО РОЗВИТКУ

З активізацією фінансових процесів глобалізації відбулось перетворення міжнародного фінансового ринку на глобальну систему акумулювання вільних фінансових ресурсів та надання їх позичальникам із різних країн на принципах конкуренції. Фінансові кризи 2008–2009 рр. та 2014–2015 рр. показали, що транскордонні економічно-фінансові взаємозв'язки між окремими країнами та міжнародними організаціями стають все більш життєво важливими, а загальна уразливість економік - значно вищою. То ж, інтернаціоналізація фінансових ринків є об'єктивним процесом, що позитивно впливає на розвиток світової економіки.

Сучасний розвиток вітчизняного фінансового ринку формується під впливом фінансової глобалізації та характеризується низкою проблем, які потребують невідкладного вирішення. У сегменті банківського сектора такими проблемами є: домінування державних банків на ринку (на початок 2019 р. на ринку працювало 77 банків, з яких 48% є банки з іноземним капіталом, державні банки концентрують 54,3% чистих активів сектору та 63,6% депозитів населення, що є стримуючим фактором подальшого ефективного розвитку банківського сектору), скорочення обсягів довгострокового кредитування, зниження довіри населення до банківських установ, зниження ефективності кредитної діяльності банків. У сегменті функціонування небанківських фінансових установ основними проблемами є: зниження довіри населення до НБФУ, а найбільше – до кредитних спілок (рівень покриття ВВП кредитами за останні шість років скоротився з 57% до 29%, в т. ч. кредитами у корпоративний сектор – з 44% до 24%, і надалі цей процес триває). Кредитування реального сектору стримується недостатнім захистом прав кредиторів, а також проблемою непрацюючих кредитів [1].

На сучасному етапі розвитку однією з найважливіших форм міжнародного економічного співробітництва є пряме іноземне інвестування: глобальні потоки прямих іноземних інвестицій стають рушійною силою економічного розвитку країни. Сьогодні прослідковується низька конкурентоспроможність України у боротьбі за залучення інвестицій на міжнародному фінансовому ринку. Фондовий ринок не став альтернативою банківським депозитам. У країні відсутній механізм накопичення власного інвестиційного капіталу. У дрібного інвестора відсутній фінансовий інструмент і ринок, куди можна відносно безпечно вкласти кошти. Права портфельного інвестора в Україні не захищені достатньо. Внутрішні інвестиційні можливості не мають необхідного набору фінансових інструментів для своєї реалізації.

Одним із дієвих векторів розбудови фінансового ринку та розвитку країни є співпраця з міжнародними організаціями. Україна, що зараз знаходиться на етапі впровадження масштабних структурних змін, повинна максимально ефективно використовувати всі вигоди від такої співпраці для вирішення нагальних проблем у соціальній та економічній сферах. З огляду на це, наразі важливою є взаємодія з одним із найбільш потужних джерел для фінансування проектів найрізноманітнішого спрямування - Європейським банком реконструкції та розвитку. Ця міжнародна фінансова організація має найвищий кредитний рейтинг з можливих - AAA, за версіями всіх членів, так званої, «великої трійки» міжнародних рейтингових агентств Moody's, Standard & Poor's та Fitch Ratings [3]. Переваги від співпраці з даною установою для України є досить суттєвими, оскільки нададуть можливість залучення фінансових ресурсів на дуже вигідних для України умовах для розвитку стратегічно важливих секторів економіки, інфраструктури, проведення структурних перетворень тощо.

Проблемними аспектами співпраці України з міжнародними фінансовими організаціями на сьогодні є: низька платоспроможність України; неадекватність вимог міжнародних фінансових організацій реаліям економіки України; негативний міжнародний імідж України, який сформувався внаслідок відсутності масових «успішних» інвестиційних історій; низький рівень підготовки суб'єктів національної економіки до формування інвестиційних пропозицій; значні диспропорції регіонального та галузевого розвитку, що обумовлюють концентрацію інвестицій у вузьких сегментах ринків; застарілість інфраструктури тощо [2].

Напрямами посилення інтеграції фінансового ринку України у міжнародний простір з метою його подальшого розвитку є: застосування ефективних механізмів державного регулювання у фінансовому секторі економіки країни для забезпечення макроекономічної стабільності; захист прав споживачів та інвесторів фінансового ринку; всебічне сприяння розвитку фінансових структур, орієнтованих на міжнародний фінансовий ринок; стимулювання надходження до національної економіки прямих іноземних інвестицій із застосуванням цільових інструментів та інструментів

загальної дії; поступове збільшення міжнародних резервів України та активізація валютних інтервенцій НБУ у періоди надлишкової пропозиції валюти. Найважливішим завданням є дослідження тенденцій на міжнародних фінансових ринках та створення сприятливих умов для входження України в глобальний фінансовий ринок, враховуючи досвід провідних країн світу.

Список використаних джерел

1. Діденко Л. В. ОВДП як надійний фінансовий інструмент інвестування в економіку України / Л. В. Діденко, І. О. Чорна // Економічні науки: Збірник наукових праць (фахове видан.). – Випуск 15 (57). – Луцьк, 2018.
2. Офіційний сайт Національної комісії з регулювання ринків фінансових послуг [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://nfp.gov.ua/content/informaciya-pro-stan-i-rozvitok.html>.
3. Офіційний сайт рейтингового агентства «Moody's» [Електронний ресурс]: офіційний сайт. - Режим доступу: <http://moody's.ru/>.

УДК 336.6:378

Євтушенко Г.І.,

к.е.н., доцент

доцент кафедри менеджменту

Університету державної фіскальної служби України

Куценко В.І.,

д.е.н., професор,

Державна установа «Інститут економіки природокористування
та сталого розвитку Національної академії наук України»

ПАРАДИГМАЛЬНИЙ КОНЦЕПТ ВПРОВАДЖЕННЯ ФІНАНСОВИХ ІННОВАЦІЙ В ОСВІТНІЙ СФЕРІ В СВІТЛІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Освіта виступає одним із визначальних чинників зростання національної економіки, доходів і добробуту нації. Знання все активніше стають головним джерелом нагромадження національного багатства. Тож не дивно, що в розвинутих країнах освіта виступає головним пріоритетом і фінансується на рівні близько 30% приросту валового внутрішнього продукту початкова й середня освіта і 8-15% – вища. Інвестиції в освітню сферу дозволяють отримати віддачу в 5-6 разів більшу, ніж вкладення в матеріальне виробництво [1, с. 14]. Це перш за все стосується якісної освіти.

В умовах ринкової економіки збільшуються можливості для підвищення якості освіти та її активізації в досягненні сталого соціально-економічного розвитку. Водночас, слід зазначити, що навчальні заклади у своїй більшості для досягнення цього мають обмежені фінансові ресурси (рис.1).

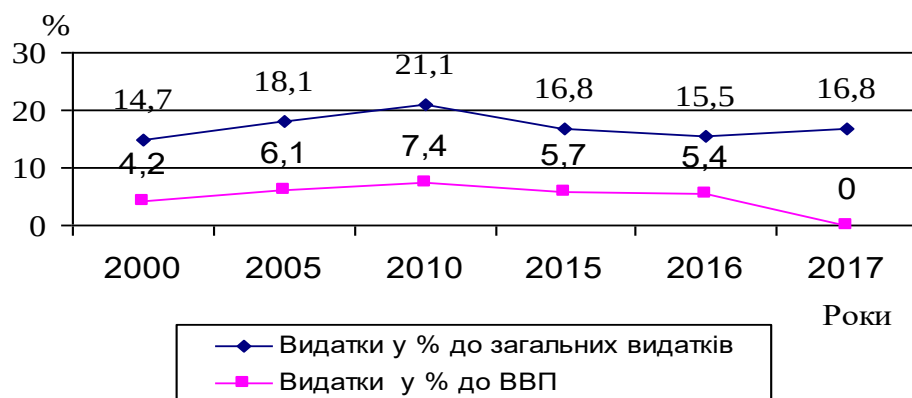

Рис. 1 Динаміка витратків зведеного бюджету на освіту, %

Тому пошук фінансових інвестицій в освіту в цьому контексті є вкрай важливим. Досвід багатьох країн світу свідчить, що на подолання дефіциту фінансових коштів, що виділяються на розвиток освіти та забезпечення сталого розвитку (соціальної, економічної та екологічної складових), позитивний вплив має конкуренція (як галузева, так і міжгалузева), яка примушує працівників, у першу чергу керівників навчальних закладів, не лише шукати ресурси, але і шляхи їх ефективного використання.

Цьому сприяє й здійснюване в Україні укрупнення загальноосвітніх і вищих навчальних закладів, яке не повинно негативно позначатись на доступності та якості освітніх послуг, яке, на жаль, наразі має місце. Щоправда, на останнє впливають інші чинники, зокрема: зниження бажання учнів, студентів до здобуття якісних знань; відсутність гарантій першого робочого місця випускникам навчальних закладів; нівелювання залежності між рівнем освіти, її якості та отримуваним в подальшому доходом тощо.

Тобто укрупнення навчальних закладів має здійснюватись з метою зміцнення їх матеріально-фінансової бази, підвищення конкурентоспроможності випускників. Наразі, за даними міністерства фінансів України, лише 20% бюджетних асигнувань спрямовується на зміцнення матеріально-технічної бази навчальних закладів, 80% зазначених коштів направляється на оплату праці освітян і на соціальне страхування. І це при тому, що заробітна плата працівників освітньої сфери є однією із найменших у галузевому аспекті. При цьому слід зазначити, що в освітній сфері має діяти принцип – забезпечення права кожного громадянина на безперешкодний доступ до якісних освітніх послуг [2].

Тому для досягнення цього у перспективі мають набути активного поширення диверсифікаційні процеси щодо фінансового забезпечення освітніх закладів. В числі останніх – зростання ролі батьківських коштів у розвитку освіти, а також бізнес-структур. При цьому важливо враховувати рівень взаємозв'язків економічного, педагогічного та фінансового характеру.

Важливим залишається пошук шляхів збільшення обсягу зведеного бюджету. Це, як свідчить досвід багатьох країн, можливо за рахунок: підвищення прозорості податкового адміністрування та усунення можливих

варіантів ухилення від оподаткування; дотримання всіма суб'єктами господарювання існуючого податкового законодавства; підвищення ефективності проведення операцій з податкового адміністрування й модернізації технологій; впровадження стандартів надання податкових пільг і системи електронного адміністрування, що не лише зменшує витрати часу на її подання, а й підвищує ефективність податкового контролю.

Водночас необхідним залишається посилення фінансового контролю у сфері освіти шляхом: перевірки – обстеження та вивчення окремих видів фінансово-громадської діяльності навчальних закладів та їх підрозділів; здійснення ревізії, тобто документального контролю за фінансово-господарською діяльністю освітніх закладів, дотриманням ними законодавства з питань фінансів, достовірності обліку та звітності, документального виявлення недосконалостей фінансових ресурсів, привласнень, інших зловживань; обстежень – тобто контролю окремих сторін діяльності навчальних закладів; інспекції – фінансового контролю на місцях. Цей метод здійснюється з метою загального ознайомлення зі станом справ на місцях та надання оперативної практичної допомоги; спостережень – загальне ознайомлення зі станом фінансової діяльності навчальних закладів тощо.

Такий контроль фінансових ресурсів освітньої галузі сприятиме фінансовій стійкості навчальних закладів, їх конкурентоспроможності, підвищенню якості освітніх послуг – важливого чинника забезпечення сталого соціально-економічного розвитку України.

Список використаних джерел

1. Загальна економічна теорія. Політична економія.. У 2-х ч. Ч. 2. / І.В. Буян, П.Д. Гуменнюк Р.М. Березюк та ін.; за ред. І.В. Буяна, В.М. Ковальчука. – Тернопіль: Лідер, 2000. – 296 с.
2. Горин В.П. Бюджетне фінансування освіти в світлі критеріїв соціальної безпеки // Наукові записки. Серія: «Економіка». 2010. – Випуск 15. – С. 248-256.

УДК 336

Жаворонок А.В.,

к.е.н., доцент, доцент кафедри публічних,
корпоративних фінансів та фінансового посередництва,
Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича

ФІНАНSOBA ІНКЛЮЗИВНІСТЬ ЯК ІНДИКАТОР ДОСТУПНОСТІ РИНКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ

Поточний рівень фінансової грамотності в Україні є стримуючим фактором для підвищення фінансової інклюзивності і суттєвою перешкодою

на шляху до її досягнення. Для підвищення рівня фінансової інклюзивності необхідним є покращення фінансової грамотності, щоб підвищити кількість споживачів фінансових послуг та покращити фінансові продукти.

Аналіз фінансової інклюзії показує, що її рівень в Україні є низьким. Значна частина населення не користується фінансовими послугами через різноманітні бар'єри, що суттєво впливає на їх рівень життя та економічне становище держави. Недостатній розвиток ринку фінансових послуг робить їх менш доступними, адже не на всій території країни можливо скористатись даним видом послуг, недостатній спектр фінансових послуг пропонують на вітчизняному ринку, порівняно з зарубіжними країнами, та їх якість є нижчою.

Аналіз ринку фінансових послуг дає бачення того, що найбільш розвиненим сектором в Україні є банківський, послуги комерційних банків користуються найбільшим попитом серед населення. Також активно розвиваються ломбарди та фінансові компанії, в зв'язку з простішими умовами кредитування їх послуги набувають все більшого попиту серед населення, проте вони є, порівняно, новими учасниками ринку, і тому не займають великої частки ринку, але становлять гідну конкуренцію банківським установам. Розвиток ринку страхових послуг та недержавних пенсійних фондів залишається не високим. Населення не охоче використовує страхування та вкладає кошти до НПФ, що пов'язано з низькою фінансовою грамотністю, недовірою до фінансових установ та недостатнім рівнем доходів для отримання таких видів фінансових послуг.

Проблемними залишаються питання фінансової грамотності населення, які безпосередньо впливають на доступність фінансових послуг, стримують споживачів у їх використанні. Відсутність довіри до фінансових установ є одним з основних чинників, які негативно впливають на фінансову інклюзивність, змушують утримуватись потенційних клієнтів від користування фінансовими продуктами. Важливою проблемою залишається висока вартість користування фінансовими послугами, особливо що стосується страхових компаній та НПФ, адже рівень доходів населення не дає змоги скористатись ними.

В Україні відсутня єдина нормативно-правова база, яка б повністю охоплювала питання фінансової інклюзії. Проте існують окремі нормативно-правові акти, які сприяють підвищенню доступності фінансових послуг. Для підвищення фінансової інклюзії особливе значення мають нормативно-правові акти, направлені на забезпечення захисту прав споживачів, підвищення фінансової грамотності споживачів фінансових послуг та регулювання діяльності фінансових установ на ринку фінансових послуг. На сьогодні, система захисту прав споживачів, яку надають регулюючі органи, є не дієвою, через що споживачі для відстоювання власних інтересів змушені звертатись до суду. Нормативно-праве забезпечення фінансової грамотності не є обов'язковим до виконання, не є всеохоплюючим, тому не діє. Тому для забезпечення фінансової доступності потрібно створити законодавче

забезпечення, яке буде охоплювати всі аспекти фінансової інклюзії. Хоча існує ряд нормативно-правових актів, однак, законодавство про захист прав споживачів не враховує на належному рівні особливості фінансових послуг, і тому застосування цих законодавчих актів є малоефективним.

Захист прав споживачів на ринку фінансових послуг повинен базуватись на таких принципах: справедливості та неупередженості до всіх споживачів; сприяння підвищенню фінансової грамотності; забезпеченні захисту персональних даних; забезпечення конкуренції на ринку задля підвищення ефективності функціонування фінансових установ; наданні захисту споживачам від шахрайства на ринку тощо.

На сьогоднішній день Україна має певні проблеми в цьому напрямку, а саме: низький рівень фінансової грамотності; низький розвиток інфраструктури фінансових установ; недостатній стан розвитку ринку фінансових послуг; відсутність нормативно-правового забезпечення фінансової інклюзивності; відсутність довіри до фінансових установ; труднощі доступу до послуг фінансових консультантів; недостатність інформації про фінансові послуги та установи, яка була б чіткою, якісною та об'єктивною; низький рівень захисту прав споживачів; висока вартість фінансових послуг.

Заходами підвищення фінансової інклюзивності можуть бути:

- посилення державного регулювання діяльності фінансових установ (посилення державного регулювання діяльності фінансових установ);
- підвищення стандартів розкриття інформації для споживачів фінансових послуг (розуміння споживачами ризиків, на які вони йдуть при отриманні фінансових послуг; розуміння, скільки реально коштуватиме фінансова послуга; прийняття об'єктивних рішень споживачами на основі аналізу отриманої інформації та підвищення довіри до фінансових установ);
- створення та розвиток інституту фінансового консультування (зменшення ризиків для споживачів при отриманні фінансових послуг; підвищення кількості вдалих фінансових угод; підвищення довіри до фінансових установ);
- удосконалення нормативно-правової бази (надійний захист прав споживачів фінансових послуг; доступ до фінансових послуг для малозабезпечених груп населення та територіально віддаленого населення);
- підвищення територіальної доступності до фінансових послуг (підвищення зайнятості населення завдяки створенню нових робочих місць, підвищення фізичної доступності до фінансових послуг);
- створення єдиної бази даних з оцінками фінансової інклюзії на основі міжнародних показників (моніторинг фінансової інклюзії, який дозволяє оцінити ефективність реформ та заходів і прийняти відповідні рішення).

Коваленко Ю.М.,

д.е.н., професор кафедри фінансових ринків
Університету державної фіскальної служби України

Яценко І.В.,

здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
Університету державної фіскальної служби України

СПЕЦИФІКА ДІЯЛЬНОСТІ З УПРАВЛІННЯ АКТИВАМИ ІНСТИТУЦІЙНИХ ІНВЕСТИРІВ В УКРАЇНІ

Визначення інституційних інвесторів наразі відсутнє у Законі України «Про інвестиційну діяльність» від 18.09.1991 № 1560-XII [1]. З'явилося воно пізніше в іншому нормативно-правовому акті – Законі України «Про цінні папери та фондовий ринок» від 23.02.2006 № 3480-IV. Визначено, що «інституційними інвесторами є інститути спільного інвестування (пайові та корпоративні інвестиційні фонди), інвестиційні фонди, взаємні фонди інвестиційних компаній, недержавні пенсійні фонди, фонди банківського управління, страхові компанії, інші фінансові установи, які здійснюють операції з фінансовими активами в інтересах третіх осіб за власний рахунок чи за рахунок цих осіб, а у випадках, передбачених законодавством, – також за рахунок залучених від інших осіб фінансових активів з метою отримання прибутку або збереження реальної вартості фінансових активів» [2].

«Сучасні трактування інституційних інвесторів базуються на тому, що вони є фінансовими посередниками, основна функція яких – забезпечення клієнтів фінансовими продуктами та послугами з більшою ефективністю, аніж вони могли одержати від своїх безпосередніх операцій на фінансових ринках (І. Рожкова, Н. Азарян). З іншого боку, до таких інвесторів можна віднести лише ті фінансові інститути, які забезпечують спільне інвестування залучених коштів індивідуальних інвесторів за принципами, визначеними цілями створення фінансового інституту, обраною інвестиційною стратегією та відповідно до законодавства (С. Черкасова). Існує думка, що у найбільш широкому розумінні вони є фінансовими посередниками будь-якого типу (В. Шарп, Г. Александері Дж. Бейлі), а також юридичними особами, які активно інвестують власні кошти та кошти клієнтів в акції та інші фінансові активи на професійній основі (Т. Фролова)» [3, С. 60–61]. Інституційними інвесторами є фінансові корпорації, які акумулюють фінансові ресурси фізичних і юридичних осіб з подальшою диверсифікацією цих ресурсів у різноманітні активи з метою реалізації інвестиційних цілей. Такий підхід пов'язаний із Системою національних рахунків (СНР–2008) [4, С. 90].

Основним нормативно-правовим актом, що регулює діяльність з управління активами інституційних інвесторів, є Рішення НКЦПФР «Про затвердження Положення про особливості здійснення діяльності з управління активами інституційних інвесторів» від 06.08.2013 № 1414 [5]. Їх

інвестиційною політикою є система заходів, планування, програм, що спрямовані на формування та здійснення управління його інвестиційним портфелем за основними напрямками інвестиційної діяльності, які визначені інвестиційною декларацією. Щодо їх інвестиційного портфелю, то він є сукупністю цінних паперів, що перебувають у власності такого інвестора, корпоративних прав, нерухомості та інших активів з урахуванням обмежень, що встановлені законодавством [5].

Здійснення професійної діяльності з управління активами інституційних інвесторів передбачає, що юридична особа повинна в установленому порядку отримати ліцензію на провадження професійної діяльності на ринку цінних паперів – діяльності з управління активами інституційних інвесторів, тобто діяльності з управління активами. Поєднання цієї діяльності з іншими видами професійної діяльності на ринку цінних паперів забороняється, окрім випадків, що передбачені законодавством. КУА може здійснювати діяльність з управління іпотечним покриттям, а також одночасно здійснювати управління активами кількох інституційних інвесторів. Функції осіб, які здійснюють управління активами інвестиційних пенсійних фондів наведено у табл. 1.

Таблиця 1

Функції управляючих активами інституційних інвесторів

КУА ІСІ	Особа, яка здійснює управління активами НПФ
1) складає та надає в порядку, передбаченому нормативно-правовими актами НКЦПФР, внутрішніми документами КУА, регламентами, проспектами емісії цінних паперів ІСІ, інформацію щодо результатів діяльності ІСІ; 2) організовує рекламну кампанію ІСІ та їх цінних паперів; 3) розробляє пропозиції щодо інвестиційної політики ІСІ; 4) представляє інтереси ІСІ у відносинах з органами державної влади, юридичними та фізичними особами (резидентами і нерезидентами), міжнародними та громадськими організаціями; 5) залучає представників КУА до складу ліквідаційної комісії ІСІ у разі його припинення; 6) призначає представників КУА з правом дорадчого голосу для участі в загальних зборах акціонерів корпоративного ІСІ та інформує загальні збори про її діяльність; 7) вимагає проведення позачергових зборів учасників корпоративного інвестиційного фонду	1) надає раді НПФ пропозиції щодо внесення змін до його інвестиційної декларації; 2) складає та надає раді НПФ звітність та інформацію відповідно до законодавства та укладеного договору про управління активами; 3) складає та надає адміністратору НПФ інформацію відповідно до законодавства; 4) бере участь у засіданнях ради НПФ, на яких розглядаються питання щодо результатів діяльності НПФ; 5) інші функції.

Список використаних джерел

1. Про інвестиційну діяльність: Закон України: від 18.09.1991 № 1560-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12>.
2. Про цінні папери та фондовий ринок: Закон України: від 23.02.06 № 3480-IV. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=3480-15>.

3. Коваленко Ю. М. Управління фінансовими активами: підруч.: у 2-х ч. Ірпінь; УДФСУ, 2019. – Ч. 1. – 498 с.
4. Коваленко Ю. М. Специфіка управління активами інституційних інвесторів. *Сучасні питання економіки і права*: зб. наук. праць. К.: КіМУ, 2016. Вип. 1–2 (10). С. 89–95.
5. Про затвердження Положення про особливості здійснення діяльності з управління активами інституційних інвесторів: Рішення НКЦПФР: від 06.08.2013 № 1414.URL: http://uaapf.com/index.php?option=com_content&view=article&id=105%3A2009-11-10-10-23-59&catid=7&Itemid=11.
6. Модернізація фінансової системи України в процесі євроінтеграції: кол. монографія у 2-т.; за ред. О. В. Шлапака, Т. І. Єфименко. К.: ДННУ «Академія фінансового управління», 2014. Т.2. 784 с.
7. Фінанси інституційних секторів економіки : кол. монографія; за ред. Т. І. Єфименко, М. М. Єрмошенка. К.: ДННУ «Академія фінансового управління»; Національна академія управління, 2014. 584 с.

УДК 336.763

Козак К.М.,
здобувач вищої освіти
Університету державної фіскальної служби України
Науковий керівник: **Житар М.О.,**
к.е.н., доцент, заступник директора ННІ фінансів, банківської справи
Університету державної фіскальної служби України

СУЧАСНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ

Розвиток фінансового ринку – одна з ключових задач державних фінансових структур, що створює умови виконувати свою найважливішу функцію по перетворенню заощаджень в інвестиції в прозорому, ефективному і захищеному форматі. Таким чином, формується середовище для створення капіталу, що визначає рівень національного багатства і благополуччя суспільства. Основними напрямками розвитку даної структури є: конкуренція, фінансова стабільність, національні та міжнародні інвестиції [1].

Конкуренція на фінансовому ринку створює динамічний процес суперництва суб'єктів конкуренції, які надають схожі або взаємозамінні фінансові послуги та прагнуть забезпечити собі міцне становище на ринку, що дозволяє отримати високу віддачу на капітал в доступному для огляду майбутньому, не створюючи монополістичних об'єднань. Справедлива конкуренція визначається в ринковому середовищі, де окремі юридичні особи сумлінним чином змагаються за споживача, не маючи можливості робити істотного впливу на умови обігу товару. Конкуренція стимулює

впровадження інноваційних рішень в бізнес, дозволяє забезпечити кращу якість послуг для споживача, сприяє зниженню їх цін.

Під фінансовою стабільністю розуміється ефективне функціонування фінансового ринку, в тому числі процесу перетворення заощаджень в інвестиції, його стійкість до внутрішніх і зовнішніх впливів. Забезпечення фінансової стабільності знижує витрати економіки від реалізації фінансових ризиків, підвищує передбачуваність вартості капіталу для економічних суб'єктів, забезпечує безперервність надання послуг і запобігає наростання структурних дисбалансів [2].

Стійке зростання економіки країни неможливе без припливу національних інвестицій, яке визначається доступністю капіталу. Необхідним елементом капіталу є формування на фінансовому ринку стійкої бази в особі інституційних інвесторів, банків, страхових компаній, інвестиційних фондів, а також населення. Іншою важливою стороною доступності є можливість споживачів використовувати фінансові продукти, необхідні їм протягом життя і в процесі господарської діяльності. Виділяються чотири аспекти доступності фінансових послуг: фізична, цінова, асортиментна, ментальна. Забезпечення доступності фінансових послуг для всіх членів суспільства є важливим соціально-економічним завданням. Підвищення доступності цих послуг сприяє зростанню фінансового ринку і розвитку конкуренції, стимулює економічне зростання в цілому.

Слід зауважити, що розвиток національного ринку рівносильний неможливому без міжнародних інвестицій. Міжнародний фінансовий ринок займається інвестуванням за межами свого утворення та походження грошових ресурсів, міграція яких знаходиться під дією попиту та пропозиції, існуючих в окремих країнах та регіонах, а також під контролем держав та міжнародних валютно-фінансових центрів. Ця міграція здійснюється в формі експорту та імпорту капіталу із країни в країну.

Вкладниками на міжнародному ринку є підприємства, що здійснюють зовнішньоекономічну діяльність, інституційні інвестори, приватні особи, державні фінансові установи. Всі вони при цьому ставлять різні цілі і мають різні можливості залежно від регулювання відповідних національних ринків. Центральні банки та державні фінансові установи розміщують на міжнародному ринку свої валютні резерви. Підприємства використовують тимчасово вільні грошові кошти для отримання доходу [3].

Позичальниками на міжнародному ринку виступають великі багатонаціональні корпорації, державні та приватні підприємства, центральні й комерційні банки, уряди та державні фінансові установи. При цьому більша частина всіх кредитно-депозитних операцій сконцентрована на міжбанківському ринку, тобто учасниками таких операцій є винятково банки, а більшу частину позичальників останніми роками становлять резиденти промислово розвинених країн [4].

Банки промислово розвинених країн досить давно здійснюють діяльність на міжнародному ринку. Основними операціями міжнародних

банків є оптові операції на міжбанківському ринку, операції з фінансування міжнародної торгівлі, фінансування окремих держав.

Міжнародний фінансовий ринок може слугувати для розвитку національного створюючи: взаємозв'язок між національним та іноземним секторами економіки як наслідок посилення значення зовнішньої торгівлі; зростання капіталу завдяки активізації міжнародного обміну між країнами; посилення інтенсивності міжбанківської конкуренції за ринки збуту позичкових капіталів та надання фінансових послуг [5].

Список використаних джерел

1. Книга А.С. Європейська інтеграція / А.С. Книга, В.Н. Пархаєв: навч. посібник / Алт.держ.техн.ун-т ім. І.І. Ползунова. — Барнаул : Вид-во АлтГТУ, 2004. - 124 с.
2. Шелудько В.М. Фінансовий ринок: підручник / В.М. Шелудько. - 2-ге вид., стер. - К. : Знання, 2008. - 535с.
3. Євдокимов В., Грицишен Д., Грищенко О., Баришнікова О. Міжнародні моделі регулювання звітності сталого розвитку: аналіз сучасного стану: монографія – Житомир: ЖДТУ, 2013. – 200с.
4. Мельник В.М., Житар М.О. Роль, особливості та напрямки фінансової архітектури національної економіки // *Бізнес Інформ*, 2019. № 8. С. 175-181.
5. Житар М. О. Фінансова архітектура національної економіки: конфігурація та структурні компоненти // *Проблеми економіки*, 2019. № 3 (41). С. 194-201.

УДК 336

Коник М.І.,
здобувач вищої освіти
Університету державної фіскальної служби України,
Науковий керівник: **Воронкова О.М.,**
д.е.н, професор, професор кафедри фінансових ринків
Університету державної фіскальної служби України

ОСОБЛИВОСТІ АДМІНІСТРУВАННЯ ПРЯМИХ ПОДАТКІВ В ЛИТВИ

Податки – це особлива сфера виробничих відносин, своєрідна не лише економічна, а й фінансова категорія, а також найважливіший економічний важіль, що регулює взаємовідносини юридичних і фізичних осіб з державою в умовах ринку.

Метою статті є дослідження сутності та особливостей адміністрування податків в Литві.

Сучасна податкова система Литви базується на Конституції Литви. Статті 65 та 127 Конституції закріплюють два основні положення

податкової системи: податки можуть бути запроваджені лише законом, і лише сейм може вводити податкове законодавство. Основні податкові закони Литви включають Закон про податкове управління, Закон про митницю та окремі закони щодо конкретних податків. Податкова практика також впливає на міжнародні договори, включаючи численні двосторонні податкові договори про уникнення подвійного оподаткування, до складу яких входить Литва. Як частина Європейського Союзу, система оподаткування в Литві також сильно впливає на європейські правила та положення, особливо у сфері ПДВ та тарифів.

Основними принципами податкового адміністрування Литви, визначеними законом, є:

- Рівність - до всіх платників податків поводитьс'я однаково перед законом.
- Справедливість - податковий адміністратор повинен обчислювати сплачений податок справедливим чином.
- Загальна застосовність - всі платники податків повинні сплачувати податки відповідно до закону та своєчасно.
- Чіткість - податкові зобов'язання та порядок сплати податкових зобов'язань повинні бути чітко та однозначно визначені законом та відповідними правилами.
- Сутність над формою - транзакції та відносини оцінюються за їх фактичним змістом, а не за формальним вираженням.

Усі податки в Литві управляє Державна податкова інспекція, за винятком тарифів, які здійснює митна служба. Митна служба також здійснює адміністрування частини податку на додану вартість та акцизних зборів, якщо вони стосуються товарів, що ввозяться та експортуються. Деякі функції податкової адміністрації виконують також Міністерство охорони навколишнього природного середовища та Міністерство сільського господарства.

Найважливіші податки, зібрані в Литві, включають податок на додану вартість, податок на доходи фізичних осіб, акцизний податок та податок на прибуток, які разом складали 94% податкового доходу або 66% загального доходу в національному бюджеті (включаючи муніципальні бюджети) у 2018 році. Усі ці податки збираються у державному бюджеті, хоча частина податку на доходи фізичних осіб, що збирається від фізичних осіб, розподіляється на муніципалітет, де ця особа проживає. Правила цього розподілу затверджуються щорічно. Податки на нерухомість повністю розподіляються до муніципальних бюджетів.

Литва перерозподіляє відносно невелику частину свого ВВП шляхом оподаткування. Дохід від податків та соціальних внесків у Литві становив 27,5% ВВП у 2018 році, найнижчий у Європі. Литва також демонструє деякі найнижчі ставки податку на прибуток підприємств, капітал та багатство в Європейському Союзі, що призвело до того, що країна характеризується як економіка з низьким рівнем оподаткування.

Податки з доходів фізичних осіб стягуються з резидентів та нерезидентів. Мешканці оподатковуються своїми доходами у всьому світі, включаючи доходи від зайнятості, самозайнятості, інвестиційного доходу та приросту капіталу. Нерезиденти можуть оподатковуватися певними видами доходу, який вважається походженням у Литві, включаючи доходи від зайнятості, відсотки, доходи від розподіленого прибутку та доходи, отримані від нерухомості чи іншого майна. Звільнення від подвійного оподаткування можливе в деяких випадках.

Більшість видів доходу оподатковується за ставкою 15% (базові відрахування доступні для нижчих рівнів доходів від зайнятості). Деякі види доходу оподатковуються за нижчою ставкою 5%. Окремий внесок на медичне страхування у розмірі 9% (6% сплачується працівником та 3% - роботодавцем, хоча існують винятки) на деякі доходи, включаючи доходи від зайнятості.

Литовська система прибуткового податку особистої класифікуються як випадок плоского податку, хоча існування основного вирахування із заробітної плати (Литовський: *neapmokestinamasis pajamų Dydis*) означає, що ефективна ставка податку буде залежати від рівня доходу. Станом на 2015 рік розмір основного відрахування залежить від основної зарплати, кількості дітей та рівня інвалідності.

Внески до фонду соціального страхування належать до доходу від зайнятості. Внески утримуються із зарплати за ставкою 3% (або 4%, якщо працівник вирішив внести додаткові внески в пенсійну систему). Додаткові внески сплачуються роботодавцем за ставкою від 27,98% до 29,6%, залежно від типу роботодавця. Люди, крім працівників, включаючи самозайнятих, спортивних осіб, художників та фермерів, можуть сплачувати внески на соціальне страхування за різними ставками.

Внески на соціальне страхування сплачуються на весь дохід від праці. Введення «максимального розміру» внесків на соціальне страхування пропонувалося неодноразово, але не було узгоджено станом на 2015 рік. «Стеля» обмежувала б внесок до фонду соціального страхування аналогічно тому, як пенсійні та інші виплати від фонду вже обмежені.

Податок на прибуток (або податок на прибуток підприємств) стягується з литовських компаній, компаній, що працюють у Литві через постійне представництво, та нерезидентних компаній. Литовські компанії оподатковуються своїми доходами у всьому світі, що дозволяє зменшити дохід, отриманий через постійні представництва в інших країнах відповідно до міжнародних договорів. Компанії, що працюють у Литві через постійне представництво, оподатковуються прибутками, які відносяться до такого постійного представництва. Нерезидентні компанії оподатковуються певним доходом, який, як вважається, походить з Литви, наприклад, дивідендами, відсотками та роялті, хоча існують винятки.

Податок на додану вартість (або ПДВ) стягується з товарів і послуг, які підлягають оподаткуванню ПДВ згідно із законодавством. ПДВ у Литві є

частиною системи податку на додану вартість Європейського Союзу.

Стандартна ставка ПДВ у Литві становить 21%. Деякі товари та послуги обкладаються зниженими ставками ПДВ у розмірі 9% (наприклад, більшість книг, періодичних видань та послуг з перевезення пасажирів), 5% (наприклад, певні фармацевтичні та медичні товари, допомога інвалідам) та 0% (наприклад, міжнародні перевезення). Деякі товари та послуги звільняються від сплати ПДВ (наприклад, фінансові послуги).

Закон про податкову адміністрацію встановлює перелік 25 податків (станом на 2015 рік), що стягуються у Литві. Крім зазначених вище податків, вони включають податки на нерухомість та землю, природні ресурси, забруднення, спадщину, лотереї та азартні ігри, а також збори за послуги, що надаються урядом (наприклад, реєстрація промислової власності) та певні податки в цукрова промисловість.

Отже, спостерігаємо що адміністрування податків Чехії знаходиться на досить таки хорошому рівні. Спостерігаємо, що у країні система адміністрування податків працює ефективно.

Список використаних джерел

1. Data on taxation in Lithuania. URL: <https://data.europa.eu/euodp/en/data/dataset/data-on-taxation-in-lithuania>
2. Податки: сутність, призначення та функції. URL: https://osvita.ua/vnz/reports/econom_pidpr/18826/
3. Щодо особливостей податкової системи Литовської республіки. URL: <http://sfs.gov.ua/media-tsentr/novini/print-55350.html>

УДК 336.7

Куць А.Р.,

здобувач вищої освіти

Університету державної фіскальної служби України

Науковий керівник: **Коваленко Ю.М.,**

д.е.н., професор, професор кафедри фінансових ринків

Університету державної фіскальної служби України

СУЧАСНІ ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ВАЖЛИВИЙ КРОК РОЗВИТКУ ФОНДОВОГО РИНКУ

Одним з головних важелів економіки кожної країни є фондовий ринок, який посідає важливе місце в системі фінансових ринків. На сьогодні відбувається певна трансформація структури фондового ринку в такому напрямку як розвитку системи національних ринків та створення міжнародних економічних центрів. Глобалізація економіки суттєво вплинула і впливає на фондовий ринок і як результат значне збільшення величини міжнародного ринку інвестицій та збільшення портфельних інвесторів. На даний час фондовий ринок дає змогу інвесторам зробити таку операцію як

купівлю та продаж акцій емітента неважливо від його місця знаходження. У більш розвинутих країнах такий ринок як фондовий в залежності від його рівня розвитку виступає на арені найбільш ефективним, доцільним способом залучення власного капіталу у економіку певної країни [1].

Для кожної країни ринок обумовлює себе певним конкретним підходом у зв'язку з економічною ситуацією. Фондовий ринок розвивається швидше в тих країнах, де є суттєвий захист інвесторів. Крім цього, важливими напрямками розвитку фондового ринку є його макроекономічна стабільність [2].

Світові експерти припускають, що в найближчому майбутньому національні фондові ринки будуть переформатовуватися у глобальні фінансові центри. Тому, більшість експертів, як вітчизняних так і світових сходяться на думці, що через два або три роки у світових фінансах будуть домінувати до десяти світових біржових об'єднань.

Однією з умов трансформацій фондового ринку останні три роки є прудкий розвиток алгоритмічної торгівлі, яка дасть змогу у найближчому майбутньому збільшити свої обсяги операцій та істотно впливатиме на зміну структури фінансових ринків. Дан торгівля буде працювати з використанням комп'ютерних програм, що базується на деяких алгоритмах, які будуть визначати ціну замовлень, їх кількість тощо.

Підвидом алгоритмічної торгівлі є її високочастотна торгівля (HFT – highfrequencytrading), яка на даний момент стала потужним поштовхом, що змінив фондовий ринок і на даний час є одним із новітніх напрямів у науці про фінансові дані. HFT торгівля представляє собою вид алгоритмічної торгівлі, в якій досить активно використовуються новітні алгоритми, які перевіряються комп'ютерами з високою ефективністю. Високочастотні стратегії торгівлі використовують інформаційну техніку для прийняття складних і одночасно важливих рішень на основі комп'ютерної інформації, яку вони обробляють значно швидше за людей. [3].

Основними перевагами HFT є: велика кількість трансакцій за торгову сесію; найбільш високе закриття позицій до кінця торговельної сесії, мінімальний час затримки, а також використання складних і одночасно важливих високошвидкісних програм. Саме HFT на сьогодні займає 50% торгівлі на ринках США, а також 35–38% на європейських ринках. HFT-компанії торгують мільярдами акцій, при цьому здійснюючи по кілька мільйонів угод в день [2].

У час електронізації ринків важливим фактором є швидкість інформаційного з'єднання, яка стала останнім часом вимірюватися в мілісекундах. Для його підвищення прийняття цих рішень високочастотні трейдери останнім часом використовують досить складне обладнання, яке дає змогу слідкувати та проаналізувати значні масиви даної інформації, а також приймати інвестиційні рішення.

Головна мета під час використання високочастотної торгівлі – досягнути мінімального часу затримки. Для ліквідування цих затримок

використовують наступні технології: 1) розміщення обладнання поближче до біржових систем, тобто скорочення до мінімуму фізичної відстані між комп'ютером, на якому використовується алгоритм, та комп'ютером, на якому виконується система підбору ордерів біржі; 2) апаратне прискорення; 3) застосування нових технологій передачі інформаційних даних.

Фондовий ринок на сьогодні є високотехнологічною галуззю. Технології та їх концепції, що досить бурхливо розвиваються, дали змогу подолати часові обмеження, кількістю учасників, забути про їх географічні та часові межі. Постійне йде вдосконалення та розробка інформаційно-комунікаційних технологій, які на даний момент відбуваються на фондовому ринку. Однією з головних особливостей трансформації останніми роками є стрімкий розвиток та застосування алгоритмічної торгівлі, зокрема такого виду, як високочастотна торгівля [5]. Використання алгоритмів дозволяє виключити людські емоції під час прийняття важливих рішень під час процесу купівлі-продажу цінних паперів.

Список використаних джерел

1. Гриценко Л.Л., Роєнко В. В. Проблеми розвитку фондового ринку в умовах глобалізації. *Механізм регулювання економіки*. 2017. № 1. С. 168–175.
2. Пахомова І.Г., Фатєєва Л. А. Оцінка сучасного стану фондового ринку України. *Економіка*. 2014. № 7. URL: <http://www.economy.nayka.com>.
3. Любкіна О.В. Вплив сучасних інновацій на волатильність ринків фінансових активів. *Інвестиції*. 2014. № 24. С. 34–38.
4. HFT-торговля. URL: <https://geektimies.ru/company/itiinvest/blog/274270>
5. Коваленко Ю. М., Воробей А. М. Функціонування фондового ринку України в сучасних умовах. *Збірник наукових праць НУДПСУ*. 2015. №1. С. 122–133.
6. Kovalenko J. Transformation of the role of price departments markets in the modern economic processes: in 'Global problems of national economics development: collective monograph'. Kraków: Drukarnia Unidruk. 120–130.

УДК 336

Мельник В.М., Лозицький М.В.,
здобувачі вищої освіти

Університету державної фіскальної служби України

Науковий керівник: **Нечипоренко А.В.,**

к.е.н., доцент кафедри фінансів імені Л.Л. Тарангул
Університету державної фіскальної служби України

ФІНАНСОВІ ІННОВАЦІЇ ЯК ОСНОВА РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ

Ризики, з якими нині зіткнулася Україна, не можна порівняти з будь-якими подіями, що відбувалися за роки незалежності. Однак політичні

аспекти сьогодення не є індульгенцією для кволих реформ та відсутності механізмів інтенсифікації та активізації розвитку, у т.ч. на фінансовому ринку. Нестабільність фінансового ринку, різкі коливання курсу національної валюти, суттєвий відтік фінансових ресурсів з банківської системи вимагають пошуку принципово нових рішень щодо активізації розвитку фінансового ринку. На тлі необхідності приведення внутрішніх фінансових процедур до стандартів ЄС це питання набуває особливої актуальності. Слід також підкреслити, що, не дивлячись на розвиток фінансового ринку дотепер українське суспільство характеризується доволі низьким рівнем фінансової культури, яка відображається у неперевіжених кредитах, низькій депозитній активності, спекулятивних вибухах на валютному ринку, недовірливому ставленні до нових продуктів та інструментів фінансового ринку.

Розвиток фінансового ринку в Україні супроводжувався ретельною роботою вітчизняних вчених щодо вивчення його сутності, побудови його механізмів та створення ефективних фінансових механізмів розвитку та регулювання. Так, серед вчених, які присвячували свої роботи цим питанням, варто виділити роботи В. Базилевича, О. Галушко, А. Гальчинського, В. Гейця, В. Опаріна, В. Ходаківської, І. Лютого та багатьох інших, але питання полягає не стільки у дослідженні власне самого фінансового ринку, скільки у визначенні ролі фінансових інновацій у стимулюванні фінансового ринку до розвитку. Саме у цій сфері вітчизняних досліджень, на відміну від закордонних, доволі мало. Так здебільшого науковці приділяють увагу фінансовим інноваціям лише у процесі розгляду інноваційного процесу в цілому, не акцентуючи у достатній мірі увагу на особливостях та інноваційного процесу саме на фінансовому ринку. Так, фінансові інновації у контексті інноваційного процесу розглядаються у роботах О. Галушко [1], С. Ілляшенка [2], М. Крупки [3], М. Кужелєва [4] та ін. Причому в роботах зазначених авторів підкреслюється важливість впровадження інновацій у всіх сферах життя суспільства, оскільки саме інновації є запорукою інтенсивного росту та розвитку економіки держави.

Функціонування фінансового ринку за роки незалежності переживали як періоди значного зростання, впровадження нових фінансових послуг та інструментів, так і тривалі періоди спаду, які характеризувалися значним падінням курсу національної валюти, високим рівнем інфляції, стрімким підвищенням процентних ставок по кредитним ресурсам, практично повним знищенням фондового ринку. Такі процеси не могли не відобразитися у структурних та інституційних викривленнях, які й натеper існують на фінансовому ринку України. Особливістю фінансового ринку України на протязі багатьох років було те, що фінансові інструменти та банківські продукти, які для вітчизняного споживача виглядали як інноваційні, для розвинутих фінансових ринків були вже давно традиційними, а деякі з них практично вже зникали, оскільки були застарілими [5].

Отже, фінансові інновації є специфічним інструментом забезпечення розвитку фінансової системи країни, однак їх розробка та впровадження

потребують особливих умов та ставлення з боку як фінансових інститутів, так і споживачів цих послуг та інструментів. Зокрема, до необхідних умов створення фінансових інновацій належать відповідний рівень схильності економічних суб'єктів до заощадження та запит на нові більш складні та мобільні фінансові продукти.

У світі ставлення до фінансових інновацій є практично діаметрально протилежним: від необхідної умови розвитку фінансової та економічної системи до повного спростування будь-якого позитивного ефекту від їх впровадження. При цьому аргументи, які наводяться обома сторонами, є доволі суттєвими та розважливими, однак, як свідчить практика, істина знаходиться десь посередині. Тобто на практиці впровадження фінансових інновацій потребує створення певних критичних умов, коли необхідність у створенні нового фінансового продукту чи інструменту стає умовою розвитку, забезпечення комфорту, а іноді й виживання економічних суб'єктів.

Аналіз показників розвитку фінансової системи України засвідчив, що на сьогоднішній день фінансова система України у порівнянні з країнами ЄС характеризується низьким рівнем розвитку, наявністю суттєвих структурних викривлень та дисбалансів, які обмежують можливість до розвитку як самої фінансової системи, так й економіки в цілому. При цьому фінансові інновації, особливо на ринку корпоративних послуг та фондовому ринку, носять характер квазіінновацій, які вважаються інноваціями лише унаслідок низького рівня розвитку фінансового ринку України.

Список використаних джерел

1. Галушко О.С. Створення фінансового механізму стимулювання інноваційного розвитку – необхідна умова євроінтеграції України. *Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку*, 2008. № 606. С. 251-256.
2. Ілляшенко С.М. Управління інноваційним розвитком: проблеми, концепції, методи : навч. посіб. Суми : Университетська книга, 2003. 278 с.
3. Крупка М.І. Фінансово-кредитний механізм інноваційного розвитку економіки України: дис... д-ра екон. наук: 08.04.01 / Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. К., 2002. 422 с.
4. Кужелєв М. О. Інноваційні технології як чинник розвитку ринку цінних паперів. Стратегія і практика інноваційного розвитку фінансового сектору України (присвяченої пам'яті професора Л. Л. Тарангул) : зб. матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 20-22 березня 2019 р. Ірпінь, 2019. С. 47-48.
5. Інноваційна модернізація менеджменту в умовах глобальної нестабільності : монографія / за заг. ред. А. Ю. Горбового; М. О. Кужелєв, С. В. Онишко, В. І. Куценко, А. А. Олешко, М. В. Гусятинський, А. А. Халецька та ін.; Ун-т державної фіскальної служби України. Ірпінь-Білосток, 2018. 305 с.

Мельничук Г.С.,
к.е.н., доцент, доцент кафедри економіки підприємства
Університету державної фіскальної служби України
Мамалига В.О.,
здобувач вищої освіти
Університету державної фіскальної служби України

РОЗВИТОК ФІНАНСОВОГО РИНКУ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

Фінансовий ринок – це один із ключових секторів для впровадження цифрових інновацій та масштабного їх використання. Під впливом багатьох зовнішніх факторів та сучасних тенденцій розвитку економіки відбувається процес трансформації фінансового ринку, що пов'язано, значною мірою, із його цифровізацією. Це зумовлено тим, що цифровізація будь-якої сфери економіки вважається ключовим чинником зростання інноваційних засадах.

Вагомий внесок у дослідження питань розвитку фінансового ринку в Україні зробили такі науковці: О. Барановський, О. Вовчак [2], І. Лютий, В. Корнеєв, С. Еш, С. Науменкова, І. Школьник та багато інших. «Цифрові» аспекти розвитку фінансового ринку розглядаються в наукових працях С. Волосович [3], Ю. Петрушенко, І. Домінової, Г. Поченчук, А. Щербинита ін. Виходячи з того, що розвиток цифрової економіки призводить до практичної реалізації цифрової трансформації у різноманітних аспектах функціонування фінансового ринку, подальші дослідження даної проблематики є актуальними.

Фінансові ринки сьогодні є глобальними та повністю формуються під впливом цифрових технологій. Цифровізація в межах інститутів фінансового ринку сприяє узгодженому управлінню всіма процесами на основі створення високоорганізованого середовища, що охоплює та об'єднує інформаційне, телекомунікаційне, програмне забезпечення, інформаційні технології, мережі, бази даних знань, інші засоби інформації. Один із актуальних напрямів застосування цифрових технологій на фінансовому ринку є нові форми Digital-маркетингу з використанням соціальних мереж, роликів в інтернеті з інформацією про інвестиційні продукти та інвестиційні рішення.

На сучасному етапі розвитку цифровізація фінансового ринку створила умови для:

- комп'ютеризації внутрішньої структури фінансового ринку та створення сучасного фінансового телекомунікаційного середовища;
- орієнтування фінансової діяльності на впровадження передових цифрових технологій;
- створення основних компонентів інформатизації інфраструктури фінансового ринку тощо[1, с.7].

Фінансовий ринок має значний потенціал щодо використання сучасних цифрових технологій. Дослідниками доведено, що за умови належного рівня інформаційних технологій забезпечується миттєва передача інформації від одного суб'єкта фінансового ринку до іншого, що значно покращує роботу фінансових інститутів і сприяє розвитку економіки в цілому. Позитивними змінами, пов'язаними із практичним застосуванням цифрових технологій на фінансовому ринку є: поява нових стартапів і компаній, спрощення доступу до фінансових послуг; покращення способів залучення продавцями фінансових послуг нових клієнтів; удосконалення процедур обліку, аналізу та оцінки, динамічне управління грошовими ресурсами фінансових посередників; поліпшення взаємодії продавців фінансових послуг із регуляторами; стимулювання розвитку фінансових послуг та підвищення їх якості [3, с.17].

Успішна реалізація засобів цифровізації на фінансовому ринку потребує виконання таких завдань:

- забезпечення інтегрування цифрових технологій до інституційної структури фінансового ринку та постійний моніторинг нових ідей;
- формування у фахівців цифрової грамотності тощо [4, с.395].
- формування в системі інституційного регулювання фінансового ринку аналітичного потенціалу даних, який дозволить здійснювати моніторинг та діагностувати характер фінансових операцій тощо.

Отже, в умовах цифровізації економіки розробка дієвих механізмів функціонування фінансового ринку потребує впровадження сучасних цифрових технологій. Найбільші можливості їх використання мають складові інституційної структури фінансового ринку на основі формування єдиного цифрового простору. В межах останнього удосконалення комунікаційного доступу та підвищення довіри дозволить оптимізувати взаємовідносини та створить умови для підвищення ефективності фінансових послуг та операцій. Позитивні тенденції функціонування фінансового ринку в економіці України можливі за рахунок виконання цілого комплексу заходів і завдань, пріоритетне місце серед яких належить випробуванню цифрових технологій і платформ фінансовими інститутами.

Списко використаних джерел

1. Бондаренко О.С. Тенденції функціонування фінансового ринку в економіці України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.investplan.com.ua/pdf/15_2018/3.pdf.
- 2.Вовчак О.Д. Структуризація фінансового ринку України / О.Д. Вовчак, Канцір І.А. // Вісник Університету банківської справи НБУ. – 2012. – №2 (14). – 7-9.
3. Волосович С.В. Домінанти технологічних інновацій у фінансовій сфері / С.В. Волосович // Економічний вісник університету. Збірник наукових праць вчених і аспірантів. – 2017. – №33-1. – С. 15-22.
- 4.Бородкіна І.Л. Цифрова грамотність як фактор реформування вищої школи / І.Л. Бородкіна // Молодий вчений. – 2017 – № 8 (48). – С. 395-399

ІНОЗЕМНИЙ ДОСВІД СТВОРЕННЯ СИСТЕМИ ФІНАНСУВАННЯ ІНОВАЦІЙ

Інноваційний розвиток економіки країни є основою її конкурентоспроможності на світовому ринку. Сучасний етап розвитку світового господарства характеризується прискореними темпами науково-технічного прогресу та зростаючою інтелектуалізацією основних факторів виробництва. В цих умовах розвиток продуктивних сил відбувається при тісній взаємодії науки і новітніх технологій, створення та впровадження інновацій є головним чинником успіху держави в сучасних умовах.

Нововведення є одним із пріоритетних напрямів у політиці уряду, адже це основа національної незалежності й економічного розвитку. Формування й реалізація інноваційної політики держави базується на створенні такої системи, яка дає можливість ефективно використовувати на виробництві інтелектуальний і науково-технічний потенціал цієї держави. В умовах загострення міжнародної конкурентної боротьби, пов'язаної в залученням міжнародних інвестицій для фінансування інноваційних процесів, державі необхідно застосовувати різні механізми державної підтримки з метою економічного стимулювання інноваційної активності бізнесу [1].

Рівень розвитку країни залежить від інноваційної активності суб'єктів національної економіки. Конкурентоспроможність на світовому ринку все більше залежить від продукції, в основі якої лежать нові знання. Розвиток продуктивних сил відбувається при тісній взаємодії науки і новітніх технологій. Сучасний етап розвитку світового господарства характеризується прискореними темпами науково-технічного прогресу та зростаючою інтелектуалізацією основних факторів виробництва. В розвинутих країнах Заходу на долю нових або удосконалених технологій, обладнання та продуктів, створених на основі нових знань або рішень, приходиться від 70 до 85% ВВП [2].

Безумовними лідерами у виробництві світової наукової продукції є США і Японія. Вважається, що приблизно 80% усіх світових інновацій створюється в США. Витрати США на науково-дослідні і дослідно-конструкторські роботи (НДДКР) перевищують витрати Англії, Франції, ФРН та Італії разом узятих і становлять понад половину витрат на НДДКР розвинених 124 країн. Така увага до НДДКР привела до того, що в США продається 90% нових товарів і тільки 10% старих, що надійшли на ринок

більше як 5 років тому. Другою світовою державою, що здійснює величезні витрати на новачі, є Японія. За цими витратами на душу населення вона знаходиться на одному рівні зі США. Якщо раніше Японія багато інновацій запозичала із Заходу та колишнього СРСР, то сьогодні вона вийшла на перше місце у світі з виробництва суден, автомобілів, тракторів та іншої техніки. Особливістю інноваційного процесу, який став однією з головних тенденцій світового розвитку, починаючи з 70-х рр. XX ст. і продовжується й зараз, є те, що основним творцем та розробником науково-технічної продукції стають малі науково-технічні фірми, які ще називають венчурними фірмами. Венчурні фірми – це, як правило, малі підприємства в наукоємких галузях економіки, що спеціалізуються в галузі наукових досліджень, інженерних розробок, створення і впровадження нововведень. Іншою помітною тенденцією є симбіоз академічної науки і промисловості та виникнення на його основі широкої мережі технопаркових структур. Зараз загальна кількість технопарків у світі становить кілька тисяч. У США діє 140 технопарків, в Європі – 260. [4].

Україна також може використати досвід ряду країн, яким вдалося досягти успіхів в підвищенні конкурентоспроможності своїх національних економік і розвитку інноваційної активності, незважаючи на нестачу ресурсів і не зовсім сприятливий загальний економічний клімат.

Впроваджуючи механізми державної підтримки інновації в Україні, слід враховувати власні специфічні умови (правову базу, стан науково-технічної сфери, рівень розвитку економіки та ін.).

Підтримка інновацій має стати одним з пріоритетів державної політики, тому що сьогодні інновації є ключовим фактором підвищення конкурентоспроможності економіки. За кордоном інноваційне законодавство розвивається дещо в іншому руслі, ніж в Україні. В основному використовуються і програмне фінансування інноваційної діяльності та створення спеціальних норм, що стимулюють розвиток інновацій у різних секторах економіки.

При цьому за програмами фінансуються не тільки конкретні проекти; в них передбачаються різні види і форми державної підтримки інноваційної діяльності різних категорій громадян. У сучасній історії можна навести приклади держав, де інноваційна діяльність стала стилем життя, а націленість на нові наукові ідеї, нові технології, прагнення втілити їх у життя - відмінною особливістю економічної системи.

Список використаних джерел

1. Антонюк Л.Л. Інновації: теорія, механізм розробки та комерціалізації: Монографія / Л.Л. Антонюк, А.М. Поручник, В.С. Савчук.
2. Національна інноваційна система: зарубіжний досвід, стан в Україні: Аналітичні матеріали до парламентських слухань / В. М. Геєць, Л. І. Федулова, Ю. М. Бажал та ін.; За ред. В. М. Геєця, Л. І. Федулової; НАН України. Ін-т економіки та прогнозування. – К., 2007. – 184 с.

3. Наджафов З. Деякі аспекти державної інноваційної політики у промислово розвинутих країнах / З. Наджафов // Економіст.

4. Аналіз діяльності публічних інвестиційних фондів. Українська асоціація інвестиційного бізнесу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.uaib.com.ua/analituaib/analytics.html>.

УДК 336.7

Онишко С.В.,

д.е.н., професор, заслужений діяч науки і техніки України,
завідувачка кафедри фінансових ринків
Університету державної фіскальної служби України

РОЛЬ ФІНАНСОВОГО РИНКУ У РОЗВ'ЯЗАННІ БОРГОВИХ ПРОБЛЕМ

Втілення якісно нового етапу соціально-економічного прогресу сучасного суспільства невіддільне від створення належної фінансової основи, особливе місце в якому належить фінансовому ринку. Подібна постановка питання є очевидною і не вимагає додаткових обґрунтувань. Водночас підвищений рівень ризику, що сьогодні супроводжує соціально-економічний розвиток України, диктує фінансовому ринку потребу бути готовим реагувати й на ті виклики, яка створює нова реальність. В сучасних умовах одним із таких викликів для вітчизняної фінансової системи, а відтак, ізагалом для соціально-економічного розвитку є стан боргової залежності. За даними Державної казначейської служби України в 2007 р. видатки на обслуговування державного і гарантованого державою боргу становили 3,6 млрд. грн., то вже у 2018 р. їх розміри сягнули 116 млрд. грн., а у відносних показниках до ВВП відповідно 0,5 і 3,3 відсотки. Загальна величина державного та гарантованого державою боргу у 2018 р. становила 60,9% ВВП, в той час як у 2007 р. лише 11,8 % ВВП. Критичність такого стану чітко проглядає з наступного твердження: «...система позик більш руйнівна для національного капіталу, ніж система надмірно високого оподаткування того ж розміру» [1, с. 165]. Варто зазначити, що оптимальна величина щорічного державного боргу, на думку науковців, не повинна перевищувати 3% рівень річних доходів Державного бюджету України [2, с. 500]. Фактично у 2007-2018 рр. вона коливалася у межах 4,6 – 26,8 % доходів Державного бюджету України.

Очевидно, що сформований стан не слід вважати виключно проблемою державних фінансів: її зв'язок із функціонуванням фінансового ринку, а саме з обігом державних цінних паперів, безсумнівний. На це вже вказують характеристики державного боргу. Останній переважає в структурі державного та гарантованого державою боргу (у 2018 р. це 85,8%) та сформований на 59% як зовнішній і на 41% як внутрішній, що не відповідає орієнтації на збільшення частки внутрішніх запозичень як такої, що

теоретично містить менші ризики. При цьому джерелами зовнішнього державного боргу є заборгованість за випущеними цінними паперами (56,5% його загального обсягу) і заборгованість за позиками, одержаними від міжнародних фінансових організацій (33,7%). Внутрішній державний борг на 99,7% сформований із заборгованості за випущеними цінними паперами. Варто зазначити й те, що внутрішній і зовнішній державний борг більш, ніж на 70% складається із заборгованості за довгостроковими зобов'язаннями, що впливає на механізми управління боргом.

Відтак, проблема боргових зобов'язань в Україні вимагає максимального використання підходів, що лежать у площині суперечливого впливу на стан соціально-економічного розвитку країни і державного бюджету, і фінансового ринку. В свою чергу, розв'язання такого завдання невіддільне від реалізації новітніх ідей, технологій та інструментарію в управлінні державним боргом, яке трактується як комплекс заходів із моніторингу та контролю сукупної величини державного боргу, регулювання його структури і меж, а також вибір найбільш прийнятних для даних економічних умов використання позик, інструментів залучення, обслуговування й погашення боргу [3, с. 25].

Стосовно державного бюджету слід вести мову про усунення недоліків у формуванні боргової політики для забезпечення балансу між обсягами залучення боргового фінансування та його використанням задля добробуту усіх членів суспільства, а з позиції фінансового ринку – врахування впливу емісії облігацій на інвестиційні процеси в країні, а отже, і потенційні податкові надходження. Стимулювання розвитку внутрішнього сегменту фінансового ринку, його інфраструктури має відбуватися, насамперед, щодо можливостей включення широкої маси населення до вкладання коштів у різні види активів, стимулювання приватного сектора для розширення масштабів емісії корпоративних облігацій незначного номіналу, орієнтованих на дрібних вкладників, поширення серед інституційних інвесторів та населення державних облігацій як альтернативи банківським депозитам. У практиці подібні облігації ідентифікуються як роздрібні, але для отримання відповідного ефекту від їх розміщення необхідна виважена підтримка нормативною базою їх окремих видів. Щодо останніх, то до кращих світових практик відносяться облігації, індексовані на рівень інфляції, облігації, індексовані відносно валютного курсу, облігації з плаваючою відсотковою ставкою, облігації з фіксованою відсотковою ставкою тощо, дохід за якими не оподатковується.

У багатьох країнах особливе значення серед покупців державних облігацій надається таким сегментам фінансового ринку як пенсійні фонди, страхові компанії, інвестиційні фонди, що дозволяє одночасно сприяти вирішенню соціальних завдань. Подібні та інші заходи в підсумку дозволяють зменшити витрати на обслуговування боргу, знизити залежність від іноземних інвесторів. Незважаючи на існуючу думку, «...що слід надати перевагу добре збалансованій структурі термінів погашення позик...ніж

структурі, яка повністю складається з короткострокових чи лише довгострокових позик» [4, с. 648], активне управління державним боргом не може ігнорувати роль фінансового ринку у розв'язанні боргової проблеми.

Список використаних джерел

1. Рикардо Д. Сочинения. Парламентские речи. Т.V. : Пер. с англ. Москва : Соцэкгиз, 1961. 276 с.
2. Пасічник Ю.В. Бюджетний потенціал економічного зростання в Україні : монографія. Донецьк : ТОВ «Юго-Восток, ЛТД», 2005. 642 с.
3. Федосов В.М. Оптимизация управления государственным внешним долгом. *Финансы, деньги и кредит*. 2011. №2. С. 25. URL: <http://be5.biz/0808/>.
4. Масгрейв Р.А., Масгрейв П.Б. Государственные финансы: теория и практика. Пер. сангл. Москва : Бизнес Атлас, 2009.

УДК 336.7

Панчук К.П.,
здобувач вищої освіти
Університету державної фіскальної служби України
Науковий керівник: **Коваленко Ю.М.,**
д.е.н., професор, професор кафедри фінансових ринків
Університету державної фіскальної служби України

ПЕРСПЕКТИВИ КРИПТОВАЛЮТИ В УКРАЇНІ: ВПЛИВ НА ЕКОНОМІКУ

Сучасний світ швидко і впевнено розвивається за рахунок нових інформаційних технологій та інженерних винаходів. Модернізаційні процеси охоплюють усі сфери людської діяльності та суспільства, а останніми десятиліттями вони, зокрема, призводять до оновлення економіки як такої, а також фінансів та економічних процесів. Одним з процесів став розвиток криптовалют.

Криптовалюти є особливим видом електронних (або цифрових) грошей, які мають власну децентралізовану платіжну систему та функціонують зазвичай на основі технології блокчейну (blockchain). Суть блокчейну полягає у тому, що інформація, закодована в ньому, зберігається на різних, незалежних один від одного комп'ютерах, тобто для неї відсутній єдиний сервер. Під час переказу криптовалют між відправником та одержувачем створюється однорангова мережа, яка може не мати посередників (без згоди самих користувачів). Саме тому криптовалюти і стали стрімко розвиватися, оскільки дана концепція абсолютно нова для ринку: криптовалютні операції неможливо ні контролювати, ні відслідковувати – вони здійснюються виключно між двома користувачами [1].

Вплив криптовалют на традиційні валюти та методи розрахунку

нерозривно пов'язаний із політичними дискусіями щодо їхнього статусу в сучасній економіці. Державні уряди та центральні банки зазвичай негативно ставляться до того, що не можуть повністю контролювати криптовалюту, а тому державам украй важко використовувати їх у своїх цілях, наприклад здійснювати їх експропріацію (відчуження їх як майна), що зараз є можливим завдяки державному контролю над національною «реальною» валютою. У зв'язку із цим уряди країн або не реагують на розвиток криптовалютного ринку, або обмежують його діяльність та інвестування в нього (Індія, Непал, Болівія, Таїланд). Однак є країни, що позитивно ставляться до нових цифрових валют [2] й активно використовують криптовалюту як засіб платежу та інвестиційний інструмент. Серед таких країн варто зазначити США, Великобританію, Японію, Канаду.

Незважаючи на те що нині біткоїн та інші криптовалюту ще далекі до того, щоб замінити традиційні гроші на валютному ринку, та у розрахунках вони вже здійснюють певний вплив на економічні процеси та їх суб'єкти.

Одними з перших учасників економічних процесів, які зазнають впливу нових цифрових грошей, є банки. Сьогодні багато із центральних та приватних банків різних країн уважно слідкують за розвитком криптовалютного ринку (передусім за курсом та операціями з біткоїном) та намагаються або адаптуватися до нього, або взяти участь у його розвитку (через створення власної цифрової валюти-аналогу державної валюти).

Шість із найбільших банків світу – Barclays (UK), CreditSuisse (Switzerland), Canadian Imperial Bank of Commerce, HSBC, MUFG (Японія) і StateStreet (США) – активізували зусилля для запуску нової форми валюти: технологія розподіленого реєстру використовуватиметься для проведення миттєвих розрахунків і клірингу за операціями із цінними паперами, пише FinancialTimes. Швейцарський банк UBS спільно з Clearmatics Technologies створили нову криптовалюту, яку назвали utility settlement coin (USC – практична грошова одиниця для розрахунків). Потім до цього проекту приєдналися BNY Mellon, DeutscheBank і Santander для підвищення ефективності фінансових операцій [4].

Поширеність криптовалют, яка постійно збільшується, привернула до них увагу багатьох приватних компаній та корпорацій [5, С. 204]. Нині криптовалюта цікавляться переважно компанії, діяльність яких повністю або частково пов'язана з Інтернетом та високими технологіями, однак інші також починають проявляти до них певну зацікавленість.

Розвиток криптовалют у перспективі матиме суттєвий вплив на економіку країн. Ураховуючи значні переваги для користувачів, на думку авторів, у найближчому майбутньому криптовалюта стануть розповсюдженим засобом платежу та перспективним інвестиційним інструментом [5, С. 125]. Сприятимуть цьому активізація держави щодо визначення чіткого правового статусу криптовалют та оптимізація регуляторної діяльності державних органів, унаслідок чого більшість недоліків її використання для користувачів буде усунуто.

Список використаних джерел

1. Мащенко П.Л., Пилипенко М.О. Технология блокчейн и ее практическое применение. Наука, техника, образование. 2017. № 32. С. 61–64.
2. Генкин А., Михеев А. Блокчейн. Как это работает и что ждет нас завтра. М.: Альпина Паблишер, 2018. 592 с.
3. Пальчевський І. Як працює ринок криптовалют в Україні. URL: <https://finclub.net/ua/analytics/yak-pratsiuie-rynok-kryptovaliut-v-ukraini.html>.
4. Unocoin.com. How has Bitcoin changed the global economy? URL: <https://blog.unocoin.com/how-has-bitcoin-changed-the-global-economy-e33fac2e2316>.
5. Модернізація фінансової системи України в процесі євроінтеграції: кол. монографія у 2.т.; за ред. О. В. Шлапака, Т. І. Єфименко. К.: ДННУ «Академія фінансового управління», 2014. Т.2.784 с.
6. Коваленко Ю. М. Закони термодинаміки у дослідженні процесів функціонування фінансового сектору економіки. *Вісник Чернігівського державного технологічного університету*. Чернігів, 2015. №1 (1). С. 124–131

УДК 339.004.738.5+330.341.1

Побоча К.П.,

к.е.н., доцент кафедри фінансових ринків
Університету державної фіскальної служби України

ТРАНСФОРМАЦІЙНІ ПЕРЕТВОРЕННЯ СВІТОВИХ ФІНАНСОВИХ РИНКІВ

Розвиток технічного прогресу торкнувся і світових фінансових ринків, що в свою чергу диктує свої умови для розвитку фінансового ринку України. Для подальшого успішного розвитку і функціонування вітчизняному фінансовому ринку вкрай необхідним є дослідження інноваційних світових перетворень в глобальній цифровій фінансовій сфері та знаходження прогресивних напрямів запровадження власних електронних і мобільних інноваційних фінансових технологій для прискорення інтегрування України в світовий технологічний, економічний простір.

Новітні фінансові технології, що виникають в сфері світових фінансових ринків поступово замінюють відділення банківських установ і способи, за допомогою яких банки тримають зв'язок зі своїми клієнтами. До такого роду інновацій світового рівня відносять створення FinTech – кластеру.

Голова іспанського банку BBVA Франциско Гонсалеса прогнозує, що світова FinTech – революція незабаром знищить половину банківських корпорацій в світі, [1]. Американський банк Citi, здійснивши дослідження, вважає що зростання значущості FinTech – стартапів до 2025 року призведе до 30 % скорочення банківських працівників (близько 1,7 млн. чол.) усієї світової банківської системи, [2, 3]. В разі, якщо FinTech – платформи

поступово будуть перебирати на себе лідерство по роботі як з корпоративними клієнтами, так і з фізичними особами, то банківська світова система звужиться до мізерного набору послуг. Навіть уже в нинішній час банківські установи відчують зменшення обсягів прибутків і повинні піднімати вартість власних послуг. В цей же час FinTech – компанії повністю підлаштовуються під потреби власних клієнтів, при тому поступово розвивають свою інфраструктуру і докорінно змінюють банківську систему [4, 5].

Саме через подібні інноваційні нововведення у фінансовому світовому просторі поступово відбуваються трансформаційні перетворення. Так, вже у більшості фінансових установ світового простору поступово зникає необхідність мати фізично наявну інфраструктуру ринку фінансових послуг. За прогнозами Deutsche Bank станом до 2030 року в Німеччині 44 млн. фізичних осіб будуть користуватися онлайн-банкінгом, [1]. І така тенденція відбуватиметься не лише в Німеччині, але й в інших країнах світу.

Здійснюючи дослідження привабливості різноманітних сегментів на фінансовому ринку пропонуємих мобільних фінансових послуг необхідно проводитись у наступних напрямках:

- здійснення оцінки сучасних трендів в перспективному розвитку цифрових та мобільних фінансових послуг, нових тенденцій, а також тенденцій розвитку інноваційних технологій і обладнання, які необхідні для підтримки чи надання цих послуг;
- проведення досліджень сегментів розвитку на світовому ринку мобільних фінансів: трейдингу, банкінгу, еквайрингу, надання кредитування, страхування; мобільних інформаційних фінансових сервісів; запровадження безконтактних мобільних платіжних систем і здійснення грошових переказів;
- обґрунтування доцільності розвитку нових систем мобільних додатків, запровадження фінансових порталів, здійснення широкого використання соціальних мереж а також інших сучасних інноваційних засобів для просування мобільних послуг в системі фінансових ринків;
- здійснення оцінки національних схем для проведення мобільних переказів за допомогою застосування інструментів для транскордонних переказів та сучасних систем а також технологій в сфері організації електронних платежів та розрахунків, включаючи мобільні платежі та платіжні інструменти для організації мобільного бізнесу (комерції, торгівлі);
- здійснення удосконалення правового регулювання ринку електронних та мобільних фінансових послуг [1].

Традиційні фінансові установи, які надають фінансові послуги для того щоб не припинити своє існування повинні постійно здійснювати оцифровку власних фінансових послуг, широко застосовувати і запроваджувати мобільні додатки та хмарні технології.

Список використаних джерел

1. Тарасюк М. В., Кощєєв О. О. Інновації в глобальній цифровій фінансовій сфері: оцінка трансформацій. *Актуальні проблеми міжнародних*

відносин. Випуск 131. 2017. С. 94 – 110.

2. Банковских сотрудников ждут массовые сокращения. URL: <https://psm7.com/news/bankovskix-sotrudnikov-zhdut-massovye-sokrashheniya.html>

3. Очимовская Т. Цифровая революция добьет банки. Власть денег. 2015. №5. URL: <https://www.dsnews.ua/economics/tsifrovaya-revolutsiya-dobet-banki-08052015185300>

4. Сталф Валентин: Мир, в котором не будет наличности, - лишь вопрос времени. Власть денег. – 2016. – №5 (442). URL: <https://www.dsnews.ua/future/valentin-stalf-mir-v-kotorom-ne-budet-nalichnosti-lish-04052016150500>

5. Innovate Finance Global Summit 2017. URL: <https://issuu.com/innovatefinance/docs/ifgs-2017-report-280417>

УДК 336:336.7

Тітор В.С.,
здобувач вищої освіти
Університету державної фіскальної служби України
Науковий керівник: **Вергуренко Т.Г.,**
ст. викладач кафедри фінансових ринків
Університету державної фіскальної служби України

СТРАТЕГІЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ У СВІТОВИЙ ФІНАНСОВИЙ РИНОК

Об’єктивною реальністю сьогодення є процес інтеграції та глобалізації фінансових ринків. Провідні положення, що характеризують загальні теоретико-методологічні основи розвитку національних фінансових ринків в умовах глобалізаційних процесів, ґрунтуються на концепціях головних представників економічної думки – С. Ліндера, Р. Вернона, Б. Оліна, Д. Рікардо, П. Самуельсона, М. Портера, А. Сміта, Ф. Мишкіна, О. Хекшера та ін. Солідний внесок у дослідження зазначених питань внесли такі вітчизняні вчені, як Ю. Блащук, О. Барановський, Ю. Коваленко, М. Пузяк, О. Унінець, Л. Новошинська, М. Шарнопольська та інші.

Світові фінансові ринки – це складне утворення, в якому центральними елементами їх інституційної побудови виступають: міжнародні фінансові інститути; світові фінансові центри; глобальні фінансові гравці; транснаціональні банки, хедж-фонди, міжнародні страхові компанії тощо. Вони швидко прогресують, переганяючи новітні види інтернаціональних економічних трансакцій. За поглядами аналітиків «інтенсивність» міжнародних ринків визначається такими середніми даними: експорт послуг – 1,2 трлн дол. на рік, щорічний експорт товарів сягає 5 трлн. дол. на рік, портфельні інвестиції – 412 млрд дол. на рік, прямі інвестиції – 300 млрд дол. на рік. Діапазон міжнародної торгівлі деривативами являє близько

2 трлн дол. за день. Піднесення фінансових ринків відбувається у двох напрямках: іноземне та євровалютне фінансування.

Механізм інтеграції фінансового ринку України до світового фінансового ринку є сукупністю форм, методів і інструментів, а також ланцюгів та деталей, взаємодія яких цілеспрямована на забезпечення плідного функціонування національного фінансового ринку як складової світового ринку, підвищення рейтингу фінансових установ та цінних паперів українських підприємств, покращання їх інвестиційної привабливості [1].

Одним із способів інтеграції держави до всесвітнього фінансового ринку є встановлення інституційного середовища у подібні норм цивільного і господарського законодавства, що забезпечує відповідний захист акціонерів. Тому формування новітнього інституційного середовища для функціонування індустріальних корпорацій виконає передумови для вирішення проблем розвитку й діяльності фінансового ринку України в контексті забезпечення інвестиційної привабливості для вітчизняних та закордонних інвесторів [2].

Актуальним наразі є розвиток послуг з сек'юритизації активів, у т.ч. шляхом прийняття Закону України «Про сек'юритизацію»; завершення процедури приєднання України до конвенцій УНІДРУА «Про міжнародний факторинг» та «Про міжнародний фінансовий лізинг» [3, ст. 165].

На шляху інтеграції України до світових стереотипів функціонування фінансових ринків потрібно завершити роботу стосовно зближення положень національного законодавства про банкрутство фінансових установ, що працюють на розбіжних сегментах фінансового ринку, включаючи введення тимчасової адміністрації з метою запобігання банкрутства.

Як зазначає Унінець О. М. забезпечення міжнародної конкурентоспроможності сфери послуг вимагає активізації інвестиційного процесу на рівні регіону із застосуванням режиму пільгового оподаткування, з урахуванням причинно-наслідкового зв'язку між початковим введенням податкових пільг і подальшим приростом податкових надходжень за рахунок розширення бази оподаткування. На думку ученого, відправним моментом для визначення розміру податкових пільг повинні стати маркетингове дослідження серед національних і зарубіжних інституційних інвесторів сфери фінансових послуг. У результаті цього можуть бути отримані експертні оцінки граничних інвестицій, які можна залучити в сферу фінансових послуг конкретного регіону за найсприятливіших умов інвестиційного клімату, що повинні базуватися на інформації щодо інвестиційного потенціалу регіону в розрізі видів фінансової діяльності в сфері фінансових послуг [3, ст. 165].

Грандіозним напрямом піднесення національного фінансового ринку є урядово-допомога його інтеграції до світового фінансового ринку в плані виконання стратегічного курсу інтеграції національної економіки до світового господарства. У зв'язку з цим найважливішим завданням держави є розвідка тенденцій на фінансових ринках світу та виробництво умов для

входження України у більш прогресивний світовий фінансовий ринок.

Отже, підсумовуючи вищевикладене стратегіями інтеграції України у світовий фінансовий ринок на сьогодні є встановлення інституційного середовища у вигляді нормгосподарського і цивільного законодавства; забезпечення інвестиційної привабливості для вітчизняних та закордонних інвесторів, шляхом запровадження пільгового оподаткування, а також розвиток послуг з сек'юритизації активів. Зазначене сприятиме покращанню умов інвестиційного клімату у сфері фінансових послуг.

Список використаних джерел

1. Батечко А. Перспективи формування міжнародних фінансових центрів в Україні. *Юридичний вісник*. 2017. № 1. С. 153–157.
2. Шарнопольська О. М. Механізм інтеграції України у світовий фондовий ринок: Автореф. дис. канд. екон. наук: 08.05.01 / О.М. Шарнопольська ; Донец. нац. ун-т. Донецьк, 2005. 20 с.
3. Унинець О. М. Стратегії інтеграції України у світовий фінансовий ринок. *Науковий вісник Національного університету ДПС України (економіка, право)* 2010. №1 (48). С. 161–166.

УДК 336.051

Федина В.В.,

ст. викладач кафедри фінансових ринків
Університету державної фіскальної служби України

НОВА ІДЕОЛОГІЯ НАКОПИЧУВАЛЬНОЇ СИСТЕМИ ПЕНСІЙНОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ

Накопичувальні пенсійні системи посідають особливе місце в конфігурації системи пенсійного забезпечення. Так як розподільча (солідарна) компонента не володіє фінансовою стійкістю в умовах старіння населення, саме система, заснована на накопичувальному принципі фінансування, стала механізмом захисту від демографічних перекосів для більшості країн.

7 грудня 2019 року у Верховній Раді зареєстровано проект Закону №2683 «Про загальнообов'язкове накопичувальне пенсійне забезпечення», який засвідчив появу нової фінансової інституції в державі – Пенсійного казначейства та зміну ідеології функціонування пенсійної системи. Відтепер система пенсійного страхування одержала власні механізми акумуляції коштів та їх розподілу і головне – залучила інших соціальних партнерів – роботодавців та працівників – до фінансової участі у вирішенні питань пенсійного забезпечення.

Проектом Закону №2683 пропонується створення централізованої системи накопичувальних пенсій, яка базуватися на чотирьох ключових

суб'єктах: Державна податкова служба (функція контролю за сплатою пенсійних внесків), Пенсійний фонд України (функція збору пенсійних внесків), Центральний адміністратор (функція адміністрування пенсійних рахунків) і Пенсійне казначейство (як суб'єкт, який акумулює внески і визначає відносини з обслуговуючими компаніями).

Ідеологія функціонування накопичувальної системи пенсійного страхування передбачає:

- обов'язкова участь всіх категорій працюючих осіб до досягнення ними пенсійного віку;
- створення нової пенсійної інституції – Пенсійного казначейства;
- тип організаційної моделі – комбінований (акумулювання внесків у Пенсійному казначействі або в авторизованих недержавних пенсійних фондах);
- адміністративне управління Пенсійним казначейством покладено на Центрального адміністратора;
- сплата внесків на паритетних засадах працівників та роботодавців.

Аналізуючи законопроект «Про загальнообов'язкове накопичувальне пенсійне забезпечення» за ключовими параметрами, можна визначити переваги та недоліки нової моделі накопичувальної системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування (табл. 1).

Таблиця 1

Переваги та недоліки моделі накопичувальної системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування

Переваги	Недоліки
Сплата внесків на паритетних засадах працівників та роботодавців	Обов'язкова участь всіх категорій працюючих осіб до досягнення ними пенсійного віку без можливості вийти за із системи громадянам, яким лишилося 5 років і менше до пенсії
Різноманітний вибір пенсійних продуктів (одноразової пенсійної виплати; прискорених виплат; програмних виплат; довічної пенсії)	Неспроможність або неготовність громадян обирати відповідні інвестиційні стратегії через низьку фінансову грамотність
Обмеження адміністративних витрат	Високі витрати, пов'язані із запровадженням накопичувальної системи
Жорсткі обмеження щодо статутного капіталу	Розпорошеність та дублювання функцій серед головних суб'єктів системи
Централізоване адміністрування	Оподаткування накопичувальних пенсій
Наявність системи страхування відповідальності членів Ради Пенсійного казначейства та членів ради авторизованого недержавного пенсійного фонду перед третіми особами	Відсутність державних гарантій збереження пенсійних накопичень
	Відсутність врахування гендерних аспектів
	Відсутність чіткого механізму нарахування і сплати внесків
	Наявність одного органу регулювання та нагляду системі – Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку

Джерело: побудовано автором за матеріалами - Про загальнообов'язкове накопичувальне пенсійне забезпечення: Проект Закону від 07.12.2019 № 2683. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=67794

Запровадження накопичувальної системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування складний та соціально гострий процес, який вимагає виваженого підходу до вибору стратегії та інструментів впровадження. Поспішність у прийнятті Законопроекту, ігнорування проблемними питаннями може дискредитувати саму ідею накопичувального пенсійного страхування та призвести до подальшого розбалансування діючої пенсійної системи і погіршення фінансового та соціально-економічного стану держави.

УДК 336

Шаповалюк І. О.,
здобувач вищої освіти
Університету державної фіскальної служби України
Науковий керівник: Діденко Л.В.,
к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансових ринків
Університету державної фіскальної служби України

ІННОВАЦІЇ НА ФІНАНСОВОМУ РИНКУ

Під інновацією розуміють успішне комерційне використання і виконання нових ідей, знань і технологій, а по-друге, процес перетворення нової ідеї в безпосередній соціально-економічний ефект. Інновація - результат колективних зусиль, де успіх залежить не лише від сфери науки і техніки, але від значно ширшого спектру галузей та соціального оточення.

Фінансові інновації на сучасних ринках капіталів упроваджуються для залучення ресурсів на економічний розвиток, тому до них широко застосовується термін “інвестиційно-інноваційні фінансові продукти”. Виникнення таких продуктів зумовлене посиленням конкуренції за фінансові ресурси на світових валютних, кредитних, фондових та страхових ринках. Фінансові інновації характеризуються розгалуженою системою класифікації залежно від їх виду та форми [1].

Інновації фінансових інструментів або продуктів поділяють на інновації: концептуальних засобів – поняття і концепції, що є основою фінансів як неформальної дисципліни; фізичних засобів – інструменти і процеси, які можна використати для досягнення конкретної мети.

Інновації фінансових технологій (процесів) – це інновації в економічній і фінансовій теоріях, математичних та статистичних методах, обізнаність про нові фінансові розробки, комп'ютерні та телекомунікаційні технології і т. ін. Якщо розглядати фінансові інновації за видами, то їх можна класифікувати передусім за цільовою ознакою:

– кризові інновації, спрямовані на подолання організаційної, виробничої, економічної або фінансової кризи певного суб'єкта господарювання;

– інновації розвитку, пов'язані з перспективними прогнозами господарської діяльності, наприклад, втрати конкурентоспроможності товару, погіршення іміджу суб'єкта господарювання, його можливого банкрутства.

Якщо фінансові інновації класифікувати за зовнішньою ознакою, то можна виокремити:

– нові фінансові операції до них належать форми контролю й обліку руху грошових коштів та цінних паперів, методи планування фінансових показників, методологія складання фінансових планів різних видів (баланс доходів і витрат, план грошових потоків, бюджетування, оперативні фінансові плани тощо), прийоми фінансового аналізу, форми організації фінансової роботи суб'єкта господарювання, інтерактивне та інше аналогічне інвестування капіталу, дії, пов'язані зі спробою захоплення суб'єкта господарювання, дії з освоєння нових фінансових ринків;

– нові фінансові продукти, вони є неконкретизованою формою матеріалізації фінансових операцій, тому їх не можна продати[2].

Фінансові інновації реалізуються через інститути фінансового ринку, які сьогодні є його невід'ємною частиною. Без них фінансовий ринок існувати вже не зможе. Тому, на нашу думку, до складної системи фінансового ринку доцільно включити як окремий сегмент ринок фінансових інновацій [1].

Факторами, які зумовлюють виникнення фінансових інновацій, є цілий ряд чинників. Вартісний чинник – тут ідеться про сукупність факторів, які впливають на кінцеву вартість фінансових операцій клієнта. Ціновий чинник – відображає проблеми, пов'язані з різним рівнем та коливаннями ціни на товари, послуги і валютні кошти на різних ринках і в часі. Ризиковий чинник відображає можливості зниження або перенесення ризику з одного сегмента ринку на інший, менш чутливий до певного виду ризику, або такий, де за аналогічний рівень ризику можна отримати вищий рівень прибутку. Законодавчий чинник, або вплив нормативно-правової бази та законодавчих змін на діяльність бізнесу. Технологічний чинник відображає технологічні інновації фінансових процесів і нерівномірність розподілу інформації. Соціальний чинник, тут йдеться про інструменти, котрі створюються з урахуванням особливостей національної моралі й психології та потреб споживача певного продукту. Особистісний чинник – це мотивація керівників фінансових структур та вищого менеджменту виробничих компаній, пов'язана з корисними намірами, спонукає ринок створювати нові фінансові інструменти, які сприяють швидкому збагаченню[3].

Позитивні ефекти для економіки країни від впровадження фінансових інновацій можна виділити наступні: поліпшення розподілу фінансових ресурсів на фінансових ринках, що сприяє стабільному довгостроковому зростанню економіки; зменшення коливань темпів економічного росту; підвищення гнучкості суб'єктів фінансової інфраструктури.

Упровадження інноваційних фінансових інструментів в Україні буде сприяти зниженню вартості власного капіталу для вітчизняних підприємств

корпоративного сектору, що, у свою чергу, сприятиме нарощенню прямих іноземних інвестицій в економіку країни. Залучення іноземних інвестицій у вітчизняну економіку зумавлюватиме зростання частки інвестування у валовий внутрішній продукт України, що приводитиме до зростання економіки країни в майбутньому.

Список використаних джерел

1. Карпенко Г.В., Данькевич А.П. Фінансові інновації: питання теорії та можливості впровадження в економіку країни // *Фінанси України*, 2017. № 9. СІ 11 118.
2. Мишкін Ф. Фінансові інновації: передумови виникнення та еволюція форм *Фінансовий ринок України*, 2015. №5. С.21-24.
3. Фінансова система національної економіки: проблеми розвитку та управління змінами : у 3 т. / за ред. Т. І. Єфименко; ДННУ “Акад. фін. управління”. К. : ДННУ “Акад. фін. управління”, 2012.

СЕКЦІЯ 3. ІННОВАЦІЇ В УПРАВЛІННІ ПРОЕКТАМИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ

УДК 336.5

Грушева А.А.,

к.пед.н., доцент, доцент кафедри менеджменту
Університету державної фіскальної служби України

УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИМИ ПРОЕКТАМИ

Інвестиційна діяльність є основою розвитку підприємства будь-якої галузевої приналежності та форми власності. Без інвестицій неможливі підготовка та запуск у виробництво нових видів продукції, підвищення якості та дизайну товарів, використання нових видів матеріалів, енергозбереження. Інвестиції відіграють вирішальну роль у відтворювальних процесах на підприємстві, оскільки саме вони забезпечують підвищення технічного та організаційного рівня виробництва. Інвестування торкається самих глибинних основ господарської діяльності підприємства, визначаючи процес його економічного росту, та потребує ефективного управління.

Управління інвестиційною діяльністю підприємства значно підвищується, коли в його основі лежить управління конкретними інвестиційними проектами.

Управління проектами (англ. – Project Management) – це мистецтво керівництва та координації людських та матеріальних ресурсів протягом всього життєвого циклу проекту шляхом застосування системи сучасних методів та техніки управління для досягнення певних результатів з складу та обсягу робіт, вартості, якості та задоволення вимог учасників проекту [1, с. 222].

Основними завданнями управління проектами науковці називають:

- визначення основних цілей проекту та їх обґрунтування;
- виявлення структури проекту;
- визначення необхідних обсягів та джерел фінансування;
- підготовка та підписання контрактів;
- визначення строків виконання проекту та обсягів необхідних ресурсів, складення графіків реалізації проекту;
- формування кошторису та бюджет проекту;
- планування та врахування усіх ризиків;
- забезпечення контролю за виконанням проекту.

Інвестиційний проект в проектному управлінні розглядається як керована зміна вихідного стану будь-якої системи (наприклад, підприємства), пов'язана з витрачанням часу та коштів.

Основними напрямками управління інвестиційним проектом є:

- управління розробкою проектної документації;

- організація фінансування інвестиційного проекту;
- управління реалізацією інвестиційних проектів (матеріально-технічна підготовка проектів, організація торгів, тендерів та укладання контрактів);
- організація контролю (моніторингу) за реалізацією інвестиційного проекту [1, с. 222-223].

Процес управління інвестиційними проектами можна представити у вигляді шести послідовних фаз: планування, обліку, контролю, аналізу, прийняття альтернативних рішень та визначення оптимального, реалізації прийнятих рішень.

Перша фаза управління інвестиційним проектом – планування – є однією з найголовніших. Вона включає постановку цілей і визначення ефективних шляхів їх досягнення на основі прийняття рішень. На фазі обліку здійснюється збір інформації про стан інвестиційного проекту за різними параметрами: строком реалізації, забезпеченням трудовими, технічними та фінансовими ресурсами, терміном окупності та ін. При цьому головним завданням суб'єкту управління є отримання достовірної та об'єктивної інформації про стан об'єкту управління.

Фаза контролю передбачає періодичний моніторинг поточної діяльності, порівняння обсягів та витрат з плановими стандартами проекту, виявлення відхилень з метою усунення додаткових витрат. Це процес, в якому керівник проекту встановлює – чи досягаються поставлені цілі, виявляє причини, які дестабілізують хід роботи й обґрунтовує прийняття рішень, що коригують виконання робіт по проекту, перш ніж будуть завдані збитки проекту [2, с. 152].

Фаза аналізу включає виявлення причин, які призвели до відхилень фактичних параметрів стану об'єкта управління від планових показників. Аналіз доцільно здійснювати за чотирма напрямками: аналіз зацікавлених сторін; аналіз проблем; аналіз задач; аналіз стратегій.

На стадії визначення оптимальних альтернативних рішень на засадах виявлених причин відхилення розробляються нові рішення, в яких цільовими функціями, а також граничними та початковими умовами виступають параметри, які характеризують стан інвестиційного проекту.

На заключній фазі реалізації прийнятого рішення здійснюється виконання виробленого оптимального рішення або декількох рішень. Крім того, визначаються необхідні засоби та ресурси, а також порядок реалізації прийнятих рішень.

Загалом, застосування в інвестиційній діяльності підприємства інвестиційних проектів дає можливість ефективно управляти процесом інвестування суб'єкта господарювання, забезпечити вибір оптимальних рішень та мінімізувати ризики, помилки і прорахунки.

Список використаних джерел

1. Майорова Т.В. Інвестиційна діяльність: навчальний посібник / Т В Майорова. - К.: Центр навчальної літератури, 2004. - 376 с

2. Герасимов С. В. Методичне кадрове забезпечення управління інвестиційною діяльністю акціонерних товариств // *Актуальні проблеми економіки*, 2006. №12. С. 151-159.

УДК 353:332.1

Дзюба В.М.,
здобувач вищої освіти
Університету державної фіскальної служби України
Науковий керівник: **Коваленко Ю.М.,**
д.е.н., професор кафедри фінансових ринків
Університету державної фіскальної служби України

ІННОВАЦІЙНИЙ МЕХАНІЗМ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ

В умовах зростання значення регіонального розвитку та децентралізації, реалізація певних інноваційних процесів набуває більшої актуальності, оскільки саме на регіональних рівнях відбуваються ті трансформаційні процеси, які забезпечують зростання, в якійсь мірі, національної економіки та добробут населення в цілому. І саме механізм місцевого економічного розвитку якнайповніше реалізовується завдяки інноваційним інструментам, здатним забезпечити підвищення конкурентоспроможності окремих регіонів та їх прогрес.

Дослідженню механізму інноваційного розвитку економіки України та її регіонів в останні роки приділяється достатньо уваги, а саме дана тема була вивчена такими дослідниками: С. Біла, А. Брувер, В. Головатюк, С. Грищенко, І. Дегтярьова, Я. Жаліло, В. Жук, Г. Кореняко, С. Онишко, Н. Руденко, В. Соловйов, О. Шевченко та ін.

Інноваційний механізм – це організаційно-економічна форма здійснення інноваційної діяльності й сприяння її проведенню, пошуку інноваційних рішень, а також важіль стимулювання й регулювання цієї діяльності. Ефективність інноваційної діяльності в регіоні залежить від сформованої системи механізмів та інструментів його інноваційного розвитку [5]. Інноваційні інструменти, завдяки яким здійснюється економічний розвиток регіонів, повинні спрямовуватися на: 1) мотивацію окремого регіону до економічного покращення; 2) формування в регіоні суб'єктів господарювання, які, використовуючи наявний ресурсний потенціал, здатні ефективно функціонувати та підвищувати конкурентоспроможність регіону; 3) задоволення місцевих потреб шляхом раціонального використання власних та залучених ресурсів [1].

Також до основних моментів механізму інноваційного розвитку регіону можна віднести його фінансування, яке характеризується широким сегментом джерел фінансових ресурсів та повинне мати чіткі принципи їх акумулювання, способи контролю за цільовим використанням фінансових ресурсів.

До джерел фінансування інноваційного розвитку регіонів належать власні кошти підприємств, бюджетні кошти, іноземні інвестиції, венчурний капітал кредитні ресурси. За статистичними даними (табл. 1) головним джерелом фінансування інновацій в Україні є саме власні кошти від діяльності підприємств, які займають більше половини усіх витрат, спрямованих на інноваційну діяльність. Простежується тенденція до перерозподілу фінансування у бік зростання іноземних інвестицій та інших джерел фінансування.

З огляду на приведені статистичні дані ми бачимо, що в Україні та регіонах склалася ситуація з відсутністю широкого спектра джерел фінансування інноваційної діяльності, які обмежуються власними коштами від діяльності підприємств. Окрім того, обмеженими є можливості фінансування інновацій за рахунок власних коштів в регіонах країни. За фінансування інноваційного розвитку недостатньо використовуються фінансові ресурси венчурних фондів та регіональних фондів розвитку.

Таблиця 1

Джерела фінансування інноваційної діяльності підприємств, тис. грн. [2]

	Загальна сума витрат	У тому числі за рахунок коштів			
		власних	вітчизняних інвесторів	іноземних інвесторів	інші джерела
2007	1666020,9	1152152,2	122,5	17849,4	495896,8
2008	1769481,7	746296,3	164680,6	49037,9	809466,9
2009	970915,4	705860,9	1795,7	83654,2	179604,6
2010	1144794,1	1007321,7	8689,7	61160,5	67622,2
2011	758002,8	676739,3	25,0	–	81238,5
2012	1211013,9	744194,7	7486,0	304484,1	154849,1
2013	1921431,6	1313096,8	2740,0	580063,3	25531,5
2014	1306824,1	1237233,7	–	64067,0	5523,4
2015	2169022,4	2163591,7	–	–	5430,7
2017	1861162,7	1737858,7	–	–	123304,0

Інноваційний та економічний розвиток регіонів потребує реалізації таких завдань: – формування нормативно-правової бази; – зацікавлення інвесторів наявною ресурсною базою та потенціалом території шляхом презентації своєї унікальності; – використання електронного врядування; – пошук та залучення до роботи фахівців, здатних налагодити співпрацю з бізнесом та громадськістю, розробка та супровід інвестиційних проєктів, стратегічне планування розвитку місцевості; розвиток людського капіталу [3]. Отже, інновації на регіональному рівні реалізуються через механізми, що являють собою конкретні заходи, які використовуються органами державної влади та суспільством. В умовах економічної нестабільності важливе значення набуває пошук різноманітних джерел фінансування, тобто саме фінансова складова механізму інноваційного розвитку з використання організаційних заходів щодо їх акумулювання з метою повного фінансування інноваційних проєктів в регіоні [6, с. 123].

Список використаних джерел

1. Дегтярьова І. О. Інструменти інноваційного розвитку регіону: зарубіжний та вітчизняний досвід застосування. URL: academy.gov.ua/ej/ej11/txts/10diovdz.pdf 2019.
2. Державна служба статистики України. URL: www.ukrstat.gov.ua/
3. Інноваційні підходи до регіонального розвитку в Україні: аналіт. доп. / С. О. Біла, Я. А. Жаліло, О. В. Шевченко, В. І. Жук [та ін.] ; за ред. С. О. Білої. Київ: НІСД, 2016.
4. Коваленко Ю. М. Сучасне інституційне середовище фінансового сектору економіки України. Фінанси України. 2013. № 5. С. 100–111.
5. Комеліна О. В. Науково-методологічні основи формування інноваційно-інвестиційного механізму соціально-економічного розвитку регіонів України. Автореферат дис. д.е.н. 08.00.05. Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка МОН України. Полтава, 2011. 28 с.
6. Фінанси інституційних секторів економіки : кол. монографія; за ред. Т. І. Єфименко, М. М. Єрмошенка. К.: ДННУ «Академія фінансового управління»; Національна академія управління, 2014. 584 с.

УДК 331.108.26: 330.341.1

Дергачова В.В.,

д.е.н., професор, завідувачка кафедри менеджменту

Національного технічного університету України

«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

Мохонько Г.А.,

к.е.н., доцент, доцент кафедри менеджменту

Національного технічного університету України

«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

ІННОВАЦІЙНИЙ ПІДХІД ДО УПРАВЛІННЯ ПРОЕКТНИМИ КОМАНДАМИ РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ

В умовах динамічних змін економіки України спостерігається поширення проектно-орієнтованого підходу в управлінні регіонами, яке пов'язано з тим, що воно дозволяє більш чітко визначати цілі, більш раціонально розподіляти ресурси, планувати роботи з урахуванням наявних ризиків і можливостей, своєчасно реагувати на виникаючі зміни і відхилення. Вирішення зазначених завдань неможливе без ефективної управлінської команди, яка здатна вирішувати нові завдання в постійно мінливих зовнішньому середовищі. Використання ефективної команди особливо в проектній діяльності призводить до значної зміни якості робочої сили, тому спільна робота вимагає самоврядування та більш широкого інформування членів команди. Крім того, розвиток освіти та сучасних технологій вимагає використання в роботі множинних трудових навичок, а не тільки вміння виконувати одну-дві конкретні операції.

Важливе завдання, яке необхідно вирішити в управлінні проектними командами, є забезпечення високої ефективності результатів їх діяльності. Умовою ефективної роботи над проектом є створення професійної команди управління проектом, члени якої повинні володіти необхідними знаннями для вирішення професійних завдань і вибудовування міжособистісних відносин компетенціями. Для розв'язку задачі розподілу виконавців проектних команд часто використовують математичні методи оптимізації. Формальною моделлю задачі є модель оптимального призначення певної кількості виконавців на певну кількість робіт (задач, проектів) таким чином, щоб максимізувати загальну ефективність такого призначення. Найчастіше аналіз задач розподілу виконавців проводиться за допомогою моделей транспортного типу, або моделей призначення, програмно-цільових моделей, моделей послідовного призначення та ін. [1].

У контексті впровадження інноваційного підходу при управлінні проектними командами доцільно використовувати математичну модель оптимального призначення певній кількості співробітників певної кількості проектів з урахуванням індивідуальних навичок та здібностей виконавців таким чином, щоб максимізувати ефективність такого призначення.

Припустимо, що протягом планового періоду проектна команда, яка налічує k виконавців, має виконати n задач (проектів, робіт тощо). Для успішного виконання проектів виділено m груп знань (галузей знань, навичок та ін.), які необхідні працівникам для їх виконання, причому всередині кожної j -ї групи виділено p_j конкретних знань. Таким чином для кожного проекту задаються коефіцієнти $R_{ipj} \in [0,1]$, який вказує на важливість наявності p -го знання j -ї групи для успішного виконання i -го проекту. Аналогічно керівник, який може оцінити знання підлеглих за допомогою власного досвіду або певної статистики, тестів тощо, для усіх виконавців може визначити оцінки $A_{spj} \in [0,1]$, які показують рівень знання s -го виконавця p -го знання j -ї групи.

Для зручності використовують шаблони, де вказуються рівні знань, які необхідні для виконання i -го проекту і рівні знань, які характеризують s -го виконавця. Слід зазначити, що модель є універсальною для будь-якої кількості задач та людей; якщо $k > n$, то ті проекти, які потребують більшої кількості людей, можна продублювати декілька раз; і навпаки – якщо $k < n$, то для виділення одного робітника на декілька проектів необхідно продублювати його декілька разів. Зрозуміло, що і чисельність кількості знань може бути різною. Далі для всіх працівників розраховується кількість знань, яка не вистачає їм для виконання i -х проектів V_{is}^- за формулою:

$$V_{is}^- = \sum_{j=1}^m \sum_{p=1}^{p_j} V_{ijps}^-, \quad (1)$$

$$\text{де } V_{ijps}^- = \begin{cases} 0, R_{ipj} - A_{spj} \leq 0 \\ R_{ipj} - A_{spj}, R_{ipj} - A_{spj} > 0 \end{cases} \quad (2)$$

Отже, якщо керівник хоче розподілити задачі, мінімізувавши нестачу знань виконавців на проектах, то математичну модель задачі можна сформулювати наступним чином:

$$\min \sum_{i=1}^n \sum_{s=1}^k x_{is} V_{is}^- \quad (3)$$

при умовах:

$$\sum_{i=1}^n x_{is} = 1 \quad \forall s; \quad \sum_{s=1}^k x_{is} = 1 \quad \forall i, \quad (4)$$

$$x_{is} \in \{0,1\}$$

де $x_{is} = 1$ означає, що s -й робітник призначений на i -й проект, $x_{is} = 0$ – що s -го робітника відповідно не призначено на i -й проект. Крім того, потрібно добитися рівності n та k за допомогою описаних раніше методів.

Дану модель можна розв'язати, використовуючи методи булевого програмування, зокрема угорський метод, який є найбільш простим та зручним для реалізації на ЕОМ [3, С.145 -166].

Отже, з метою підвищення ефективності виконання робіт проектною командою у сфері регіонального розвитку доцільно застосовувати інноваційний підхід управління персоналом. Суттєво допомогти керівникові при прийнятті відповідних рішень може застосування математичних моделей розподілу задач, основною ціллю яких є максимально ефективно використання наявних трудових ресурсів, а також отримання відповідних даних для вживання заходів щодо підвищення кваліфікації членів команди.

Список використаних джерел

1. Безруков В.Б. Использование экономико-математических методов при планировании труда. Москва: Экономика, 1976. 192 с.
2. Зайченко Ю.П. Исследование операций. Київ: Вища школа, 1988. 552 с.

УДК 330

Євтушенко Г.І.,

к.е.н., доцент, доцент кафедри менеджменту
Університету державної фіскальної служби України

ПРОБЛЕМИ ЯКОСТІ ТА НАПРЯМИ РЕФОРМУВАННЯ УПРАВЛІНСЬКИХ ПРОЦЕСІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

Існування застарілої управлінської моделі зумовлює нині той низький рівень суспільної довіри до закладів вищої освіти України, що у сукупності з сировинною моделлю економіки України призводить до відтоку української молоді за кордон. Тому запровадження нового підходу до управління закладом освіти, з присутністю елементів корпоративного управління, є нагальною необхідністю. Модернізація управлінської структури має покращити імідж вищих навчальних закладів, призвести до зростання взаємної відповідальності та суспільної довіри. Зміни ж моделі управління конструктивно змінить і мотивацію та поведінку всіх учасників[1, с.1, 4-5].

Не дивлячись на те, що чітко проглядається тенденція нарощування обсягу освітніх послуг(за кількістю студентів на 10 тис. населення Україна значно випередила високорозвинені країни), досить гострими залишаються проблеми їх якості. Нині у сфері освіти в контексті підвищення її якості необхідно шукати нестандартні підходи, враховуючи, що:

- останнім часом викладач втратив монополію на знання. Отримання інформації, яке раніше існувало у вигляді бібліотек, також зникло;
- студенти та молодь наразі мають необмежений доступ до інформаційних ресурсів;
- у викладачів і студентів істотно різні ІКТ-компетентності;
- фантастично стрімко зросла швидкість оновлення знань та технологій: якщо у XX столітті цикл оновлення знань охоплював практично все професійне життя людини, то у сьогоdnішньому часі такий цикл становить 1/5-1/6 професійного життя;
- відкриті кордони зумовили виникнення необмеженої мобільності студентів;
- провідними американськими університетами утворюються потужні освітні медіаресурси;
- у світі активно розробляються ефективні моделі мультимовних інтерфейсів, які зносять будь-які мовні бар'єри;
- розробляється і впроваджуються інтелектуальна система ідентифікації тих, хто навчається, складає залік та екзамени тощо.

Важливо враховувати і те, що нині, на жаль, менше третини студентів навіть молодших курсів мотивовані здобути професійну освіту. При цьому спостерігається:

- втрата інтересу у студента до читання;
- досить низький рівень загальної культури;
- поява кліпового мислення ускладнює процес самостійного пошуку, аналізу та систематизації навчальної інформації;
- має місце нерозвиненість творчої уяви, слабка фізична витривалість;
- розмитість уявлень про моральність, що негативно позначається на ціннісному ставленні до праці[2, с.6-10].

Інноваційні технології, що впроваджуються в освітній сфері, потребують викладачів високої кваліфікації.

В Україні з початку 2020р.розпочалася масштабна реформа вищої освіти. Вона змінить механізм фінансування та управління закладами, а також розширить можливості для освіти дорослих.

«Сьогодні, відзначила міністр МОН Ганна Новосад, якість вищої освіти не відповідає очікуванням роботодавців, студентів та суспільства загалом. Понад 70% українців вважають якість вищої освіти в Україні середньою, низькою або дуже низькою. Водночас у 2019-му р. серед офіційно зареєстрованих безробітних майже 50% складали люди з вищої освітою. Для порівняння — частка безробітних із професійною освітою нараховує 30%. Опитування серед студентів, показали, що майже 40%респондентів

вважають, що зміст освітніх програм не відповідає потребам ринку праці. Система фінансування та управління не дає заслуженої винагороди найкращим викладачам та найбільш ефективним закладам вищої освіти. Реформа має це змінити» [3].

Розроблена Міністерством концепція має кілька базових напрямів: зміна підходів до розподілу бюджетних коштів та фінансування загалом, управлінська автономія, оновлення правил роботи з ректорами, створення нових наглядових органів та розширення можливостей для освіти дорослих.

Однією з перших новацій і стане нова формула фінансування вищої освіти. Основна ідея - зняти пряму залежність фінансування вишів від кількості студентів і спрямувати гроші у найкращі заклади, які оцінюватимуться за конкретними показниками.

Ще одна новація реформи - впровадження індикативної собівартості навчання. Вона передбачає, що поступово вартість навчання студентів-контрактників зросте до рівня, студента-бюджетника, за якого сплачує держава.

Одним із інструментів, через які заклади зможуть збільшити свої бюджети, також стане здача приміщень в оренду

МОН планує відмовитись від державного регулювання кількості викладачів та забезпечити вишам право самостійно визначати розміри оплати праці в межах їхніх кошторисів [3].

Однак більша автономія потребує кращих інструментів дотримання якості управлінських процесів. Саме тому разом із реформою фінансування передбачається реформа управління закладами вищої освіти.

В цьому аспекті вкрай важливим є забезпечення ефективного управління встановленням тісної співпраці закладів вищої освіти, із бізнесовими структурами, формуванням відповідних кластерів [4, с.186].

Розвиток інноваційної діяльності у вищому навчальному закладі зумовлює появу суттєвих змін як у структурі освітньої сфери, так і в системі управління нею.

Список використаних джерел

1. Співаковський О. Якісна вища освіта – шлях до гідного майбутнього України. З чого почнемо? *Голос України*. 2019. 26 лютого. С. 1, 4-5.
2. Гавриш Н., Крутій К. Модернізація освіти – прогрес, а не імітація руху. *Дошкільне виховання*. 2015. №7. С. 6-10.
3. Новосад Г. Презентація концепції реформи фінансування та управління університетами. МОН. 24.12.2019. Назва з екрана URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/>
4. Євтушенко Г.І., Куценко В.І. Кластеризація як передумова посилення зв'язку освіти з бізнесом у контексті сталого розвитку. *Нові інформаційні технології управління бізнесом* : збірник тез II Всеукраїнської науково-практичної конференції (Київ, 14 лютого 2019 р.). Київ, Спілка автоматизаторів бізнесу, 2019. С. 182-189.

СУЧАСНИЙ СТАН ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Сучасний стан соціально-економічного розвитку регіонів України характеризується посиленням територіальних диспропорцій та наявністю комплексу невирішених проблем розвитку територій. Така ситуація зумовлена насамперед наявними проблемами, що існують в регіональному управлінні, серед яких слід відзначити: недосконале нормативно-правове забезпечення; відсутність системності і комплексності при розробці і реалізації державної регіональної політики загалом та недієвість і невиконання стратегій і програм регіонального розвитку зокрема; низький рівень залучення громадськості до вирішення питань місцевого розвитку; недостатність фінансових ресурсів у місцевих бюджетах для вирішення першочергових питань розвитку територій; значна залежність від державних субвенцій і, відповідно, небажання та неготовності представників органів управління на місцях до пошуку додаткових джерел фінансування розвитку територій [1]. Тому наразі гостро стоїть питання вирівнювання диспропорцій соціально-економічного розвитку регіонів.

Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2020 року спрямована на визначення завдань та інструментів для розв'язання соціальних проблем, підвищення рівня економічного потенціалу територій, продуктивності їх економіки, прибутковості бізнесу та доходів населення і, як наслідок, створення умов для загального підвищення соціальних стандартів, якості життя та розвитку бізнес-середовища. Однак така взаємозалежність потребує визначення та запровадження дієвого фіскального механізму та механізму перерозподілу, в іншому разі існує реальна загроза надмірної поляризації та зростання диспропорцій між економічно розвинутими містами та рештою території країни [2]. Необхідно підкреслити, що акумульовані в державному бюджеті кошти не тільки формують ринковий попит на товари і послуги, якими задовольняються суспільні потреби, а й, відповідно, скорочують платоспроможний попит приватного сектора на величину вилучення зароблених коштів у вигляді податкових платежів. Пропорції та особливості взаємодії між ринковим і неринковим сегментами визначаються типом економічної системи, величиною грошових доходів населення, а також специфікою фіскального механізму, зокрема: рівнем перерозподілу ВВП через бюджет, співвідношенням загальнодержавних і місцевих податків, наявністю різноманітних специфічних зборів (відрахувань підприємств на розвиток професійної освіти, внесків на обов'язкове медичне страхування тощо), існуванням

податкових преференцій для підприємств соціальної сфери (надання статусу неприбуткових організацій, пільг на оренду земельних ділянок і приміщень, пільг з податку на додану вартість) тощо [3]. Тобто фіскальний механізм поєднує в собі розподільчі процеси від сплати податків до використання фінансових ресурсів держави на соціальні потреби країни від ефективності використання яких залежить соціально-економічний розвиток країни, загалом, та рівень розвитку регіонів, зокрема.

Регіональна політика в Україні повинна мати свої особливості, обумовлені конкретними обставинами географічного положення, історичного розвитку, формування і розвитку господарського комплексу, структурою промислового сектору, традиціями і культурою. Тому категоричною є неможливість простого перенесення досвіду держав і територій ЄС у практику регіоналізації нашої держави. Однак досконале вивчення і розуміння закономірностей управління процесом регіональної політики в інших державах дозволяє глибше розуміти процеси, що відбуваються в Україні, зважаючи на специфіку розвитку регіонів. Зокрема, можна визнати доцільним поєднання державних регіональних програм з механізмами соціально орієнтованого ринку, обумовленими принципами децентралізації та самоврядності [4].

Таким чином, державна політика регіонального розвитку України в умовах децентралізації повинна враховувати системний підхід до управління регіонами країни на основі використання європейського досвіду [5]: створення і підтримка регіональних інститутів розвитку, міжрегіонального партнерства, державно-приватних асоціацій, соціальних партнерств, політичних та економічних платформ. Реалізація такої моделі державної політики регіонального розвитку України дозволить залучати неформальні інститути і спиратися на них; створювати умови для того, щоб регіональні групи різних інтересів були залучені в процес прийняття і виконання рішень; сприятиме створенню необхідних умов для життя і соціального благополуччя, зростанню якості та рівня добробуту населення країни, досягненню динамічного, збалансованого розвитку регіонів, забезпеченню соціального задоволення населення та екологічної безпеки тощо.

Список використаних джерел

1. Шульц С.Л., Джаман М.О., Луцків О.М. Інноваційні підходи до реалізації державної регіональної політики. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*, 2018. Випуск 5 (133). URL: file:///C:/Users/HP/Downloads/sepspu_2018_5_10.pdf (дата звернення: 15.03.2020).
2. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року. Постанова Кабінету Міністрів України від 06.08.2014 р. N 385. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/247566248> (дата звернення: 15.03.2020).
3. Канцур І.Г. Роль фіскального механізму у розвитку соціальної сфери. *Науковий вісник Херсонського державного університету*, 2015. № 13. Ч.3.

С. 117-122.

4. Давимука С.А., Куйбіда В.С., Федулова Л.І. Тенденції розвитку нової регіональної політики країн-членів Європейського Союзу. Регіональна економіка, 2019. №1. URL: file:///C:/Users/HP/Downloads/regek_2019_1_11.pdf (дата звернення: 15.03.2020).

5. Канцур І.Г., Гусятинська А.М., Повч В.О. Державна політика регіонального розвитку України: сучасний стан та перспективи // І.Г. Канцур, А.М. Гусятинська, В.О. Повч // *Збірник наукових праць Університету ДФС України*: електронне наукове видання [Електронний ресурс] / Університет ДФС України; гол. ред. : М. О. Кужелєв. 2019. № 2. С.96-108.

УДК 353.2

Лантух К.О.,

здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
Університету державної фіскальної служби України

Науковий керівник: **Коляда Т.А.,**

к.е.н., с.н.с., доцент кафедри фінансів імені Л.Л. Тарангул
Університету державної фіскальної служби України

BUDGETARY INSTRUMENTS OF REGIONAL DEVELOPMENT IN UKRAINE

Current trends in theory and practice of public administration indicate that ensuring stable economic growth of the state is based on the sustainable development of its regions. The main role in the implementation of this process belongs to budgetary instruments, the optimal use of which helps to minimize the socio-economic disparities of the regions, which are particularly acute in the current realities of Ukraine. Existing public policies have several shortcomings that need to be addressed or minimized. It should be noted that their detection is not possible without the evaluation and analysis of the effectiveness of the use of budgetary instruments of regional development. That is why the topic of research is particularly relevant.

Regional development is a dynamic process of changing its internal socio-economic structure in the direction of optimization and rationalization. Therefore, the state regional policy is aimed at ensuring the socio-economic unity, high level of competitiveness and standard of living, economic activity of the regions.

Budgetary instruments play a crucial role in ensuring the sustainable development of regions, as they regulate the process of allocating financial resources. Currently, regional development in Ukraine is carried out on the basis of the State Strategy for Regional Development until 2020, which is implemented on the basis of the following budgetary instruments: subsidies for the formation of infrastructure of the united territorial communities, subventions for socio-economic development of regions, funds of the State Regional Development Fund [1].

An infrastructure grant was introduced in 2016 to support the development of

integrated territorial communities. These budgetary resources are distributed annually to existing communities in an amount that depends on the area and population of the united territorial communities. Further use of infrastructure subsidies depends on the decision of the local community.

Subsidy for the socio-economic development of regions - a form of monetary assistance to local budgets from the state budget for the socio-economic development of individual regions. Unlike infrastructure subvention, this budget instrument does not have specific allocation rules, which does not allow a priori to qualitatively evaluate its effectiveness.

According to the Strategy, regional development programs must ensure the achievement of three priority objectives, namely [2]:

Objective 1. Increasing the level of competitiveness of regions;

Objective 2. Territorial socio-economic integration and spatial development;

Objective 3. Effective public administration in the field of regional development.

According to the latest data from the State Statistics Service, the fulfillment of the first target in 2018 foresaw the achievement of the planned level of indicators in the regions and in general in Ukraine [3]. The Poltava, Kyiv, Zaporizhzhia, Dnipropetrovsk oblasts and the city of Kyiv achieved the first goal on average. Seventeen regions of Ukraine did not reach the target goal level, and another three did not even reach 50% of the plan (Lugansk region, Chernivtsi region, Rivne region). It should be noted that the areas of project implementation are significantly different from those that have the greatest impact on the formation of significant competitive advantages of the regions. The available selection criteria for projects of the State Regional Development Fund are imperfect, as they slow down the process of implementation of the most promising projects for regional development.

The achievement of the second objective in 2018 envisaged the achievement of the planned level of indicators in the regions and in Ukraine as a whole. Based on the above, the Ivano-Frankivsk, Kyiv, Lviv, Cherkasy, Chernivtsi and Kyiv met on average the target level of indicators of this goal. Sixteen regions of Ukraine did not reach the target level (Kharkiv oblast - 56%, Zhytomyr oblast - 61%), and three more did not reach even 50% of the plan (Lugansk region, Chernihiv region, Kirovograd region).

The fulfillment of the third objective of the Strategy is determined by the following indicators: the amount of funds of the State Regional Development Fund, for the corresponding budgetary period, in accordance with the legislatively defined level (1% of the projected total revenues of the general fund of the draft State Budget of Ukraine for the corresponding budgetary period); the share of regional development projects financed from the state budget and in line with the priorities set out in the State Regional Development Strategy, regional development strategies and action plans for their implementation; the number of regional development agencies established in accordance with the requirements of the Law of Ukraine "On the Principles of State Regional Policy".

In 2018, UAH 6 billion was allocated to the State Regional Development Fund, which is UAH 3.1 billion. less than the legal base. In 2019, UAH 7.7 billion was allocated, which is UAH 2.4 billion. less than expected. Therefore, the difference between the allocated budget and the planned budget decreases, but the gap is still significant [4].

References

1. Інструменти регіонального розвитку в Україні / за ред. В.М. Вакуленка, О.В. Берданової. К: НАДУ, 2013. 286 с.
2. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року» від 6 серпня 2014 р. № 385. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/385-2014-%D0%BF/print1446542150663211>(дата звернення 11.03.2020)
3. Регіони України: статистичний збірник / Державний комітет статистики України. Київ, 2019. Ч.1. 309 с.
4. Бюджет України 2018 : статистичний збірник / Міністерство фінансів України. Київ, 2018. 310 с. URL: <https://www.mof.gov.ua/uk/statistichnij-zbirnik> (дата звернення: 11.03.2020)

УДК 338.1:658

Сосновська О.О.,

д.е.н., доцент, професор кафедри фінансів та економіки
Київського університету імені Бориса Грінченка

УПРАВЛІННЯ РИЗИКОЗАХИЩЕНІСТЮ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Актуальні умови ведення бізнесу характеризуються систематичним підсиленням конкуренції та відповідною необхідністю розвитку ринкового потенціалу підприємств. За даних тенденцій можна стверджувати, що пріоритетного значення у забезпеченні ефективності функціонування сучасного підприємства набуває процес інтенсифікації його інноваційної діяльності як домінантної умови економічного зростання та досягнення конкурентоздатних позицій у ринковому середовищі.

Загальновідомо, що розробка та впровадження інноваційних продуктів провокує виникнення ризиків, які мають випадковий або системний характер та різні наслідки впливу. Ризик в інноваційній діяльності виникає внаслідок існування невизначеності зовнішніх умов і реалізації внутрішніх бізнес-процесів підприємства. При цьому головною перешкодою науково обґрунтованого управління ризикозахищеністю інноваційної діяльності підприємства є недостатня розробленість існуючих теоретичних положень та методичних підходів, що забезпечують успішну реалізацію інноваційних рішень.

На основі методу логічного узагальнення понятійно-категоріального апарату визначено, що ризикозахищеність інноваційної діяльності

підприємства є властивістю системи його економічної безпеки, що забезпечує необхідний рівень стійкості функціонування в умовах виникнення ризиків різноманітного характеру на різних етапах життєвого циклу інноваційних проєктів. Як слушно зазначає професор О.Є. Гудзь «...ризикозахищеність відображає здатність системи ефективно протидіяти внутрішнім і зовнішнім загрозам, адекватно і швидко змінювати свою внутрішню структуру відповідно до динамічних умов. Чим більший рівень ризикозахищеності від негативних агресивних впливів ризиків, тим вищим ступенем життєздатності володіє система»[2].

Управління ризикозахищеністю інноваційної діяльності підприємства можна визначити як комплексний процес, що складається з послідовних етапів, метою якого є мінімізація чи компенсація втрат від негативного впливу ризиків при освоєнні інновацій. Варто зазначити, що прагнення до мінімізації ризику в інноваційній діяльності майже рівнозначне відмові від інновацій, оскільки їх розроблення та впровадження завжди пов'язані з ризиком. Ефективне управління ризикозахищеністю інноваційної діяльності безумовно має бути спрямоване на оптимізацію співвідношення очікуваного прибутку й ризику [3,4]. При цьому у ході процесу важливу увагу слід приділяти життєвому циклу інноваційного проєкту. Цікавий факт, що відповідно результатів сучасних наукових досліджень за цією проблематикою виявлено ступінь впливу ризиків на економічну безпеку підприємства на різних етапах життєвого циклу інноваційного проєкту: ініціація (5-10%), планування та розробка (9-15%), реалізація (65-80%), завершення та введення в експлуатацію інноваційного продукту (10-15%) [1]. Так, в процесі управління ризикозахищеністю інноваційної діяльності підприємства слід враховувати, що кожному етапу життєвого циклу інноваційного проєкту властиві ризики, традиційними серед яких є наступні:

- на етапі ініціації – низька якість інформаційного забезпечення (наявність недостовірної, неповної та необ'єктивної інформації для прийняття управлінських рішень), відсутність власних коштів для фінансування проєкту, несвоєчасність та недостатність інвестиційних ресурсів, ненадійність інвестиційних домовленостей та зобов'язань, недотримання умов надання кредитних коштів;

- на етапі планування та розробки – недосконалість методик планування проєкту, недостатньо високий інтелектуальний рівень персоналу, суб'єктивність власних оцінок та наукової візуалізації проєкту, невідповідність проєкту потребам актуального інноваційного розвитку підприємства, неготовність чи відсутність взаємозв'язку між інноваційною ідеєю та можливістю її промислово-виробничої реалізації, техніко-технологічні проблеми, наявність конкурентних аналогів, зростання додаткових адміністративних витрат по проєкту;

- на етапі реалізації – неякісна підготовка тендерної документації, невідповідальне виконання зобов'язань серед окремих членів команди та

партнерів, недосконала ділова репутація постачальників та субпідрядників, несвоєчасне прийняття управлінських рішень щодо внесення проєктних змін, відсутність належного контролю за ходом виконання проєкту;

– на етапі завершення – порушення інтерфейсної безпеки (зміна умов взаємодії з економічними контрагентами, торговими посередниками, інвесторами, постачальниками та споживачами), інформаційної безпеки (дезінформація, формування рекламного середовища та іміджу нового інноваційного продукту), ринкової безпеки (незадовільний попит чи зміна очікувань споживачів, поява товарів-субститутів, зміна конкурентного середовища), виробничо-технічної безпеки (бізнес-процеси організації виробництва інноваційної продукції).

Таким чином, обґрунтоване прийняття управлінських рішень щодо вибору методів оптимізації ризиків на вищезазначених етапах життєвого циклу інноваційного проєкту дозволить впливати на рівень економічної безпеки та забезпечити ризикозахищеність інноваційної діяльності підприємства для досягнення стійких параметрів його функціонування в умовах невизначеності та динамічності економічних процесів.

Список використаної джерел

1. Алькема В.Г., Літвін Н.М., Кириченко О.С. Економічна безпека інноваційного підприємства : навчальний посібник. К: ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», 2015. 320 с.

2. Гудзь О.Є. Стратегії ризикозахищеності інноваційної діяльності підприємств [Електронний ресурс]. URL: http://www.dut.edu.ua/uploads/n_435_79417141.pdf

3. Сосновська О.О., Житар М.О. Економічна безпека підприємства: сутність та ознаки забезпечення // *Облік і фінанси*, 2018. № 3 (81). С. 124-132.

4. O.Sosnovskaya, M. Zhytar. Integral Valuation of the System Efficiency of Economic Security of the Enterprise // *Collective Monograph Association Agreement: Driving integrational Changes.*, Accent Graphics Communications Chicago, Illinois, USA, 2019 P. 109-121.

УДК 351:332

Суханова А.В.,

к.е.н., доцент кафедри
виробничого та інвестиційного менеджменту
Національного університету біоресурсів
і природокористування України

ВПЛИВ ФАКТОРІВ НА ЕКОНОМІЧНУ СУТНІСТЬ ІМІДЖУ РЕГІОНУ

Регіон являє собою цілісну територію, що володіє певним набором ресурсів і специфічною ієрархічною структурою економіки, її основних підсистем, елементів і зв'язків між ними, ефективність використання й

функціонування яких визначає позицію регіону серед регіонів країни і якість життя населення.

Усунення багатьох плановорозподільчих і регулюючих державних функцій обумовлює необхідність пошуку раціональних механізмів залучення фінансових та інших ресурсів на розвиток територіально-виробничих комплексів і соціальної сфери. Основу подібних механізмів становить формування позитивного економічного іміджу регіонів, галузей, господарюючих суб'єктів.

Регіональна економічна політика є найважливішим чинником стійкого функціонування і розвитку будь-якої територіальної системи. При визначенні економічної сутності категорії «вкладення капіталу» слід уникати різних обмежень у розгляді відповідних об'єкта і предмета. Найбільш вдалим, на нашу думку, можна вважати такі трактування предмета вкладення, як «всі види майнових та інтелектуальних цінностей», «сукупність матеріальних, трудових, фінансових та інтелектуальних ресурсів». У цьому зв'язку, вкладення капіталу являє собою соціально-економічний процес спрямованого руху ресурсів у різних формах і видах, а також перебування коштів у грошових, фондових інструментах і невикористаній для споживання частині доходу, яку знову направляють у виробництво [1].

Вкладення ресурсів визначає собою багатоаспектний процес, інтенсивність якого залежить від характеру регіональної політики. Причини різної привабливості територій для вкладення капіталу можна розділити на дві групи: об'єктивні і суб'єктивні. До перших відносять їх географічні особливості та соціально-економічні параметри. Другі визначають характер проведеної державою політики щодо стимулювання припливу ресурсів в регіони, галузі, господарські комплекси, а також регіональними та муніципальними органами влади - з формування сприятливого підприємницького клімату та забезпечення економічної стабільності. Отже, існує можливість управління інвестиційною привабливістю території шляхом реалізації ефективної економічної політики.

Поняття «імідж регіону», що характеризує імідж регіону як показник соціально-економічної політики, який впливає на вибір цільової аудиторії регіону і стимулює соціально-економічний розвиток території, реалізуючи економічну функцію регіону через залучення джерел фінансування інвестицій і економічно активного населення.

Фактори, що визначають імідж регіону як показник соціально-економічної політики, який реалізує економічну функцію регіону через залучення інвестиційних ресурсів і економічно активного населення зображені в табл.1.

Одна з головних переваг даної методики полягає в тому, що вона може бути використана всіма адміністраціями регіонів в якості основи стратегії регіонального розвитку.

Ідентичність іміджу регіону являє собою унікальний набір асоціацій, які прагне створити і підтримувати територія.

Фактори іміджу регіону, що реалізують економічну функцію

Типи факторів	Фактори
Політичні	Наявність політичного діалогу інститутів влади н бізнесу
	Прозорість політичних процедур, діяльності ЗМІ
	Бюджетна підтримка проєктів на території регіону
	Міжнародні зв'язки регіону
	Інноваційний потенціал регіональних політичних еліт
Економічні	Рівень і динаміка економічного розвитку
	Природно-географічний потенціал
	Трудовий потенціал
	Стан інфраструктури та комунікацій
	Виробничий потенціал
	Інвестиційний клімат
	Ступінь свободи руху капіталу, товарів, робочої сили
	Споживчий потенціал
Соціальні	Соціальний клімат
	Громадський порядок
	Умови життєзабезпечення і рівень безпеки
	Традиції, історія, самобутність культури народів

Джерело: [2].

Відмінні особливості методики формування іміджу регіону полягають у тому, що послідовно і детально описується весь механізм формування іміджу території, приділяється увага ідентичності іміджу регіону, яка створює інформаційний продукт, що формує образ регіону, як найбільш сприятливого для розвитку бізнесу та інвестиційних вкладень [3].

Отже, існують різні підходи до оцінки конкурентоспроможності регіонів, покликані забезпечити визначення конкурентних переваг регіонів і факторів, що стримують їх розвиток. Існує залежність між іміджем регіону та його рівнем конкурентоспроможності, яка встановлюється за результатами порівняльного аналізу оцінки факторів іміджу регіону і комплексних рейтингів конкурентоспроможності регіону. Оцінка факторів іміджу регіону експертами та потенційними інвесторами в ідеалі повинна збігатися з результатами різноманітних рейтингів конкурентоспроможності тих же регіонів. Імідж регіону безпосередньо впливає на рівень конкурентоспроможності регіону.

Список використаних джерел

1. Zinchenko, O. (2017). Project approach to creating the regional image. *European Journal of Management Issues*, 25(3-4), 176-183. <https://doi.org/10.15421/191721>
2. Суханова А.В. Механізми формування конкурентних переваг економіки регіону: дис. на здобуття наукового ступеня канд. ек. наук: 08.00.05 Миколаїв 2016 р. 188 с.
3. Finagina, O., Zinchenko, O., Sapelnikova, N. (2018). Background forming positive image of Ukrainian regions: potential, mechanisms and tools for services development. *Economics and organization of management*, 0(2(30)), 6-13. doi:<http://dx.doi.org/10.31558/2307-2318.2018.2.1>

СЕКЦІЯ 4. ГРОШОВО-КРЕДИТНІ МЕХАНІЗМИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ

УДК 336.74

Береславська О.І.,
д.е.н., професор, завідувачка кафедри
банківської справи та фінансового моніторингу
Університету державної фіскальної служби України

РОЛЬ НБУ ТА БАНКІВ У РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙ ТА РОЗБУДОВІ ФІНТЕХ-РИНКУ В УКРАЇНІ

В Україні за останніх декілька років спостерігається швидкий розвиток фінансових технологій та інноваційних послуг, що надаються суб'єктам економічних відносин. Майже щомісяця з'являються компанії, що пропонують нові сервіси та зручні фінансові інструменти. Значну роль у цьому процесі відіграє саме те, що банки та фінтех-компанії перейшли від конкуренції до взаємовигідної співпраці. Така співпраця приносить користь всім - бізнесу, банкам, домогосподарствам та регуляторам ринків.

Повідна роль у розвитку інновацій та розбудові фінтех-ринку належить Національному банку України, як лідеру реформ у фінансовому секторі держави. Адже у Комплексній програмі розвитку фінансового сектору України до 2020 року зазначається, що НБУ повинен забезпечити цей розвиток через прийняття й реалізацію певних заходів [1].

У цьому напрямі Національний банк зосередив свою активність на низці проектів, здатних стимулювати розвиток інноваційних фінансових послуг в Україні, а саме: старт фундаментального оновлення системи законодавчого регулювання українського ринку платежів та переказу коштів, що включатиме імплементацію норм європейської директиви PSD2 у національному законодавстві, що посилить конкуренцію на фінансовому ринку та сприятиме розвитку технологій; роботу системи віддаленої ідентифікації BankID НБУ, що спрощує отримання банківських, фінансових та інших комерційних послуг; модернізацію Системи електронних платежів НБУ, що дасть можливість здійснювати платежі у форматі, наближеному до 24/7 у національному масштабі та із застосуванням міжнародних стандартів IBAN та ISO 20022 [2].

Серед заходів, що сприятимуть подальшому швидкому розвитку фінтех-індустрії та інноваційних послуг є створення Національним банком Експертної ради з питань комунікації з інноваційними компаніями. Існування такої інституції дасть змогу регулятору зрозуміти потреби та напрямки розвитку фінтех-ринку, а інноваційним компаніям пристосуватися до вимог НБУ та чинної законодавчої бази.

Створення Експертної ради є необхідним кроком до посилення

комунікації, так як за даними Світового банку, майже 2 мільярди людей у світі знаходяться поза межами формальної фінансової системи, серед яких 37% є громадяни України. Тож першочерговим завданням лідерів фінтех-ринку є інформування людей про переваги інноваційних технологічних рішень та їх впровадження у повсякденне життя.

Розвиток фінтех-ринку сприятиме посиленню впливу інновацій на діяльність вітчизняних банків. Вже зараз банки трансформують свої бізнес-моделі та співпрацюють з фінтех-компаніями у сфері формування нових спільних проектів. Перспективи кооперації фінтех-компаній та банків є різними, але загалом банки зацікавлені у співпраці, так як інноваційні рішення, що мають реальну цінність для бізнесу потребують багато власних ресурсів банку та створення спеціальних підрозділів, що не завжди є економічно виправданим.

Співпрацю банків з фінтех-компаніями необхідно розвивати через збільшення спільних проектів. Важливу роль у цьому відіграє наявність вже реалізованих кейсів. Тому поява успішних проектів мотивуватиме банки до подальшої співпраці. У сфері банківського бізнесу очікують на появу інноваційних проектів у платіжних сервісах, системі штучного інтелекту, роботі з великими масивами баз даних, автоматизації бізнес-процесів, кібербезпеці тощо.

Щодо практики співпраці, то сьогодні відомо чимало прикладів взаємодії вітчизняних банків з фінтех-компаніями. Зокрема, деякі банки залучають компанії до розробки власних інноваційних продуктів, або розробляють їх і впроваджують спільними зусиллями, інші підтримують акселератори та мають власні інкубатори, що з часом дасть можливість з початкової стадії будувати партнерство з перспективними компаніями. До того ж банки активно інвестують у фінтех-стартапи, диверсифікуючи власний бізнес.

Фінтех-компанії також зацікавлені у співпраці з банками, так як останні кредитують найбільш успішні проекти та сприяють їх реалізації. Найбільші зміни у теперішній час спостерігаються у використанні платіжних карток. Якщо раніше платіжні картки виступали у ролі платіжних інструментів, то сьогодні вони використовуються завдяки фінтех-інноваціям як доступ до певного переліку послуг, зокрема пріоритетної посадки у аеропортах, або широкої програми-лояльності та консьєрж-сервісу [3]. Досвід показує, що використання платіжної картки стане дедалі більш персоналізованим, чому сприятиме робота з великими масивами баз даних та система штучного інтелекту.

Для розвитку фінтех-ринку та інноваційних інструментів було внесено зміни в чинне законодавство. Чимало з них впроваджено Національним банком України в рамках Комплексної програми розвитку фінансового сектору України до 2020 року. Частина цих змін набула чинності у 2019 році, частина перебуває на етапі реалізації і поки не має чітких часових меж упровадження. Серед вже діючих — Закон України “Про валюту та валютні

операції”, який дозволив ввести 20 суттєвих змін щодо валютних операцій. Фактично запроваджено принцип - “усе що не заборонено - дозволено”. Ці зміни дозволять фінтех-компаніям змогу залучати більше інвестицій, надавати нові послуги клієнтам і створювати новий інноваційний продукт.

Таким чином, Національний банк України та вітчизняні банки створюють всі можливості як інституційного, так і економічного характеру для розвитку інновацій та розбудови фінтех-ринку в Україні.

Список використаних джерел

1. Комплексна програма розвитку фінансового сектору України до 2020 року. URL: <https://bank.gov.ua/news/all/kompleksna-programa-rozvitku-finansovogo-sektoru-ukrayini-do-2020-roku>

2. Інновації та розбудова фінтех-ринку України – у фокусі уваги Національного банку. URL: https://old.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=98763683

3. Український каталог фінтех-компаній 2019. URL: <https://map.fintechua.org>

УДК 336.71

Квасницька Р.С.,

д.е.н., професор,

професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Хмельницького національного університету

ІННОВАЦІЇ В БАНКІВСЬКІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ

В останні роки вигляд банківського сектору України суттєво змінився, а разом із ним і асортимент послуг, які кредитно-фінансові установи надають своїм клієнтам, і технології, що використовуються при цьому. Так, варто зазначити, що новітні технології на сучасному етапі все частіше пов’язані з мережею Інтернет. Тому актуальним є відстеження розвитку інновацій та електронних ресурсів в банківській сфері. Так, аналіз діяльності вітчизняних банківських установ показав, що інновації в сфері банківського бізнесу, які пов’язані з використанням нових технологій, поширюються на такі продукти: мобільний банкінг – вид дистанційного обслуговування клієнтів, який представляє собою сервіс для власників карткових рахунків, що дозволяє контролювати рух коштів за допомогою мобільного телефону; Інтернет-банкінг – це система, яка забезпечує дистанційний доступ до банківських продуктів та можливість здійснювати операції з рахунками через Інтернет з комп’ютера або портативного пристрою; «зона 24» – за допомогою цього продукту, клієнти можуть скористатись перевагами цілодобового доступу до найнеобхідніших банківських послуг; POS-термінали в торговельних мережах – встановлення терміналів самообслуговування в мережах торгівлі. Прогнозується, що в майбутньому в оплату за допомогою POS-терміналів

будуть прийматись не пластикові картки, а інформація з NFC-чипів, вбудованих у телефон; електронний залишок (послуга «без монет») – зарахування залишку менше однієї гривні на рахунок мобільного телефону клієнта або на електронний ваучер.

Лідером за кількістю інноваційних банківських продуктів на вітчизняному ринку банківських послуг є АТ «ПриватБанк». Він першим в Україні запропонував своїм клієнтам послуги Інтернет-банкінгу «Privat24» та GSM-банкінгу, а також послуги з продажу через мережу своїх банкоматів та POS-терміналів електронних ваучерів провідних операторів мобільного зв'язку, IP-телефонії та ін. [1]. Переслідуючи мету максимально знизити витрати і підвищити якість послуг, що надаються, банки все частіше починають озиратися в бік штучного інтелекту. Наприклад, широке поширення набули спеціальні унікальні програми – чат-боти. З їх допомогою відбувається обмін повідомленнями з клієнтами в месенджерах, інноваційні програми можуть не тільки консультувати клієнтів, але й здійснювати різні банківські операції.

Сьогодні в банківських установах України спостерігається активне використання такого інноваційного банківського продукту, як «Віртуальна картка», що є спеціальною банківською платіжною картою, яка має всі властивості звичайних пластикових карток, тільки без фізичного пластику, призначена для платежів як в інтернеті, так і для платежів в звичайних платіжних терміналах за допомогою технології безконтактної оплати NFC або за допомогою технології оплати Qr – кодом. Іншими словами, віртуальна картка - це набір реквізитів (номер картки, термін дії, CVV-код) без фізичного носія для безпечного проведення розрахунків в інтернеті, без використання основної картки [2]. Така картка пропонується клієнтам для самостійного відкриття та проведення розрахунків одразу після її випуску без звернення до банку. Власник картки сам встановлює максимальний ліміт грошей на картці та може за бажанням у будь-який момент самостійно заблокувати або закрити картку. Впровадження таких банківських інновацій дозволяє створити унікальні для клієнтів банків продукти, підвищити для них привабливість та зручність надання банками різноманітних послуг.

Зауважимо, що банківські відділення перестали бути єдиним каналом продажів: інтернет, смартфони, «розумні» окуляри або годинник зможуть забезпечувати той самий рівень сервісу, не примушуючи споживача йти до відділення банку, аби там чекати спілкування з не завжди компетентним співробітником банку. Від спілкування віч-на-віч банкінг переходить до спілкування «особа – до дисплею», а в перспективі і до формули «дисплей – до дисплею», коли онлайн-сервіси за бажанням клієнта зможуть отримувати доступ до управління коштами. Практичним наслідком цього може стати скорочення комісійних і трансакційних доходів банків: висока конкуренція не сприяє забезпеченню красивого життя банкірів. Їхні процентні доходи також під загрозою. За обсягами безготівкових операцій в Україні у 2018 році спостерігалось значне зростання Р2Р-переказів, що дозволяє припустити

стрімкий розвиток Р2Р-кредитування поза банками. Порівняно з 2017 роком обсяг таких операцій збільшився вдвічі, з 220 млрд грн до 465 млрд грн (частка таких операцій зросла на 9,5 в. п. та склала 35,8% від загального обсягу безготівкових операцій). Разом із тим частка розрахунків платіжними картками в торговельній мережі знизилася на 2,6 в. п. (із 31,9 до 29,3%) [3]. Р2Р-кредитування у перспективі здатна витіснити банки з кредитного ринку, залишивши їх без процентних доходів, що наразі складають левову частку (близько 70–80%) валових доходів банківської системи, та відібравши частку грошових потоків, що формують банківські активи та пасиви. Загальна кількість електронних гаманців (е-гаманців) станом на кінець 2018 року становила 62,7 млн шт., що на 9,8 млн шт. (18,5%) більше за показники 2017 року, та на 29 млн шт. (86,0%) більше ніж в 2014 році [4]. Це говорить про поступовий перехід клієнтів банків від обслуговування в відділеннях банків до безготівкових розрахунків.

Список використаних джерел

1. Офіційний сайт АТ «ПриватБанк». URL: <https://privatbank.ua> (дата звернення: 03.03.2020)
2. Вільна енциклопедія «ВІКІПЕДІЯ». URL: [https://uk.wikipedia.org/wiki/ Віртуальна_банківська_картка](https://uk.wikipedia.org/wiki/Віртуальна_банківська_картка) (дата звернення: 03.03.2020).
3. Національне рейтингове агентство «Рюрік». Аналітичний огляд банківської системи України за результатами 2018 року. URL: <http://rurik.com.ua> (дата звернення до ресурсу 28.02.2020)
4. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua> (дата звернення: 03.03.2020)

УДК 336.7

Клименко Д. Б.,

к.е.н., доцент кафедри банківської справи та фінансового моніторингу
Університету державної фіскальної служби України

ЕЛЕКТРОННА ГРИВНЯ, ЯК ІННОВАЦІЯ ГРОШОВО-КРЕДИТНИХ МЕХАНІЗМІВ

Наразі, у 2020 році, не стоїть питання про те, бути чи не бути цифровій валюті. Це вже даність. Питання лише в тому хто і як буде її створювати. Як відомо, електронні гроші – це одиниці вартості, які зберігаються на електронному пристрої, приймаються як засіб платежу і є грошовими зобов'язаннями. Тобто, електронні гроші є різновидом фідучіарних грошей і на 100% забезпечуються традиційними формами грошей.

У цьому контексті останнім часом ряд центральних банків світу (Швеції, Канади, Китаю, Сінгапуру, Англії, Норвегії) досліджують можливість випуску ними власної цифрової валюти та варіанти їхнього використання. Форми і технології цифрових валют центральних банків

різняться від поставлених задач, однак всіма однаково розглядається як нова, еволюційна форма грошей.

Відповідно до глобальних тенденцій щодо інноваційного розвитку в платіжній сфері Національний банк України також ще у 2016 році розпочав пілотний проєкт з випуску власної цифрової валюти – «е-гривні». Даний проєкт передбачав випробовування блокчейн платформи для випуску цифрової валюти центрального банку. В рамках пілотного проєкту цифрова валюта мала використовуватись в декількох напрямках:

- по перше, як еквівалент готівки;
- по друге, для міжбанківських розрахунків;
- по третє, як інструмент монетарної політики;
- в четверте, як еквівалент рахунку, відкритому в центральному банку.

В межах цього проєкту НБУ проаналізував міжнародний досвід, правові аспекти, визначив макроекономічний ефект та варіанти бізнес-моделі обігу е-гривні. [4]. Разом з теоретичним дослідженням проєкт Національного банку включав і практичну частину. Незважаючи на певні обмеження пілотного проєкту можна з упевненістю прогнозувати е-гривню як дієву альтернативу наявним засобам та інструментам сучасних платежів (готівка, платіжні картки, платіжні доручення, тощо). Що ж до переваг цифрової валюти, то в першу чергу виокремлюється простота використання, безпекова складова, швидке отримання статусу користувача і швидкість розрахунків. З огляду на те, що майже всі громадяни користуються мобільним зв'язком, – то та ж кількість громадян стане і користувачами е-гривні.

В подальшому е-гривня може бути сприйнята як *disruptive technology* – інновації, які змінять співвідношення цінностей на ринку. Це, в свою чергу, може суттєво змінити екосистему платіжного ринку України та перерозподілити наявні ролі учасників цього ринку.

Власний же аналіз лишає відкритим питання, як будувати саму модель взаємодії учасників: централізованою (центральный банк є одноосібним емітентом, а комерційні учасники виконують функції агентів), чи децентралізованою (фінансовим установам надається право емісії е-гривні під контролем Національного банку). Саме тут треба визначитись – це буде цифрова валюта центрального банку чи звичайні електронні гроші? Крім того, сучасною тенденцією у світі електронних платежів є практичне розуміння мобільними операторами потенціалу мобільної комерції. І це треба враховувати разом з учасниками українського платіжного ринку при подальшій розробці цільових бізнес моделей е-гривні.

Наостанок зазначимо, що реалізувати обрану модель випуску е-гривні технологічно можливо, однак треба розуміти, як це позначиться на цінності та фінансовій стабільності.

Список використаних джерел

1. Батракова Т. І. Проблеми та перспективи розвитку електронних грошей в Україні / Т. І. Батракова, А. Ю. Грінченко //

Мукачівський державний ун-т. – 2016. – № 7. URL: <http://www.economyandsociety.in.ua/journal>

2. Директива 2009/110/ЄС Європейського Парламенту та Ради щодо започаткування та здійснення діяльності установами – емітентами електронної грошей та пруденційний нагляд за ними URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_a18

3. НБУ. Аналітична записка за результатами пілотного проекту «Е-гривня». URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Analitichna_zapiska_E-grivnya.pdf?v=4

4. НБУ. Електронні гроші. URL: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id

5. Постанова НБУ №481 від 04.11.2010 “Про внесення змін до деяких нормативно-правових актів Національного банку України з питань регулювання випуску та обігу електронних грошей”. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1336-10>

6. Электронные деньги: что, где, как. URL: <http://www.prostobank.ua/internetbanking/stati>

УДК 336.719

Котковський В.С.,

д.е.н., доцент кафедри

соціально-політичних та економічних дисциплін

Криворізького факультету Національного університету

«Одеська юридична академія»

ЮРИДИЧНА СКЛАДНІСТЬ ТА ВИСОКА ВАРТІСТЬ СЕК'ЮРИТИЗАЦІЇ АКТИВІВ ЯК ПРОБЛЕМА БАНКІВСЬКОГО НАГЛЯДУ

Сек'юритизація активів визнана найважливішою фінансовою інновацією другої половини ХХ ст. Це дешевший у порівнянні з іншими методами отримання фінансування механізм рефінансування, за допомогою якого емітент отримує можливість випускати цінні папери з підвищеним рейтингом, а отже, із зниженою процентною ставкою порівняно із ставками за довгостроковими кредитами. Сек'юритизація банківських активів допомагає банку покращити нормативи діяльності, ефективніше використовувати капітал, а також диверсифікувати джерела фінансування.

Вагомий внесок у розвиток теоретичних та практичних знань щодо застосування та розвитку сек'юритизації зробили такі зарубіжні вчені як Айленбергер Г. [1], Бэр, Х. П. [2], Девідсон Е., Сандерс Е. [3], Фабозці Ф. [4], Оль Х. [5]. В Україні за останні роки також підвищився інтерес багатьох вчених до питань сек'юритизації, а саме: Виговський О. І. [6], Колосінський І. А. [7], Корнівська В.О. [8], Ткаченко Н. М. [9], Шейко О. П. [10] та інші. Разом з тим, в працях означених авторів відсутня юридична оцінка питань, що виникають в банківській сфері.

В дослідженнях сек'юритизації банківських активів, що проводяться регулярно за ініціативою ЄС, відмічається, що одним з головних недоліків сек'юритизації активів є її юридична складність і дорожнеча у порівнянні з традиційними способами фінансування. Необхідність звіряти кожен крок з вимогами наглядових органів, правилами бухгалтерського обліку й переконуватися в законності тієї чи іншої конструкції, наявність безлічі договорів з найрізноманітнішими агентами – ось причина того, що учасники ринку ставлять складність сек'юритизації активів на перше місце серед притаманних їй недоліків загального характеру [2, с. 361].

Дослідженнями доведено, що основні проблеми сек'юритизації активів в сфері банківського нагляду полягають у наступному.

Наряду зі складністю і новизною сек'юритизації активів й безпосередньо у зв'язку з ними слід назвати правову невизначеність. У теперішній час лише деякі європейські країни мають законодавство, яке на достатньому рівні регулює податкові і наглядові наслідки сек'юритизації активів, що дозволяє говорити про повну правову ясність при проведенні певних угод. У доповненні до такої юридичної невизначеності слід брати до уваги те, що в рамках однієї угоди можуть існувати елементи, підпорядковані праву різних країн.

Крім того, зазвичай підлягає критиці відносна заплутаність угод сек'юритизації активів. Найчастіше пересічному клієнту важко зрозуміти, хто які ризики і в якому обсязі приймає на себе, яка з сторін і за що відповідає, яка послідовність операцій тощо. Не завжди з першого погляду зрозуміло, через які банківські рахунки і країни будуть проходити грошові потоки, хто і на який обсяг коштів вправі претендувати. Глибоке розуміння структури угоди приходить лише після ретельного опрацювання всієї документації, що мається. Отже, існує величезна потреба в тому, щоб банківські установи, наглядові органи та кваліфіковані інвестори вели відповідну роз'яснювальну роботу.

Для рефінансування іпотечних кредитів в більшості країн Європи існують відносно прості та ефективні способи. Наприклад, в Німеччині для фінансування іпотечних вимог вже більше 200 років існує та успішно використовується випуск заставних листів (Pfandbriefe) [1]. Для фінансування інших категорій активів в умовах добре розвинутої системи універсальних банків також мається безліч відносно простих фінансових інструментів. У більшості випадків фінансування банківських установ, тобто залучення ними ліквідних коштів і власного капіталу, вважається нескладною операцією, яка ефективно і відносно швидко здійснюється або у формі синдикуваного кредитування, або через емісію цінних паперів на грошовому ринку чи ринку капіталу [5].

Таким чином, наслідки проведення операцій сек'юритизації здебільшого є позитивними для суб'єктів економіки. Негативність в основному полягає у складності та значних фінансових витрат реалізації операції із сек'юритизації її учасників.

Список використаних джерел

1. Eilenberger G. 1991. Finanzinnovationen. Das Wirtschaftsstudium (11): P. 811-813.
2. Бэр Х. П. Секьюритизация активов: секьюритизация финансовых активов – инновационная техника финансирования банков. Москва, Волтерс Клувер, 2007. 624 с.
3. Дэвидсон Э., Сандерс Э. и др. Секьюритизация ипотеки: мировой опыт, структурирование и анализ. Москва, Вершина, 2007. 592 с.
4. Fabozzi, F. J. Mortgage backed securities: products, structuring, and analytical techniques. Hoboken, NJ: Wiley, 2007. 318 p.
5. Ohl, Hanns.-P., Hielcher, U. Asset Backed Securities. Stuttgart, Deutschland, 1994. 120 p.
6. Виговський О. І. Правові аспекти здійснення сек'юритизації активів. *Юридична Україна*. 2016. №3-4, С. 72-79.
7. Корнівська В.О. Ризики впровадження сек'юритизації активів в Україні. *Економіка і прогнозування*. 2015. № 4, С. 43-58.
8. Колосінський І. Деякі питання сек'юритизації. URL: http://www.securitisation.com.ua/2009/06/blog-post_14.html.
9. Ткаченко Н., Чеховський Д. Сек'юритизація фінансових активів: особливості використання в банківській сфері. *Вісник НБУ*. 2014. №8, С. 54-60.
10. Шейко О.П. Сек'юритизація фінансових активів – інноваційний механізм рефінансування та управління ризиками. *Фін.-кредит. діяльн.: пробл. теорії та практики*. 2011. Вип. 2, С. 154-160.

УДК 336.01

Клюско Л.А.,
к.е.н., доцент, доцент кафедри банківської
справи та фінансового моніторингу
Університету державної фіскальної служби України

СПІВПРАЦЯ УКРАЇНИ З МІЖНАРОДНИМИ КРЕДИТНИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ

Економічний розвиток будь-якої країни в умовах глобалізації тісно пов'язаний із співпрацею з міжнародними фінансовими організаціями, зокрема у сфері державного інвестиційного кредитування, оскільки саме міжнародні інвестиційні кредити часто використовуються для розвитку пріоритетних галузей економіки та для досягнення соціально-економічного прогресу.

В Україні на сьогоднішній день, через такі стримуючі фактори як відсутність очікувань зростання економіки та постійну невизначеність, що унеможливорює прогнозування майбутніх фінансових потоків для проектного

фінансування, хоча би на мінімальні терміни, спостерігається зниження інвестиційної активності. Що стосується проблем розвитку інвестиційного кредитування, то до них можна віднести тривалі строки окупності інвестиційних проєктів, високе боргове навантаження, відсутність ліквідного забезпечення у позичальників, високі кредитні ставки, значні темпи інфляції та волатильність фінансових ринків [1].

Крім цього, вагомим стримуючим фактором інвестиційного кредитування є наявність дефіциту довгострокових пасивів в економіці нашої держави. Оскільки залучити ресурси для потреб її інноваційно-інвестиційного розвитку є проблематичним, то вирішити зазначену проблему можна шляхом залучення позичкового капіталу у формі іноземних інвестиційних кредитів.

У цьому контексті варто зауважити, що Україна співпрацює з багатьма міжнародними фінансовими організаціями, які надають кредитні ресурси і гранти для підтримки економіки, в тому числі і фінансові кошти на інвестиційні проєкти, які реалізуються в державному секторі. Однак, як зазначають експерти, значна частина таких ресурсів протягом останніх років не надходить в Україну, або надходить із значними затримками, тобто залишається не використаною, хоча міжнародні договори за інвестиційними проєктами міжнародних фінансових інституцій є підписаними і ратифікованими.

Найактивніше Україна співпрацює з Міжнародним банком реконструкції та розвитку (МБРР), Європейським інвестиційним банком (ЄІБ), Європейським банком реконструкції та розвитку (ЄБРР).

МБРР, який називають Світовим банком, є найбільшим кредитором проєктів розвитку в країнах, що розвиваються. Відсоткова ставка за позиками Світового банку змінюється кожні шість місяців і становить близько 6 %, а кредити надаються 35-річним терміном відстрочення платежів і погашаються протягом 15 – 20 років.

На сьогодні в Україні в стадії реалізації перебуває вісім інвестиційних проєктів МБРР у сферах соціальної політики, охорони здоров'я, енергетики, інфраструктури, муніципального кредитування. Кредити сумою від 150 до 450 млн. дол. надаються на вигідних умовах (з одноразовою комісією 0,25%, терміном кредитування 17–30 років і пільговим періодом 4–10 років) [2].

Із усієї кількості шість проєктів буде завершено протягом року, і два залишаються діючими, але термін їх дії спливає в 2021-му і 2022 роках, тобто в найближчій перспективі. В цілому, кредитний портфель інвестиційних проєктів МБРР становить близько 2,2 млрд. дол., з них невибраними залишаються кошти в обсязі майже 1,5 млрд. Тобто до кінця поточного року залишилось реалізувати близько 70% коштів, що є проблематичним. Невибрані кошти буде анульовано а за їх резервування потрібно платити комісійні.

ЄІБ є одним з найбільших і найвпливовіших банків світу. Хоча Україна і не є його членом, рамкову угоду про співпрацю з ним вона підписала у 2006

році і протягом цього часу банк інвестував в економіку держави майже 5,8 млрд євро і продовжує напрацьовувати нові проекти. Зокрема кредитується енергетична сфера, інфраструктурні проекти та муніципальний сектор в регіонах України, що постраждали внаслідок воєнного конфлікту. Кредитний портфель України з ЄІБ налічує 14 діючих проектів на загальну суму близько 3 млрд євро, але також невикористаними залишаються кошти в обсязі майже 2,5 млрд. Зокрема, не розпочато вибірку коштів за проектами: "Міський громадський транспорт в Україні" – 200 млн євро, "Модернізація та реконструкція магістрального газопроводу Уренгой–Помари–Ужгород" – 150 млн євро, "Вища освіта України" – 120 млн євро, "Основний кредит для аграрної галузі України" – 400 млн. євро [2].

ЄБРР є третім з найбільших міжнародним банків за обсягами кредитування в Україну. Окрім державного сектора він кредитує і приватний бізнес за такими напрямками як енергетика, інфраструктура та фінансовий сектор. Щорічно ЄБРР спрямовує в Україну від 600 млн. до 1 млрд. євро. Разом з тим, спостерігається значне зволікання із впровадженням проектів цього банку. В цілому, кредитний портфель ЄБРР в Україні складається із семи проектів на загальну суму 1,5 млрд. євро, з яких невикористаними залишаються близько 723 млн.

Підсумовуючи вищезазначене, можна зробити висновки, що за результатами співробітництва з міжнародними фінансовими організаціями щодо кредитування інвестиційних проектів лише у державному секторі, невикористаними залишаються значні кредитні ресурси, загальна сума яких становить близько 5 млрд. дол. [2].

Отже, значні за розміром потенційні кредитні ресурси, яких наша країна гостро потребує для інвестицій у розвиток народного господарства і до яких вона має доступ, використовуються неефективно і не повною мірою, хоча часто за них сплачує комісію за резервування. Потрібно також додати, що ціна зовнішніх запозичень від міжнародних фінансових організацій є дуже вигідною, а терміни кредитування достатні для того, щоб ефективно реалізувати довгострокові проекти.

Список використаних джерел

1. Андрє С. В. Банківське кредитування інвестиційних проектів у реаліях фінансового ринку. URL: <http://ev.fmm.kpi.ua/article/view/108721> (дата звернення 12.03.2020)

2. Вікторія Колосова. Аналіз реалізації інвестиційних проектів міжнародних фінансових інституцій в Україні виявив проблеми їх впровадження. URL: <https://niss.gov.ua/news/statti/analiz-realizacii-investiciynikh-proektiv-mizhnaro-dnikh-finansovikh-instituciiv>

Ліщенко В.А.,
здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
Університету державної фіскальної служби України

ГРОШОВО-КРЕДИТНЕ РЕГУЛЮВАННЯ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

З моменту проголошення Україною незалежності протягом років яких в суспільстві безперервно відбувалися реформи: економічні, соціальні, політичні, правові. В той же час, банківська система досі має ряд невирішених проблем, зокрема, не вироблено єдиної досконалої й ефективної системи управління дохідною та видатковою частинами державного бюджету, розв'язання яких могло б позитивно вплинути на розвиток економіки країни. Така ситуація обумовлює актуальність теми дослідження.

Питанням грошово-кредитного регулювання присвячені праці багатьох науковців. Серед вітчизняних учених значний доробок у цьому напрямі мають такі вчені, як: О.І. Береславська, О. Василик, А. Гальчинський, В. Геєць, Л. Клець, К. Павлюк, Ю. Пасічник, С. Юрій, В. Федосов, С. Фролов та ін. Їх праці доводять, що грошово-кредитної системи є найважливішою складовою функціонування держави, оскільки він є головним фінансовим джерелом держави, а від ефективності банківської системи залежить стан економіки, рівень життя людей і, з рештою, позиція України в світових рейтингах.

Грошово-кредитна політика ґрунтується на принципах монетаризму і має низку переваг над фіскальною політикою. Негативні моменти полягають у тому, що ця політика непрямо впливає на комерційні банки з метою регулювання динаміки пропозиції грошей, а тому не може безпосередньо змусити їх зменшувати чи збільшувати кредити [3, с.221].

Закон України "Про Національний банк України" визначає пріоритетною ціллю грошово-кредитної (монетарної) політики досягнення та підтримку цінової стабільності в державі.

Для досягнення та підтримки цінової стабільності Національний банк застосовує режим інфляційного таргетування. Цілі та завдання грошово-кредитної політики конкретизуються в Основних засадах грошово-кредитної політики, а також в Стратегії монетарної політики на 2016-2020 рр.

Середньострокова ціль щодо інфляції визначається для річного приросту індексу споживчих цін. Наразі вона встановлена на рівні 5% з допустимим діапазоном відхилень ± 1 відсоткові пункти (в.п.) і досягатиметься поступово [2, с.12].

Основними принципами, на яких базується реалізація грошово-кредитної політики є:

- пріоритетність досягнення та підтримки цінової стабільності в державі

- дотримання режиму плаваючого обмінного курсу
- перспективний характер прийняття рішень
- прозорість діяльності Національного банку
- інституційна, фінансова та операційна незалежність Національного банку

Зараз в Україні продовжує діяти різноплановий монетарний устрій (визначається декілька цілей проведення грошово-кредитної політики, які пов'язані з рівнем обмінного курсу, рівнем інфляції, обсягами окремих монетарних агрегатів). Реалізація грошово-кредитної політики забезпечується змішаним методом (частково з використанням ринкових інструментів, частково - адміністративних).

Головною функцією центрального банку кожної держави є регулювання грошової маси, забезпечення її відповідності масі товарів і підтримки таким чином стійкої купівельної спроможності грошей, що є дуже важливою умовою нормального функціонування ринкового механізму.

В Україні державне грошово-кредитне регулювання провадить Національний банк України, який виконує функції загальнодержавної резервної системи. Державне регулювання грошово-кредитної сфери можна застосувати у тому випадку, коли держава через центральний банк здатна впливати на масштаби та характер приватних інституцій, оскільки в розвинуті й ринковій економіці саме вони є визначальною складовою усієї грошово-кредитної системи [1, с.25].

Враховуючи надзвичайно важливу роль грошових відносин в економічному житті суспільства, в усіх країнах, незалежно від їх устрою, формування грошових систем здійснюють центральні органи влади. Центральному банку надаються широкі повноваження з регулювання грошового обороту. Центральний банк - інституційний центр грошової системи, і відіграє вирішальну роль у забезпеченні її ефективного функціонування.

Сьогодні центральні банки в усьому світі набувають загальних рис: незалежність від політиків, прозорі цілі та суспільна підтримка для їх досягнення. Але центральний банк повинен бути не тільки незалежним від політичного тиску, а й брати участь у підтримці рівня ВВП доступними йому засобами. Виходячи з цього, цілі грошової політики – стабілізація цін, оскільки інфляція ускладнює довготермінове планування; стабілізація обсягів виробництва, оскільки у довготерміновому періоді стабілізація інфляції та ВВП доповнюють одна одну і тільки досягнення цінової стабільності - шлях до зростання ВВП; стабілізація обмінних курсів - необхідна центральному банку для підтримки фінансової стабільності, без якої неможлива макроекономічна стабільність. Центральний банк має вживати заходів для зменшення впливу фінансових криз на економіку країни.

Як посередник між державою та банківською системою країни центральний банк покликаний регулювати грошові й кредитні потоки за допомогою певних інструментів. Ступінь розвитку фінансово-кредитної

системи визначає інструментарій грошово-кредитної політики. Так, наприклад, інструменти у розпорядженні центрального банку США для контролю грошей та кредиту поділяють на загальні - обов'язкові резерви, дисконтна політика, операції на відкритому ринку; вибіркові – вимога маржі, нормативні обмеження відсоткових ставок тощо. Загальні інструменти впливають на грошові агрегати та банківські кредити Федерального резервного банку, а вибіркові - на їх склад.

Отже, грошово-кредитна (або монетарна) політика - це комбінація цілей і засобів (інструментів), за допомогою яких її носій (як правило, ЦБ країни) за допомогою регулювання пропозиції грошей, а також (опосередковано) попиту на гроші і кредит прагне досягти цілей загальної економічної політики.

Список використаних джерел

1. Береславська О. І. Валютно-курсова політика в умовах інфляційного таргетування в Україні // *Збірник наукових праць Університету державної фіскальної служби України*, 2017. № 2. С. 24-36.

2. Гребенюк Н. Основні віхи у формуванні та проведенні грошово-кредитної (монетарної) політики в Україні // *Вісник Національного банку України*, 2007. №5. С. 12.

3. Гагутін В. Д., Кричевська Т. О. Монетарна політика в трансформаційній економіці: довіра, стратегія, механізми реалізації: Монографія. К.: Київський національний торговельно-економічний університет, 2004. 269 с.

УДК 336.7

Москаленко Н.В.,

к.е.н., доцент кафедри банківської справи та фінансового моніторингу
Університету державної фіскальної служби України

НОВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЗАХИСТУ ФІНАНСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ В БАНКІВСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Сучасна банківська система приймає стратегічний вектор розвитку в сфері інформаційних технологій, розробляючи та впроваджуючи нові банківські продукти, формуючи новітні технології і здійснюючи модернізацію існуючих банківських операцій. Даний процес, в першу чергу, обумовлений високим рівнем конкуренції між банками, що підштовхує їх до впровадження інноваційних технологій в сферу обслуговування.

В даний час в усьому світі відбувається так званий «blockchain-бум». Blockchain, що в перекладі з англійської означає ланцюжок блоків, який являє собою багатофункціональну і багаторівневу інформаційну технологію, призначену для безпечного обліку різних активів, для надійного зберігання записів про всі проведені операції. Blockchain - це певний ланцюг блоків

даних, які побудовані за певними правилами і є безперервними, містять інформацію. Біткойн став першим застосуванням технології blockchain в жовтні 2008 р., однак дана технологія може існувати не тільки в системі «біткойн», а й в інших криптовалютах, також технологія може бути поширена на будь-які взаємопов'язані інформаційні блоки.

Вважається, що blockchain - це технологія майбутнього, оскільки завдяки децентралізації ланцюжка блоків її неможливо зламати, підробити та будь-яким чином контролювати. Одночасно відпадає необхідність в посередниках при здійсненні транзакцій і будь-яких інших операціях, пов'язаних з передачею цінної інформації. Інформація передаються за протоколом реєг-2-реєг - від користувача до користувача. При цьому кожен учасник має інформацію про інших учасників, а також доступ до всієї історії транзакцій, здійснених в системі. Blockchain - самодостатня, але при цьому досить відкрита структура, для роботи якої не потрібні треті особи.

В даний час представники різних сфер зацікавлені в технології Blockchain. У той же час ступінь зацікавленості компаній в різних секторах економіки істотно відрізняється. Фінансовий сектор активно готується до широкомасштабного впровадження Blockchain, в той час як компанії-виробники залишають дану технологію без уваги.

Не можна не відзначити переваги технології blockchain для банків. Це прозорість, достовірність і незмінність даних, їх підробка утруднена, а також систематизація інформації, надійність при зберіганні і передачі даних, децентралізація, низька вартість операцій, відсутність посередників, зниження ризику шахрайства, автоматичний кліринг.

Приклади застосування технології blockchain, поза сферою крипто валюта наступний:

1. Банківський сектор, інвестиції та біржі.
2. Посвідчення особи.
3. Платіжний інструмент.
4. Синдикуване кредитування.
5. Розрахунки в кліринг.

За оцінками дослідників, найбільші інвестиційні банки можуть заощадити 10 млрд дол., Застосовуючи технологію blockchain для підвищення ефективності клірингу та розрахунків. У blockchain є великі можливості для серйозної реструктуризації цієї галузі.

В даний час основне завдання технології blockchain - це децентралізація ринків, тобто зміна системи передачі даних, усунення централізованих хабів, різних посередників при реєстрації і передачі блоків інформації, для забезпечення більшої безпеки і збереження даних.

Наприклад, blockchain можна застосовувати при обліку і створення боргових розписок, вкладів, кредитів, різного роду довіреностей. Найпростішим прикладом використання технології може бути автоматизація передачі права власності на квартиру або автомобіль від банку до клієнта після того, як клієнт погасив останній платіж позики, який він уклав з

конкретним банком. Це допоможе клієнту уникнути непотрібної тяганини і значно скоротити час процедури.

Так чи інакше, комерційні банки зацікавлені і розглядають можливості використання системи blockchain в своїй діяльності.

Технологія blockchain активно розвивається в банківській сфері. Банківський бізнес - це динамічна, інноваційна сфера діяльності, і вона завжди повинна йти в ногу з часом, щоб бути зручною та продуктивною для свого споживача. Blockchain тільки почав використовуватися в банківській системі, і зовсім небагато банків мають можливість використання даної технології. І все ж сфера застосування blockchain в банківській системі багатогранні і постійно збільшуються, що говорить про прагнення кредитних організацій до поліпшення процесу проведення операцій.

В Україні ставлення до blockchain і криптовалюта неоднозначне. Блокчейн вже діє, з цим потрібно рахуватися, його потрібно використовувати в своїх інтересах і на користь всього людства. Але поки сучасні комп'ютери не здатні забезпечити blockchain обчислювальними потужностями в потрібному обсязі, тому до повсюдного впровадження системи ще далеко.

УДК 336.71

Онишко С.В.,

д.е.н., професор, завідувачка кафедри фінансових ринків,
Університету державної фіскальної служби України

Мочарник І.В.,

здобувач вищої освіти
Університету державної фіскальної служби України

МЕТОДИ ТА СТРАТЕГІЇ УПРАВЛІННЯ ЛІКВІДНІСТЮ БАНКУ

У світовій банківській теорії і практиці ліквідність прийнято розуміти як «запас» або як «потік». При цьому ліквідність як «запас» включає визначення рівня можливості комерційного банку виконувати свої зобов'язання перед клієнтами в певний конкретний момент часу шляхом зміни структури активів на користь їх високоліквідних статей за рахунок наявних у цій області невикористаних резервів. Ліквідність як «потік» аналізується з погляду динаміки, що припускає оцінку здатності комерційного банку протягом певного періоду часу змінювати несприятливий рівень ліквідності, що склався, або запобігати погіршенню досягнутого, об'єктивно необхідного рівня ліквідності (зберігати його) за рахунок ефективного управління відповідними статтями активів і пасивів, залучення додаткових позикових засобів, підвищення фінансової стійкості банку шляхом зростання доходів [1, с. 29].

В багатьох країнах органами банківського нагляду та законодавством передбачено встановлення норм ліквідності. Банки зобов'язані підтримувати

показники ліквідності не нижчими від певного рівня (норми), що визначається з урахуванням накопиченого досвіду та конкретних економічних умов у країні. Щоб запобігти надмірному підвищенню ризику ліквідності, менеджмент банку має керуватися у своїй діяльності такими принципами:

- пріоритетність ліквідності, у тому числі й при виборі напрямків розміщення коштів;
- постійність аналізу потреб банку в ліквідних засобах з метою уникнути як їх надлишку, так і дефіциту;
- планування та прогнозування дій банку в разі виникнення незбалансованої ліквідності та кризових ситуацій; взаємозв'язок ризику ліквідності з іншими сферами діяльності, такими як залучення та розміщення коштів, а також управління ризиком відсоткових ставок.

Стан ліквідності комерційного банку здебільшого визначається такими якісними чинниками, як структура та стабільність ресурсної бази і структура та якість портфеля активів.

У практичній діяльності банків вироблено кілька загальних підходів (стратегій) до управління ліквідністю, а саме:

- стратегія трансформації активів (управління ліквідністю через активи);
- стратегія запозичення ліквідних засобів (управління ліквідністю через пасиви);
- стратегія збалансованого управління ліквідністю (через активи і пасиви).

Економічна доцільність їх застосування визначається характеристиками банківського портфеля, станом фінансових ринків, особливостями зовнішнього середовища.

Після проведення стрес-тестування зростає потреба у аналізі банку в ліквідних коштах з використанням відповідних методів, серед яких: структурування коштів, метод коефіцієнтів та метод джерел та використання коштів [2]. Перший метод передбачає забезпечення відповідного співвідношення між обсягом необхідних резервів ліквідності та заявками за кредитами з обсягом ліквідних активів, другий – забезпечення співвідношення між обсягом активів та пасивів, а останній метод – забезпечення оптимального обсягу ліквідних активів на основі вивчення грошових потоків за укладеними угодами та договорами банку, що надалі дасть змогу спрогнозувати динаміку дефіциту чи можливого надлишку ліквідних коштів.

Таким чином, на основі попередніх етапів слід сформулювати стратегію управління ліквідністю, в основу якої має бути покладено принципи та методи управління активними, пасивними та активно-пасивними операціями банку.

Існують такі стратегії управління ліквідністю банку: метод фондового пулу, метод конверсії фондів, метод управління резервною позицією, метод управління кредитною позицією та управління ризиком зміни процентних

ставок у банківській установі.

Метод фондового пулу. Зазначений метод полягає в зіставленні загальної потреби в ліквідності та усіх наявних у банку джерел її покриття. Для цього застосовуються показники оцінки ліквідності балансу.

Метод конверсії фондів (метод мінібанку). Його сутність полягає в тому, що кошти, мобілізовані з різних джерел, використовуються по-різному.

Метод управління резервною позицією. Його зміст полягає в наступному: прогнозується кількість фондів, яку ми можемо купити на грошовому ринку й тим самим профінансувати можливий відтік коштів.

Метод управління кредитною позицією полягає у визначенні особливої кредитної позиції – обсягу коштів, які банк одержить у короткостроковому періоді, якщо відновлюватиме короткострокові кредити.

Управління ризиком зміни процентних ставок у банківській установі. Завданням управління ризиком зміни процентних ставок є мінімізація негативного впливу на рентабельність банку коливань ринкових процентних ставок.

Таким чином, ефективне управління ліквідністю — одне з найскладніших та найактуальніших завдань кожного банку. Управління ліквідністю в банку здійснюється для одночасного виконання двох завдань: дотримання нормативного рівня ліквідності та отримання максимального доходу від активних операцій. Управління ліквідністю банку здійснюється на двох рівнях: централізовано шляхом встановлення економічних нормативів ліквідності та децентралізовано - на рівні комерційного банку.

Список використаних джерел

1. Олійник Д. Управління ліквідністю комерційного банку та оптимізація фінансового результату // *Вісник НБУ*, 2005. № 8. С. 28-29.

2. Сало І. В. Фінансовий менеджмент банку : навч. посібник / І. В. Сало, О. А. Криклій. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2007. 314 с.

УДК 336.74

Тарасюк С.А.,
здобувач вищої освіти
Університету державної фіскальної служби України
Науковий керівник : **Онишко С.В.,**
д.е.н., професор, завідувачка кафедри фінансових ринків
Університету державної фіскальної служби України

ІНСТРУМЕНТИ ГРОШОВО-КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ НБУ

Законом «Про Національний банк України» визначено: «грошово-кредитна політика – комплекс заходів у сфері грошового обігу та кредиту, направлених на регулювання економічного зростання, стримування інфляції

та забезпечення стабільності грошової одиниці України, забезпечення зайнятості населення та вирівнювання платіжного балансу».

Рестрикційна грошово-кредитна політика (політика «дорогих грошей») – спрямована на обмеження обсягу кредитних операцій, підвищення рівня процентних ставок і гальмування темпів зростання грошової маси в обороті. Така політика застосовується з метою згладжування коливань фаз економічного циклу та з метою боротьби з інфляцією та для стабілізації грошової системи [1].

Експансійна грошово-кредитна політика (політика «дешевих грошей») супроводжується розширенням обсягів кредитних операцій, зниженням рівня процентних ставок і загальним зростанням грошової маси. Політика грошової експансії застосовується з метою подолання спаду виробництва та поживлення ділової активності стимулюванням інвестиційних процесів та збільшенням платоспроможного попиту на товари і послуги. Суб'єктом грошово-кредитної політики виступає держава, яка регулює цю сферу через свої представницькі органи – центральний банк і відповідні урядові структури – міністерства фінансів чи казначейства, органи нагляду за діяльністю банків і контролю за грошовим обігом. Визначальна роль у здійсненні грошово-кредитного регулювання належить центральному банку.

До основних ринкових інструментів грошово-кредитної політики, за допомогою яких забезпечується проведення центральними банками монетарної політики, належать: здійснення операцій на відкритому ринку; встановлення мінімальних обов'язкових резервів для банків; процентна політика; здійснення операцій на валютному ринку; депозитні операції центрального банку та ін.[3]

Встановлення норми обов'язкових резервів полягає в тому, що НБУ встановлює норму обов'язкового резервування залучених коштів. Розмір резервування встановлюється у відношенні до суми залучених коштів. Обов'язкові резерви відіграють важливу роль, тому що невеликі зміни в їх розмірах призводять до значних змін в обсягах вільних резервів банку

Якщо НБУ проводить рестрикційну політику, то він підвищує норму обов'язкових резервів. Такою ж мірою збільшується сума обов'язкових резервів і зменшується ресурсний потенціал кожного комерційного банку. Якщо НБУ проводить експансійну політику, то він зменшує норму обов'язкового резервування. Відповідно у кожного комерційного банку збільшується ресурсний потенціал, то зумовлює збільшення банківських депозитів і загальної маси грошей.

Механізм грошово-кредитної політики дає змогу Центральному банку впливати як на фінансовий, так і на реальний сектор економіки. Цей вплив здійснюється за допомогою інструментів грошово – кредитної політики. Від ефективного їх застосування і буде залежати фінансова стійкості банківської системи України [2].

Список використаних джерел

1. Про Національний банк України: Закон України від 20.05.1999р. №679-XIV, зі змінами і доповненнями.
2. Монетарна політика Національного банку України: сучасний стан та перспективи змін / За ред. В.С. Стельмаха. – К.: Центр наукових досліджень Національного банку України, УБС НБУ, 2009. – 404 с.
3. Пасічник, І.В., Галушко Ю.П. Роль інструментів грошово-кредитної політики // *Вісник Університету банківської справи Національного банку України*, 2011. №1. С.146

УДК: 336.71.(477)

Самчук А.В.,
здобувач вищої освіти
Університету державної фіскальної служби України
Науковий керівник: **Болдова А.А.,**
к.пед.н., доцент, заступник директора з виховної роботи
навчально-наукового інституту фінансів, банківської справи
Університету державної фіскальної служби України

БАНКІВСЬКА СИСТЕМА УКРАЇНИ ТА РОЛЬ ДЕРЖАВИ В НІЙ

Економіка кожної країни залежить від банківської системи бо саме вона відіграє важливу роль в її формуванні і є важливим фактором в утворенні фінансової системи.

Погіршення економічної ситуації в Україні, непрозора фінансова звітність, втрата ліквідності багатьох банків та нездатність їх виконувати нормативи встановлені Регулятором, пов'язані зі знецінюванням національної грошової одиниці та значним погіршенням якості активів фінансового сектора. Отже, відповідно, роль держави у регулюванні банківського ринку України повинна значно зміцнюватися, що зумовлюється необхідністю розробки комплексу принципів і методів щодо мінімізації ризиків банківської діяльності з метою запобігання виникненню системних банківських криз. Банківські кризи руйнують фінансову стійкість банківської системи, що є основою фінансової безпеки країни.

Державне регулювання банківських послуг ототожнюється з банківським регулюванням, яке згідно з чинним законодавством здійснюється центральним банком. Роль держави на банківському ринку – це ширше поняття. Варто зазначити, що це система заходів держави, що спрямовують діяльність всіх елементів банківської системи на досягнення цілей та завдань, визначених загальнодержавною програмою економічного і соціального розвитку країни [1].

Національний банк України визначає види спеціалізованих банків та

порядок набуття банком статусу спеціалізованого. Національний банк України здійснює регулювання діяльності спеціалізованих банків через економічні нормативи та нормативно-правове забезпечення здійснюваних цими банками операцій [1].

До специфічних рис, які характерні тільки для банківської системи, можна віднести дворівневу побудову; поглиблене, централізоване регулювання діяльності кожного банку окремо і банківської діяльності в цілому; централізований механізм контролю і регулювання руху банківських резервів; наявність загальносистемної інфраструктури, яка забезпечує функціональну взаємодію окремих банків; гнучке поєднання високого рівня централізованої керованості банківської системи зі збереженням повної економічної самостійності і відповідальності за результати своєї діяльності кожного окремого банку, який входить до даної системи [2]:

До основних причин низької ефективності банківської системи можна віднести: недостатність ресурсів для проведення інвестиційних операцій; бажання банків максимізувати віддачу підвищенням процентної ставки за кредитами; високі вимоги банків до забезпеченості кредитів; непрозорість ринку капіталу; недовіра до банків з боку клієнтів; низька ліквідність вторинного ринку цінних паперів; недостатня кількість платоспроможних позичальників [3].

Для подолання вище перерахованих проблем необхідно:

1. підтримувати розвиток ринку банківських послуг які зближують фінансовий і реальний сектори економіки, сприяють вступу вільних фінансових ресурсів до підприємців, а для банків розширюють джерела їх доходів;

2. сприяти розвитку послуги банківського менеджменту (довірчого управління активами професійних учасників фінансового ринку і активами приватних осіб), який є могутнім інструментом залучення ресурсів. Можливості цього інструменту не лише можуть дорівнювати прибутковості від брокерських операцій, а і здатні оживити попит на інші фінансові послуги;

3. активізувати і стимулювати державну підтримку банків та банківських інститутів в Україні;

4. об'єднання українських банків в консорціуми за участю зарубіжних банків, визнаних професіоналами у сфері банківського бізнесу на міжнародному фінансовому ринку для успішнішого функціонування [4].

Сучасна банківська система України як система ринкового типу розвивається і має великі перспективи в майбутньому. Вона демонструвала позитивні тенденції у своєму розвитку, а саме: збільшення обсягу загальних активів банку; зростання активних операцій банків переважно у національній валюті; поступове нарощування обсягу кредитування реального сектору економіки; покращення якостей кредитних операцій банків; підвищення рівня ліквідності банків за рахунок росту обсягу коштів банків на кореспондентському рахунку в Національному банку України (на 12%);

зміцнення довіри до банківської системи шляхом зростання обсягів коштів, залучених банками від населення; зростання розміру капіталу банківської системи; змінення структури балансу Національного банку України [3].

Отже, роботу у банківській системі варто продовжувати у напрямку посилення ролі та значення держави у регулюванні банківського ринку України та популяризувати банківську діяльність та послуги банків серед користувачів.

Список використаних джерел

1. Болдова А.А. Роль та значення держави на банківському ринку України. / Антоніна Болдова / Теорія та практика управління розвитком економіки: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (10 жовтня 2019 р.; м. Київ) / Відпов. за вип. С. Остапчук. К.: ТОВ «ВІПО», 2019. – С. 103-105.
2. Гроші та кредит: Підручник / М.І. Савлук, А.М. Мороз, М.Ф. Пудовкіна. За заг. ред. М.І. Савлука. – К.:КНЕУ, 2001.-602 с.
3. Костюченко О.А. Банківське право України: підручник / О.А. Костюченко. – 4-те вид. К. : Атіка, 2011. 370с.
4. Про банки і банківську діяльність [Електронний ресурс] // Закон України від 07.12.2000 № 2121-III / Верховна Рада України / – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>.

УДК 336.63

Татьяніна С.М.,

ст. викладач кафедри банківської справи та фінансового моніторингу
Університету державної фіскальної служби України

ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ ІНВЕСТИЦІЙНОГО РИЗИКУ БАНКУ

Інвестиційна діяльність банків сприяє отриманню доходів не тільки банками, а й суспільства в цілому, так як стимулювання виробництва за допомогою кредитування сприяє зростанню ВВП, отже, відбивається на зростанні добробуту населення. Чинні закони повинні визначати загальні, економічні, правові та соціальні умови інвестиційної діяльності для забезпечення рівного захисту прав, інтересів і майна її суб'єктів та ефективного функціонування народного господарства в умовах ринкової економіки. Інвестиційна діяльність завжди орієнтована на майбутнє, а отже пов'язана із значною невизначеністю економічної ситуації та поведінки людей. Тому, інвесторам особливо важливо вчасно визначати, аналізувати та оцінювати можливий вплив інвестиційних ризиків на здійснення інвестиційної діяльності.

Розвиток інвестиційного напрямку банківської діяльності дозволяє удосконалювати процеси диверсифікації в масштабі всієї банківської системи, а також диверсифікувати власні активи банків, поліпшити структуру пасивів, що, безумовно, робить банківський бізнес значно більш

гнучким по відношенню до змін кон'юнктури ринку, а значить, і більш стійким до зовнішніх впливів. Проте в сучасній економічній практиці, об'єктом інвестиційного кредитування найчастіше є певні основні засоби, які не створюють додаткового потоку доходів та не є джерелом повернення кредиту. Тому інвестиційне кредитування варто визначити як запозичення кредитором позичальнику, на умовах строковості, платності, повернення, забезпеченості та цільового використання, визначеного кредитною угодою та обґрунтованого інвестиційним проектом, обсягу грошових коштів, які спрямовуються на придбання, реконструкцію, розширення або оновлення основних засобів позичальника. Суттєвою особливістю інвестиційного кредитування є те, що право на об'єкт інвестування закріплене за позичальником і після реалізації інвестиційного проекту і розрахунку з банком-кредитором банк не вправі заявляти про право на цей об'єкт як на свою власність.

Ризик інвестиційної діяльності банку – це потенційна можливість недоотримання доходів або зменшення ринкової вартості капіталу банку внаслідок несприятливого впливу зовнішніх або внутрішніх чинників під час здійснення інвестиційної діяльності.

Інвестиційний ризик має здатність розщеплюватися на інші різновиди ризиків, пов'язаних із веденням банківської діяльності, що водночас відображається у прояві щільного взаємозв'язку між окремими банківськими ризиками: кредитним, зміни процентної ставки, ринковим, валютним, операційно-технологічним, репутації, юридичним. Отже, багатогранність та множинність виникнення та прояву інвестиційного ризику банку зумовлюють необхідність застосування методів та підходів теорії оптимізації, які дають змогу не лише врахувати наявні умови функціонування банку, а й можливі наслідки його розвитку, спираючись на наявний та можливий рівень змінності показників його інвестиційної діяльності відповідно до існуючих умов ведення банківської діяльності у цілому.

До інструментарію управління інвестиційним ризиком банку, що визначається з погляду формування зовнішніх керуючих впливів, слід насамперед віднести законодавчу та нормативну базу щодо здійснення банківської діяльності у цілому та проведення інвестиційної діяльності зокрема, а також окремі рішення та постанови регуляторів банківських та фінансових послуг тощо.

Основними причинами недостатнього розвитку інвестиційної діяльності банківських установ є [2]: недосконалість дієвого механізму банківського інвестування; низький ступінь упровадження банками нових інвестиційних продуктів; низька ефективність методів аналізу та управління інвестиційною діяльністю; високі інвестиційні ризики і низький рівень корпоративного управління; відсутність практики розроблення дієвих інвестиційних стратегій.

Однією з основних проблем, що вимагає негайного вирішення, при здійсненні інвестиційної діяльності є виникнення інвестиційних

ризиків. Отже, для забезпечення ефективного механізму інвестування банками повинна бути заведена система гарантій, яка покликана забезпечувати умови для досягнення кінцевих цілей фінансування, задаючи параметри його окремим ланкам. Вона повинна передбачати не лише формування страхових резервних фондів на покриття кредитних ризиків, фонду гарантування вкладів населення, інших страхових фондів, які вже нині стають вагомим фактором зміцнення довіри до вітчизняної банківської системи та інших інвестиційних інститутів.

Список використаних джерел

1. Про інвестиційну діяльність: Закон України № 1560-XII від 18.09.1991 / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12> (дата звернення: 10.03.2020).
2. Капраль О.Р. Ідентифікація чинників стимулювання інвестиційної діяльності комерційних банків. Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. 2016. Вип. 2(74). С. 86-93.

УДК 336

Ярошук Т.Ю.,
здобувач вищої освіти
Університету державної фіскальної служби України Науковий
Науковий керівник: **Ліснічук О.А.,**
к.е.н, доцент, доцент кафедри фінансів ім. Л.Л.Тарангул
Університету державної фіскальної служби України

ТЕХНОЛОГІЯ КРЕДИТУВАННЯ МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВ БАНКАМИ

Основною рушійною силою економіки є мале підприємництво. Саме мале підприємництво формує здорову ринкову конкуренцію, наслідком якої є висока якість товарів і послуг, саме воно сприяє вирішенню цілої низки соціальних проблем. Особливою є роль малого підприємництва у трансформаційних економіках. В умовах дестабілізації економіки тільки суб'єкти малого підприємництва спроможні вирішити проблеми перехідного періоду і сприяти економічному зростанню. Україна не є винятком – саме з малим підприємництвом держава пов'язує надію на швидкі структурні зміни в економіці, вихід із кризи та створення передумов для успішного завершення ринкових реформ.

Одним із способів розвитку малого бізнесу є кредитування. У 2019 банками було видано на 7% більше кредитів, ніж роком раніше. При цьому частка малого бізнесу в загальному портфелі банків виросла з 6% до 15%. Відомо що, 72% українських банків планують кредитувати малий бізнес в 2020 році [1]. Розглянемо, що пропонують малим підприємствам такі банки як Приват Банк та Альфа Банк.

Приват Банк пропонує малим підприємцям кредити до 1,5 млн грн строком до 5 років від 5% річних. За програмою «Доступні кредити 5-7-9%» держава компенсує підприємцю частину кредитного навантаження. Чим більше робочих місць ви створюєте, тим більшу компенсацію % за кредитом отримуєте. Програму впроваджено з 01.02.2020. Переваги даної програми [2]:

- знижена ставка (знижена відсоткова ставка завдяки компенсації державою);
- можливість змінювати % ставку (можливість щокварталу змінювати % ставку відповідно до приросту робочих місць);
- кредитні транші (отримання кредиту зручними частинами (траншами) з перерахуванням безпосередньо партнерам);
- зручний графік погашення кредиту (рівними частинами або адаптований. Спеціальні умови для агробізнесу).

Альфа-Банк Україна надає для клієнтів – представників малого бізнесу різні види кредитних продуктів, у тому числі поновлювані кредитні лінії – у формі траншів для фінансування декількох операційних циклів бізнесу і разові кредити. Фінансування надається терміном до 3 років [3].

Альфа-Банк Україна єдиний на фінансовому ринку України, що надає кредит без застави на максимальну суму 7,5 мільйона гривень. При сумі кредиту понад 7,5 мільйона гривень забезпеченням по кредиту може виступати будь-яке майно самого позичальника або майно третіх осіб (заставодавців): нерухомість, транспортні засоби, обладнання. Для клієнтів з річною виручкою від 50 до 300 мільйонів гривень банк пропонує кредити з змінюваним типом ставки, яка розраховується за формулою: облікова ставка НБУ + 4% (станом на 20.01.2020 – 17,5%). При зниженні облікової ставки НБУ ставка кредитування за договором також буде знижуватися. Для клієнтів МСБ з річною виручкою до 50 мільйонів гривень встановлюється процентна фіксована ставка від 21,4% [3].

Рішення про надання фінансування юридичним особам та ФОП з цільових галузей з різним розміром річної виручки (в цілому до 300 млн грн) банк подає протягом 5-ти робочих днів. До цільових галузей належать сільське господарство та АПК, харчова промисловість, роздрібна торгівля, оптова торгівля споживчими товарами, транспортні послуги, готельний бізнес, ІТ-послуги, легка промисловість. Альфа-Банк Україна представляє індивідуальний графік для кожного клієнта, виходячи із специфіки його господарської діяльності і регулярності / сезонності надходжень на рахунки.

В обох банках пропонують онлайн кредитування, можна зв'язатися з консультантами по телефону або заповнити онлайн заявку на сайті та оформити кредит. На перший погляд механізм кредитування банками малих підприємств є досить таки ефективний. Проте, банкам ще потрібно розглянути сучасний міжнародний досвід розвинутих країн світу, проаналізувавши програми щодо розвитку малого підприємництва [4].

Отже, малий бізнес є базовим структурним елементом сучасної

ринкової економічної системи в розвинутих країнах світу. Тому потрібен всебічний розвиток малого бізнесу в господарській системі, що надає можливість збільшити економічний потенціал країни. Задля розширення свого бізнесу малі підприємства звертаються до банківських установ за кредитами.

Банки України повинні звернути увагу на розширення фінансового консалтингу та тренінгів для підприємців малого бізнесу. Це значно посилить фінансову грамотність наших підприємців та зможе наставити в потрібний напрямок розвитку їх бізнесу. Якщо ж говорити, загалом, про кредитування малого та середнього бізнесу в нашій країні, то, незважаючи на зростання даного сегменту ринку кредитних послуг в останні кілька років, йому необхідно подальший розвиток з цілого ряду напрямків.

Список використаних джерел

1. Державна служба статистики України [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: – <http://www.ukrstat.gov.ua/>
2. Офіційний сайт Приват Банку [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: –<https://privatbank.ua/business/5-7-9>
3. Офіційний сайт Альфа Банку [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: –<https://alfabank.ua/>
4. Тарасевич Н. В., Марковский Н.В. Впровадження міжнародного досвіду банківського кредитування суб'єктів малого бізнесу // *Глобальні та національні проблеми економіки*, 2018. № 17. С. 755-758.

СЕКЦІЯ 5. ФІНАНСОВІ ІННОВАЦІЇ В МОДЕРНІЗАЦІЇ РЕАЛЬНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ

УДК 336

Біленко Д. В.,
к.е.н., доцент кафедри фінансів імені Л. Л. Тарангул
Університету державної фіскальної служби України

ПІДХІД ДО ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ДОСЛІДНИЦЬКИМ УНІВЕРСИТЕТОМ

В сучасних ринкових умовах інноваційним процесам розвитку економіки належить ключова роль. Інноваційний розвиток держави визначається людським капіталом та інститутами його формування, особлива роль в яких належить системі вищої освіти. Світовий досвід показує, що головним джерелом нових знань та розвитку інтелектуального потенціалу є дослідницькі університети.

В Україні статус дослідницького університету почали надавати з 2009 року. Протягом наступних п'яти років дослідницькими вважалися 14 університетів. Усі нормативно-правові акти Кабінету Міністрів України щодо діяльності дослідницьких університетів втратили чинність на підставі Постанови КМ № 597 від 05.11.2014. Причиною цього стало те, що в 2013 році лише 1 з 14 українських дослідницьких університетів потрапив в Шанхайський університетський рейтинг[1].

Друга спроба надання статусу дослідницького університету була зроблена в 2014 році шляхом внесення цього положення в новий закон України про вищу освіту. Відповідно до статті 30 «Закладу вищої освіти, що забезпечує розвиток держави в певних галузях знань за моделлю поєднання освіти, науки та інновацій, сприяє її інтеграції у світовий освітньо-науковий простір, має визнані наукові здобутки, для стимулювання наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності і проведення міждисциплінарних досліджень може надаватися статус дослідницького університету» [2].

Одним з найважливіших елементів управління дослідницькими університетами є багатоканальна база фінансування. В Україні в умовах недостатності бюджетного фінансування зміна механізмів фінансового управління полягає в розвитку напрямів платних форм навчання. Але велика різноманітність платних послуг не приводить до значного позитивного ефекту, оскільки не сприяє диверсифікації джерел фінансування, тому в дослідницькому університеті основним джерелом фінансування мають виступати результати комерціалізації результатів наукової діяльності.

Отже, фінансово-економічне управління дослідницьким університетом має включати аналіз фінансових ресурсів, який складаються з аналізу джерел формування фінансових ресурсів та аналізу їх використання [3]. До

механізмів, що забезпечують такий аналіз, відносяться економічний та організаційний механізм. Відмінністю економічного механізму управління дослідницьким університетом є обов'язкова оцінка доходів з врахуванням факторів ризиків та невизначеності в довгостроковій перспективі, а організаційного – створення центрів фінансової відповідальності з чітким формулюванням їх функцій та критеріїв прийняття рішень. Фінансові результати діяльності збираються в базі даних та слугують основою інформаційної системи управління інноваційним розвитком дослідницького університету (рис. 1).

Практичним результатом розробки та впровадження підходу до фінансово-економічного управління дослідницьким університетом стане відтворення реальних економічних процесів, що дозволить істотно знизити негативний вплив фактору ризику та невизначеності, за рахунок реалізації економіко-математичної моделі та зменшення залежності від окремих джерел фінансування завдяки створенню «центрів фінансової відповідальності», що займаються освітньою, дослідницькою, консультаційною та іншими видами діяльності.

Таким чином, запропонований підхід до фінансово-економічного управління дослідницьким університетом дозволить ефективно здійснювати бюджетне планування та управління рухом грошових коштів, що забезпечить комплексну підготовку випускників і ефективну комерціалізацію наукового продукту.

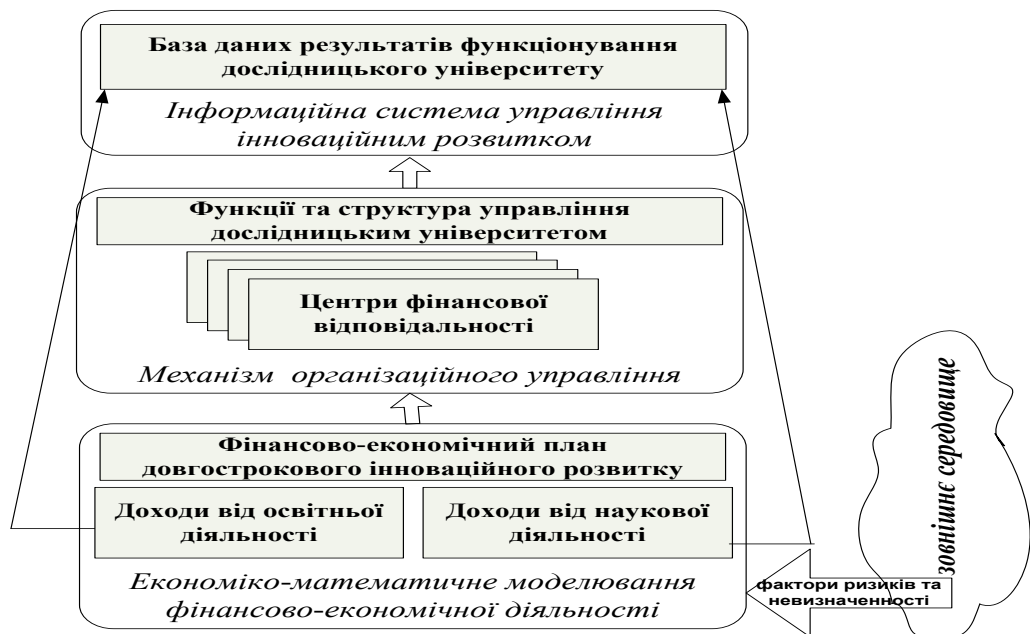

Рис. 1 Підхід до фінансово-економічного управління дослідницького університету

Список використаних джерел

1. Дослідницькі університети: світовий досвід та перспективи розвитку в Україні : монографія / за заг. ред. д.е.н., проф. А. Ф. Павленка та д.е.н., проф. Л. Л. Антонюк, Київ : КНЕУ, 2014. 350 с.
2. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 /Верховна Рада України. Київ : Парлам.вид-во, 2014. № 37-38. (Закон України)
3. Підгорний А.З. Проблеми управління фінансами вищих навчальних закладів: монографія. Одеса: ФОП Гуляєва В.М., 2017. 152 с.

УДК 336:005.8:330.341.1

Внукова Н.М.,

д.е.н., професор, заслужений економіст України,
професор кафедри банківської справи і фінансових послуг
Харківського національного економічного університету
імені Семена Кузнеця

ІННОВАЦІЙНІ РІШЕННЯ З РОЗШИРЕННЯ ДОСТУПУ ДО ФІНАНСУВАННЯ РОЗВИТКУ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

Розвиток підприємництва неможливо уявити без підтримки з боку фінансового ринку, тому доступ до фінансування є стратегічним напрямом розвитку малого та середнього бізнесу, отже, запровадження інноваційних рішень на ринку фінансових послуг сприятиме розширенню взаємодії між суб'єктами надання і споживачами цих послуг.

Ринок фінансових послуг може стати як провідним фактором економічного зростання, так і основним фактором ризику. Для розвитку реального сектору економіки відбувається посилення потреби в інвестиційних ресурсах, отримання та ефективне їх використання є завданням кожного власника бізнесу. Цей висновок можна розглядати як закон приватної власності, що лежить в основі ринкової економічної системи [7].

Малий бізнес як інституційний сектор економіки 2019 року був, за даними Державної служби статистики [3], домінуючим за чисельністю та обсягами виробництва в Україні (95,4% до загальної кількості, частка середніх підприємств становила 4,51%), який забезпечує дисципліну та гнучкість в економіці, надає робочі місця, швидше задовольняє потреби споживачів [1].

Можливість фінансового забезпечення інвестиційного та інноваційного розвитку малих підприємств спрямована на розвиток виробничо-економічної системи [2]. Джерелами є внутрішні і зовнішні, серед яких самофінансування, бюджетне та кредитне фінансування, фінансовий лізинг, венчурне фінансування та ін.

Для інноваційно орієнтованих підприємств протягом останніх років помітною тенденцією у зарубіжних країнах щодо фінансування розвитку малого бізнесу стало зростання ролі альтернативних джерел [2,6].

Серед альтернативних форм фінансування розвитку малого бізнесу є проект «Країна успішного бізнесу (КУБ)» від Приватбанку [2,5] через онлайн платформу, яка дозволяє отримання фінансування для розвитку та масштабування свого бізнес-проекту. Це є інноваційним рішенням для учасників, приватних підприємців та юридичних осіб, які бажають розпочати власний малий бізнес, або підприємців, які розробляють засоби розширення власної справи. Умови кредитування в рамках проекту «КУБ» спрямовані на приватних та юридичних осіб терміном кредитування 12 місяців без застави, але поручителем виступає сам власник. Щомісячна процентна ставка після 6 місяців знижується, обсяг кредитування до 1 млн.грн..

Мета фінансування малого бізнесу - це масштабування та розвиток бізнесу; закупівля товару для збільшення асортименту; на проведення модернізації та ін.. У теперішній час вимагає вирішення питання з пошуку джерел фінансування щодо оновлення основних засобів, де перспективним є фінансовий лізинг [2,6], послуги якого на початок 2019 року на підставі ліцензії, виданої Нацкомфінпослуг, мали більше 100 юридичних осіб – лізингодавців та майже 400 фінансових компаній [4]. Як кількість укладених договорів та їх вартість постійно за останні роки зростають. У структурі джерел фінансування лізингових операцій юридичних осіб – лізингодавців найбільшу частку (трохи більше 30%) займає власний капітал.

Подальшому розвитку ринку лізингових послуг сприятиме: покращення поінформованості споживачів (лізингоодержувачів) про можливості та переваги лізингового фінансування; зацікавленість фінансових установ, зокрема, банків у довгостроковому кредитуванні лізингових угод та ін..

Інноваційним рішенням щодо розширення доступу до фінансування розвитку малого та середнього бізнесу є програма державного кредитування “Доступні кредити 5-7-9%”, коли позичальник не буде отримувати кредитні кошти на свій рахунок, відкритий в банку, вони перераховуватимуться банком-партнером безпосередньо на рахунок постачальника основних засобів або послуг, що будуть придбані в рамках реалізації інвестиційного проекту. Серед банків-партнерів активну позицію займає також Приватбанк.

У сучасних умовах господарювання фінансові інвестиції, які здійснюються установами ринку фінансових послуг є одним із основних інструментів економічного розвитку та впровадження інноваційних технологій. Розширення доступу для фінансування малого та середнього бізнесу має важливе значення для забезпечення соціально-економічного суспільного розвитку країни.

Список використаних джерел

1. Волкова Н. І., Свірідова К.Д. Проблеми кредитування малого та середнього бізнесу в Україні в сучасних економічних умовах. *Матеріали V Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції*. 2017. С. 124–125.
2. Кузьменко А. Ю., Свистун Л.А. Джерела фінансового забезпечення інвестиційного розвитку малих підприємств в Україні. *Ефективна економіка*. 2018. №12.С.12-15.
3. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: [http:// www. ukrstat.gov.ua/](http://www.ukrstat.gov.ua/)
4. Підсумки діяльності фінансових компаній та юридичних осіб (лізингодавців) за I квартал 2019 року. URL: https://www.nfp.gov.ua/files/OgliadRinkiv/FK/FK_I%20kv_2019.pdf.
5. Сервіси для бізнесу від проекту «Бізнес-Інкубатор» URL: <https://inkubator.pb.ua/uk/service>.
6. Сич О. А., Волос І.І. Сучасний стан та умови кредитування малого та середнього бізнесу в Україні . *Молодий вчений*. 2018.№2. С. 421–424.
7. Смагін В. Вплив фінансового ринку на процес відтворення в реальному секторі економіки. *Вісник КНТЕУ*. 2016. С. 5–12.

УДК 336.131

Гордей О.Д.,

д.е.н., професор, професор кафедри фінансів імені Л. Л. Тарангул
Університету державної фіскальної служби України

Василакий О.В.,

здобувач вищої освіти
Університету державної фіскальної служби України

РОЛЬ ФІНАНСІВ У СТРАТЕГІЇ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

В умовах уповільнення темпів економічного зростання, посилення впливу екзогенних чинників на соціально-економічний розвиток країни важливим є підвищення дієвості фінансово-економічної політики з урахуванням інституційних змін світової економіки. Важливим інститутом суспільного розвитку сучасності є фінансова система, яка повинна адаптуватися до загальних макроекономічних коливань, залишаючись водночас інструментом регулювання економічних циклів [1, с. 64]. Фінанси є одним із найважливіших і складних елементів економічної системи, без якого державні органи не можуть ефективно виконувати свої функції.

Досвід розвинених країн демонструє, що від стану та ефективності державних фінансів багато в чому залежать умови споживання, заощаджень та інвестування, обсяги сукупного попиту та пропозиції, пропорції між

реальним та фінансовим секторами економіки [3, с. 186]. Через державні фінанси найяскравіше виявляються та проголошуються суспільні інтереси, набувають чіткіших форм реальні пріоритети суспільства. Державні фінанси опосередковують рух реально створеного валового внутрішнього продукту і водночас вони можуть бути самостійним та відносно незалежним чинником прискорення або гальмування економічного зростання [1, с. 124].

Фінансова система здійснює вплив на формування та розподіл заощаджень, інвестиційних ресурсів. Покращення інвестиційного клімату країни потребує досягнення макроекономічної рівноваги, здійснення структурних перетворень економіки, підвищення якісного рівня інституційної складової суспільного розвитку, подальшого вдосконалення бюджетно-податкової та грошово-економічної системи, посилення дієвості державного фінансового регулювання [2, с. 17]. В Україні формування цілісної фінансової системи ще не завершено. Державні органи управління недостатньо згруповано в єдиний механізм управління фінансами країни. Потребує більш чіткої координації діяльність Міністерства фінансів з фінансовими управліннями обласних і районних адміністрацій, органів місцевого самоврядування, контрольно-ревізійного управління, податкової служби, митниці та інших державних органів.

Отже, фінансовий потенціал держави є сукупністю наявних і потенційних фінансових ресурсів та людських властивостей, що мобілізуються й спрямовуються на забезпечення сталого розвитку. Головним об'єктом фінансового потенціалу виступає економіка. Фінансовий потенціал сприяє визначенню результативності використання фінансових активів, досягненню індикативних, планових та прогнозних показників, у тому числі ліквідності, стійкості, прибутковості, платоспроможності тощо. У сучасних умовах політичної, економічної та соціальної нестабільності на передній план висувається проблема вивчення фінансового потенціалу сталого розвитку країни. Для забезпечення соціально-економічного розвитку країни важливим є розробка виваженої, реалістичної фінансової політики з урахуванням стратегічних пріоритетів та забезпечення ефективного управління наявним фінансовим потенціалом.

Список використаних джерел

1. Державна фінансова політика та прогнозування доходів бюджету України. / Ярошенко Ф. О., Єфименко Т. І. та ін. – К.: НДФІ, 2014. – 712 с.
2. Чугунов І.Я. Фінансова політика України в умовах глобалізації економіки/ І.Я. Чугунов, М.Д. Пасічний // Вісник КНТЕУ. 2016. № 5. С. 5–18.
3. Державне фінансове регулювання економічних перетворень: монографія / І.Я. Чугунов, А.В. Павелко, Т.В. Канєва та ін.; за заг. ред. А.А.Мазаракі. К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2015. – 376 с.

Гордей О.Д.,
д.е.н., професор,
професор кафедри фінансів імені Л. Л. Тарангул
Університету державної фіскальної служби України

ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ОСНОВНА ПЕРЕДУМОВА АКТИВІЗАЦІЇ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ

Інвестиційна діяльність є важливим складовим елементом в процесі реалізації внутрішніх економічних перетворень. Саме вона є необхідною умовою та може стати вирішальним фактором для економічної стабілізації зокрема та соціально-економічного зростання взагалі. Інвестиційна діяльність впливає на стан економіки, але ним і визначається, перебуваючи у складній та неоднозначній взаємозалежності, яка проявляється на макро- та мікроекономічному рівні.

Варто зауважити, що на інвестиційну діяльність впливає сукупність різноманітних чинників. Узагальнено можна поділити всі чинники, що впливають на інвестиційну діяльність на системні (спільні для всіх інституційних секторів) та несистемні (безпосередньо залежні від діяльності суб'єктів економіки). Вплив негативних чинників потрібно по можливості усувати зовсім або зводити до мінімуму. До системних можна віднести всі макроекономічні чинники. Негативно впливає, насамперед, загальна економічна ситуація, неефективність дії законодавчих та нормативних актів, органів державної влади.

Крім того, спостерігається сильна залежність національної економіки від отримання не тільки іноземних інвестицій, а також інвестиційних кредитів. Така ситуація спостерігається внаслідок відсутності або неможливості залучення власних інвестиційних коштів і тому суб'єкти підприємницької діяльності та уряд України змушені звертатися до різноманітних міжнародних організацій для отримання кредитів, які збільшують навантаження на Державний бюджет за рахунок їх обслуговування. Існує думка, що втручання в національну інвестиційну сферу міжнародних фінансових організацій є великою загрозою для становлення власного ефективного інвестиційного ринку. Потрібно усвідомлювати, що надання допомоги у вигляді іноземних інвестицій та міжнародних кредитів не обов'язково передбачають головну мету – покращання добробуту, становлення та економічне піднесення країни, що їх отримує.

Нецільове використання та неврахування загальновідомих основних принципів отримання кредитів протягом усіх років незалежності в Україні зумовило виникнення зовнішнього боргу, який сягнув досить значних розмірів. Так, за даними НБУ України «зростання зовнішнього боргу відбулося в основному за рахунок збільшення зовнішніх зобов'язань

державного сектору на 1,3 млрд дол. США (до 50,2 млрд дол. США, або 36,3% від ВВП). Борг приватного сектору за звітний квартал зріс на 0,3 млрд дол. США (до 65,3 млрд дол. США, або 47,2% від ВВП) головним чином за рахунок зростання зобов'язань перед прямими інвесторами. Зовнішні зобов'язання сектору загального державного управління зросли на 1,5 млрд дол. США – до 42,6 млрд дол. США (30,8% від ВВП) переважно зарахунок активної участі нерезидентів на внутрішньому ринку цінних паперів (чиста купівля ОВДП становила 1,4 млрд дол. США)» [1, с. 1].

Необхідно зауважити, що доречним варіантом є частково розраховуватись із боргами саме шляхом акумулювання інвестицій (перетворити борги на акції), так як вони, на відміну від кредиту, не передбачають встановлення терміну повернення основного внеску, а тільки доходу за ними. Враховуючи низьку інвестиційну активність власних суб'єктів підприємницької діяльності, акцент приділяється головним чином іноземним інвестиціям, але потрібно не забувати, що саме внутрішній інвестор зацікавлений у забезпеченні швидких темпів економічного зростання. Саме надійні капіталовкладення є фундаментальною основою для покращення загального економічного стану та для забезпечення конкурентоспроможності національних суб'єктів підприємницької діяльності. Це, у свою чергу, підвищить їх конкурентоспроможність на світових товарних ринках.

Список використаних джерел

1. Зовнішній борг України на кінець II кварталу 2019 року [Електронний ресурс] / Департамент статистики та звітності, управління статистики зовнішнього сектору. Режим доступу: <https://old.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=36693528>

УДК 338.2

Казак О.О.,

к.е.н., доцент кафедри фінансів та економіки
Київського університету імені Бориса Грінченка

ІНСТИТУЦІЙНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ПРИБУТКУ ПІДПРИЄМСТВА В СУЧАСНИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ

В сучасних умовах невизначеного економічного середовища формування прибутку підприємств набуває особливої актуальності. Адже прибуток є одним із основних показників ефективності діяльності суб'єкта господарювання. За рахунок якого формуються фінансові ресурси для різного спрямування.

Формування, використання та зростання прибутку підприємства має свої особливості в умовах трансформації економіки до ринкових засад

господарювання. У сучасній економіці України питання одержання прибутку і підвищення ефективності виробництва є досить актуальними. Все це зумовлює необхідність поглибленого дослідження інституційних засад його формування в сучасних умовах господарювання.

В умовах розвитку ринкової економіки дефініція прибутку прийняла зовсім інше значення, і, розглядаючи сутність прибутку, варто зупинитися на наступних його характеристиках:

прибуток як основна мета підприємницької діяльності. Характеристикою цього росту є розмір поточного і накопиченого доходу на капітал, джерелом якого є отриманий прибуток [1];

прибуток підприємства як критерій ефективності конкретного виду діяльності. Саме рівень прибутковості визначає дієздатність, конкурентоспроможність та перспективність діяльності конкретного підприємства в межах галузі;

прибуток як основне внутрішнє джерело формування забезпечуючих фінансових ресурсів підприємства. Адже прибуток підприємства є постійно відтворюваним джерелом і позитивна динаміка його відтворення в умовах успішного господарювання дає змогу мінімізувати потребу у залученні зовнішніх фінансових джерел. Це забезпечує реалізацію стратегічних цілей розвитку підприємства та підвищення його конкурентної позиції на ринку;

прибуток як головне джерело збільшення ринкової вартості підприємства, яка обумовлена при його продажу, поглинанні, злитті та в інших випадках;

прибуток як спонукальний мотив щодо покращення діяльності не тільки для власників підприємства, але й виконавчого персоналу. Рівень прибутку підприємства є основним визначником їх заробітної плати, гарантом їх зайнятості, детермінантом додаткової матеріальної винагороди задоволення соціальних потреб;

прибуток як основний захисний механізм підприємства від банкрутства;

прибуток як джерело задоволення соціальних потреб суспільства, адже наповнення бюджетів різних рівнів у процесі оподаткування слугують джерелом реалізації різноманітних загальнодержавних і місцевих програм, забезпечують «виживання» окремих, соціально незахищених (або недостатньо захищених) членів суспільства;

прибуток як база економічного розвитку у цілому. Саме завдяки механізму розподілу прибутку суб'єктів господарювання забезпечується наповнення дохідної частини бюджетів органів врядування та успішне виконання належних функцій з метою реалізації програм розвитку економіки країни в цілому.

Вищевикладене дає змогу стверджувати, що найбільш точно відображає сутність прибутку з урахуванням його характеристик у період реформування національної економіки визначення, дане Бланком, яке у найбільш

узагальненому вигляді може бути сформульовано наступним чином: «прибуток – це виражений у грошовій формі чистий дохід підприємця на вкладений капітал, що характеризує його винагороду за ризик здійснення підприємницької діяльності, що визначає різницю між сукупним доходом і сукупними витратами у процесі здійснення цієї діяльності» [2]. У даний час акцент розуміння прибутку змістився: прибуток визначається як «сума, на яку доходи перевищують пов'язані з ними витрати» [3]. Таке визначення знімає обмеження у розгляді прибутку як приватної справи учасників ринку, а розширює сприйняття із відведенням йому макроекономічної ролі головної рушійної сили ринкової економіки, що забезпечує інтереси не тільки власників і персоналу підприємства, але і держави. Процеси монополізації і зміни економічної політики держави у бік усе більшого регулювання діяльності господарюючих суб'єктів у відношенні прибутку дозволяють нам зробити висновок, що для підприємства, мета отримання прибутку – це досягнення певного рівня конкурентоспроможності.

Тому з урахуванням специфічних особливостей, які нині набула дана економічна категорія, доцільно сформулювати визначення дефініції «прибуток» наступним чином: прибуток – це виражений у грошовій формі чистий дохід підприємця на вкладений капітал, що характеризує винагороду за ризик підприємницької діяльності, який визначається як різниця між сукупним доходом і сукупними витратами у процесі здійснення цієї діяльності, спрямований на досягнення певного рівня конкурентоздатності й іміджу підприємства.

Список використаних джерел

- 1.Вороніна В.Л. Сутність та функції прибутку в умовах сучасного економічного росту країни, 2018: стат. зб. Київ, 2018
- 2.Бланк И.А. Управление прибылью / И.А. Бланк. – К. : НикаЦентр, Эльга, 2007. – 602 с.
- 3.Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 28 лютого 2013 р. за № 336/22868. Режим доступу:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>

УДК 330.142. 212

Ковда Н.І.,

ст. викладач кафедри фінансів імені Л.Л.Тарангул
Університету державної фіскальної служби України

ОПТИМІЗАЦІЯ ФІНАНСОВИХ ПОТОКІВ ПІДПРИЄМСТВА

Фінансова криза, яка останнім часом суттєво впливає на діяльність багатьох суб'єктів господарювання, на різні ланки фінансової та економічної діяльності держави, змусила більшість власників та менеджерів вищого рівня по-новому оцінити більшість процесів, що пов'язані з рухом фінансових

потоків, взагалі та грошових коштів зокрема. Якщо донедавна основний наголос робився на інтенсифікації вхідного грошового потоку від замовників. А питання переобладнання приділялося значно менше уваги, то вже сьогодні більшість підприємств зіткнулись з проблемою конкурентоспроможність своєї продукції та послуг саме на рівні застарілих необоротних активів. Головними джерелами фінансування необоротних активів є прибуток та накопичений амортизаційний фонд. Саме вони становлять бюджет капітальних вкладень.

Сьогодні серед вчених немає єдиної думки, чи відносити амортизаційний фонд до фінансових потоків. Автори наукових досліджень розглядають процес амортизації переважно в теоретичному аспекті. Пропозиції щодо вирішення науково – практичних проблем формування державної амортизаційної політики публікуються досить рідко. З-поміж них слід згадати праці українських учених О. Болховитиної, П. Орлова і С. Орлова, А. Савченка, Ю. Стадницького, Є. Хлевського, А. Фукса, які здебільшого присвячені впливу прискореної амортизації на прибуток і доходи бюджету, вдосконаленню чинної методики нарахування амортизації, наслідками державної амортизаційної політики тощо.

Висвітлюючи роль амортизаційних фондів у фінансуванні інвестиційної діяльності, автори віддають перевагу фрагментарному аналізу та вибіркового підходу до окремих аспектів.

Практично відсутні праці, де амортизаційна політика досліджувалася б як інструмент реалізації інноваційної моделі розвитку економіки. Недістала належного відбиття у теоретичних розробках і рекомендаціях об'єктивна специфіка функціонування та оновлення основних засобів у різних галузях національної економіки. У практичній площині питання постає більш гостро. Існуючі стандарти бухгалтерського обліку не передбачають ведення обліку амортизаційного фонду. У балансі підприємства відображається тільки сума зносу необоротних активів, що, з нашої точки зору, є не ідентичним амортизаційному фонду. Також ускладненням є й визначення джерел при фінансуванні оновлення необоротних активів.

Така ситуація ускладнює ефективний менеджмент підприємства. І хоча дискусія з цього приводу ведеться дуже давно, реальних заходів щодо ефективних рішень не здійснено. Серед таких заходів необхідно виділити вирішення суперечностей паралельного використання економічної і фіскальної амортизації та відповідних обліків. Взаємозв'язок бухгалтерського та податкового обліків, з точки зору інформаційного забезпечення прийняття рішень щодо ефективного відшкодування зношення основних засобів за даних обставин зводиться нанівець.

Також постає питання про віднесення амортизаційного фонду до фінансового потоку. Якщо виходити з того, що фінансові потоки – це процес, який характеризує надходження коштів до бюджету (підприємства) та перерахування з бюджету (підприємства) за деякий проміжок часу (квартал,

рік тощо), то амортизаційний фонд можна віднести до фінансового потоку, а тому до управління ним можна використовувати прийоми, що застосовуються до інших видів фінансових потоків. Амортизація є важливим внутрішнім джерелом для інвестицій на підприємстві. Основний чинник, що впливає на привабливість того або іншого джерела інвестицій (способу нарахувань амортизації в даному випадку), - це чинник часу, який відомо, має свою ціну.

Порівняльний аналіз систем нарахування амортизації в розрізі податкового обліку у США, Росії та Україні приводить до висновку, що у нас діє негнучка система: всі основні засоби розподілені лише на чотири групи; встановлені для них норми амортизації еквівалентні строкам служби від 18 місяців до 12 років.

З метою збільшення інвестиційного потенціалу амортизації як елемента фінансового потоку необхідно:

- трактувати амортизацію як економічний процес, що ґрунтується на раціональних строках служби основних засобів;
- враховувати за допомогою коригуючих коефіцієнтів особливі умови використання основних засобів (агресивне середовище, підвищену інтенсивність та інше);
- збільшити кількість методів нарахування амортизації (крім групи, до якої віднесені будівлі та споруди з тривалим строком використання);
- ввести у систему обліку облік амортизаційного фонду та його використання.

Список використаних джерел

1. Білик М.Д. Сутність і оцінка фінансового стану підприємства // Фінанси України. – 2018. №3. - С. 117- 128.
2. Дацко А.О. Сутність і оцінка фінансового стану підприємств // Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. - 2018. - №1.
3. Захарченко В.О. Систематизація методів оцінки фінансового стану підприємства // Фінанси України.- 2018. - №1.- С.137-144.
4. Єлейко Я.І. Деяка характеристика фінансових потоків // Фінанси України.- 2018.- №2.- С.138-141.

УДК 336.143

Коровій В.В.,

к.е.н., доцент, докторант кафедри фінансів
Київського національного торговельно-економічного університету

ПОДАТКОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ

Податкова політика разом із бюджетною, монетарною й інвестиційною є дієвими важелями впливу на динаміку економічного розвитку. В основі її реалізації є множина перерозподільчих відносин з приводу суспільного

продукту. При цьому динаміка, характер та обсяг даних процесів визначає споживчу та інвестиційну поведінку економічних суб'єктів. Оптимальність податкової політики полягає у визначенні компромісних для суспільства принципів, ставок та бази оподаткування. Водночас, в умовах економічної глобалізації, додається ще один важливий параметр – податкова конкуренція між різними державами. Зазначене впливає на залучення іноземного капіталу як детермінанти економічного зростання. Процеси фінансово-економічної інтеграції посилюють актуальність трансформації податкової політики задля формування стимулів для економічної активності, інноваційної та інвестиційної діяльності.

Держава має адаптувати податковий механізм до нових методів та інтеграційних процесів щодо ведення економічної діяльності, платників податків, технологічного прогресу. Реалізація зазначеного впливає на результативність адміністрування податків і зборів, підвищити яку можна за рахунок комплексного застосування інструментів ризик-менеджменту. Задля посилення ефективності контролю держава має розробити та імплементувати карту стратегічного податкового ризик-менеджменту, що включає стадії ранжування податкових ризиків, виділення його основних рівнів прояву – макро-, мезо- та мікрорівень, оцінка часового горизонту дії та ймовірності їх прояву.

Зазначене надасть змогу покращити методи та інструменти управління та протидії даним ризикам, знизити часові витрати щодо ідентифікації податкових порушників шляхом камеральних, документальних та фактичних перевірок платників податків. Важливим є активізація діяльності державної податкової служби щодо попередження податкових порушень і стимулювання платників податків до добровільної відмови від застосування незаконних схем мінімізації оподаткування. Презумпція сумлінності платника по відношенню до клієнтів, їх обслуговування на високому професійному рівні, орієнтація податкового адміністрування на зниження витрат учасників економічної діяльності, в тому числі, трансакційних, повинні стати основними принципами діяльності фіскальних органів. Важливо розширити комунікації між платниками податків і фіскальними органами, упорядкувати інституційні засади їх взаємодії. Своєчасним і актуальним видається розвиток інституту податкового моніторингу податкового обліку, що дозволить зменшити витрати на адміністрування податків [1].

Враховуючи рівень залучення країни до глобалізаційних процесів та потребу удосконалення податкових механізмів з метою їх гармонізації з розвинутими країнами, актуальності набуває питання посилення фіскальної ефективності податкової політики. Такі стратегічні трансформації здійснюються з метою укріплення фінансової основи функціонування інституцій публічного управління, досягнення якісних зрушень у соціально-економічному розвитку і захисту інтересів вітчизняної економіки. Формування та реалізація податкової політики потребує застосування

збалансованого підходу, виходячи з поставлених перед інститутами публічного адміністрування завдань щодо забезпечення належного фінансування бюджетних видатків, створення умов для підтримки стійкого розвитку економіки. Інституційні трансформації податкової політики в контексті глобалізації мають стимулювати залучення додаткових інвестиційних ресурсів у реальний сектор економіки. Розвиток положень щодо розробки системи податкового регулювання забезпечить можливість посилити адаптивність впливу податків на соціально-економічне середовище [2].

Основними інструментами впливу податкової політики на сукупний попит є структура та рівень оподаткування, що характеризується показниками податкового навантаження. Враховуючи сукупність комбінацій податкових баз та ставок, держава має суттєві можливості для впливу на інвестиційний та споживчий попит, реальний валовий внутрішній продукт. Податкове стимулювання інноваційної діяльності є важливим методом впливу на економічний розвиток. Сутність цього механізму полягає у відтермінуванні або ж тимчасовій відмові держави від одержання певної частини податкових надходжень у поточному періоді, що раціонально компенсується зростанням обсягу інноваційної продукції, посиленням її конкурентоспроможності на внутрішньому та світовому ринках, згідно з стратегією економічного зростання.

Перспективним в контексті сприяння економічному розвитку є застосування механізму податкового інвестиційного кредиту. Доцільним є ухвалення концепції запровадження електронної акцизної марки для автоматизації контролю за обігом підакцизних товарів в якості аналогу світового механізму. Крім гармонізації правил щодо оптимізації й розподілу податкового навантаження іншим напрямом трансформації фіскальної політики відповідно до вимог європейських стандартів є вдосконалення процедур податкового адміністрування. Електронне адміністрування є гарантією покращення заповнення податкової звітності. Пріоритетним заходом трансформування податкової політики повинно стати якісне вдосконалення онлайн-сервісів та посилення координації фіскальних органів із платниками податків.

Список використаних джерел

1. Чугунов І.Я., Пасічний М.Д. Бюджетно-податкова політика економічного розвитку // Науковий вісник Полісся. 2018. № 1(13).Ч.1. С. 54-61.
2. Бюджетно-податкова політика у системі регулювання економіки: монографія / І.Я. Чугунов, Т.В.Канєва, М.Д.Пасічний та ін.; за заг. ред. І.Я. Чугунова. К.: Глобус-Пресс, 2018. 354 с.

Мельник В.М., Лозицький М.В.,
здобувачі вищої освіти
Університету державної фіскальної служби України
Науковий керівник: Федина В.В.,
ст. викладач кафедри фінансових ринків
Університету державної фіскальної служби України

ФІНАНСОВІ ІННОВАЦІЇ В МОДЕРНІЗАЦІЇ ЕКОНОМІЧНОЇ СИСТЕМИ

За останні два десятиліття фінансовий сектор України зазнав величезних змін. Завдяки реформам, що сприяли виникненню й поширенню різноманітних фінансових продуктів, видів діяльності й організаційних форм, відбулося формування й підвищення ефективності національної фінансової системи. Досягнення в галузі технологій й мінливі економічні умови, пов'язані зі змінами в міжнародному фінансовому середовищі й підвищенням інтеграції вітчизняних та міжнародних фінансових ринків, створили стимули для такої зміни й зумовили поширення фінансових інновацій.

Актуальність обумовлена тим, що українські фінансові інститути, органи державного управління й приватні компанії активно використовують у своїй діяльності напрацювання і рішення іноземних фірм і банків, міжнародних організацій. Знання цього досвіду необхідне для виваженого застосування його в українських умовах, а також успішної діяльності українських учасників світового ринку. Проте інноваційна діяльність на українському фінансовому ринку має величезний нереалізований потенціал.

Події і наслідки останньої світової фінансово-економічної кризи змусили звернути увагу на фінансові інновації з позицій пошуку інструментів економічного зростання на якісній основі. Дуже влучно, на нашу думку, зазначив відомий російський вчений С. Глазьев: “Особливістю останньої кризи є винятково великий розмах фінансових флуктуацій, що підживлюються глобальними фінансовими пірамідами боргових зобов'язань емісійних центрів світових валют. Входження цих пірамід (насамперед, казначейських зобов'язань США та позабалансових деривативів американських фінансових інститутів) у фазу саморуйнування пов'язано з вичерпанням можливостей економічного зростання на основі існуючого технологічного укладу” [1].

Ретроспектива показує, що фінансові ринки не раз ставали каталізаторами бурхливих змін у структурі і динаміці господарського розвитку. В процесі технологічних революцій фінансовий капітал виконує важку і невдячну роботу щодо залучення необхідного обсягу інвестицій у створення і запуск принципово нової відтворювальної інфраструктури. Тим самим забезпечуються фундаментальні основи для функціонування

виробничого капіталу, а також для масового соціального навчання, що є необхідним елементом кожної революції.

Факторами розвитку сучасних фінансових інновацій розглядаються конкуренція, стимулювання зниження трансакційних і операційних витрат, наявність у держави модернізаційної стратегії, спрямованої на стимулювання інновацій, а також програми підвищення фінансової грамотності населення, і формування механізму страхування інноваційних та інших ризиків у фінансовій сфері.

Актуальною залишається проблема оцінки ризиків в сфері фінансових інновацій, які створювалися як ефективні інструменти управління ризиками й ліквідністю, але виявилися в епіцентрі фінансової турбулентності [2].

Зміна фінансової політики в контексті інноваційного розвитку країни обумовлює необхідність вирішення низки завдань: підвищення протягом середньострокового періоду потенціалу видатків бюджетної системи України до 50–55% ВВП (середньоєвропейський рівень), напрямом його приросту (близько 20% ВВП) на прискорений інноваційний розвиток уже в майбутньому середньостроковому відрізку; перехід до інноваційно-інвестиційного типу антиінфляційної політики на основі еквівалентного й збалансованого взаємозв'язку потоку грошових ресурсів і потоку товарних (інноваційних) ресурсів з активним розвитком внутрішнього інноваційного ринку й інтенсивним використанням інноваційного потенціалу світового ринку, інноваційного ринку окремих розвинених країн Заходу й Сходу [1].

Отже, для підвищення ефективності фінансового сектору необхідне впровадження фінансових інновацій, що враховують: появу нових гравців, освоєння нових ринків, нових продуктів і каналів їхньої дистрибуції, активізацію діяльності страхових компаній. Практика довела, що фінансові інновації найбільш ефективно працюють на перетині банківського і страхового секторів економіки, тому що участь страхових компаній дозволяє компенсувати можливі збитки фінансових інститутів банківського сектору в умовах постійної загрози фінансової кризи. Очевидно, що особливо впровадження новітніх фінансових технологій вимагає зміни (модернізації) українського законодавства й тим самим активної позиції держави.

Список використаних джерел

1. Карпенко Г. В., Данькевич А. П. Фінансові інновації: питання теорії та можливості впровадження в економіку країни // *Фінанси України*, 2018. № 9. С. 111–118.
2. Єгоричева С. Б. Теоретичні аспекти банківських інновацій // *Фінанси України*, 2017. № 8. С. 86–96

Міщенко Р.О.,
здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
Університету державної фіскальної служби України

СУТНІСТЬ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК ОБ'ЄКТА БЮДЖЕТНОГО СТИМУЛЮВАННЯ

Українська економіка характеризується процесами модернізації фінансових відносин. Тому виникає необхідність досягнення високих і стабільних темпів економічного зростання, яке досягається за рахунок переважно інноваційно-інвестиційних факторів. Однак, поступове виснаження запасів, ресурсів і збільшення цін, провокує розгортання жорсткої конкурентної боротьби на міжнародних ринках факторів виробництва (при постійному зростанні й ускладненні кінцевих й проміжних потреб суспільства) унеможливорює економічний розвиток за рахунок застосування екстенсивних факторів. Тільки та економіка, яка здатна до прискореного оновлення основних фондів, технологій, продукції, до ефективного підвищення швидкості дифузії новітніх досягнень науки і техніки досягає перспективної конкурентоспроможності.

Узагальнюючи визначення економістів, визначаємо що інноваційно-інвестиційна діяльність – економіко-соціально-правова категорія, що відображає комплекс науково-практичних заходів щодо використання інтелектуальної праці, результати якої виражають вдосконаленні існуючи властивості об'єкта або нові погляди при залученні інвестиційних ресурсів з метою отримання прибутку.

Загальновідомий термін «інновації» – це прогресивні техніко-технологічні та соціально-економічні зміни, прояв нових способів виробництва, видів продукції та послуг, освоєння нових ринків збуту. В вузькому значенні інновації означають нововведення. Таким чином, інноваційна діяльність повинна містити:

- випуск та розповсюдження нових видів техніки та технологій;
- прогресивні міжгалузеві структурні зрушення;
- реалізацію довгострокових науково-технічних програм з тривалими термінами окупності витрат;
- фінансування фундаментальних досліджень для здійснення якісних змін у стані виробничих сил країни;
- розробку і впровадження нових ресурсозберігаючих технологій, спрямованих на покращення соціального стану населення, екологічної ситуації тощо.

Для того, аби забезпечити умови формування та стимулювання розвитку інвестиційно-інноваційної діяльності, держава повинна використовувати певні механізми, які б стимулювали, створенню позитивного інвестиційного

клімату. В розвинутих країнах світу, державна інноваційно-інвестиційна політика передбачає використання методів прямого і непрямого стимулювання (табл.1).

Таблиця 1

Прямі і непрямі методи стимулювання інноваційно-інвестиційної діяльності

Прямі методи	Непрямі методи
Кредитування підприємств та установ діяльність яких пов'язана з науковими розробками на пільгових умовах;	Надання податкових пільг та інвестицій, направлених в інноваційну сферу
Безоплатне, або здійснене на пільгових умовах надання державою необхідного майна та земельних ділянок для організації інноваційної діяльності	Забезпечення розвитку науки та системи вищої освіти
Сприяння формуванню наукової інфраструктури на регіональному рівні	Формування законодавчих норм, що стимулюють науково-дослідну активність
Створення і реалізація програм, спрямованих на підвищення інноваційної та інвестиційної активності бізнесу;	
Створення спеціальних науково-технічних зон із режимом інноваційно-інвестиційної діяльності	

Джерело: Складено автором

Отже, державна інноваційно-інвестиційна діяльність передбачає визначення пріоритетів стратегічного розвитку країни, які, в свою чергу, повинні враховувати загальне підвищення рівня науки, техніки та виробництва. На базі визначених пріоритетів державні органи управління здійснюють розробку програм, які забезпечать подальшу їх реалізацію на основі відповідного фінансування.

Список використаних джерел

1. Андреева Т. П. Україна: економічний і інвестиційний потенціал / Т. П. Андреева. – Л.: Львівська комерційна академія, 2002. – 162 с..
2. Белаш Т. В. Зарубежный опыт государственного регулирования конкурентоспособности национальной экономики: [монография] / Т. В. Белаш. – Х: Норд плюс, 2000. – 191 с.
3. Бережна І.Ю. Теоретико-економічні підходи до обґрунтування змісту інвестиційного потенціалу / І.Ю. Бережна // Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. – 2010. – № 6. – С. 258-263.
4. Бодров В. Г. Державне регулювання економіки та економічна політика : навч. посіб. / В. Г. Бодров, О. М. Сафронова, Н. І. Балдич. – К. : Академвидав, 2010. – 520 с.
5. Бодров В. Г. Інноваційно-інвестиційна модель сталого розвитку національної економіки : навч.-метод. матеріали / В. Г. Бодров, В. О. Гусев, В. Ф. Мартиненко. – К. : НАДУ, 2009. – 60 с.

Нагорна В.С.,
здобувач вищої освіти
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
Науковий керівник: Тітенко З.М.,
к.е.н., ст. викладач кафедри фінансів
Національного університету біоресурсів і
природокористування України

ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМНИЦЬКИХ СТРУКТУР ТА ОЦІНКА ЇЇ ЕФЕКТИВНОСТІ

Досягнення високих результатів діяльності підприємства неможливе без використання зовнішніх джерел інвестування його діяльності. Вкладання всіх видів матеріальних і нематеріальних цінностей у виробничі можливості та цінні папери створює необхідну основу для майбутньої прибутковості. Також одним з найважливіших моментів є вивчення методів оцінювання та пошуку шляхів підвищення ефективності інвестиційної діяльності з метою нарощування віддачі від вкладених в розвиток підприємства активів.

Термін інвестиція походить від латинського *invest*, що означає «вкладати». Згідно із Законом України «Про інвестиційну діяльність», «інвестиціями є усі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, у результаті яких створюється прибуток або досягається соціальний ефект. Такими цінностями можуть бути: грошові кошти, цільові банківські вклади, паї, акції та інші цінні папери; рухоме та нерухоме майно, сукупність технічних, технологічних, комерційних та інших знань, права користування землею та інші цінності» [1].

Ефективне управління інвестиційною діяльністю передбачає використання фінансового аналізу інвестицій підприємства, який має сприяти отриманню суб'єктом управління необхідної інформації щодо інвестиційної діяльності з метою оцінки її доцільності, правомірності та ефективності.

Формування підприємством інвестиційних ресурсів має здійснюватися за рахунок власних коштів, а також із залученням позикового капіталу, з наступним погашенням його із суми прибутку від експлуатації інвестиційних об'єктів.

Власні інвестиційні ресурси підприємств можуть виступати у вигляді нерозподіленого прибутку та амортизаційних відрахувань, а залучені - у вигляді кредитів, позик.

Управління інвестиціями повинне ґрунтуватися на оптимізації співвідношення між рішенням поточних і стратегічних задач розвитку підприємства з урахуванням довгострокового характеру інвестиційних

процесів, що повинно призвести до розширення виробництва і збільшення ефективності його діяльності.

Аналіз і оцінку інвестиційної діяльності підприємства слід розпочинати з вивчення можливостей залучення фінансово-інвестиційних ресурсів з інших країн світу. Адже такі показники вказують на інвестиційну привабливість економіки країни в цілому, наявність відповідного інвестиційного клімату.

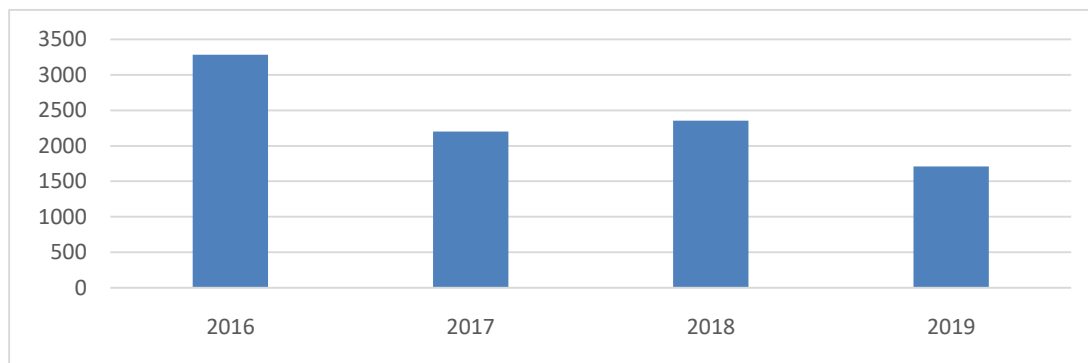

Рис.2 Динаміка прямих іноземних інвестицій в економіку України в період 2016–2019 рр., млрд дол.

Джерело: сформовано автором на основі [3]

Аналіз динаміки прямих іноземних інвестицій свідчить, що у 2019 році в економіку нашої держави інвесторами з 76 країн світу вкладено 1711 млрд дол прямих інвестицій, що нижче, ніж у попередні періоди. Нестабільна економічна і політична ситуація має негативний вплив на обсяги залучених інвестицій [2].

Отже, для підвищення ефективності інвестиційної діяльності потрібно постійно удосконалювати управління інвестиційною діяльністю з метою уточнення інвестиційних перспектив розвитку діяльності; впроваджувати методики аналізу ефективності інвестиційної діяльності підприємства; здійснювати автоматизацію процесів інвестиційної діяльності; здійснювати аналіз та оцінку ризиків під час реалізації інвестиційних проектів; здійснювати наукове обґрунтування інвестиційних проектів і контролю за їх реалізацією.

Список використаних джерел

1. Закон України "Про інвестиційну діяльність" від 18.09.1991 № 1560-XII (зі змінами і доповненнями). Верховна Рада України. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1560-12>.
2. Кривов'язюк І.В. Інвестиційна діяльність підприємства: сутність, методика аналізу та шляхи підвищення її ефективності. Науковий вісник Херсонського державного університету. 2018. Вип.31. С.83-90
3. Інвестиції зовнішньоекономічної діяльності України. Статистичний збірник. Київ. 2019. 46 с.

ВПЛИВ НЕСТАБІЛЬНОГО ЕКОНОМІЧНОГО СЕРЕДОВИЩА НА ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ АРХІТЕКТУРИ КОРПОРАЦІЇ

В сучасний умовах важливе значення для подальшого розвитку національної економіки мають корпорації. Побудова та ефективне функціонування фінансової архітектури корпорації уможливорює забезпечення збалансованості її діяльності, протидії негативним тенденціям, активного сприяння її модернізації та розвитку. Особливе значення формування фінансової архітектури корпорації має в посткризовий період, що вирізняється макроекономічною нестабільністю, що чинить значний вплив на її фінансову та інвестиційну діяльність.

Фактори побудови та функціонування фінансової архітектури корпорації доцільно поділяти на внутрішні (особливості виробничої діяльності, інтенсивність інвестиційного процесу, рівень розвитку інноваційних процесів) та зовнішні (кон'юнктура фондового ринку, держана фінансова політика, процеси глобалізації та міжнародного співробітництва тощо).

Значний вплив на формування фінансової архітектури корпорації має нестабільне економічне середовище, коли корпорація не може повністю передбачити й адекватно запланувати свою подальшу діяльність. Зокрема, на формування фінансової архітектури корпорації мають вплив фактори реалізації фінансового або кредитного циклу на макrorівні, основними з яких є: висока волатильність цін на кредитні ресурси із загальною тенденцією до їх подорожчання, зменшення пропозиції кредитів з боку банків, звуження обсягів фондового ринку, зниження ліквідності та платоспроможності контрагентів в періоди економічного спаду. Закономірною є реакція корпорацій на циклічні зрушення в економіці, яка найчастіше є екстреною відповіддю на зміни, ніж цілеспрямованою та завчасно спланованою протидією, що дозволяє знижувати шоківі впливи ззовні на фінансову діяльність та адаптуватися до проходження ділового циклу з найменшими витратами. Потенціал такої контрциклічної адаптації несе в собі фінансова архітектура корпорації, як сукупність взаємопов'язаних характеристик, що консолідовано справляють неабиякий вплив на рівень фінансових обмежень бізнесу [1; 3].

На формування фінансової архітектури корпорації також справляють вплив чинники циклічних коливань фондового ринку. Вплив таких чинників прямо позначається на формуванні як структури власності, так і структурі фінансування суб'єктів господарювання через процеси перерозподілу корпоративних прав. Характерною проблемою сформованої нині моделі

фондового ринку України є його слабкий розвиток та невідповідність інтересам потенційних учасників, що призводить до втрати джерел додаткового капіталу корпораціями. Статистика даних Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку вказує на циклічний характер розвитку та ліквідності фондового ринку України, про що свідчить зниження показників обсягу торгів цінними паперами із розгортанням кризових процесів в економіці. З огляду на характер сформованого інституційного середовища із слабким захистом прав інвесторів та ускладненим доступом до біржової торгівлі, в періоди економічного спаду спостерігається збільшення частки неорганізованого сегменту фондового ринку, що сприяє ще більшій економічній та правовій неузгодженості між учасниками ринку [3; 4].

Отже, фактори впливу нестабільного економічного середовища на діяльність корпорацій висувають на пріоритетний план необхідність в адаптації їх фінансової архітектури до циклічних коливань з метою полегшення подолання шоків ліквідності та зменшення вартості фінансових ресурсів в періоди рецесії та набуття можливостей фінансувати інвестиційні проекти, залучаючи для цього додатковий капітал [2].

Таким чином, чинники економічних циклів разом із внутрішніми мотивами корпорацій справляють значний вплив на формування їхньої фінансової архітектури. Ефективний розвиток корпорацій потребує формування та використання системи управління, адекватної ринковим відносинам, яка уможливить максимально повністю використовувати всі наявні ресурси, прогнозувати зміни та своєчасно реагувати на них, що відбуваються у зовнішньому та внутрішньому середовищі, розробляти і запроваджувати відповідні стратегії функціонування.

Список використаних джерел

1. Кужелев М. А. Механизм управления финансовой устойчивостью в системе обеспечения финансовой безопасности корпорации. *Новое в экономической кибернетике: Модели и механизмы управления безопасностью экономических систем*. 2011. № 4. С. 45–56.
2. Кужелев М.О., Житар М. О. Формування механізму управління кредитоспроможністю підприємства в умовах інноваційного розвитку економіки України. *Науковий вісник Національного університету державної податкової служби України (економіка, право)*. 2015. Вип. 2 (69). С. 57–62.
3. Наконечна А. С. Адаптація фінансової архітектури суб'єктів господарювання в умовах циклічного розвитку економіки : дис. ... канд. екон. наук. Вінниця, 2018. 252 с.
4. Регулятивний потенціал фінансового ринку в умовах глобальних викликів : монографія / за ред. С. В. Онишко. Ірпінь : НУДПСУ, 2016. 452 с.

Омельчук Ю. М., Панченко І. В.,
здобувачі вищої освіти
Університету державної фіскальної служби України
Науковий керівник: Нечипоренко А. В.,
к.е.н., доцент кафедри фінансів імені Л.Л. Тарангул
Університету державної фіскальної служби України

МОДЕРНІЗАЦІЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Ключовим рушієм розвитку в умовах глобалізації та інтеграції є використання інновацій у конкурентній боротьбі національних економік з ціллю підвищення рівня їх конкурентоспроможності. Реалізація цієї цілі може бути забезпечена шляхом глибокого технічного переозброєння науково-технічного та виробничого потенціалу, що вимагає активізації інвестиційної діяльності в економіці. Остання є необхідною передумовою забезпечення стійкого зростання, посилення конкурентних переваг національних економік на світових ринках на основі їх модернізації й технічної реконструкції.

Посилену увагу використанню фінансових методів впливу на перебіг соціально-економічних процесів в суспільстві, зокрема модернізації економіки на інноваційних засадах, приділяють такі вітчизняні й зарубіжні вчені, як А. Вагнер, З. Варналій, А. Гальчинський, В. Геєць, П. Друкер, А. Жаліло, М. Кужелев, М. Крупка, В. Осецький, М. Портер, В. Сизоненко, Т. Татаренко, Л. Федулова, С. Циганов, А. Чухно, О. Шнирков, Й. Шумпетер та інші.

Інноваційна модернізація національної економіки означає якісні зміни та оновлення її господарської системи, організаційної структури, підвищення ефективності функціонування на основі вдосконалення техніки, технології та організації виробництва, підвищення якості продукції та послуг, що ним надаються. У той же час ефективність модернізації економіки на інноваційних засадах в значній мірі залежить від уміння використовувати всі переваги системного підходу, суть якого полягає в тому, що кожне економічне явище розглядається та оцінюється у зв'язку з іншими, причому всі складові елементи об'єкту та процеси, що в них відбуваються, пов'язуються з урахуванням як внутрішніх, так і зовнішніх факторів. Поеднання інтересів окремих економічних суб'єктів є найважливішою проблемою, вирішення якої свідчить про результативність функціонування національної економіки в цілому [1].

У світовій практиці підтримка інноваційного розвитку з боку держави здійснюється за допомогою прямих та непрямих методів впливу. Окрім безпосереднього державного фінансування, нині відомий ряд альтернативних методів та фінансових інструментів державної підтримки та стимулювання інноваційної діяльності, що використовуються в розвинених країнах і

реалізуються через бюджетно-податкову систему. Сукупність бюджетних та податкових інструментів доцільно розглядати у взаємозв'язку як складову системи фінансового регулювання, інноваційної діяльності зокрема [2].

Прямі методи державної підтримки бувають переважно двох форм: адміністративно-відомчої і програмно-цільової. Перша форма полягає у прямому дотаційному фінансуванні на підставі чинного законодавства. Друга форма прямої державної підтримки інноваційної діяльності передбачає використання цільових програм. За цільовими програмами розвиваються контрактні і субпідрядні системи, технопаркові структури, венчурне підприємництво тощо. Непрямі методи спрямовані на створення сприятливого інноваційно-інвестиційного клімату і стимулювання новаторства. До таких методів належать податкові та кредитні пільги, страхування інноваційних ризиків. Серед податкових пільг, які надаються малому та середньому бізнесу, найпоширенішими є такі [3]:

- 1) прогресивне оподаткування прибутку;
- 2) звільнення від сплати податку на прибуток впродовж певного часу;
- 3) оподаткування прибутку за зниженими ставками.

Проведення технічного й технологічного переозброєння будь-якого виробництва, а також впровадження сучасних інноваційних технологій, як одного з ключових чинників підвищення конкурентоспроможності національної економіки, потребує значних інвестицій. Відтак успіх інноваційної діяльності залежить від достатності ресурсного забезпечення, в тому числі й від інвестиційного забезпечення. Саме від успішності залучення останніх, у кінцевому підсумку, й залежить інноваційна діяльність в країні [4].

Отже, модернізації економіки України на інноваційних засадах сприятиме послідовність узгоджених дій державних і суспільних інститутів, які спрямовані на забезпечення необхідними фінансовими ресурсами, створення умов для розробки і реалізації сучасних технологій, знань, здібностей і вмінь людини. Інноваційна діяльність в Україні має стати пріоритетною. Значний вплив на результативність й ефективність моделі інноваційного розвитку має фінансово-кредитний механізм регулювання нововведень як на макро-, так і на мікрорівні. При цьому, важливою складовою інноваційної модернізації економіки є державна фінансова підтримка у прямій і непрямій формах. В свою чергу, структурні перетворення в інноваційній сфері, підтримка та сприяння розвитку підприємництва в Україні уможливить підвищити конкурентоспроможність національної економіки на міжнародних ринках.

Список використаних джерел

1. Циганов С.А., Сизоненко В.О. Інноваційна модернізація економіки як основа реалізації національних економічних інтересів. *Вісник Дніпропетровського університету. Серія «Менеджмент інновацій»*. 2015. Вип. 4. С. 101–108

2. Lundval B.A. National Systems of Innovations – Towards a Theory of innovation and Interactive Learning. London : Pinter Publishers, 2016. 315 p.
3. Реформування податкової системи України: сучасні виклики та орієнтири: монографія / авторський колектив; за заг. ред. П.В. Пашка, Л.Л. Тарангул. К. : ТОВ «Новий друк», 2015. 570 с.
4. Кужелев М. А., Татаренко Т. В. Инновационное обеспечение формирования украинской модели корпоративного управления. *Materialy VII Miedzynarodowej naukowo-praktycznej konferencji «Europejska nauka XXI wieka – 2011»* (07–15 maja 2011 roku). Ekonomiczne nauki. Przemysl : Nauka i studia. Volume 8. С. 76–80.

УДК 336

Рубан М. О.,

здобувач третього (освітньо-наукового) рівня
вищої освіти кафедри фінансів

Київського національного торговельно-економічного університету

ПРІОРИТЕТИ ПОДАТКОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ

Економічне зростання адміністративно-територіальних одиниць залежить від сукупності факторів, зокрема обсягу та структури здійснюваних інвестицій, технологічного устрою, розташування виробничих ресурсів, інфраструктури, людського капіталу. Важливою є раціональність побудови, ефективність та адаптивність управління публічними фінансами, що поєднує економічні і інституційні важелі; центральним об'єктом дослідження є розмежування та закріплення функціональних повноважень у сфері справляння податків і здійснення відповідних видатків бюджету між рівнями управління.

Перспективною для активізації ендегенного економічного зростання є оптимізація податкового потенціалу регіонів шляхом надання достатнього ступеню фіскальної децентралізації місцевим бюджетам без поглиблення диференціацій соціально-економічного розвитку між регіонами; раціоналізації адміністративно-територіального устрою, що надасть можливість знизити трансакційні витрати управління. Ці заходи мають враховувати інституційний досвід податкової системи, фіскальних взаємовідносин між економічними суб'єктами та особливості галузевої структури національної економіки. Дослідження композиції територіальних громад за критерієм чисельності населення у країнах Центральної і Східної Європи свідчить, що найвища питома вага громад у країнах Балтії, Польщі, Словенії наразі сформована з кількістю від 5 до 20 тис осіб. У згаданих країнах проведено послідовну трансформацію інституційних засад міжбюджетних відносин, у т. ч. пов'язану з укрупненням громад. Наприклад,

в Естонії лише за період 2016–2018 років частка дрібних громад (до 2 тис мешканців) скоротилася з 54 % до 5 %, а великих (понад 20 тис осіб) – зросла на 7 в. п.

Процес добровільного об'єднання громад вказує, що Україна стає на шлях щодо укрупнення територіальних громад. Наприкінці 2019 року лише 3,0 % від загальної чисельності об'єднаних територіальних громад мають населення менше 2 тис. Питома вага громад із кількістю населення в діапазоні 2–5 тис є суттєвою і складає 32,1 %, найбільша частка об'єднаних територіальних громад з чисельністю жителів від 5 до 20 тис. – 56,4 %, понад 20 тис. – 8,5 %. Метою об'єднання громад є посилення рівня їх інституційної та фінансової спроможності, яку варто розглядати з двох позицій мобілізації власних доходів бюджету, надання достатнього рівня мотивації органам самоврядування в частині справляння місцевих податків та певного впливу на фінансову значимість податкових надходжень. Фінансова спроможність громади не може зростати виключно за рахунок оптимізації соціальної інфраструктури, важливим у даному питанні є розширення власних доходів, насамперед податкових надходжень. Темпи приросту податкових надходжень бюджетів об'єднаних територіальних громад [1] є вищими, ніж для інших бюджетів, що свідчить про ефективність здійснених змін інституційного характеру.

Важливим об'єктом регулювання є природне середовище, яке входить до складу економічного потенціалу адміністративних одиниць, визначає рівень захворюваності і середню тривалість життя. Основним фінансовим засобом впливу на стан довкілля є екологічний податок, однак регулювання природокористування включає також широкий функціонал інших фінансових інструментів, які не завжди є класичними податками [2]. Імпліцитним екологічним потенціалом наділені компоненти рентної плати за спецвикористання вод, лісових ресурсів, природних надр, радіочастот. Певний регуляторний вплив щодо навколишнього середовища має й податок на майно, зокрема в частині земельного податку.

Розглянута група інструментів інтегрується до концепції подвійної вигоди (*double dividend*), згідно якої їх використання: а) призводить до захисту і збереження довкілля; б) суттєво перерозподіляє податкове навантаження, зменшуючи *distortional*-ефект податків на працю й капітал, що в перспективі знижує рівень безробіття, спрощує залучення інвестицій в економіку. Обидва аспекти важливі для ОТГ, створюють стимули для інноваційного оновлення діяльності, раціоналізації кон'юнктури «чистих» та «шкідливих» товарів тощо.

Залучення суспільства до здійснення контролю екосистеми, проведення громадських обговорень та консультативної роботи з платниками податку є важливими інституційними умовами посилення результативності регулювання. Для промислових регіонів властиве домінування в структурі доходів бюджетів неекологічних фінансових інструментів. Це пояснюється специфікою методики визначення зобов'язань зі сплати податку та системою

пільг. Найвищу середню питому вагу в структурі податкових надходжень місцевого бюджету екологічний податок має у Івано-Франківській області – 6,0 %, а найнижчу – 0,2 % – у Тернопільській.

В контексті децентралізації і посилення фінансової спроможності об'єднаних територіальних громад зростання якості податкового регулювання довкілля досягне шляхом реалізації одного з альтернативних сценаріїв: а) включення екологічного податку до складу місцевих, що не лише суттєво розширить доходну базу самоврядування, а й надасть територіальним громадам спроможність щодо визначення ставок оподаткування; б) збереження цим інструментом статусу загальнодержавного із пропорційним розподілом відповідних надходжень за рівнями бюджетної системи та, водночас, посиленням маневреності місцевих самоврядних інституцій через надання їм права регулювання ставок. Доцільність реалізації вказаних сценаріїв зумовлена якісного можливістю: оцінювання й актуалізації об'єкта і бази оподаткування на місцях, враховуючи інституційно закріплені граничні значення; визначення реального масштабу деструктивних для біогеоценозу наслідків діяльності економічних суб'єктів-забруднювачів навколишнього середовища регіону.

Список використаних джерел

1. Інформація про виконання Державного бюджету України. Державна казначейська служба України [Електронний ресурс] – Режим доступу : <https://www.treasury.gov.ua/ua>.
2. Голян В. Фіскальне регулювання природокористування: перспективи модернізації. Економіст. 2015. № 12. С. 9–12.

UDC: 338:763

Samorodov B. V.,

Doctor of Economics, Professor,
Director of Kharkiv Educational-Scientific Institute
of SHEI «Banking University»

Zhytar M.O.,

PhD in Economics, Associate Professor, Deputy Director of the Educational
and Scientific Institute of Finance and Banking of the University of the State Fiscal
Service of Ukraine

DIRECTUON OF THE SELECTION OF METHODOLOGICAL APPROACHES TO ASSESSING THE FINANCIAL ARCHITECTURE OF THE ECONOMY

The choice of methodological approaches to the evaluation of financial architecture is obviously a non-trivial task, the solution of which depends largely on the nature of the research, available sources of information, subjective factors,

etc. Significant is the concept of assessment that defines the specifics of the methodology used, including the underlying assumptions. The most important aspects, from our point of view, are the following:

- typology of financial architecture for the purpose of evaluation - whether it is necessary to take into account the specifics of individual types of financial architecture, and which typology in this respect best suits the specifics of existing valuations;
- the nature of the indicators used - whether the appropriate methodology has to be limited to the quantitative parameters of the functioning of the financial architecture, or should the relevant qualitative characteristics be taken into account;
- the object of assessment - whether to consider the financial architecture in a broad sense, assessing the state of all structural components, or to focus on the functioning of the financial mechanisms of interaction between them;
- interpretation of the results of the assessment - whether to focus on aggregate indicators of financial development or to make comparisons on separate indicators.

We believe that there is no clear answer to these questions. It should be noted that today there is no generally accepted methodology for evaluating the financial architecture of the national economy and all the beginnings on this issue are at the stage of formation. We come to this conclusion on the basis of the analysis of scientific literature that we have presented in previous studies [1-5].

Methods (systems, approaches) for evaluating the performance of financial systems, the institutional matrix of which is the financial architecture, can serve as the basis for developing an evaluation system (approach to evaluation) of financial architecture. In the system of such assessments, the term "financial system" is used according to two approaches:

- the alternative approach assumes that the essence of the financial system is reduced to financial mechanisms and supporting infrastructure. For example, the World Bank reports consider the financial system to be «a system that includes: a) financial institutions (banks, insurance companies, and other non-banking financial institutions); b) financial markets (stock, bond and derivative markets); c) financial infrastructure (including, for example, credit information exchange system, payment and settlement system)» [6];
- the financial system can be broadly defined taking into account all subjects of financial relations. This approach, in particular, is guided by the International Monetary Fund, defining the financial system as a set of «institutional units and markets that interact, usually in a complex way, to raise funds for investment and to ensure the functioning of financing mechanisms for commercial activities, including payment systems» [7].

Developed systems are on average ahead of developing countries in terms of financial depth, provide a higher level of financial penetration, a more diverse list of financial services, characterized by better infrastructure and more. Particular attention should be paid to emerging financial systems (or emerging-market financial systems) that, by some parameters, successfully compete with developed

ones. Note, however, that the meaning of the terms "emerging financial systems" and "emerging financial markets" is ambiguous. In some cases, they are identified with any underdeveloped systems, but for the sake of developing a generalized assessment system, this interpretation seems counterproductive.

Thus, from our point of view, in the process of developing a methodological approach to evaluating financial architecture, priority should also be given to the level of financial development.

References

1. Integral Valuation of the System Efficiency of Economic Security of the Enterprise / O.O. Sosnovskaya, M.O.Zhytar, // Collective Monograph Association Agreement: Driving integrational Changes., Accent Graphics Communications Chicago, Illinois, USA, 2019 P. 109-121.
2. Мельник В.М., Житар М.О. Роль, особливості та напрямки фінансової архітектури національної економіки // *Бізнес Інформ*, 2019. № 8. С. 175-181.
3. Житар М. О. Фінансова архітектура національної економіки: конфігурація та структурні компоненти // *Проблеми економіки*, 2019. № 3 (41). С. 194-201.
4. Мельник В.М., Житар М.О. Рівні ієрархії та динаміка змін фінансової архітектури // *Причорноморські економічні студії*, 2019. - № 43. С. 144-150.
5. Samorodov B., Maslova A., Mysienko O. Evaluation of investment projects effectiveness in a bank's activity // *Economic Annals-XXI*, 2014. № 9-10 (1). P. 98-101.
6. The Global Financial Development Report 2015. Long-Term Finance. Washington: The World Bank, 2015. 189 p.
7. Показатели финансовой устойчивости. Руководство по составлению. Вашингтон: Международный Валютный Фонд, 2007. 312 с.

УДК 338.43:330.322

Скрипник Г.О.,
к.е.н., доцент кафедри фінансів
Національного університету біоресурсів і
природокористування України

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ

Механізм державного регулювання інвестиційного процесу в аграрному секторі економіки слід розглядати як систему законодавчих і нормативних актів, організаційно-економічних інструментів (заходів), що впливають на порядок здійснення інвестиційної діяльності, що забезпечить наявність економічних активів, соціальні, екологічні та інші результати.

У дослідженні інвестиційної підтримки інновацій у сільському господарстві аналізується не тільки динаміка залучення інвестицій, а й співвідношення економічних та інвестиційних показників, що характеризують ступінь нестабільності інвестиційної діяльності аграрного сектора.

Реалізація Державної стратегії у сфері інноваційної політики включає: фінансове забезпечення довгострокових програм розвитку науково-технічної інфраструктури (лабораторії, наукові центри); створення механізму фінансування інновацій з високим ризиком; здійснення науково-технічних програм, що вимагають міжгалузевого співробітництва або «спільної роботи» науки з сільським господарством; задоволення стратегічних і соціальних потреб[1].

Сільське господарство України має потенційні можливості для поліпшення своїх конкурентних позицій на світових ринках, але для його зміцнення необхідно здійснити ряд кроків: формування економічної та політичної підтримки сільськогосподарських підприємств з використанням наукоємного обладнання та нових технологій; забезпечити створення та розповсюдження мережі інноваційних фондів для підтримки інноваційного бізнесу на різних рівнях; орієнтувати всі позики та цільову допомогу в Україні на реалізацію інноваційних проектів у конкретних сферах розвитку виробництва, включаючи інноваційну інвестиційну підтримку сільськогосподарських підприємств; забезпечити додаткові податкові стимули для підприємств-виробників інноваційної продукції, що дозволить збільшити фінансові ресурси для реалізації інноваційних проектів та інноваційної програми підприємства; чітко визначити законодавче забезпечення фінансування та сформувати механізм підтримки малого бізнесу.

Для того, щоб залучити необхідні інвестиції, направити їх на «вузькі місця» для розвитку сільського господарства та максимізувати їх позитивний вплив, в першу чергу необхідно вирішити ряд питань у сфері інвестиційної політики аграрного сектора України та визначити основні пропозиції для їх вирішення.

З напрямків удосконалення економічної складової механізму державного регулювання інвестиційного процесу в аграрному секторі необхідно звернути увагу на обґрунтування законопроектів та інших інструментів у рамках формування національної моделі державної підтримки аграрної галузі. Сектор, який повинен вирішити проблемні аспекти розвитку вітчизняного сільськогосподарського виробництва. Це перш за все незбалансована структура аграрного виробництва, де частка продукції рослинництва перевищує 70%, а продукція тваринництва не відповідає внутрішнім потребам ринку. Крім того, актуальною проблемою галузі є екологічне збереження землі та інше.

Актуалізація досліджень щодо вдосконалення механізмів державного регулювання аграрного сектору, що є основою для створення економіки

України, зумовлена необхідністю значних інвестицій в обсяг реалізації його потенціалу. За останні роки відзначається уповільнення інвестиційних процесів та скорочення прямих іноземних інвестицій. Малі та середні сільськогосподарські підприємства покладаються переважно на кредитні спілки, і це, мабуть, найпоширеніший механізм фінансування для малих сільськогосподарських підприємств. Кредитні спілки функціонують на рівні громади у сільській місцевості, надаючи кредити виключно фізичним особам на основі довіри та особистих відносин. Їхні вимоги до застави нижче, ніж вартість кредитів, але часто процентні ставки вищі, ніж у комерційних банках.

Підготовка трудових ресурсів для сільського господарства ґрунтується не тільки на початковому, середньому та вищому рівнях освіти, а й на консультативних послугах. В Україні консультативні послуги можуть мати статус академічних асоціацій, товариств з обмеженою відповідальністю, благодійних організацій та кооперативів. Закон України «Про сільськогосподарську дорадчу діяльність» гарантує державну підтримку соціально-орієнтованих консультаційних послуг з використанням тендерних процедур. Платні консультаційні послуги також можуть надаватися фермерам [2].

У країнах Організації економічного співробітництва та розвитку консультативні послуги надаються численними учасниками цього ринку на національному та місцевому рівнях – урядовими установами, галузевими установами, дослідницькими асоціаціями, кооперативами та асоціаціями фермерів (табл. 1).

Таблиця 1

**Система дорадчих послуг у сільському господарстві країн членів
Організації економічного співробітництва і розвитку**

Категорія	Головні установи	Джерело коштів	Країни
Державні	Державні організації на національному і регіональному рівнях	Державне фінансування	Бельгія, Італія, Греція, Словенія, Швеція, південні землі Німеччини, Іспанія, Португалія, Люксембург, Японія, США
Послуги на засадах приватно публічного партнерства	Державні організації та консультаційні фірми	Державне фінансування і фермери	Канада, Ірландія, Чеська республіка, Польща, Словацька республіка, Угорщина, Естонія, Австралія, Чилі
Фермери	Організації фермерів	Державне фінансування і членські внески фермерів та їх платежі	Австрія, Франція, Данія, Фінляндія, північно-західні землі Німеччини, Норвегія
Комерційні	Комерційні фірми або приватні особи	Фермери	Велика Британія, Нідерланди, північно-східні землі Німеччини, Нова Зеландія

Вони надають консультації з технічних і фінансових питань і підтримують реалізацію державної політики в сільській місцевості. Як

впливає з даних таблиці 1, вони можуть бути розділені на організації, що надають послуги та організації, що їх фінансують.

Таким чином, вдосконалення механізму реалізації інвестиційної політики держави в аграрному секторі України передбачає проведення системи заходів економічного, соціального, екологічного та політичного плану, які взаємопов'язані між собою та спрямовані на досягнення спільного соціального ефекту.

Доведено, що важливими складовими створення привабливого середовища для залучення додаткових інвестиційних ресурсів у аграрний сектор є: формування чіткої та передбачуваної законодавчої бази; використання простих та ефективних адміністративних алгоритмів для прийняття управлінських рішень; запровадження обмежень на процедури, пов'язані з перериванням та припиненням підприємницької діяльності; забезпечення рівних умов для різних типів інвесторів та відкритості до іноземних інвестицій; покращення доступу до фінансування діяльності сільськогосподарських виробників різних форм власності, управління та економічних параметрів виробництва; поліпшення виробничої та соціальної інфраструктури у сільській місцевості; приведення освітніх та дослідницьких систем у відповідність до потреб сільськогосподарських виробників та сільського населення; зміцнення навколишнього середовища.

Список використаних джерел

1. Про схвалення Стратегії розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року. Розпорядження КМУ від 10.07.2019 р. №526-р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/526-2019-p>.

2. Закон України «Про сільськогосподарську дорадчу діяльність» від 17.06.2004 № 1807-IV. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T041807.html

УДК 336.13-049.5(477)

Снігир Л. П.,

к.е.н., викладач

Університету державної фіскальної служби України

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

В сучасних умовах, в зв'язку з прийняттям основних соціально-економічних рішень першочергового значення набуває фінансова безпека держави. Під впливом глобалізації світової економіки зростає взаємозалежність державних фінансових ресурсів, посилюються зовнішні та внутрішні загрози сталого розвитку державної економіки.

Сам термін «економічна безпека» з'явився порівняно недавно. Наприклад, в СРСР даний термін в системі економічних категорій не розглядався, вважалося, що планування – це свідомо діяльність людей і таке поняття, як «інфляція» не розглядалося взагалі. У вітчизняній і зарубіжній науковій літературі до 1990-х років розглядалось лише питання міжнародної безпеки.

Фінансова безпека – це багаторівнева система, яку утворює ряд підсистем, кожна з якої містить власну структуру та логіку розвитку [1, с. 64]. Фінансова безпека держави – це ступінь захищеності фінансових інтересів держави, стан фінансової, грошово-кредитної, бюджетної, податкової, валютної, банківської, інвестиційної, розрахункової та фондової систем, що характеризується збалансованістю, стійкістю до внутрішніх і зовнішніх негативних впливів, спроможністю держави ефективно формувати та раціонально використовувати фінансові ресурси, достатні для задоволення її потреб, шляхом виконання зобов'язань і забезпечення соціально-економічного розвитку [4, с. 90].

Виявлення можливих загроз фінансовій безпеці та розробка заходів щодо їх запобігання або мінімізації їх негативних наслідків мають першочергове значення в системі забезпечення фінансової безпеки України. Загрози в фінансовій сфері держави мають комплексний характер і обумовлені впливом світової фінансової кризи, відставанням в технологічному розвитку, рівень і якість життя населення, відсутністю належних заходів у галузі регулювання процесами перерозподілу власності, неефективним використанням ресурсів, зниженням здатності адекватно протистояти ризикам і викликам, пов'язаним зі зміною кон'юнктури світового ринку, світової глобалізації та інформатизації.

Діяльність органів державної влади на всіх рівнях повинна бути спрямована на локалізацію, попередження і протидію загрозам фінансової безпеки. Аналіз фінансової ситуації в країні та можливих тенденцій її розвитку показує, що загрози фінансовій безпеці можна згрупувати за напрямками: загроза макроекономічної стабільності; виробничо-технологічна безпека; внутрішньо-фінансова безпека; продовольча безпека; енергетична безпека; інформаційна безпека; низька платоспроможність і конкурентоспроможність товарів, як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках; корупція;

Загрози можна класифікувати, наприклад, за видами джерел внутрішніх і зовнішніх загроз. Внутрішні загрози породжуються, головним чином, неадекватною фінансово-економічною політикою, прорахунками органів влади й управління, помилками, зловживаннями та іншими відхиленнями в управлінні фінансовою системою держави [2, с. 62].

Серед внутрішніх загроз фінансовій безпеці України можна виділити такі: недосконала фінансово-бюджетна система, неефективність системи контролю за витратами бюджетних коштів, невчасне прийняття Державного бюджету; непродумана грошово-кредитна політика держави; неефективність

податкової системи, масове ухилення від сплати податків; зростання «тіньової» економіки, посилення її криміналізації; необґрунтоване зростання цін на споживчому ринку, відсутність паритету цін на сільськогосподарську та промислову продукцію; істотна виснаженість ключових джерел фінансових ресурсів – прибутку суб'єктів господарювання, доходів бюджетів усіх рівнів, ресурсів цільових фондів; недостатній державний контроль за здійсненням експорту та імпорту; нерозвиненість сучасної інфраструктури підтримки конкурентоспроможності українського експорту [3, с. 192].

До зовнішніх загроз фінансової безпеки в Україні належать: нерозвиненість сучасної фінансової інфраструктури; зростання зовнішньої заборгованості; нераціональне використання іноземних кредитів; надмірна відкритість економіки України; відсутність експортно-імпоротної збалансованості [3, с. 193].

Таким чином, фінансова безпека повинна підтримуватися системою державних органів, всіма ланками і структурами економіки. Посилення ж державного контролю над фінансовими відносинами дозволить забезпечити захист громадських інтересів та інтересів споживачів; прав і законних інтересів підприємців й в цілому економічної безпеки держави.

Список використаних джерел

1. Івашко О. Фінансова безпека України в умовах кризових явищ в економіці // *Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*, 2015. С. 61-66.
2. Сиволап Л. А. Аналіз фінансової безпеки України // *Проблеми і перспективи розвитку підприємництва*, 2015. С. 61-66.
3. Бовсуновська Г. С. Специфічні прояви загроз фінансовій безпеці страхового ринку // *Економічний простір*, 2015. С. 189-199.
4. Лазарева А. П. Фінансова безпека країни: загрози та основні напрями зміцнення // *Вісник приазовського державного технічного університету*, 2016. С. 88-94.

УДК 336.027

Чуницька І.І.,

д.е.н., доцент, професор кафедри фінансових ринків
Університету державної фіскальної служби України

Філіпішина К.І.,

здобувач вищої освіти
Університету державної фіскальної служби України

ФІНАНСОВИЙ ПОТЕНЦІАЛ ЯК ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ

Ринкові трансформації в національному і світовому вимірах відображають посилення фінансової глобалізації та активізацію переміщення

фінансових ресурсів у різних формах, що, у свою чергу, посилює значення фінансового потенціалу у реалізації стратегічних цілей економічних суб'єктів і країни в цілому.

Важливі аспекти фінансового потенціалу держави, регіону, підприємств, домогосподарств розглядали у своїх наукових дослідженнях такі вітчизняні науковці, як: О. Дем'янчук, М. Крупка, І. Луніна, В. Опарін, А.Громадова, Г.Кучер, Н.Ткаченко, В.Тропіна, С. Шумська, Н. Левченко, Г. Партіна, Р.Портна, О. Кириленко, Т. Кизима, О. Тулай та інші.

Фінансовий потенціал як фінансова категорія відображає соціально-економічні відносини, що виникають у процесі фінансово-господарської діяльності суб'єктів і пов'язані із формуванням, розподілом та перерозподілом, використанням, накопиченням та примноженням його фінансових активів, впливають на фінансовий стан та фінансову стійкість.

В сьогоденнішніх ринкових умовах фінансовий потенціал є основою соціально-економічного розвитку держави. Потенціал, що об'єднує в собі як просторові, так і тимчасові характеристики, концентрує одночасно три рівні зв'язків і відносин. Перший рівень визначається як результат минулого нагромадження системою сукупних властивостей, які зумовлюють можливість її до функціонування та розвитку, а поняття «потенціал» набуває значення «ресурс». Другий рівень розглядається як такий, де реалізуються наявні реалізовані та нереалізовані можливості, а поняття «потенціал» відповідає поняттю «резерв». Третій рівень свідчить, що потенціал «орієнтується на майбутнє», містить елементи майбутнього розвитку та виступає «єдністю стійкого і мінливого станів» [13].

Фінансовий потенціал - це вартісна категорія, яка дозволяє виміряти в абсолютних обсягах та визначити у відносних показниках наявні фінансові активи економічних суб'єктів, змодельовати їх потенційні можливості до нарощування та реалізації у майбутньому. Вивчення та оцінка фінансового потенціалу, відносин, що його характеризують, показників, які надають можливість визначити розміри його та окремих складових, дозволяє не лише досліджувати процес формування, накопичення та використання фінансових активів економічних суб'єктів в процесі їх діяльності, але й виявити тенденції, закономірності, механізм управління фінансовим потенціалом, що дозволить впливати на його результативність, формувати умови для забезпечення оптимальності дій та заходів, відповідно до тенденцій національного і світового розвитку, пріоритетів та потреб економічних суб'єктів [2].

Отже, фінансовий потенціал держави - це одна з ключових базових характеристик економіки. Від його обсягу та ефективності управління залежать напрями та результативність національної фінансової стратегії - важливого інструменту реалізації довгострокових національних планів

країни, забезпечення її незалежності і безпеки та сталого розвитку.

Також варто зазначити, що фінансовий потенціал відображає можливість отримання доходів різними економічними суб'єктами на конкретній території за умови мобілізації і використання фінансових ресурсів у необхідній кількості в певний період часу. Тому державні територіальні органи та органи місцевого самоврядування повинні не тільки декларувати, а реально створювати максимально сприятливі умови для діяльності суб'єктів господарювання усіх форм власності, що функціонують у межах відповідної території.

Фінансовий потенціал, з одного боку, є джерелом забезпечення належного функціонування держави та її сталого розвитку, а з іншого - результатом попередньої фінансової діяльності. У цьому контексті простежується взаємозв'язок між фінансовими ресурсами і фінансовим потенціалом [3].

В результаті проведеного дослідження встановлено, що фінансовий потенціал держави є сукупністю наявних і потенційних фінансових ресурсів та людських властивостей, що мобілізуються й спрямовуються на забезпечення сталого розвитку. Головним об'єктом фінансового потенціалу виступають економіка.

Фінансовий потенціал сприяє визначенню результативності використання фінансових активів, досягненню індикативних, планових та прогнозних показників, у тому числі ліквідності, стійкості, прибутковості, платоспроможності тощо. У сучасних умовах політичної, економічної та соціальної нестабільності на передній план висувається проблема вивчення фінансового потенціалу сталого розвитку країни. Для забезпечення соціально-економічного розвитку країни важливим є розробка виваженої, реалістичної фінансової політики з урахуванням стратегічних пріоритетів та забезпечення ефективного управління наявним фінансовим потенціалом.

Список використаних джерел

1. Шумська С. С. Фінансовий потенціал країни: методологія визначення та оцінки // *Фінанси України*, 2007. № 5. С 55-64.
2. Чуницька І.І. Податкові важелі формування фінансового потенціалу держави [Текст] // *Актуальні проблеми економіки : Науковий економічний журнал*, 2008. № 9. С. 197-206
3. Чуницька І. І. Теоретичні аспекти визначення сутності фінансового потенціалу держави // Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції "Теория и практика экономики и предпринимательства". - Алушта, 2007. С. 144-145.
4. Буряченко А. Є. Фінансовий потенціал регіонального розвитку: Монографія. - К.: КНЕУ, 2013. 342 с.

Шалашна А.О.,
здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
кафедри фінансів Київського національного
торговельно-економічного університету

СУТНІСТЬ ДЕРЖАВНОЇ ФІНАНСОВОЇ ПОЛІТИКИ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

Державна фінансова політика має досліджуватись як вагома складова системи інститутів суспільства, підвищення якісного рівня фінансового регулювання сприятиме посиленню результативності здійснення інституційних змін фінансової системи та економічного середовища у цілому. Економічну сутність державної фінансової політики можна представити як складову соціально-економічного розвитку, яка полягає у використанні та реалізації сукупності відповідних економічних заходів, механізмів фінансово-економічного регулювання у взаємозв'язку з стратегічними пріоритетами розбудови країни з метою забезпечення суспільних потреб, збалансованого, довгострокового розвитку національної економіки. Основною метою державної фінансової політики є забезпечення економічної та соціальної стабільності шляхом створення сприятливих умов для економічного зростання. Формування та реалізація дієвої фінансової політики має ґрунтуватися на принципах централізації, єдності, самостійності, збалансованості, обґрунтованості, системності, комплексності, що спрямовано на забезпечення оптимальних співвідношень між складовими системи фінансового регулювання.

Вагомим завданням державної фінансової політики є адаптація до змін структури фінансових відносин, впливу зовнішніх економічних факторів, якісних перетворень фінансової системи. Розробка середньострокового прогнозу фінансової політики країни має бути спрямованою на вирішення наступних завдань: зниження рівня інфляції, підтримка стабільного курсу національної грошової одиниці, підвищення рівня ліквідності банківської системи, посилення фінансової стійкості бюджетної системи, покращання дієвості структурних перетворень фінансової системи. З метою підвищення темпів економічного зростання та посилення результативності структурних економічних перетворень доцільним та необхідним є проведення інституційних змін системи фінансових відносин. Реалізація економічних трансформацій має відбуватись з врахуванням впливу передбачуваних змін економічного стану на суспільний розвиток, наявності достатнього рівня розвитку інституційного середовища для імплементації очікуваних результатів модернізації фінансової системи [1].

Під інституційним середовищем механізму фінансової політики варто розглядати сукупність найбільш вагомих економічних, правових, суспільних та соціальних правил, які визначають межі діяльності суб'єктів фінансової

діяльності, впливу інструментів фінансового регулювання на економічний розвиток країни. Складовими інституційного середовища також є ступінь розвитку взаємовідносин суб'єктів фінансової системи, зниження рівня трансакційних витрат, довгостроковий характер економічних зв'язків.

Інституційні засади формування державної фінансової політики визначаються відповідними нормативно-правовими актами, які направлені на забезпечення виконання покладених завдань та функцій державними органами управління, визначають ступінь та порядок їх взаємодії та координації. Система встановлених фінансово-економічних інститутів є результатом розвитку та постійного вдосконалення відповідних взаємовідносин у процесі формування, регулювання та використання валового внутрішнього продукту з метою задоволення потреб та інтересів суспільства відповідно до основних завдань соціально-економічного розвитку країни [2].

Оснoву формування державної фінансової політики становить визначення стратегічної мети та завдань, пошук оптимальної моделі розподілу фінансових ресурсів для стимулювання соціально-економічного розвитку країни. Стратегічною метою державної фінансової політики є забезпечення необхідними фінансовими ресурсами соціально-економічний розвиток суспільства, спрямований на стабілізацію національної економіки, відтворення економічного потенціалу та досягнення економічного зростання, проведення структурних перетворень та забезпечення належного рівня соціальних гарантій населення. Зазначена мета реалізується за допомогою забезпечення фінансової стійкості та фінансової самостійності, які проявляються в макроекономічній збалансованості, зниженні рівня державного боргу, зміцненні національної валюти, поєднанні економічних і соціальних інтересів держави і суспільства. Як складова соціально-економічного розвитку державна фінансова політика являє собою діяльність органів державного управління з визначення засад короткострокового та довгострокового впливу на формування оптимального обсягу фінансових ресурсів, їх ефективного розподілу й використання для економічного розвитку країни. Ступінь розвитку фінансової системи, сукупність фінансових інституцій та інструментів, значним чином визначають інституційні обмеження соціально-економічного розвитку країни. Фінансовим інститутам належить вагома роль у реалізації політики економічного зростання.

Важливим у процесі розробки та реалізації державної фінансової політики є удосконалення системи державних фінансів, посилення ефективності регулятивної функції бюджетно-податкових, монетарних механізмів, здійснення структурних змін в економіці, спрямованих на підвищення темпів економічного зростання. Сучасний стан економічних перетворень зумовлює необхідність посилення впливу державного фінансового регулювання на економічні процеси, вдосконалення фінансового механізму економічного зростання. Важливим є поєднання бюджетно-

податкових та монетарних інструментів, що підвищить рівень результативності державної фінансової політики та макроекономічну збалансованість.

Список використаних джерел

1. Чугунов І.Я., Кучер Г.В. Фінансові ресурси державного сектора економіки //Вісник КНТЕУ. 2019. № 3. С.40–52.
2. Chugunov I., Kachula S. State financial policy as a component of socioeconomic development of society. The potential of modern science. volume 2. Sciemcee Publishing.London, United Kingdom. 2019. pp. 29-44.

УДК 336.01

Шаповалюк І. О.,

здобувач вищої освіти

Університету державної фіскальної служби України

Науковий керівник: **Нечипоренко А.В.,**

к.е.н.,доцент кафедри фінансів імені Л.Л.Тарангул

Університету державної фіскальної служби України

ФІНАНСОВІ ІННОВАЦІЇ: СУТНІСТЬ ТА ПРОБЛЕМИ ПОШИРЕННЯ

Відмінною рисою розвитку сучасних міжнародних фінансів є глобальний характер взаємодії, який забезпечується за рахунок упровадження фінансових інновацій. Під фінансовою інновацією розуміється поява нових фінансових продуктів, технологій або організаційних форм бізнесу, що дозволяють знизити витрати або ризики економічних агентів. Глобалізація продуктів фінансового ринку означає зближення ціни та якості одного й того ж фінансового продукту. Завдяки стандартизації та гнучкості потоків капіталу відбулися зміни у сучасному світі. З'являються нові фінансові технології, які беруть форми глобальних фінансових стратегій корпорацій, глобальних електронних фінансових мереж, глобальної системи інформаційного забезпечення [1].

В цілому під інновацією прийнято розуміти успішне комерційне використання і виконання нових ідей, знань і технологій, а також процес перетворення нової ідеї в соціально-економічний ефект. Інноваційний процес продовжується від зародження ідеї до її комерційної реалізації, охоплюючи весь комплекс відносин: виробництво, обмін, споживання. Інновація – це результат колективних зусиль, де успіх залежить не лише від сфери науки і техніки, але від значно ширшого спектру галузей та соціального оточення [2].

У широкому розумінні фінансові інновації – це нова продукція, нові послуги, нові процеси й нові організаційні форми. Існує декілька типологій фінансових інновацій, що відповідають класичним, кожна з яких формує автономну класифікаційну площину, що не дозволяє виявити закономірності співвідношення між ними та не сприяє виявленню внутрішньої організації

згрупованої множини фінансових інновацій як цілісної системи [2].

Фінансова інновація складається з нових фінансових інструментів і фінансових технологій. До нових (відносно) фінансових інструментів належать брокерські рахунки управління готівкою, облігації, забезпечення пулом іпотек, процентні свопи, конвертовані облігації з правом дострокового погашення, звільнені від податку облігації з плаваючою ставкою і ще багато інших [1].

Фінансова технологія – це економічна й фінансова теорії, математичні й статистичні методи, комп'ютерна й телекомунікаційна техніка і т. п. Прикладом нових фінансових технологій виступає поява на Нью-Йоркській фондовій біржі комп'ютерної системи для поточного звіряння обсягу купівлі і продажу, відомої під назвою ДОТ-системи (Designated Order Turnaround (DOT) System).

Фінансові інновації на сучасних ринках капіталів упроваджуються для залучення ресурсів на економічний розвиток, тому до них часто застосовується термін “інвестиційно-інноваційні фінансові продукти”. Виникнення таких продуктів зумовлене посиленням конкуренції за фінансові ресурси на світових валютних, кредитних, фондових та страхових ринках. Отже, щоб зацікавити потенційних інвесторів, фінансово-кредитні інститути вдосконалюють традиційні фінансові інструменти.

Необхідність інноваційного шляху розвитку в Україні не підлягає сумніву. Для цього в країні розроблено й прийнято відповідну нормативно-правову базу, створено законодавчі передумови для функціонування ринку венчурного капіталу, розвивається мережа різних інноваційних структур, діють програми підтримки окремих проєктів. Водночас, інновації все ще не стали реалією, формою та змістом вітчизняної економіки. Так, існують закономірні перепони для широкого розповсюдження інновацій: дешева робоча сила, яка витісняє дорогу техніку; недостатність ринкових перетворень, що обумовлює слабкі позиції середнього класу; слабе оновлення основних фондів. Також реалією стало катастрофічне звуження ринку висококваліфікованої робочої сили, спроможної масово втілювати інновації [3].

Створення ефективного механізму стимулювання інновацій вимагає змін у фінансово-кредитній політиці, зокрема, передбачає розвиток ризикового венчурного підприємництва, яке виступає одним із джерел фінансування інновацій, створення державних цільових фондів інноваційного розвитку [4].

Нині економіка України відчуває дефіцит інвестиційних коштів. Процесу залучення інвестицій може сприяти розвинений фінансовий ринок. Основною перешкодою його розвитку є нестача цікавих інвестиційних проєктів та дієвих фінансових інструментів [5].

Отже, можемо зазначити, що активізація інвестиційної та інноваційної діяльності потребує якісно нової організації взаємозв'язків і взаємодії між усіма учасниками інноваційного процесу, закріплення нових функцій за відповідними органами управління на державному і регіональному рівнях.

Стратегічними завданнями розвитку інноваційної економіки має стати формування сприятливого середовища для діяльності суб'єктів господарювання, що спонукало б до створення та примноження реальної, а не віртуальної доданої вартості, підвищення конкурентоспроможності продукції.

Список використаних джерел

1. Медвідь Т. Глобалізація як каталізатор розвитку фінансових інновацій банків. *Ринок цінних паперів України*. 2007. №9–10. С. 21–27.
2. Кахович Ю.О. Інновація та інноваційна діяльність: сутність і визначення. *Інвестиції: практика та досвід*. 2007. №4. С.29–31.
3. Андросук І. В., Кравчук О. М. Фінансові інновації: суть та проблеми їх поширення. URL:http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Ekpr/2010_35/Zm/18PDF.pdf
4. Кужелев М. О., Житар М. О. Концептуальні засади ефективності фінансового забезпечення інноваційного розвитку України. *Економічний вісник університету*. 2015. Вип. 27(1). С. 14–18.
5. Інноваційна модернізація менеджменту в умовах глобальної нестабільності : монографія / за заг. ред. А. Ю. Горбового; Ун-т державної фіскальної служби України. Ірпінь-Білосток, 2018. 305 с.

СЕКЦІЯ 6. ГЕНДЕРНЕ БЮДЖЕТУВАННЯ – ІННОВАЦІЙНИЙ МЕТОД УПРАВЛІННЯ БЮДЖЕТНИМИ КОШТАМИ В УКРАЇНІ

УДК 336 : 364(477)

Баранник Л.Б.,
д.е.н., професор, професор кафедри соціального
забезпечення та податкової політики
Університету митної справи та фінансів

ГЕНДЕРНЕ БЮДЖЕТУВАННЯ ЯК ЕЛЕМЕНТ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ДЕРЖАВНИХ ФІНАНСІВ В УКРАЇНІ

Серед поширених фінансово-економічних новацій останнього часу особливий інтерес викликає гендерне бюджетування або гендерно-орієнтоване бюджетування (далі – ГОБ). Воно визнано в світі дієвим інструментом підвищення ефективності використання бюджетних коштів. У зарубіжних країнах так звані «ініціативи щодо складання гендерних бюджетів» з'явилися в середині 80-х рр. XX ст. В Україні такі ініціативи почали розвиватися на початку XXI ст. Гендерне бюджетування являє собою новий напрям реалізації бюджетної політики [1]. ГОБ підпорядковане двом цілям: забезпеченню гендерної рівності та управлінню державними фінансами.

Поняття «гендерний бюджет» запропоновано в результаті прийняття Платформи дій на конференції в Пекіні (1995), де підкреслювалося, що уряди повинні докласти всіх зусиль для систематичного вивчення того, як витрачені бюджетні кошти держсектора, і чи витрачені вони на користь людини. Це вимагає врахування гендерної проблематики в бюджетних рішеннях у політиці і в програмах, а також адекватного фінансування спеціальних програм для забезпечення рівності між жінками та чоловіками [2].

Гендерне планування бюджету нині розвивається в багатьох країнах. За даними ООН, жінки вже понад 90 країн світу мають досвід впровадження різних гендерних бюджетних ініціатив. Багато країн почали реалізацію гендерних бюджетів як пілотних проектів, і в деяких країнах такі проекти досягли значних успіхів. Наприклад, в Австрії, Бельгії, Великобританії, Іспанії були ухвалені закони, які сприяли досягненню гендерної рівності через бюджет, а також впровадженню гендерного бюджетування на державному рівні [3]. Наразі в Україні реалізується Проєкт «Гендерне бюджетування в Україні» (далі - Проєкт ГОБ) за фінансової підтримки Швеції. Період впровадження Проєкту ГОБ – з 2014 по 2020 рр. Основна мета Проєкту ГОБ – сприяти підвищенню економічної ефективності видатків бюджету через врахування потреб різних груп жінок і чоловіків в Україні [4].

ГОВ – це спосіб бюджетування, у центрі якого конкретні люди з різних соціальних і демографічних груп. Фактично ГОВ – це застосування комплексного гендерного підходу в бюджетній політиці та бюджетному процесі на державному й місцевому рівнях, що включає розподіл бюджетних коштів за гендерним принципом, а також спричиняє посилення прозорості та контролю.

Гендерний бюджет являє собою специфічний різновид традиційного бюджету. На відміну від традиційного бюджетування, орієнтованого на результат, предметом якого є бюджетні витрати, гендерне бюджетування зачіпає і дохідну частину бюджету. Гендерний бюджет зовсім не означає, що він має бути жіночим. Структура доходів і витрат гендерного бюджету має враховувати різні поло-вікові проблеми населення. Виділенню коштів на будь-які цілі, безперечно, має передувати глибокий аналіз доцільності та обґрунтованості приймаємих рішень. Наприклад, у середніх школах хлопці більш охоче займаються фізкультурою, ніж дівчата, тому з метою мотивації дівчат до занять необхідно більше коштів виділяти на більш яскраві спортивні форми сучасних моделей, або купляти більше дівчого спортивного інвентаря. Питання регулювання доходів бюджету часто лежать за рамками власне бюджетної політики, більш того, бюджетна політика як така відходить тут на другий план[1]. Найбільш характерним прикладом такої ситуації є податкові доходи; в даній сфері гендерна проблематика стає предметом регулювання в першу чергу в рамках податкової політики. Кожен вид доходів (податкові доходи, неподаткові доходи, безоплатні надходження) має різне відношення до гендерної проблематики. У зв'язку з цим їх можна поділити на дві групи: доходи, безпосередньо пов'язані з доходами фізичної особи і, як наслідок, впливають на її добробут; і доходи, одержані від діяльності економічних суб'єктів, залучених до гендерної політики.

ГОВ можна визначити як систему бюджетного планування, яка заснована на використанні гендерних аспектів в якості критеріїв планування доходів і витрат.

Основними складовими процесу ГОВ є:

- 1) гендерний бюджетний аналіз;
- 2) зміни в програмах та бюджетах;
- 3) системна інтеграція ГОВ у бюджетний процес.

Ключовим компонентом ГОВ є гендерний бюджетний аналіз, який являє собою вивчення бюджетних показників, перш за все - бюджетних витрат в контексті гендерної проблематики. В рамках реалізації гендерного підходу можна виділити два напрямки аналізу:

- аналіз гендерної чутливості бюджетів. Це такий попередній аналіз, основним завданням якого є визначення ступеня відображення гендерної проблематики при формуванні бюджетних показників;

- аналіз впливу бюджетних показників на гендерну проблематику. Фактично він представляє собою аналіз соціально-економічної ефективності і

результативності бюджетних витрат, спрямованих на забезпечення заходів щодо рівності прав жінок і чоловіків[1].

Разом з тим, робота в межах ГОБ вимагає широкого спектра діяльності в області розробки та вдосконалення бюджетного законодавства.

Список використаних джерел

1. Татаринцева С.Г., Белобаб А.Н. Гендерное бюджетирование как один из механизмов реализации социальной политики государства. URL: <https://pravo.studio/ekonomika/gendernoe-byudjetirovanie-kak-odin-mehanizmov-42089.html>
2. Гендерно ориентированное бюджетирование с человеческим лицом. URL: <https://balance.ua/ru/news/post/genderno-orientirovannoe-byudzhethirovanie-s-chelovecheskim-licom>
3. Гендерно-орієнтоване бюджетування. URL: <http://krona.org.ua/gender-orient-byudzheth.html>
4. Проєкт «Гендерне бюджетування в Україні». URL: <https://donors.decentralization.gov.ua/project/gob>

УДК 305.055

Данькевич А.П.,

к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансових ринків
Університету державної фіскальної служби України

НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ РЕГЛАМЕНТАЦІЇ ГЕНДЕРНИХ БЮДЖЕТНИХ ІНІЦІАТИВ

Україна має міцну нормативно-правову базу з питань гендерної рівності. Зокрема серед основних, спрямованих на реалізацію жінками і чоловіками рівних прав і можливостей, є Конституція України, яка закріпила рівність прав жінки і чоловіка.

Так, стаття 24 Конституції України проголошує рівність конституційних прав і свобод громадян України. Відповідно до неї, рівність прав жінки і чоловіка забезпечується: наданням жінкам рівних з чоловіками можливостей у громадсько-політичній і культурній діяльності, у здобутті освіти і професійній підготовці, у праці та винагороді за неї; спеціальними заходами щодо охорони праці і здоров'я жінок, встановленням пенсійних пільг; створенням умов, які дають жінкам можливість поєднувати працю з материнством; правовим захистом, матеріальною і моральною підтримкою материнства і дитинства, включаючи надання оплачуваних відпусток та інших пільг вагітним жінкам і матерям.

На виконання Закону України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків», котрий визначає основні напрями державної гендерної політики, були розроблені і прийняті: «Державна програма з

утвердження гендерної рівності в українському суспільстві на період до 2010 року» в 2006 році; «Державна програма забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2016 року» в 2013 році.

Вони окреслюють зобов'язання і пріоритети щодо гендерної рівності, на досягнення яких повинні спрямовуватися програми, які фінансуються з бюджету. Більше того, стаття 4 Закону України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» передбачає проведення гендерно-правової експертизи чинного законодавства та проектів нормативно-правових актів. Це дає підстави для проведення гендерного аналізу бюджету і бюджетних програм.

Важливо також зауважити, що Україна ратифікувала кілька міжнародних правових актів щодо забезпечення рівності жінок і чоловіків та ліквідації всіх форм дискримінації. Так, Україна є підписантом Конвенції ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок, також одним із орієнтирів у забезпеченні рівності для нас є Пекінська декларація та Пекінська платформа дій.

Конвенція ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок не містить конкретної норми стосовно бюджетів, проте принципи Конвенції вимагають забезпечення жінкам як формальної, так і фактичної рівності.

Натомість у Платформі дій є конкретна згадка про використання бюджетів для поліпшення становища жінок. Так, пункт 345 Розділу VI («Фінансові механізми») Платформи дій містить конкретне посилення на ГОБ: «Для поліпшення становища жінок фінансових і людських ресурсів завжди не вистачало. Цим пояснюються ті скромні успіхи, які досягнуті сьогодні у здійсненні Найробіських перспективних стратегій в галузі поліпшення становища жінок. Повне та ефективне здійснення Платформи дій, включаючи відповідні зобов'язання, взяті на попередніх зустрічах на вищому рівні та конференціях Організації Об'єднаних Націй, вимагатиме політичного зобов'язання надати людські та фінансові ресурси для розширення прав та можливостей жінок. Для здійснення Платформи дій необхідно буде визначити та мобілізувати кошти з усіх джерел та по всіх секторах.

Можливо, треба буде змінити політику та перерозподілити ресурси в рамках програм і між програмами, але деякі зміни у політиці не обов'язково спричинять фінансові наслідки. Може також знадобитися мобілізація додаткових ресурсів як державного, так і приватного сектора, зокрема ресурсів із цілком нових джерел фінансування».

Крім того, Розділ V Угоди про асоціацію між Україною та ЄС («Економічне та галузеве співробітництво») містить Главу 21 «Співробітництво у галузі зайнятості, соціальної політики та рівних можливостей», де зазначено, що «Сторони посилюють діалог та співробітництво щодо забезпечення...гендерної рівності та недискримінації».

Взяті Україною міжнародні зобов'язання, становлять правовий обов'язок і утворюють підстави для гендерно-орієнтованого бюджетування.

Так, незважаючи на те, що в українському законодавстві не міститься прямих згадок про ГОБ, чимало елементів з яких складається потужна правова база для роботи в цьому напрямку наявна у правових і стратегічних документах є.

Окремі положення Бюджетного кодексу України прямо пов'язані із ключовими засадами ГОБ, а саме із справедливим розподілом ресурсів між жінками та чоловіками, і прозорістю бюджетів. Зокрема, у ст. 7 Бюджетного кодексу України закріплені такі принципи бюджетної системи: принцип справедливості і неупередженості: бюджетна система України будується на засадах справедливого і неупередженого розподілу суспільного багатства між громадянами і територіальними громадами; принцип публічності та прозорості: інформування громадськості з питань складання, розгляду, затвердження, виконання державного бюджету та місцевих бюджетів, а також контролю за виконанням державного бюджету та місцевих бюджетів.

Гендерно-орієнтоване бюджетування – технологія, яка може застосовуватися як на державному, регіональному, місцевому рівнях, так і в окремих сферах: зайнятість, освіта, наука, охорона здоров'я, пенсійне забезпечення, соціальний захист, менеджмент, екологія тощо.

Таким чином, чинне законодавство містить потужну базу правових зобов'язань і обов'язків щодо інтеграції гендерних аспектів у бюджетні процеси України. Проте питання правової регламентації гендерного бюджетування все ще залишається нагальним для вирішення, необхідним є прийняття спеціального закону, який би забезпечував рівні можливості для жінок та чоловіків в бюджетній сфері.

Список використаних джерел

1. Конституція України від 28 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141 (зі змінами і доповненнями).

2. Конвенція Організації Об'єднаних Націй про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок URL : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_043.

УДК 336.146

Івашко А. О.,

здобувач вищої освіти

Університету державної фіскальної служби України

Науковий керівник: **Нечипоренко А.В.,**

к.е.н, доцент кафедри фінансів імені Л.Л.Тарангул

Університету державної фіскальної служби України

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ БЮДЖЕТНИХ КОШТІВ В УКРАЇНІ

В умовах ринкової економіки, враховуючи, що Україна має обмеженість бюджетних ресурсів, актуалізується питання щодо забезпечення ефективного використання бюджетних коштів. Дана проблема

належить до основних питань бюджетного регулювання, де дієвим інструментом виступає державний бюджет, який впливає на соціально-економічний розвиток та стабілізацію економіки країни в цілому.

Ефективність використання бюджетних коштів є показником виконання бюджету, співвідношення отриманих доходів бюджету. У статті 2 Бюджетного кодексу України зазначено, що «управління бюджетними коштами – сукупність дій учасника бюджетного процесу відповідно до його повноважень, пов'язаних з формуванням та використанням бюджетних коштів, здійсненням контролю за дотриманням бюджетного законодавства, які спрямовані на досягнення цілей, завдань і конкретних результатів своєї діяльності та забезпечення ефективного, результативного і цільового використання бюджетних коштів» [1].

Оцінка ефективності використання бюджетних коштів здійснюється на трьох стадіях: на стадії планування досліджуються вхідні показники програм, програмується результат; на стадії звітування – вихідні показники (продукт, результат), тобто стан досягнення тактичних цілей програми; при завершенні відповідної програми аналізується загальний ефект від виконання програми й стан досягнення стратегічних цілей [2].

Основними показниками при визначенні ефективності використання бюджетних коштів є: відповідність витрачання коштів поставленим цілям і задачам; рівень задоволення потреб суспільства в процесі витрачання коштів бюджету; оптимізація витрачання коштів з метою вирішення поставлених задач; забезпечення черговості витрачання коштів за визначеними напрямками; відповідність фактичної вартості товарів та послуг, придбаних за бюджетні кошти, справедливій вартості; дотримання строків оплати продукції (товарів, послуг), що купуються за бюджетні кошти [3].

Критерієм ефективності використання бюджетних коштів є результативність та досягнення поставлених цілей, а соціальна ефективність виступає як рівень досягнення певного соціального ефекту. Тому на ефективність витрачання бюджетних коштів впливають такі фактори, як рівень задоволення потреб населення, співвідношення між результатами та обсягами витрат та здійснення видатків бюджету у визначені строки.

Аналізуючи структуру Зведеного бюджету України протягом останніх років, варто відзначити, що найбільшу частку видатків в структурі займають видатки на соціальний захист та соціальне забезпечення, які становили у 2018 р. майже 25 %, тобто займають майже чверть всіх видатків бюджету (рис. 1).

Враховуючи зростання обсягу видатків у 2018 р. як в цілому, так і за окремими статтями видатків, їхня сума є незначною, порівняно з аналізом аналогічних показників досвіду зарубіжних країн та результатів дослідження рівня життя населення України, що є негативним показником та вказує на неефективність використання бюджетних коштів.

В контексті забезпечення стійкого економічного зростання в Україні особливого значення набуває розвиток теоретичних засад та розробка

ефективних практичних заходів щодо структурної перебудови існуючого механізму фінансового забезпечення реалізації інноваційної моделі розвитку [5].

Рис. 1 Структура видатків Зведеного бюджету України у 2018 р., %
Джерело: побудовано автором за даними [4].

Отже, до напрямів, які сприятимуть удосконаленню системи забезпечення ефективності використання бюджетних коштів в Україні належать: дотримання принципів відповідності, стабілізації, результативності та достатності, які сприятимуть досягненню відповідності між обсягами бюджетних витрат та рівнем задоволення потреб населення. Також, забезпечення обсягу і структури бюджетних видатків стримуватиме соціальну та економічну напруженість, сприятиме досягненню якісних результативних показників при управлінні витрачанням бюджетних коштів, а в кінцевому підсумку й реалізації сприятливої для населення соціально-економічної політики.

Список використаних джерел

1. Бюджетний кодекс України : Закон України від 08.07.2010 р. № 2456-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>
2. Kuzheliev M., Nechyporenko A. Financial resources of public sector of economy in ensuring realization of financial policy of the country. *Association agreement: driving integrational changes : collective monograph* / edited by R. Iserman, M. Dei, O. Rudenko, Y. Tsekhmister, V. Lunov. Accent Graphics Communications Chicago, Illinois, USA. 2019. P. 374–385.
3. Тимошенко А. О. Забезпечення ефективності управління витрачанням бюджетних коштів в Україні. *Modern economics*. 2018. № 7. С. 166–181.
4. Офіційний сайт Державної казначейської служби України. URL: <https://www.treasury.gov.ua/>.
5. Кужелєв М. О., Житар М. О. Концептуальні засади ефективності фінансового забезпечення інноваційного розвитку України. *Економічний вісник університету*. 2015. Вип. 27(1). С. 14–18.

Лінник О. П.,
здобувач вищої освіти
Університету державної фіскальної служби України
Науковий керівник: Нечипоренко А. В.,
к.е.н., доцент кафедри фінансів імені Л. Л. Тарангул
Університету державної фіскальної служби України

ПЕРСПЕКТИВИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ГЕНДЕРНО-ОРІЄНТОВАНОГО БЮДЖЕТУВАННЯ В УКРАЇНІ

Система публічних фінансів в Україні, що знаходиться на етапі реорганізації в умовах сьогодення, повинна бути побудована на створенні сталого соціально-економічного розвитку. Трансформація економічного середовища має бути орієнтованою на забезпеченні рівних прав та можливостей жінкам і чоловікам, адже нерівності в усіх сферах життєдіяльності уповільнюють суспільний розвиток та спричиняють значні соціальні і матеріальні витрати. Вирішення цієї проблеми можливо шляхом запровадження гендерно-орієнтованого бюджетування.

Дослідженню розвитку бюджетного регулювання соціально-економічного середовища із впровадженням гендерного бюджетування присвячено значну кількість наукових робіт таких вітчизняних науковців, як: Т. Коляда [1], Н. Корнієнко, Ю. Остріщенко [2], Т. Таукешева, Г. Даудова [4] та ін. Проте, аналіз та перспективи його запровадження на сучасному етапі розвитку потребують подальших наукових досліджень.

Сутність поняття гендерно-орієнтованого бюджетування немає однозначного трактування. В результаті реалізації проекту щодо його запровадження в Україні дослідники дали таке визначення: «гендерно-орієнтоване бюджетування (ГОБ) – це застосування комплексного гендерного підходу в бюджетній політиці та бюджетному процесі на державному й місцевому рівнях, що включає розподіл бюджетних коштів за гендерним принципом, а також спричиняє посилення прозорості та підконтрольності» [3]. Тобто, дане поняття поєднує два абсолютно різних процеси, які не пов'язані між собою – забезпечення гендерної рівності та управління публічними фінансами. В свою чергу, фінансові ресурси державного сектора економіки є важливими для забезпечення економічного розвитку економіки, оскільки через процес суспільного відтворення впливають на формування та накопичення багатства держави [5, с.376].

Т.Таукешева зазначає, що гендерний бюджет надає можливість змінити стратегію бюджетної політики, створити нові орієнтири розвитку країни на глобальну перспективу, переосмислити ціннісні орієнтири державно-управлінських відносин та формування гендерно-чутливої системи управління державними фінансами, здійснити втілення гендерних підходів в усі сфери суспільного життя [4, с.2].

Роботу над створенням програм гендерного бюджетування в Україні розпочали з 2011 року. В рамках реалізації проекту «Гендерне бюджетування на місцевому рівні» (2011–2012 рр.) з ініціативи Міністерства фінансів України початковими етапами роботи було визначення теоретико-методологічних засад гендерно-орієнтованого бюджетування, розробка відповідних правил та рекомендацій, а також формування конкретних інструментів щодо запровадження гендерної складової у бюджетному процесі.

Запровадження гендерного підходу дає можливість забезпечити умови щодо рівної участі жінок і чоловіків у раціональному розподілі ресурсів, під час прийняття рішень на всіх рівнях влади та, зокрема, урахування їхніх думок при визначенні бюджетної політики. Врахування даних умов сприятиме підвищенню ефективності та результативності використання бюджетних коштів як на місцевому, так і на загальнодержавному рівні.

Гендерно-орієнтоване бюджетування підтримують країни Європейського Союзу, Ради Європи та Світового банку як інструмент впливу на забезпечення ефективного планування соціально-економічного розвитку країни, спрямування бюджетних асигнувань на її реалізацію, підвищення рівня ефективності бюджетних видатків. Термін «гендерне бюджетування» виник в Австралії наприкінці минулого століття і використовувався як антикризовий інструмент, спрямований на реструктуризацію доходів та витрат з метою представлення у бюджеті потреб чоловіків та жінок [2, с.101].

Перевагами гендерно-орієнтованого бюджетування є:

- збільшення ефективності акумулювання та витрачання бюджетних ресурсів;
- за рахунок спрямування бюджетних витрат на потреби конкретного споживача вдосконалення якості суспільних послуг для населення;
- підвищення ефективності реалізації бюджетної політики;
- вдосконалення законодавчої бази з метою подолання гендерних проблем у країні;
- скорочення гендерної нерівності жінок та чоловіків;
- підвищення економічного стану територіальних громад з урахуванням ефективнішого використання наявних бюджетних коштів;
- підвищення впливу громадськості (зокрема, жінок) при ухваленні рішень управлінського характеру в бюджетному процесі [1, с.84].

Отже, гендерно-орієнтоване бюджетування є новим та ефективним підходом щодо процесу перебудови системи управління державними фінансами в Україні та покликане для вдосконалення бюджетного процесу. Здійснення окремих змін у нормативно-правових актах, що використовуються в бюджетному процесі має відбуватись з урахуванням принципу забезпечення рівноправності жінок і чоловіків у фінансовій сфері. Перспективами майбутніх досліджень у цьому напрямі є розробка відповідних рекомендацій щодо зміни чинного бюджетного законодавства.

Список використаних джерел

1. Коляда Т. А. Гендерно-орієнтоване бюджетування: сутність та перспективи запровадження в Україні. *Економічний вісник*. 2019. С. 80–88.
2. Корнієнко Н., Остріщенко Ю. Гендерна складова бюджетної політики держави. *Вісник КНТЕУ*. 2016. С. 97–108.
3. Публікація Міністерства фінансів України «Гендерний бюджетний аналіз програм, які фінансуються з державного та місцевих бюджетів». URL: http://grbproject.org/upload/docs/Analiz_buklet_2016.pdf.
4. Таукешева Т. Д., Даудова Г. В. Трансформація державних фінансів: гендерний бюджет. *Актуальні проблеми державного управління*. 2018. С. 1–6.
5. Kuzheliev M., Nechyporenko A. Financial resources of public sector of economy in ensuring realization of financial policy of the country. Association agreement: driving integrational changes: collective monograph / edited by R. Iserman, M. Dei, O. Rudenko, Y. Tsekhmister, V. Lunov. Accent Graphics Communications Chicago, Illinois, USA, 2019. P. 374–385.

УДК 336.1

Лубенець І.С., Черниш А.О.,

здобувачі вищої освіти

Університету державної фіскальної служби України

Науковий керівник: **Нечипоренко А.В.**,

к.е.н., доцент кафедри фінансів імені Л.Л. Тарангул,

Університету державної фіскальної служби України

ІНСТИТУЦІЙНІ ОСНОВИ ГЕНДЕРНО-ОРІЄНТОВАНОГО БЮДЖЕТУ

Гендерно-орієнтоване бюджетування (далі – ГОБ) є ефективним інструментом досягнення гендерної рівності, що сприяє підвищенню ефективності використання бюджетних коштів. Такий підхід до складання бюджетів уможливорює побачити кінцевого отримувача бюджетних коштів, проаналізувати ефективність витрат, а також виділити групи з відмінними та особливими потребами. Ураховуючи те, що місцеві бюджети фінансують більшість освітніх і медичних послуг, соціальний захист населення, а кількість і якість соціальних послуг відрізняється в різних областях України через нерівні можливості їх бюджетів, основними сферами можливого застосування цієї управлінської технології є соціальні послуги, що фінансуються державним і місцевими бюджетами [1].

Гендерне планування бюджету є актуальною темою в багатьох країнах. Так, за даними ООН, жінки уже понад 90 країн світу мають досвід впровадження різних гендерних бюджетних ініціатив. На практиці багато країн почали реалізацію гендерних бюджетів як пілотних проектів, і в деяких країнах такі проекти досягли значних успіхів. Наприклад, в Австрії, Бельгії,

Великобританії, Іспанії були ухвалені закони, які сприяли досягненню гендерної рівності через бюджет, а також впровадженню гендерного бюджетування на державному рівні. В Україні ініціативи ГОБ активно розвиваються з початку 2000 років, але спроби втілити окремі елементи були й раніше. Проблемаю для багатьох невеликих міст є велика кількість безробітних осіб серед молоді та жінок. Водночас, як правило, заклади професійної освіти надають послуги переважно чоловікам. Гендерний бюджетний аналіз, що проводився в одному з міст України, продемонстрував, що частка жінок, які навчаються у таких закладах, є у 3–4 рази меншою, адже послуги надаються за основним напрямом – будівельна справа. Водночас, за даними центру зайнятості, серед безробітних осіб, які перебувають на обліку, 75 % становлять жінки. Зрозуміло, що такий підхід у наданні послуг із перекваліфікації не лише не відповідає реальним потребам і збільшує безробіття, але й поглиблює нерівність між чоловіками і жінками на ринку праці. Цей приклад доводить, що в полі зору тих, хто займається гендерним бюджетуванням, повинні бути не лише інтереси жінок і чоловіків, а й різні потреби молоді та літніх людей, а в цьому випадку варто враховувати й територіальні відмінності можливостей сільського і міського населення [2].

Гендерно-орієнтований бюджет передбачає збалансоване врахування інтересів та потреб представників усіх соціальних груп, забезпечуючи оптимальний розподіл та ефективне використання бюджетних коштів. Такий бюджет являє собою фінансово-економічний план доходів і видатків, у який закладено принцип гендерної рівності та який відповідає потребам суспільства.

Формування гендерно-орієнтованого бюджету здійснюється з метою забезпечення спрямованості бюджетних видатків на визначення відмінностей його впливу на різні групи громадськості та встановлює зобов'язання держави щодо виконання соціальних заходів бюджету [3].

Планування бюджетних видатків із застосуванням гендерного підходу включає механізми та інструменти, за допомогою яких враховуються інтереси різних соціальних та вікових категорій при розподілі державних коштів на всіх рівнях бюджетного процесу. Гендерне бюджетування спрямоване на забезпечення гендерної рівності на державному та місцевому рівнях. Такий підхід включає вивчення впливу бюджетних асигнувань на соціально-економічні можливості різних груп населення [2].

Вимірювання ступеню впливу використання бюджетних коштів щодо виконання встановлених завдань є головною складовою гендерного бюджетування. Аналіз та оцінка бюджету з урахуванням гендерного аспекту створить відповідні умови для вирішення проблемних питань з метою забезпечення рівних можливостей для усіх членів суспільства та сприятиме його розвитку.

Впровадження гендерних бюджетних ініціатив забезпечить розвиток системи оцінки державної політики, оптимізації процесу прийняття рішень,

планування та використання бюджетних коштів за гендерним підходом. За допомогою ініціатив можливо сприяти розробці і впровадженню фінансового механізму, що забезпечить облік гендерного аспекту при реалізації бюджетної політики. Важливим є підвищення рівня прозорості бюджету та прийняття участі усіх зацікавлених сторін у процесі формування та виконання бюджету за доходами та видатками.

Гендерне бюджетування як інноваційний інструмент, що спрямований на інтеграцію гендерної складової у бюджетний процес, доцільно розглядати як впливовий елемент управлінської діяльності, пов'язаний із розробкою бюджетів різних рівнів, що надає необхідну інформацію спеціалістам, які приймають важливі рішення щодо розподілу бюджетних коштів[4].

Українська методика ГОБ складається з трьох основних компонентів:

- проведення гендерного бюджетного аналізу;
- унесення змін до програм та бюджетів;
- системна інтеграція ГОБ у процеси планування та бюджетування.

Метою реформи є підвищення фінансової спроможності територіальних громад дорівня здатності досягати цілей сталого місцевого розвитку на принципах субсидіарності, повсюдності та фінансової самодостатності. Основними елементами системи має стати закріплене в законодавстві розмежування державних та самоврядних повноважень із відповідним розподілом ресурсів. Процес стимулюватиме організм місцевого самоврядування до зміцнення власної фіскальної бази, упровадження сучасних методів управління фінансами, зокрема в частині застосування елементів гендерно-орієнтованого підходу.

На підставі гендерного бюджетного аналізу до державної політики варто вносити відповідні корективи щодо стратегічних завдань, спрямованих на зміцнення гендерної рівності. Цей процес може допомогти відповісти на такі питання: як гендерна рівність може впливати на досягнення загальних цілей державних видатків; наскільки ефективним є розподіл державних ресурсів у задоволенні потреб чоловіків та жінок і різних соціальних груп; чи скорочують або збільшують державні видатки гендерний розрив[5].

Таким чином, кінцева мета гендерно-орієнтованого бюджетування полягає у сприянні досягненню та поліпшенню економічних результатів й у створенні більш справедливого та рівноправного суспільства і усуненні гендерних розривів.

Список використаних джерел

1. Гендерні аспекти бюджетування на місцевому рівні: практичний посібник / Т. Іваніна, О. Ярош, Н. Рябушечко [та ін.]. URL: <http://library.fes.de/pdf-files/bueros/ukraine/09511.pdf>.
2. Остріщенко Ю.В., Корнієнко Н. М. Гендерне бюджетування на місцевому рівні як інструмент підвищення ефективності використання бюджетних коштів. *Економіка розвитку*. 2015. № 3(75). С. 19–27.
3. Baranovskyi O. I., Kuzheliev M. O., Zherlitsyn D. M., Sokyрко O. S.,

Nechyporenko A.V. Econometric models of monetary policy effectiveness in Ukraine. *Financial and credit activity: problems of theory and practice*. 2019. Vol 3, № 30. P. 226–235.

4. Нечипоренко А. В. Гендерне бюджетування як інноваційний інструмент управління бюджетними коштами. *Стратегія і практика інноваційного розвитку фінансового сектору України*: збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції, 20-22 березня 2019 р. Ірпінь: Університет ДФС України, 2019. С. 303–305.

5. Kuzheliev M. O., Zherlitsyn D. M., Zhytar M. O. Formalization Of Dynamic Relations Between Enterprise Financial Indicators. *Independent Auditor*. № 16 (II). 2016. P. 18–26.

УДК 336.1

Остапчук О.Л.,

к.пед.наук, доцент кафедри соціальних технологій
Житомирського державного
університету імені І.Франка

Турський В.В.,

заступник директора Департаменту фінансів
Житомирської ОДА

ГЕНДЕРНИЙ АНАЛІЗ БЮДЖЕТНОЇ ПРОГРАМИ «ФІНАНСОВА ПІДТРИМКА ТЕАТРІВ»

За ініціативою Міністерства фінансів України із запровадження гендерно-орієнтованого бюджетування та за підтримки проекту «Гендерне бюджетування в Україні» представники робочої групи Житомирської області здійснили гендерний бюджетний аналіз у сфері культури. До складу робочої групи (відповідно до розпорядження голови Житомирської ОДА № 427 від 13 грудня 2016 р.) увійшли представники департаменту фінансів облдержадміністрації, головного управління статистики в Житомирській області, фахівці сфери культури, науковці. У 2019 році робоча група працювала над гендерним аналізом бюджетної програми «Фінансова підтримка театрів» (КПКВК 1014010), було з'ясовано наступне.

У Житомирській області функціонує КП «Житомирський академічний український музично-драматичний театр ім. І.А.Кочерги» Житомирської обласної ради (далі – муздрамтеатр), який знаходиться в місті Житомирі та отримує фінансову підтримку (90%) з обласного бюджету. Серед відвідувачів означеного муздрамтеатру переважають жінки – 64,7% осіб; чоловіки становлять 35,3% осіб. Разом із тим варто зауважити, що із загальної кількості глядачів із сільської місцевості становлять 15,7% осіб; з міської місцевості – 84,3% осіб, при чому з них 80,0% осіб – це мешканці одного міста – м. Житомира. Зазначимо, що 79,6 % коштів фінансової підтримки з обласного бюджету або 18 470,7 тис. грн. спрямовано на глядачів, які

проживають у м. Житомир. Отже, визначена законодавством норма щодо загальнодоступності театрального мистецтва реалізується насамперед для мешканців міста Житомира. Метою діяльності театру є розвиток театрального мистецтва і театральної справи, формування та задоволення потреб населення в театральному мистецтві. У процесі надання послуги варто враховувати чинники, які впливають на доступ до послуги, зокрема, через графік роботи муздрамтеатру (зазвичай показ вистав з 19.00 до 21.00 години) та логістичні особливості (значні відстані до різних населених пунктів, графік руху транспорту, відсутність можливості придбати квиток он-лайн) культурна послуга, яка розраховується для всього населення області, є майже не доступна для віддалених населених пунктів, особливо це стосується сільського населення. Протягом 2018 року муздрамтеатр гастролював в межах області 11 днів та показав за цей час 19 вистав. Всього гастролями охоплено 5 міст обласного значення та 5 з 23 районів області, в яких показано по 1-2 вистави. Гендерний аналіз дає можливість виявити різні групи користувачів послуг, з'ясувати причини такого стану речей та прийняти рішення для зміни ситуації.

Муздрамтеатр у репертуарі має 15 вистав для дітей (39 відсотків). Всього за 2018 рік показано 134 дитячі вистави (51 відсоток до загальної кількості). Більшість вистав для дорослих у 2018 році (75 вистав) – це комедії музичні та ліричні. На стаціонарі за 2018 рік показано 236 вистав.

Також робочою групою Житомирської області було виявлено інфраструктурні проблеми, що впливають на якість та можливість отримання послуги. Так, згідно із ДБН, кількість санітарних вузлів у театрах визначаються розрахунком, виходячи із співвідношення кількості чоловіків і жінок 1:2. Однак виявлено, що у Житомирському муздрамтеатрі ситуація із санітарними умовами для жінок не відповідає нормам. Так, у жіночій вбиральні на 4 умивальники та на 17 унітазів менше від норм, передбачених ДБН. Зрештою означена ситуація призводить до постійних черг до жіночих вбиралень під час роботи театру. При цьому у чоловічій вбиральні необхідного обладнання більше, ніж передбачено нормативами. Також аналіз засвідчив, що відсутні можливості для безперешкодного відвідування театру особами з інвалідністю (приміщення та прибудинкова територія не пристосовані для пересування на візках). Ці та подібні інфраструктурні проблеми характерні для багатьох будівель і обмежують можливості отримання якісних публічних послуг різними категоріями громадян.

Відповідно до частини 2 статті 8 Закону України «Про культуру» діти дошкільного віку, учні, студенти, пенсіонери, особи з інвалідністю мають право на відвідування державних та комунальних закладів культури на пільгових умовах, передбачених законодавством. На виконання вказаної норми закону Міністерство культури України наказом від 30.01.2013 за № 43 рекомендувало керівникам підприємств, установ та організацій визначити один день останнього тижня місяця днем безкоштовного відвідування театрів інвалідами I та II групи, дітьми дошкільного віку, учнями середніх

спеціальних навчальних закладів, студентами вузів, військовослужбовцями строкової служби, пенсіонерами, ветеранами, учасниками бойових дій. Однак, рішення щодо визначення таких «безкоштовних» днів муздрамтеатром прийнято лише у грудні 2018 року (встановлено днем безкоштовного відвідування п'ятницю останнього тижня кожного місяця за умови наявності вільних місць), що актуалізує проблему фактичного отримання культурної послуги вказаними цільовими групами.

Аналізована бюджетна програма є гендерно нейтральною. Кошти програми спрямовані без урахування конкретних потреб та інтересів різних за віком, місцем проживання та соціальним статусом груп чоловіків і жінок. Результативні показники паспорта бюджетної програми не містять гендерних аспектів. Статистична форма «Звіт про діяльність театру № 9-нк» не містить гендерної складової. Про необхідність покращення якості надання послуг свідчить неповна завантаженість залів муздрамтеатру –66,7-75,7%. Можливість отримати відповідну культурну послугу є майже не доступною для мешканців/мешканок віддалених населених пунктів області, особливо сільської місцевості. Потребує доопрацювання механізм реалізації права окремих категорій населення на отримання відповідних послуг на пільгових умовах (безкоштовно). Існуюча система фінансової підтримки театру з обласного бюджету (до 90%) не стимулює театр до вдосконалення своєї діяльності. Означені проблеми потребують вирішення задля надання якісних послуг різним категоріям населення.

УДК 338.262.4

Прокопенко В. М.,
здобувач вищої освіти
Університету державної фіскальної служби України
Науковий керівник: **Коваленко Ю.М.,**
д.е.н., професор, професор кафедри
фінансових ринків
Університету державної фіскальної служби України

ГЕНДЕРНИЙ БЮДЖЕТНИЙ АНАЛІЗ ТА ЙОГО СПЕЦИФІКА

Потенціал гендерно-орієнтованого бюджетування (далі – ГОБ) достатньо великий, а його впровадження має чимало переваг. Досвід багатьох країн свідчить, що ГОБ сприяє підвищенню ефективності державних витрат; якості програм та послуг для населення; залучення громадськості до участі в бюджетному процесі; темпів економічного розвитку територій [1]. Крім того, ГОБ є інструментом для підвищення ефективності міжнародної допомоги. Нижче в узагальненій формі наведені переваги, які надає впровадження цього методу.

ГОВ – це застосування комплексного гендерного підходу в бюджетній політиці та бюджетному процесі на державному й місцевому рівнях, що включає розподіл бюджетних коштів за гендерним принципом, а також спричиняє посилення прозорості та підконтрольності. Воно є способом бюджетування, у центрі якого конкретні люди – жінки та чоловіки з різних соціальних та демографічних груп [2].

Основними складниками процесу ГОВ є:

- 1) гендерний бюджетний аналіз;
- 2) зміни в програмах та бюджетах;
- 3) системна інтеграція ГОВ у бюджетний процес [2].

Ключовим компонентом у процесі впровадження ГОВ є гендерний бюджетний аналіз – аналіз програм, що фінансуються з бюджету, та оцінка того, наскільки їхні заходи задовольняють потреби різних груп жінок та чоловіків. Результатом цього аналізу є рекомендації щодо вдосконалення програм (заходів), які фінансуються з бюджету, бюджетної та галузевих політик крізь призму гендерного підходу (впливу на різні групи жінок і чоловіків) [11].

Основні кроки проведення гендерного бюджетного аналізу наведені у табл. 1.

Таблиця 1

Основні кроки проведення гендерного бюджетного аналізу[3]

Етапи (кроки)	Мета	Сутність
Крок 1. Визначення гендерних проблем у галузі (аналіз ситуації).	Аналіз становища різних груп жінок і чоловіків у конкретній галузі, якої стосується програма, обрана для аналізу.	Цей крок спрямований на визначення основних цільових груп програми, встановлення їх становища та можливостей.
Крок 2. Збір інформації (вихідних даних про програми, що аналізуються).	Аналіз вихідних даних програми, обраної для дослідження.	Цей крок спрямований на визначення основних даних про програму, її мету, завдання, основних бенефіціарів, виконавців та розмір видатків.
Крок 3. Проведення гендерного аналізу діяльності (заходів, послуг).	Аналіз основних (конкретних) видів діяльності за програмою (заходів, послуг).	Цей крок спрямований на дослідження основних заходів програми, з'ясування їх впливу на гендерну рівність у галузі.
Крок 4. Проведення гендерного аналізу видатків бюджету.	Аналіз структури видатків бюджету, спрямованих на здійснення програми та заходів, передбачених відповідним бюджетом.	Цей крок дає змогу провести оцінку розподілу бюджетних коштів між різними групами жінок і чоловіків – бенефіціарів програми.
Крок 5. Формування цілей та рекомендацій з посилення гендерної рівності.	Формування цілей та рекомендацій з посилення гендерної рівності за програмою (на заходи, послуги).	Крок спрямований на вироблення рекомендацій з досягнення гендерної рівності в межах програми.

Результати гендерного бюджетного аналізу допоможуть прийняти рішення щодо бюджетної політики в майбутньому з урахуванням потреб чоловіків і жінок з різних груп, що дасть можливість ліквідувати нерівність у доступі до отримання послуг, що фінансуються за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів у всіх сферах.

Отже, застосування гендерно-орієнтованого бюджетування привертає увагу до проблем гендерної політики, а гендерний аналіз дозволяє отримати детальнішу інформацію про розподіл ресурсів між чоловіками та жінками та про вплив на них державної політики й державних видатків. Це забезпечує створення потужнішої доказової бази для прийняття рішень і, отже, сприяє ефективнішому використанню державних коштів, на що орієнтований державний фінансовий контроль [4]. У свою чергу, виявлення в результаті застосування ГОБ гендерних нерівностей, сприяє змінам у законах і політиці, що є важливим кроком у подоланні гендерного дисбалансу.

Список використаних джерел

1. Клатцер Е., Іваніна Т. Гендерно-орієнтоване бюджетування: аналіз програм, які фінансуються з бюджету, з позиції гендерної рівності. Київ, 2016. 35 с.
2. Кужелев М. О., Плахотнюк В. В. Формування місцевих бюджетів в умовах бюджетної децентралізації. *Економічний вісник університету*. 2018. Вип. 36 (1). С. 302–312.
3. ГОБ Гендерний бюджетний аналіз програм, які фінансуються з державного та місцевих бюджетів. Київ, 2016. 89 с.
4. Коваленко Ю. М., Скуратівська І. А. Державний фінансовий контроль: сутність і призначення. *Вісник Національного університету державної податкової служби України (економіка, право)*: зб. наук. праць. 2012. № 2. С. 74–79.

УДК 338.262.4

Сегеда В.О.,
здобувач вищої освіти
Університету державної фіскальної служби України
Науковий керівник: **Нечипоренко А.В.,**
к.е.н., доцент кафедри фінансів імені Л.Л. Тарангул
Університету державної фіскальної служби України

ГЕНДЕРНИЙ БЮДЖЕТНИЙ АНАЛІЗ ГАЛУЗІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

Одним із дієвих інструментів впровадження гендерно-чутливої політики є гендерно-орієнтоване бюджетування (ГОБ), тобто застосування комплексного гендерного підходу в бюджетній політиці та бюджетному процесі на державному й місцевому рівнях, що включає розподіл бюджетних коштів за гендерним принципом, а також спричиняє посилення прозорості та підконтрольності. ГОБ – це спосіб бюджетування, у центрі якого конкретні люди – жінки та чоловіки з різних соціальних та демографічних груп.

Термін «гендерно-орієнтоване бюджетування» являє собою сукупність різних інструментів, інститутів та механізмів, об'єднаних загальною метою, зробити гендерний підхід до управління одним із обов'язкових принципів

національної економіки та політики. Це поняття широко використовується рядом міжнародних організацій і є підходом, що орієнтується на виконання державного бюджету та інтереси людей у процесі формулювання. Цей підхід доповнює інші процеси з вдосконалення та реформування бюджетної сфери, здійснювані урядами багатьох країн світу [1].

Особливість вітчизняного підходу полягає в тому, що у процесі запровадження гендерного бюджетування основний акцент відображається на виявленні можливих «гендерних ефектів» від пропонованих втручань у формування бюджетних програм (табл.1).

Таблиця 1

Основні гендерні ефекти у бюджетних програмах

Гендерні ефекти	Характеристика
Соціальні ефекти	отримані різними цільовими групами (одержувачами суспільних благ та послуг) як безпосередньо, так і опосередковано у короткостроковій і довгостроковій перспективі
Інституціональну життєздатність	гендерний аналіз сталості й ефективності органів і структур (розпорядників бюджетних коштів), що здійснюють керівництво програмою, а також аналіз стабільності середовища, в якому програма повинна реалізовуватися
Перерозподільні ефекти	засвідчують перерозподіл доходів (суспільних благ) в інтересах саме тих гендерних груп, для поліпшення становища яких реалізується бюджетна програма
Економічний ефект	оцінюється обґрунтованість обсягів видатків на реалізацію програми та фінансування пріоритетів гендерної рівності виходячи з обмежених бюджетних ресурсів

Джерело: складено автором на основі [2]

Галузь охорони здоров'я характеризується наявністю гендерних проблем у багатьох аспектах. Що стосується стану здоров'я населення України, то існують серйозні виклики з точки зору гендерної рівності. Урахування цих аспектів стосовно становища і проблем жінок та чоловіків у їхній різноманітності, а також стосовно послуг охорони здоров'я допоможе вирішити проблеми в галузі та підвищити ефективність реалізації політики охорони здоров'я.

Гендерні відмінності спостерігаються й у поширеності захворювань в Україні: рівень захворюваності серед жінок вищий, ніж серед чоловіків. У 2016 році було зареєстровано 15,5 млн жінок та 11,9 млн чоловіків із захворюваннями, отже, офіційний рівень захворюваності серед чоловіків на 23,5% нижче. Великою мірою ця гендерна відмінність може бути пояснена як більшою очікуваною тривалістю життя жінок (у літніх людей більше проблем із здоров'ям), так і частішим проведенням медичних оглядів жінок[3].

Водночас є окремі захворювання, котрі більшою мірою переважають серед чоловіків, ніж серед жінок, як, приміром, гепатит, туберкульоз і ВІЛ-інфекція/СНІД. У 2016 р. в Україні співвідношення чоловіків і жінок із уперше в житті встановленим діагнозом активного туберкульозу складало: 68,2% до 31,8% відповідно; ВІЛ/СНІД – 61,7% до 38,3% відповідно [3].

Результатом гендерного бюджетного аналізу стали рекомендації щодо усунення гендерних розривів у програмах, а також щодо вдосконалення планування і бюджетування з точки зору гендерної рівності. Враховуючи, що

для запровадження гендерного бюджетування у бюджетному процесі важливою є наявність достовірної інформації, то на початкових етапах його використання буде обмежено бюджетами від територіальних громад. Завдяки накопиченню відповідної інформації у розрізі всіх ланок бюджетної системи можливе перенесення гендерного бюджетування на рівень державного бюджету [2].

Політика гендерної рівності є важливим фактором глобального розвитку та набуває актуальності. Уряди багатьох країн у процесі визначення стратегії розвитку держави узяли на себе зобов'язання щодо впровадження гендерних підходів у бюджетному процесі та досягнення цілей гендерної рівності. З цією метою були розроблені відповідні принципи, методи, інструменти тощо.

Отже, гендерне бюджетування представляє собою гнучкий механізм ухвалення управлінських рішень щодо забезпечення розподілу ресурсів в інтересах різних соціальних груп населення, забезпечуючи в той же час функціонування бюджетної системи як ефективного інструменту гендерної рівності та реалізації соціальної справедливості. Попри всі переваги гендерне бюджетування не є поширеним методом в Україні у зв'язку з відсутністю законодавчого закріплення його використання в бюджетному процесі, що гальмує закріплення методологічного підґрунтя щодо його реалізації.

Список використаних джерел

1. Клатцер Е, Іваніна Т. Гендерно-орієнтоване бюджетування: аналіз програм, які фінансуються з бюджету, з позиції гендерної рівності. Київ, 2016. 35 с.
2. Кужелєв М. О., Плахотнюк В. В. Формування місцевих бюджетів в умовах бюджетної децентралізації. *Економічний вісник університету*. 2018. Вип. 36(1). С. 302–312.
3. Гендерний бюджетний аналіз програм, які фінансуються з державного та місцевих бюджетів : стислий виклад. Київ, 2016. 89 с.

УДК 336.1

Федорук В.В.,
здобувач вищої освіти
Університету державної фіскальної служби України
Науковий керівник: **Коваленко Ю.М.,**
д.е.н., професор кафедри фінансових ринків
Університету державної фіскальної служби України

ФОРМУВАННЯ ДОХОДІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ В УМОВАХ БЮДЖЕТНОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

Доходи місцевих бюджетів є важливим індикатором соціально-економічного стану регіону, відповідно він показує рівень розвиненості

економіки та рівня життя територіальних одиниць. Ефективне виконання дохідної та видаткової частини місцевих бюджетів сприяє розвитку територіальних громад.

Актуальна реформа бюджетної децентралізації є основною умовою децентралізації влади, становлення результативної системи місцевих фінансів і, що найважливіше, дієвим організаційно-економічним засобом державного регулювання регіонального розвитку країни. Реформування бюджетної системи шляхом децентралізації стимулює регіони до фінансової автономії, пошуку додаткових фінансових джерел на місцях, а також активізації збільшення власного потенціалу регіонів, ефективного і цільового використання бюджетних коштів, збалансування потреби на фінансові ресурси з реальними можливостями регіонів[1].

Доходи місцевих бюджетів є важливим індикатором соціально-економічного стану регіону, що визначає рівень розвиненості економіки та життя населення адміністративно-територіальних одиниць. Ефективне використання дохідної та видаткової частини місцевих бюджетів сприяє розвитку територіальних громад. Згідно із ЗУ «Про місцеве самоврядування в Україні», місцевий бюджет – це план утворення і використання фінансових ресурсів, необхідних для забезпечення функцій та повноважень місцевого самоврядування» [2].

Основними джерелами наповнення місцевого бюджету є податкові, неподаткові надходження, доходи від операцій з капіталом, цільові фонди та офіційні трансфери.

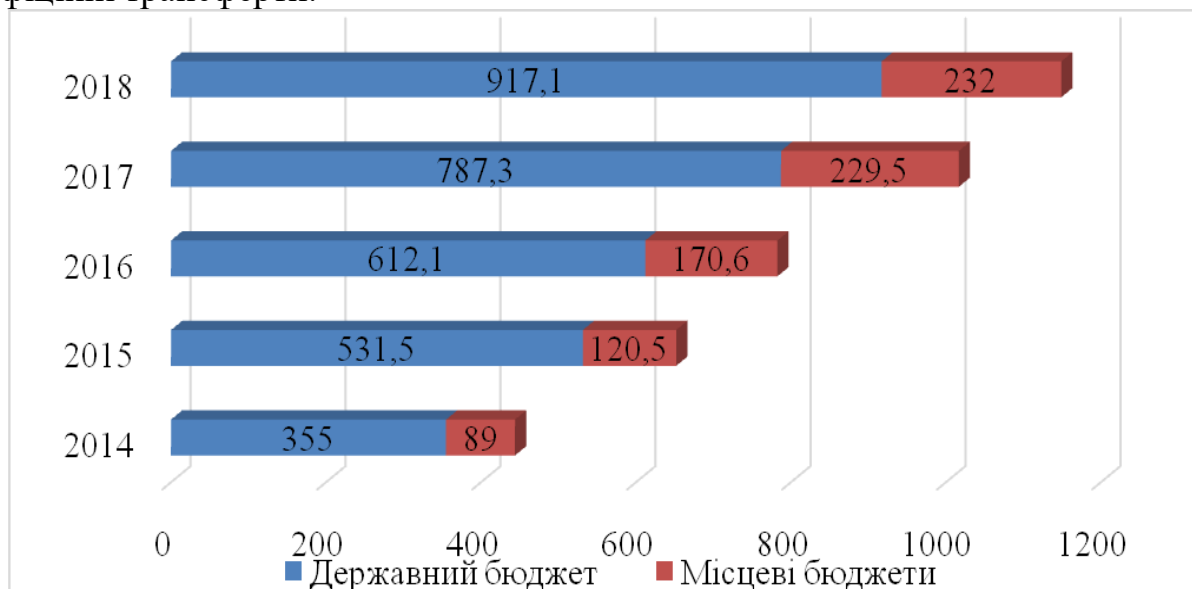

Рис. 1 Склад та структура доходів місцевого (без врахування трансфертів) та державного бюджетів України у 2014-2018 рр., млрд грн
Джерело: побудовано на основі [3].

Протягом 2014-2018 років частка доходів місцевих бюджетів у зведеному бюджеті значно збільшилась, причиною цього є реформа фінансової децентралізації, відповідно до якої ОМС (органи місцевого самоврядування) отримали додаткові джерела фінансування. Це демонструє

рис. 1, але причиною збільшення обсягів бюджетів є високий рівень інфляції. Станом на 2018 рік, сукупний обсяг доходів місцевих бюджетів становить 232 млрд грн, а у 2014 році 89 млрд грн, це свідчить про те, що доходи регіонів, у відсотковому значенні, зросли на 260 %.

Відповідно до реформи бюджетної децентралізації органи місцевого самоврядування отримали додаткові джерела наповнення місцевих бюджетів, проте в структурі доходів місцевих бюджетів за період до реформи децентралізації (2014 рік) та під час її впровадження, основну частку становлять офіційні трансфери [4].

Вдало проведена реформа бюджетної децентралізації сприяє нарощенню фінансового потенціалу регіонів, активізації інвестиційної діяльності, стимулюванню підприємницької активності, що в підсумку зміцнює економічний потенціал та забезпечує підґрунтя для зростання та розвитку.

Варто зазначити, що маючи додаткові джерела фінансування та ширші повноваження, органи місцевого самоврядування не здійснюють ефективну політику розвитку регіонів, що свідчить про низький рівень фінансової грамотності ОМС. Важливість дослідження цієї проблематики це актуалізується в умовах модернізації фінансової системи України в процесі євроінтеграції [5], а також ефективного використання фінансових ресурсів інституційних секторів економіки [6].

Список використаних джерел

1. Коляда Т.А. Особенности и перспективы бюджетной децентрализации в Украине. *Journal of Corporate Management and Economics "Maneko"*. Bratislava: Institute of Management of Slovak University of Technology in Bratislava. 2014. № 2. С. 229–238.
2. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України: від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР. ВВР України. 1997. № 24. Ст. 170.
3. Міністерство фінансів України. Офіційний сайт.URL: <https://www.minfin.gov.ua/news/bjudzhet/ptsm>
4. Сокирко О. С., Плахотнюк В. В. Аналіз стану доходів місцевих бюджетів при реалізації реформи бюджетної децентралізації. *Бізнес Інформ*. 2019. №7. С. 304–311.
5. Модернізація фінансової системи України в процесі євроінтеграції : кол. монографія у 2.т.; за ред. О. В. Шлапака, Т. І. Єфименко. К.: ДННУ «Академія фінансового управління», 2014. Т.2. 784 с.
6. Фінанси інституційних секторів економіки: кол. монографія; за ред. Т. І. Єфименко, М. М. Єрмошенка. К.: ДННУ «Академія фінансового управління»; Національна академія управління, 2014. 584 с.

Цюпа О.П.,
к.е.н., заступниця керівниці Проєкту
«Гендерне бюджетування в Україні»

ЗАСТОСУВАННЯ ГЕНДЕРНО-ОРІЄНТОВАНОГО ПІДХОДУ В БЮДЖЕТНОМУ ПРОЦЕСІ

Сьогодні людство в пошуку шляхів досягнення сталого соціального та економічного розвитку. Модель розвитку, в якій центральне місце займає людина – її права та можливості, було запропоновано 25 вересня 2015 року членами Організації Об'єднаних Націй, погодивши 17 Цілей сталого розвитку (ЦСР) в рамках Порядку денного у галузі розвитку на період після 2015 року.

Однією із Цілей сталого розвитку є забезпечення гендерної рівності – рівний правовий статус жінок і чоловіків та рівні можливості для його реалізації, що дозволяє особам обох статей брати рівну участь у всіх сферах життєдіяльності суспільства. При цьому, важливого значення набуває гендерний підхід, кінцевою метою якого є досягнення гендерної рівності.

Інтеграція гендерного підходу в бюджетний процес є одним із індикаторів гендерної збалансованості розвиненої держави. Це, в свою чергу, потребує цілеспрямованого впровадження гендерного підходу як новогоспособу формування та виконання державного, та місцевих бюджетів, який сприятиме справедливій бюджетній політиці, зменшенню нерівності та рівності можливостей, враховуючи різні потреби жінок і чоловіків в економіці та суспільстві.

Гендерний підхід у бюджетному процесі не передбачає створення окремих бюджетів для жінок чи чоловіків, або розподіл бюджетних видатків для жінок і чоловіків у пропорції 50/50, чи зростання видатків на жінок. Гендерний підхід у бюджетному процесі базується на твердженні, що жінки та чоловіки (та/або їх групи) – як платники податків та, водночас, споживачі послуг, що надаються за рахунок коштів бюджету, відрізняються своїми потребами та інтересами, в залежності від соціальних ролей, які вони виконують.

Гендерний підхід у бюджетному процесі сприяє:

- більш ефективному використанню коштів бюджету у відповідності до визначених цілей розподілу ресурсів та послуг, що орієнтовані на чоловіків та жінок;
- підвищенню якості та ефективності публічних послуг відповідно до різних потреб та інтересів жінок та чоловіків;
- покращенню прозорості державної політики, яка формується та реалізується органами державної влади, та місцевого самоврядування у всіх сферах життєдіяльності суспільства.

Методи впровадження гендерного підходу у бюджетному процесі досить різноманітні. Це пов'язано із різним досвідом впровадження гендерного підходу та відмінностями бюджетних систем у різних країнах.

Україна є одним із міжнародних лідерів у сфері впровадження гендерного підходу в бюджетному процесі. Цьому сприяла успішна робота, яка тривала протягом останніх років в Україні. Вона дала змогу отримати вітчизняний досвід гендерного бюджетного аналізу та інтеграції гендерних підходів до бюджетів і програм різних рівнів. Досягненню такого результату сприяла робота багатьох організацій. Визначальним з точки зору впровадження гендерного підходу є 2014 рік, коли, після ряду успішних гендерних бюджетних ініціатив, що були впроваджені за підтримки міжнародних програм і проєктів, Міністерство фінансів України прийняло рішення щодо запровадження гендерного підходу в Україні, і робота із застосування цього підходу на державному та місцевому рівні набула системного характеру. Ця робота відбувається за підтримки Проєкту «Гендерне бюджетування в Україні», який фінансується урядом Швеції. Безпосередня участь Мінфіну дозволила інтегрувати гендерний підхід у реформу системи управління державними фінансами.

Основними нормативно-правовими актами, що визначають державну політику України щодо впровадження та застосування гендерного підходу у бюджетному процесі є:

розпорядження Кабінету Міністрів України від 08 лютого 2017 року №142-р «Про схвалення Стратегії реформування системи управління державними фінансами на 2017-2020 роки»;

1) наказ Мінфіну від 02 січня 2019 року №1 «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо впровадження та застосування гендерно орієнтованого підходу в бюджетному процесі» (далі – Методичні рекомендації);

2) наказ Мінфіну від 10.12.2010 року №1536 "Про результативні показники бюджетної програми";

3) наказ Мінфіну від 29 березня 2019 року № 130 «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо складання у 2019 році місцевих бюджетів на середньостроковий період»;

4) наказ Мінфіну від 23 жовтня 2019 року №446 «Про огляди витрат державного бюджету».

Методичні рекомендації Мінфіну передбачені для головних розпорядників бюджетних коштів та інших учасників бюджетного процесу з метою врахування гендерних аспектів у процесі планування, виконання та звітування про виконання бюджетних програм.

Відповідно до Методичних рекомендацій впровадження та застосування гендерного підходу у бюджетному процесі передбачає такі чотири кроки:

1) здійснення огляду нормативно-правових актів та інших документів, які містять інформацію про гендерну рівність;

2) проведення гендерного аналізу бюджетних програм;

3) прийняття рішень за результатами гендерного аналізу бюджетних програм;

4) моніторинг гендерно чутливих бюджетних програм.

Отже, в умовах обмеженості фінансових ресурсів, дієвим інструментом є гендерний підхід в бюджетному процесі, застосування якого дає можливість підвищити ефективність та прозорість бюджетних видатків, та зменшити гендерні розриви в будь-якій сфері.

УДК 336.1

Ясентюк А.С.,
здобувач вищої освіти
Університету державної фіскальної служби України
Науковий керівник: **Нечипоренко А.В.,**
к.е.н, доцент кафедри фінансів імені Л.Л. Тарангул
Університету державної фіскальної служби України

ГЕНДЕРНЕ БЮДЖЕТУВАННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЕФЕКТИВНОГО УПРАВЛІННЯ БЮДЖЕТНИМИ КОШТАМИ В УКРАЇНІ

На сучасному етапі політика гендерної рівності є важливим чинником глобального розвитку і фундаментальним правом людини. Більшість урядів узяли на себе зобов'язання щодо досягнення цілей гендерної рівності й впровадження гендерних аспектів у державну політику.

Етап запровадження гендерного підходу до планування бюджетних програм та окремих бюджетів на місцевому рівні в Україні починається з 2011 року. Представництвом Фонду імені Фрідріха Еберта в рамках реалізації пілотного проекту «Гендерне бюджетування на місцевому рівні» (2011–2012 рр.) з ініціативи Міністерства фінансів України було розпочато роботу щодо визначення основних засад гендерного бюджетування.

У процесі реалізації проекту «Гендерне бюджетування в Україні» дослідниками було напрацьовано понятійний апарат щодо визначення сутності поняття, а саме: «...гендерно-орієнтоване бюджетування (ГОБ) – це застосування комплексного гендерного підходу в бюджетній політиці та бюджетному процесі на державному й місцевому рівнях, що включає розподіл бюджетних коштів за гендерним принципом, а також спричиняє посилення прозорості та підконтрольності. Гендерно-орієнтоване бюджетування – це спосіб бюджетування, у центрі якого конкретні люди – жінки та чоловіки з різних соціальних та демографічних груп»[1].

Загальна мета гендерного бюджетування – підвищення економічної ефективності та прозорості видатків бюджету з урахуванням потреб жінок і чоловіків, дівчат і хлопців.

Складові гендерного бюджетування реалізують принцип справедливості і неупередженості бюджетної системи України, що будується на засадах справедливого і неупередженого розподілу суспільного багатства

між громадянами і територіальними громадами.

Запровадження гендерного бюджетування в Україні передбачає такі умови [2, с. 84]:

- наявність функціонуючого національного механізму щодо поліпшення положення жінок і гендерному регулюванню (правові, організаційні, економічні аспекти);
- впровадження гендерно-орієнтованих показників в управління, у т.ч. в бюджетні програми, плани, оцінку діяльності усіх міністерств і відомств;
- формування прозорого бюджету, доступного для громадськості на усіх рівнях – загальнонаціональному та місцевому;
- законодавчий супровід – ухвалення законів про включення соціальної (гендерної) експертизи в процес ухвалення рішень на усіх рівнях і про соціальні стандарти, і фінансові нормативи з урахуванням гендерної складової.

Щодо тенденцій розвитку гендерного бюджетування в Україні як на державному, так і на місцевому рівні, то його системне запровадження може сприяти: підвищенню якості управління державними та місцевими фінансами; поліпшенню економічної ефективності та результативності; удосконаленню розподілу фінансових ресурсів; заохоченню ефективного управління та якісного надання послуг; заохоченню досягнення розвитку людського потенціалу та цілей гендерної рівності; підвищенню прозорості, підзвітності та участі громадськості у плануванні та реалізації місцевих бюджетів[3, с. 68].

Оснoву фінансової політики становить бюджетна політика, яка пов'язана насамперед із формуванням та виконанням бюджетів усіх рівнів[4, с. 160]. Усвідомлення важливості гендерного бюджетування в Україні пов'язано з проведенням різноманітних гендерних бюджетних ініціатив – гендерного аналізу місцевого бюджету м. Харкова, бюджетів Черкаської, Херсонської, Полтавської та інших областей, співпраці з міжнародними організаціями гендерного орієнтування тощо. Реалізацією спільних програм і пілотних проектів доведено доцільність застосування в бюджетній політиці гендерної складової. Також в Україні гендерний підхід інтегровано до Стратегії реформування системи управління державними фінансами (2017–2020 рр.). Гендерний аспект включено в Основні напрями бюджетної політики на 2018–2020 рр., схвалені Розпорядженням Кабінету Міністрів України № 411-р від 14 червня 2017 року[3, с. 133].

Гендерно-орієнтоване бюджетування є відносно новим інструментом, який доцільно використовувати у процесі реформування системи управління державними фінансами в Україні з метою ефективного використання бюджетних коштів. З огляду на те, що широке запровадження гендерного підходу в сфері державних фінансів передбачає здійснення необхідних змін у законодавчому забезпеченні, то перспективами подальших досліджень у цьому напрямі є розробка відповідних рекомендацій та пропозицій щодо внесення змін у чинне бюджетне законодавство.

Список використаних джерел

1. Публікація Міністерства фінансів України «Гендерний бюджетний аналіз програм, які фінансуються з державного та місцевих бюджетів». URL: http://grbproject.org/upload/docs/Analiz_buklet_2016.pdf (дата звернення 08. 02. 2020)
2. Коляда Т. А. Гендерно-орієнтоване бюджетування: сутність та перспективи запровадження в Україні. *Економічний вісник. Серія : фінанси, облік, оподаткування*. 2019. Вип. 3. С. 80–88.
3. Кужелев М. О., Нечипоренко А. В. Фінансові інструменти стимулювання регіонального розвитку: практика використання в Україні : монографія. Київ : «Центр учбової літератури», 2019. 224 с.
4. Кужелев М. О., Житар М. О. Особливості формування державної фінансової політики в умовах європейської інтеграції України. *Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України*. 2015. № 2. С. 154–163.

Наукове видання

Збірник матеріалів
III Міжнародної науково-практичної конференції
«Стратегія і практика інноваційного розвитку
фінансового сектору України»
26-27 березня 2020 року

Університет державної
фіскальної служби України

**Навчально-науковий інститут
Фінансів, банківської справи**

Спеціальності:

- 072 Фінанси, банківська справа та страхування
- 073 Менеджмент
- 281 Публічне управління та адміністрування

вул. Університетська, 31, м. Ірпінь, Київська обл.,
08201, Університет ДФС України, корпус В (320)

nni_fbs@ukr.net
(04597) 62-788

<https://www.facebook.com/pg/Навчально-науковий-інститут-фінансів-банківської-справи-УДФСУ>